

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
Міжнародний університет бізнесу і права (м. Херсон, Україна)
Тбіліський державний університет ім. Іване Джавахішвілі (м. Тбілісі, Грузія)
Інститут управління та підприємництва (м. Мінськ, Республіка Білорусь)
Національний інститут економічних досліджень
(м. Кишинів, Республіка Молдова)
Банківський інститут Вища школа (м. Прага, Чеська Республіка)
Компанія «Schreiner Group» (м. Мюнхен, Німеччина)
Херсонський національний технічний університет (м. Херсон, Україна)
Херсонський державний університет (м. Херсон, Україна)

**Збірник тез
Міжнародної науково-практичної
Інтернет-конференції**

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

**5-6 квітня 2018 року
м. Херсон, Україна**

УДК 338.43 (477)

Кафедра економіки та фінансів

Актуальні проблеми розвитку аграрного
сектору економіки України

УДК 338.43 (477)

© Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»,
2018

Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
РОЗВИТОК РИНКУ ПРОДУКЦІЇ САДІВНИЦТВА В УКРАЇНІ

Садівництво і виноградарство в Україні є на сьогодні єдиною галуззю рослинництва, у якій не вирішена проблема забезпечення внутрішньої потреби населення країни, тобто рівень споживання менше науково-рекомендованої норми. Раціональна норма споживання плодів, ягід і винограду становить 110-113 кг, що вдвічі більше фактичного рівня споживання населення в Україні. В середньому на душу населення в Україні у 2016 р. вироблено 47 кг плодів і ягід та 9 кг винограду, а фактичний рівень споживання – 49,7 кг (включаючи виноград). Це свідчить, що внутрішня потреба країни задовольняється не тільки за рахунок внутрішнього виробництва, а й за рахунок імпорту плодів.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю обґрунтування напрямів насичення ринку плодовою продукцією вітчизняного виробництва та підвищення рівня конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. Дослідження проведені з метою визначення ситуації на внутрішньому ринку плодів в Україні та напрямів забезпечення ефективного його розвитку.

Баланс продукції садівництва характеризує прирости виробництва, експорту та імпорту продукції садівництва, виноградарства і ягідництва загальну ситуацію на ринку і відкритість кордонів для збалансування ситуації на ринку. Проведені дослідження ринку продукції садівництва свідчать про активний розвиток європейського напрямку експорту продукції садівництва, що для більшості товаровиробників промислового садівництва відкриває нові можливості розвитку. Структура балансу плодів, ягід і винограду показує, що обсяги виробництва плодів у 2012-2016 рр. становлять 2,1-2,8 млн т. (табл. 1).

Обсяги імпорту плодів, ягід і винограду (включаючи консервовану та сушену продукцію в перерахунку на свіжу) становлять у 2016 р. 732 тис. т, що порівняно з 2000 р. у чотири рази більше. Імпорт продукції значно перевищує експорт, зокрема у 2016 р. імпортовано 732 тис. т, а експортовано – 283 тис. т, що у 2,6 рази менше. Найвищі обсяги імпорту плодів були у 2010-2013 рр. і перевищували 1100 тис. т. Перевищення імпорту над експортом пояснюється відсутністю в країні великомасштабного промислового виробництва плодів та ягід, яке б забезпечувало формування великих партій якісної плодоягідної продукції, низьке інформаційне, фінансове та матеріальне забезпечення сільськогосподарських підприємств, пасивна товарна політика та, відсутність маркетингової стратегії аграрних підприємств, недостатній розвиток інфраструктури ринку тощо.

У товарній структурі експорту сільськогосподарської та продовольчої продукції за кодами 1-24 (код і назва товарів згідно з УКТЗЕД) їстівні плоди та горіхи становлять за останні шість років близько 1 %, а в структурі імпорту – 12,2-15,2 %. Отже, в цілому в Україні склалося негативне сальдо зовнішньої торгівлі плодами та ягодами

Таблиця 1

Баланс плодів, ягід і винограду
(включаючи консервовану та сушену продукцію в перерахунку на свіжу)
(тис. т)

Показники	Роки								2016 р. у % до 2000 р.
	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016	
Виробництво	1966	2133	2154	2465	2871	2435	2539	2385	121,3
Зміна запасів на кінець року	201	297	10	8	105	-55	31	24	11,9
Імпорт	179	860	1130	1171	1172	856	588	732	408,9
Усього ресурсів	1944	2696	3274	3628	3938	3346	3096	3093	159,1
Експорт	88	305	353	351	392	350	324	283	321,6
Витрачено на корм та втрати	81	191	170	210	277	231	218	213	263,0
Переробка на вино	336	450	548	635	709	491	355	478	142,3
Фонд споживання	1439	1750	2203	2432	2560	2249	2179	2119	147,2
у розрахунку на 1 особу, кг	29,3	37,1	48,0	53,3	56,3	52,3	50,9	49,7	169,6

У світлі європейської інтеграції економіки для українського садівництва і виноградарства відкриваються нові перспективи. ЄС експортує у середньому 3,4 мільйонів євро на рік, це 0,5% від імпорту ЄС. Український експорт свіжих фруктів і ягід на європейський ринок продовжує зростати. ЄС є швидким і динамічним ринком, оскільки щорічні витрати на експортовані свіжі ягід у розмірі 641 млн євро і середньорічне зростання 14,9 % за останні 5 років. Ці показники свідчать про широкі можливості для України щодо збільшення частки на європейському ринку. В цілому експорт плодів, ягід і винограду з України у 2017 р. збільшився на 64 % порівняно з аналогічним періодом минулого року і склав 23,8 млн. дол. США.

Ключовим партнером України в експорті фруктів за 9 місяців 2017 р. є ЄС, на який припадає майже 50% всього експорту. Найбільші країни експортери плодів - Польща (32%), Молдова (25%), Білорусь (26%), Нідерланди (18%), Сполучене Королівство (12%) [1-2]. У порівнянні з 2015 р. цей показник на скоротився 0,1 млн тонн. За обсягом виробництва у 2016 р. друге місце займали сливи, яких було експортовано 178,3 тис. т, а в 2015 р. - 184 тис. т. Виробництво груші в 2016 р. склало 156 тис. т, що порівняно з 2015 р. на 14,6 тис. тонн менше (170,6 тис. т) [3].

У вартісному вираженні експорт їстівних плодів і горіхів становить 148221,9 тис. дол. США – це на 29,0 % менше, ніж у 2010 р. Вартість імпорту також за 2010-2016 рр. зменшилася на 34,1 %, але у 3,2 рази перевищує обсяги експорту.

Відповідно до вимог європейських країн змінюється структура експорту продукції садівництва. У 2017 р. Україна мала безпрецедентний шанс завдяки неврожаю в країнах ЄС і встановила рекорд з експорту свіжої сливи, за кордон

було продано більше 8 тис. тон цих фруктів, з яких 85% було відправлено на ринок свіжих плодів та переробні підприємства країн ЄС. У першій половині сезону слива навіть очолила рейтинг найбільш експортованих фруктів з України, потіснивши яблуко, хоча в попередні роки ці фрукти майже не експортувались.

Суттєве збільшення експорту було зафіксовано по свіжих та заморожених ягодах. У свіжому ягідному сегменті черешня стала переможцем не тільки за обсягами, а й за кількістю країн-покупців. Вперше за всю історію своєї Незалежності, Україна змогла суттєво розширити географію експорту черешні і послабити залежність від ринку Росії. Загальний обсяг експорту збільшився більш ніж в 2 рази порівняно з минулим сезоном, досягнувши 3,6 тис. тон, з яких третина цього обсягу експортувалася в країни ЄС, які раніше взагалі не входили в коло зовнішніх покупців української черешні. Понад 100 т черешні було експортовано в Китай і декілька досить потужних українських виробників протягом найближчих сезонів планують розвивати саме цей канал поставок.

У замороженому сегменті найбільше зростання відбулось по малині, суниці і по вишні, яка була дефіцитом для переробних підприємств України в цьому сезоні. Тут теж головним покупцем був ЄС, де ситуація з власною сировиною була складною.

Більш детального аналізу вимагає ринок яблука, яке займає високу питому вагу у структурі експорту та імпорту. В Україні та Польщі в зимовий період 2018 р. спостерігається впевнена тенденція до зростання ціни на яблука. Польське яблуко сьогодні майже на 30% дорожче від українського, це обумовлює досить привабливі умови для подальшого зростання ціни в Україні. Цього сезону виробники отримали дуже цінний досвід, який треба адекватно оцінити і використовувати в майбутньому [6-7].

Не дивлячись на зниження виробництва, Україна з липня по грудень 2017 р. експортувала понад 15 тис. тонн яблук і це приблизно в 2 рази більше, ніж рік тому. В структурі експорту майже половина - це промислове яблуко, яке було відправлено на переробні підприємства Австрії, Польщі та Угорщини. В той самий час, імпорт встановив антирекорд, за першу половину сезону він склав 2,5 тис. тонн, тобто в порівнянні з минулим сезоном, скортився майже в 3 рази [6]. В структурі продажів українського яблука переробка буде зростати швидше за інші канали збуту в т.ч. завдяки зростанню зовнішнього попиту на сировину. В цьому сезоні були перші спроби вийти із десертним яблуком на досить серйозні і незнайомі ринки, такі як Великобританія, Нідерланди, Швеція, ОАЕ. Ці спроби не можна поки вважати 100% успіхом, втім, це цінний досвід, який треба опрацьовувати на думку експертів плодоовочевого ринку Східної Європи.

Отже, розширення експортного кошику через нові товарні позиції плодів є, безумовно, позитивним кроком на шляху розвитку вітчизняного експорту. Постачальникам фруктів варто більше працювати над упаковкою і брендингом продуктів. А також розвиток переробки плодів, реалізація товарів у вигляді екстрактів, соків, джемів може збільшити прибутковість експорту на 20-30%.

Список використаних джерел

1. Експорт фруктів з України за 9 місяців 2017 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: fruktov-iz-ukrainy-ZA-9-mesyatsev-2017-g-vyros-Na-64.
2. Виробництво яблук в Україні у 2016 р. склало до 1,1 млн тонн // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://latifundist.com/novosti/36847-proizvodstvo-yablok-v-Ukraine-sostavilo-11-MLN-t>.
3. Україна активізації експорт фруктів і ягід у ЄС // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://latifundist.com/novosti/38076-Ukraina-narashchivaet-obemy-eksporta-fruktov-i-yagod-v-ES>.
4. Україна минулого року подвоїла експорт кісточкових плодів // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://economics.unian.ua/agro/1916793-ukrajina-minulogo-roku-podvojila-eksport-kistochkovih-plodiv.html>
5. Метелиця В.М. Як Україна стала експортером слив та чищеної цибулі // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://shuvar.com/news/2250/Ahrarnyy-2017-y-yak-Ukrayina-stala-eksporterom-slyv-ta-chyschenoyi-tsybuli>.
6. Інформаційне агентство ринку «Шувар»: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: info.shuvar.com.
7. Різниця між цінами на яблука в Польщі і Україні <https://info.shuvar.com/news/2372/Riznytsya-mizh-tsinamy-na-yabluka-v-Polschi-ta-Ukrayini-suttyevo-zbilshylas-vid-pochatku-roku>.
8. Сільське господарство України за 2016 рік. Статистичний збірник / К.: Державна служба статистики України. - 2017 р., 247 с.

Адвокато́ва Н.О. – к.е.н., доцент

Боярчук А.І. – к.е.н., доцент

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна

ЧИННИКИ ПІДВИЩЕННЯ ІНТЕГРОВАНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ

АГРАРНОГО СЕКТОРУ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі розвитку міжнародних економічних відносин глобалізаційні процеси охопили всі сфери світового господарства, в тому числі і світовий ринок товарів і послуг. Як наслідок, з одного боку, відбувається зростання рівнів інтегрованості товаровиробників та окремих підприємств різних країн, з іншого – загострення конкурентної боротьби між країнами за розподіл товарних потоків.

Водночас, теперішньою тенденцією в економіці розвинених країн є зростання частки товарів аграрного сектору, як у структурі валового внутрішнього продукту, так і в структурі споживання, розвиток ІТ- технологій, електронної торгівлі у сфері торгівлі сільськогосподарськими продуктами харчування.

Підприємницькі аспекти міжнародної торгівлі використовують економічну категорію – «світовий ринок товарів», яку трактують як систему товарно-грошових відносин, що виникають у процесі купівлі-продажу продуктів, і передбачають міждержавні переміщення товарів. Світовий ринок товарів виконує регулятивну, стимулюючу, оптимізаційну та інформаційну функції.

В контексті глобалізації першорядним в управлінні підприємствами аграрного сектору є реалістична оцінка чинників підвищення інтегрованості цих підприємств та безпека її здійснення. Чинники, які мають вплив на ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору, можна поділити на дві групи: зовнішню (по відношенню до умов розвитку бізнесу) та внутрішню (безпосередньо пов'язані з аграрним сектором економіки).

У свою чергу, зовнішні чинники можна розділити на глобальні та національні (прямого й опосередкованого впливу), внутрішні – на об'єктивні та суб'єктивні. Результатом аналізу впливу зовнішніх чинників є оцінка сприятливості середовища розвитку зовнішньоекономічної діяльності сільськогосподарського підприємства, внутрішніх чинників – оцінка його зовнішньоекономічного потенціалу.

Звідси постає питання: які на сьогоднішній день є найбільш актуальними напрямками розвитку інтеграційних процесів вітчизняних підприємств у галузі аграрного сектора?, а саме:

1. Диверсифікувати експортні потоки сільськогосподарської продукції.
2. Формувати комерційно-виробничі коопераційні зв'язки в аграрному секторі.
3. Враховувати інтереси розвитку аграрного сектору економіки з урахуванням регіональних умов піднесення сільського господарства.
4. Створювати ефективну незалежну національну інноваційну систему, яка діяла б за ринковими домінантами та інтегрувалася у наукову сферу.

В умовах реальної інтеграції сільськогосподарського виробництва створюється додатковий синергетичний ефект, що проявляється у вищій економічній ефективності інтегрованого виробництва порівняно з відокремленим. Джерелами отримання агропромисловими формуваннями синергетичного ефекту є:

– суттєве зменшення втрат сільськогосподарської продукції, перш за все тієї, що швидко псується, за рахунок зведення до мінімуму розриву між її збиранням і промисловою переробкою;

– збільшення обсягу виробництва кінцевої продукції за рахунок утилізації нестандартної сільськогосподарської продукції та побічних відходів, які без інтегрованого виробництва повністю пропадають або використовуються нераціонально (так, тваринам нерідко згодовують нестандартні овочі, фрукти);

– скорочення витрат на транспортування продукції до місць переробки на великих переробних підприємствах і на зустрічні завезення продовольчих товарів для споживання місцевим населенням. Це особливо важливо в умовах високої вартості енергоносіїв.

При дефініції ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного сектору зазвичай застосовується системний підхід, який надає можливість здійснити комплексний аналіз зовнішньоекономічних операцій. Для здійснення економічного аналізу краще обрати критерій ефективності (головну ознаку, що відрізняє його від інших класифікаційних одиниць). На основі такої ознаки здійснюється кількісна оцінка ефективності виробництва. Згідно з цим визначенням обраний критерій має відповідати принципам структури показників ефективності, а також всебічно відтворювати її глобальну економічну сутність.

Економічне обґрунтування діяльності підприємств аграрного сектору, у тому числі і тих його напрямів, які пов'язані із зовнішньоекономічною сферою господарювання, здійснюється на підставі аналізу двох блоків показників ефективності, а саме:

1) показники ефекту, які визначаються як різниця між результатами діяльності та витратами на її здійснення (є абсолютними значеннями, відтворюються у грошових одиницях);

2) показники ефективності, які визначаються як співвідношення прибутку від діяльності підприємства до витрат на її здійснення (є відносними величинами, відтворюються у відсотках, частками одиниці).

Розрахунок показників ефективності потребує дотримання наступних принципових методологічних домінант:

1) принципу всебічного обліку всіх складових елементів витрат та результатів, який припускає якісну класифікацію і відтворення відповідних показників у звітах міжнародної форми;

2) принципу зведення витрат і результатів для зіставлення, який показує, що показники, які порівнюються, повинні відтворюватися однаковими кількісними одиницями і носити антонімічний характер в економічному розумінні. При конструюванні показника ефективності чисельник і знаменник останнього мають виключати можливе дублювання складових елементів;

3) принципу зведення різнотермінових витрат і результатів до одного моменту часу за допомогою дисконтування;

4) принципу зіставлення з базовим варіантом, що відтворює сутність застосування показників ефективності для здійснення економічного аналізу, який проводять не тільки з метою опису поточного стану діяльності суб'єкта господарювання, а й з метою опрацювання пропозицій щодо поліпшення міжнародної економічної ситуації, яка склалася в періоді, що аналізується.

Зовнішньоекономічна діяльність підприємств аграрного сектору виглядає як глобалізаційні відносини, що забезпечують іноземним споживачам надання різних сільськогосподарських продуктів харчування і продаж цих товарів з метою задоволення їх потреб й отримання прибутків.

Значну частину проблем інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах глобалізації можна вирішити тільки об'єднавши зусилля підприємств. Пріоритетним, першочерговим напрямом активізації багатофункціонального аграрного сектору є скерованість стимулювання інноваційного розвитку інтегрованості підприємств аграрного сектору на основі розвитку кооперації та кластерної організації виробництва.

Список використаних джерел

1. Буркинський Б.В. Інноваційна стратегія у соціально-економічному розвитку регіону / Б.В. Буркинський, Є.В. Лазарева. – Одеса: Інститут проблем ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України, 2007. – 140 с.

2. Васильченко К.Г. Організаційно-економічні засади управління інноваційним розвитком підприємств харчової промисловості. Автореф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kntu.net.ua/index.php/ukr/content/>

3. Гарафонова О.І. Формування конкурентного потенціалу підприємства на основі мотивації інноваційної діяльності та реалізації його конкурентних переваг / О.І. Гарафонова // Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції: ХНУ, 2013. – № 12 (1).– Том 1. – С. 164-167.

4. Зовнішньоекономічна діяльність підприємств: навч. посібник / Мін-во освіти і науки України, Одеський держ. економ. ун-т; ред. Ю. Г. Козак. – 2-е вид., перероб. і доп. – К.: ЦНЛ, 2006. – 792 с.

5. Гаркуша О.О. Ефективність зовнішньоекономічної діяльності підприємств. Автореф. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://masters.donntu.edu.ua/2003/fem/garkusha/>

6. Агропромышленная интеграция [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki>

Алещенко Л.О. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Руснак А.В. – д.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

СВІТОВИЙ ДОСВІД РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ

Розвиток сільських територій є пріоритетним напрямом стратегічного розвитку більшості країн як Європейського союзу так і світу. Водночас з ефективною реалізацією державних стратегій розвитку сільських територій пов'язані значні ускладнення, що пов'язані соціально-економічними особливостями кожної країни чи регіону.

Дослідженнями європейського та світового досвіду розвитку сільських територій займаються такі науковці: С.І. Мельник, О.І. Павлов, П.Т. Саблук, Т.О. Осташко, О.М. Онищенко, А.В. Руснак.

Формування політики розвитку сільських територій в Україні повинно відбуватись на певній науковій базі, а вона в свою чергу має бути наближеною

до норм та вимог, сформованих у європейських країнах. Розглядаючи досвід розвитку сільських територій Європи та світу найбільш дієвим прикладом розвитку є Польща, Канада та Франція.

Урядова підтримка кооперативного руху в сільському господарстві Франції полягає у звільненні кооперативів від сплати податків, оскільки фермери заплатили вже податки у власних господарствах. Тому кооператив як неприбуткова організація, розподіляє надлишок виробництва між членами кооперативу пропорційно кількості зданої продукції [3].

Важливим напрямом діяльності урядів розвинутих країн стосовно розвитку сільської місцевості є залучення молоді до розвитку сільського господарства на селі за допомогою спеціально розроблених програм. У Франції молоді люди, які представили проект розвитку господарства, можуть отримати дотацію на поселення, розмір якої залежить від зони поселення, спеціальні довгострокові займи зі знижкою; підвищують кваліфікацію за рахунок спеціальних фондів.

У Франції найбільша участь сільського населення спостерігається в системі його соціального захисту, яка об'єднує всі верстви сільських мешканців і складається з сільськогосподарського режиму для аграріїв (фермерів та працівників сільського господарства, кооперативних підприємств) і не аграріїв (комерсантів та ремісників з сільської місцевості) і управляється єдиним органом – Аграрною соціальною взаємодопомогою (Mutualité Sociale Agricole).

У Канаді з метою регулювання розвитку села активно функціонує міжвідомче управління економічного розвитку сільської місцевості (REDI – Rural Economic Development Intergovernmental), діяльність якого спрямована на допомогу сільським мешканцям у підвищенні економічного потенціалу їх територій шляхом надання технічних і фінансових ресурсів.

Підвищення кваліфікації молоді з сільської місцевості здійснюється в Канаді в межах програми «Досягнення сільської молоді» шляхом організації теоретичних і прикладних тренінгів, в ході яких прищеплюються навички ініціювання економічного розвитку сільської місцевості [4].

В Україні доцільно було б цей напрям роботи з сільською молоддю проводити спеціалістам управлінь сільського господарства, служби по роботі з молоддю у співпраці з працівниками райцентрів зайнятості, які мають досвід організації семінарів та тренінгів, а також з уповноваженими по роботі з молоддю в кожній сільській раді. Це наповнило б їх роботу конкретним змістом, а молодим людям опановуванні знання допомагатимуть не тільки самоутверджуватися в житті, а й приноситимуть користь громадам.

За програмою «Партнери з молоддю» в Канаді здійснюється співпраця з роботодавцями щодо створення нових робочих місць в сільській місцевості для молодих людей, які щойно закінчили навчання або є безробітними; надається фінансова допомога для започаткування власного бізнесу у вигляді гранту розвитку, оплати розробки бізнес-плану.

Важливою умовою стабілізації та поліпшення життя в сільській місцевості є підтримка економічної активності, як на державному, так і на

місцевому рівнях. Так, у Канаді питання надання капіталу під створення нових або розширення діючих підприємств в сільській місцевості вирішується на рівні громади. Причому позика громади, а також провінції, є безпроцентною, повернення якої розраховано на 5 років. Для поліпшення доступності банківських кредитів розроблено програму допомоги сільським підприємцям, згідно з якою сільські кредитні спілки надають гарантії позик вже існуючим підприємствам або залучають інвесторів у фінансуванні тих чи інших заходів.

Основний принцип державної політики, який діє у Польщі нині: частина коштів, що отримують сільгоспвиробники, спрямовується на розвиток сільських територій. А це і розвиток сільської інфраструктури (дороги, комунікації, спортивні споруди, школи, дитсадки і т.д.), екологічні технології утилізації відходів, відновлення природних ресурсів, збереження культурної спадщини та національних традицій.

У Польщі створено кілька державних інституцій, які адмініструють розвиток аграрного сектору і сільських територій (чого поки що немає в Україні). Зокрема, Агенція реструктуризації і модернізації сільського господарства, що існує з 1994 року, відповідає за ефективне використання коштів на ці цілі та адмініструє такі програми, як «Поліпшення якості життя сільських територій», «Поліпшення конкурентоздатності сільського господарства і лісівництва», «Поліпшення навколишнього середовища і сільських територій».

У рамках цих програм, зокрема, надається стартовий капітал для фермерів під низькі банківські відсотки, на оплату послуг дорадництва, кредити на закупівлю нової сільгосптехніки, створення обслуговуючих кооперативів, заліснення земель, що постраждали від катастроф, достроковий вихід на пенсію тощо. Україна уже не один рік ціпеніє в очікуванні скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, адже може втратити останнє, що ще має [2].

За прикладом Польщі, пропонуємо в Україні депресивним сільським територіям, з низькою щільністю населення, з високим рівнем безробіття надавати додаткові субвенції вирівнювання. Фінансово-економічний механізм їх розрахунку та порядок надання полягає в наступному: субвенція вирівнювання надається тим органам місцевого самоврядування (ОМС), у яких базові власні доходи у перерахунку на одного жителя є меншими, ніж встановлений граничний мінімум. Загальна формула розрахунку субвенції вирівнювання для окремого ОМС має вигляд [5]:

$$W = \begin{cases} L * F(\delta * D^{\circ} - D) + U, & \text{якщо } D < D^{\circ} \\ 0, & \text{якщо } D \geq D^{\circ} \end{cases}$$

де W – субвенція вирівнювання для даної ОМС;

L – кількість жителів;

D – базові власні доходи у перерахунку на одного жителя;

D° – базові власні доходи у перерахунку на одного жителя – середнє значення у країні;

δ – коефіцієнт, який визначає граничний розмір доходів (для змін $\delta=0,92$);

F – функція вирівнювання спадаюча;

U – сума доплати.

У найпростішому випадку функція F визначається за формулою:

$$F(u) = \Delta(\delta * D^{\circ} - D)$$

Сума доплати надається тим ОМС, які відповідають умовам, що закріплюються законодавчо: сільським територіям із низьким рівнем густоти населення і низьким рівнем доходів; із високим рівнем безробіття; із малою кількістю населення.

Також ОМС з найвищими доходами у перерахунку на одного жителя зобов'язані здійснювати відрахування у державний бюджет. Розмір цих відрахувань визначається законодавчо. Кошти із всіх відрахувань розподіляється між іншими ОМС: із місцевих відрахувань як компенсаційна субвенція; із відрахувань обласних бюджетів як регіональна субвенція. Також ОМС отримують із державного бюджету дотації на покриття коштів, так званих «делегованих завдань» (захист довкілля, розвиток тваринництва, відкриття кооперативів тощо). ОМС можуть отримувати кошти з ЄС і з позабюджетних фондів.

Державна бюджетна підтримка повинна спиратися на практичний досвід САП ЄС у плані фінансування програм синього, зеленого та жовтого кошків. Нарешті, третю групу інвестиційних джерел становлять ресурси державно-приватного партнерства, четверту – приватних інвесторів з інших галузей та регіонів, також із-за кордону. При цьому фінансування сільських територій, з огляду на їх депресивність та глибину проблем, має мати значно більші обсяги, ніж у Європі. Його пріоритетними проектами при розподілі має бути фінансування будівництва житла, доріг, сучасних маркетингово-логістичних центрів та об'єктів [5].

Отже, сільський розвиток є найактуальнішою проблемою політики Європейського Союзу. Базовим напрямом сільських територій в цьому інтеграційному угрупованні є сільськогосподарське виробництво, а відповідно і ареалом зосередження відновлювальних природних ресурсів.

Політика розвитку сільських територій у Європейському Союзі має значне теоретичне та методологічне обґрунтування, пройшла певний період розвитку і становлення.

Наведені приклади та факти показують стан польського, канадського та французького сільського господарства та його вплив на розвиток сільських територій. Україна іде по аналогічним крокам до Євросоюзу тому, сподіваюсь, сільськогосподарських товаровиробників і жителів сільських територій чекає сприятливе та належне функціонування.

Список використаних джерел

1. Ключник А.В. Європейський досвід розвитку сільських територій// Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Розвиток менеджменту виробничої сфери в умовах глобалізації». – Вісник НУК. – 2011.

2. Сидоренко О. Через терни – до ЄС// Пропозиція. – 2010. – №11. – С. 88.
3. Прокопишин О.С. Організаційно-економічні форми технічного забезпечення фермерських господарств//Вісник Запорізького національного університету. – 2010. – №2(6). – С. 56-59.
4. Татаревська А.М. Регулювання рівня життя сільського населення в контексті використання провідного міжнародного досвіду//Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – №4, Т. 1. – С. 206-210.
5. Руснак А.В. Сучасні напрями державного регулювання та фінансування розвитку сільських територій в ЄС / А.В. Руснак // Зб. тез III Всеукр. наук.-пр. конф. [Фінансова система України: стан, проблеми, перспективи], (м. Херсон, 28-29 травня 2013 р.). – Херсон: РВЦ «Колос», 2013. – С. 134-137.

Антошкін В.К. – к.е.н., доцент

Рунчева Н.В. – д.е.н., доцент

ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»,

м. Бердянськ, Україна

***ПРОДОВОЛЬЧА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ В КОНТЕКСТІ ДІЯЛЬНОСТІ
ПІДПРИЄМСТВ АГРОСФЕРИ***

Для забезпечення якості виробництва та реалізації продукції на ринку України підприємствам необхідно мати весь комплекс нормативних документів, якими держава регулює розроблення, виробництво, контроль безпеки та якості продукції, її пакування, маркування і транспортування. Усі ці нормативні документи належать до сфери технічного регулювання і охоплюють процеси стандартизації, сертифікації, метрології, забезпечення якості та безпеки продукції, охорони навколишнього середовища, ліцензування. Якість, упаковка, маркування, транспортування, умови, строки зберігання сільськогосподарської продукції повинні відповідати чинним стандартам та технічним умовам.

Провідна роль в покращенні якості продукції агропідприємств належить стандартизації. Стандарти на сільськогосподарську продукцію повинні мати науково обґрунтовані норми якості і безпеки, а при їх розробці повинні враховуватись усі особливості характерні для продукції рослинництва і тваринництва [1].

Важливе значення має стандартизація сільськогосподарської техніки, технологій вирощування сільськогосподарських рослин і тварин, мінеральних добрив і засобів захисту рослин, обладнання для переробки сировини, пакувальних матеріалів та методів оцінки якості продукції, що в свою чергу призводить до поліпшення її якості.

Таким чином, реалізацію функцій державного регулювання для підприємств в аграрній сфері економіки законодавчо покладено на виконання одного з пріоритетів державної політики – забезпечення продовольчої безпеки країни.

Здобуття Україною самостійності та становлення її як незалежної держави з ринковою економікою визначає необхідність впровадження комплексного реформування правових, економічних, соціальних, фінансових та управлінських відносин для ефективного реалізації господарського потенціалу на шляху сталого розвитку в системі глобалізації світової економіки. Сучасний стан та перспективи розвитку розвинених демократичних країн світу дозволяють віднести їх до соціально орієнтованих з високим державним регулюючим рівнем соціально-економічних процесів, які регламентуються загальним політичним устроєм держави та її окремими складовими у сферах економіки, права, соціальних відносин, освіти і науки, релігії та ін. Забезпечення реалізації основних політичних засад здійснюється через систему управління відповідно до визначених функцій держави. Відставання України в соціально-економічному та політичному розвитку від провідних країн світу спричиняє необхідність виконання як традиційних регулюючих функцій держави у сферах макроекономіки, фінансово-бюджетної, кредитно-грошової, національної безпеки, правопорядку, захисту соціальних прав тощо, так і впровадження характерних функцій, пов'язаних з глобалізацією світової економіки, становлення постіндустріального суспільства та сталого розвитку держави у тому числі: екологічної, наукової, освітньої, інституціональної, демографічної, ресурсної, інфраструктурної та ін.

Агропродовольча політика втілює стратегічні та тактичні шляхи її реалізації, згідно з якими діяльність підприємств в аграрній сфері щодо довгострокової перспективи визначається національним виробництвом сільськогосподарської продукції в обсягах, що відповідають умовам їх достатності та доступності для населення, а тактична діяльність спрямовується на постійне вирішення головної задачі держави – продовольчої безпеки.

Список використаних джерел

1. Мармуль Л. О. Прогнозування сталого розвитку сільських регіонів на засадах конкурентоспроможності та впровадження інноваційних проектів / Л. О. Мармуль // Науковий вісник Херсонського державного університету. «Економічні науки». Видавничий дім «Гельветика». – Вип. 9 Ч. 7. – С. 59— 63.

**Баденко В.А. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Економіка»**

Петрова О.О. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПРІОРИТЕТНІ НАПРЯМИ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСУВАННЯ

ГАЛУЗІ РОСЛИННИЦТВА НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

В умовах ринкової економіки, як свідчить досвід розвинених західних країн, ефективність агропромислового виробництва і розвиток сільських територій значною мірою залежать від державного регулювання й підтримки. Державне регулювання аграрного ринку за кордоном - це складний механізм, що включає інструменти впливу на прибуток фермерів, структуру сільськогосподарського виробництва, аграрний і продовольчий ринок, соціальну структуру села, міжгалузеві й міжгосподарські відносини з метою створення стабільних економічних, правових, соціальних і екологічних умов для розвитку аграрного сектора, задоволення потреб населення в продуктах харчування за соціально доступними цінами, розвиток сільських територій. Визначенню ролі держави і ринку в підвищенні конкурентоспроможності сільського господарства в економічно розвинутих країнах присвятили свої публікації В.К.Береговий, Л.Й.Засекіна, М.Х.Корецький, М.І.Крупка, М.Г.Лобас, І.Р.Михасюк, А.Ф.Мельник, В.З.Назаренко, А.Г.Папцов.

У рамках Державного бюджету на 2018 р. загальна сума підтримки складатиме 6,3 млрд гривень проти 5,5 млрд грн в минулому році. Пріоритети – розвиток тваринництва, фермерського і кооперативного руху, підтримка садівництва та виробництва української сільгосптехніки. Основні зусилля сконцентровано на галузях, які зможуть забезпечити довготривалий економічний ефект [1].

Зокрема, по галузі рослинництва передбачено:

- компенсація 25% вартості придбання нової сільгосптехніки та обладнання українського виробництва;

- здешевлення на 80% вартості посадкового матеріалу у садівництві та ягідництві.

- малим та середнім фермерським господарствам передбачено відшкодування 100% вартості закупленого українського насіння, 90% вартості дорадчих послуг. Також ця категорія сільгосптоваровиробників отримає доступ до дешевого кредитного ресурсу, а також користується додатковою преференцією при купівлі української сільгосптехніки – їм компенсується 40% її вартості.

- в рамках підтримки та розвитку сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів держава співфінансуватиме проекти, які реалізуються СОК в тваринництві, садівництві, будівництві овоче- та фруктосховищ, беручи на себе 70% витрат на придбання нового обладнання для них.

Загалом на потреби Міністерства аграрної політики і продовольства України та галузі на 2018 рік уряд виділив 13,4 млрд грн, із яких 6,3 млрд (1% від ВВП країни) грн - пряма підтримка сектору (фермерам - 1 млрд грн, дотації з бюджету - 2 млрд грн, майже на здешевлення вітчизняної сільськогосподарської техніки -1 млрд грн та 2,3 млрд грн - тваринництво). Решта — кошти Мінагрополітики та дотичних до нього державних агропідприємств. Треба наголосити, що логіка розподілу коштів цього року трішки змінилася (видно із сум розподілу прямої підтримки), однак низка проблем аграрного сектору та жителів села знову залишилися.

Щороку в законі про держбюджет визначаються види державних цільових програм на підтримку підприємств АПК та суми витрат на них.

Розподіл видатків держбюджету на 2018 рік, у тому числі для фінансування таких цільових програм, наведено в додатках 3 та 4 до Закону від 07.12.17 р. № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік». Так, усього у держбюджеті-2018 на фінансування витрат Міністерства аграрної політики, у тому числі витрат на держпідтримку сільгосптоваровиробників, передбачено більше 14,1 млрд грн. Для порівняння: торік на ці потреби було виділено майже 9,5 млн грн. Причому, як і в минулі роки, підтримка може надаватися як на безповоротній, так і на поворотній (надання кредитів) основі.

Наведемо у таблиці 1.основні програми державної підтримки підприємств АПК, а також суми витрат на них, передбачені Законом № 2246 [1,2].

Таблиця 1

Основні програми державної підтримки підприємств АПК (тис. грн.)

Код програми	Види державних програм підтримки підприємств АПК	Сума витрат	
		2018 рік	2017 рік
2801030	Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі шляхом здешевлення кредитів	66 000	300 000
2801180	Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі	5 000	60 000
2801230	Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	1 000 000	–
2801350	Державна підтримка розвитку хмелярства, закладення молодих садів, виноградників та ягідників і догляд за ними	300 000	75 000
2801540	Державна підтримка тваринництва	4 000 000	170 000
2801580	Фінансова підтримка сільгосптоваровиробників	945 000	4 774 300
Усього	6 316 000	5 379 300	
2801460	Надання кредитів фермерським господарствам	43 100	65 000
2801490	Фінансова підтримка заходів в агропромисловому комплексі на умовах фінансового лізингу	3 818,40	3 818,40

Як бачимо, у цілому на підтримку агропідприємств у 2018 році виділено трохи більше коштів, ніж у минулому.

Завдання державної підтримки – зупинити негативні тенденції в стагнуючих зараз галузях і закласти дієвий фундамент для зростання всього АПК. Ресурс, що направляється на підтримку тваринництва, зокрема, матиме

ефект і за межами цієї галузі, оскільки відновлення господарств та нарощування поголів'я дозволить утримувати ціни на внутрішньому ринку та створити нові робочі місця на селі. В результаті реалізації програм держпідтримки, Уряд прагне затвердити статус фермера як основного гравця в українському АПК та наростити частку, що зараз генерується фермерськими господарствами в сільськогосподарському ВВП з поточних 6% щонайменше до 10%.

Крім того, необхідно впровадити механізми, які підвищують інвестиційну привабливість аграрного сектора. Без різкого збільшення обсягів інвестування, у тому числі значною мірою з-за кордону, важко розраховувати на швидкий і безболісний вихід сільського господарства із кризи. Адже вирішити питання матеріально-технічного переозброєння галузі без залучення інвестиційних і кредитних ресурсів неможливо. Для іноземних інвесторів цікава сільгосппродукція, яку можна провадити в Україні за собівартістю значно нижче від світової, а цьому не буде сприяти значне зростання субсидування. Тому значна державна підтримка (дотування) не буде сприяти зростанню інвестицій у сільське господарство України [3].

Для стабілізації аграрного виробництва та підвищення ефективності функціонування аграрного ринку в зарубіжних країнах використовується система прямих і непрямих важелів державного впливу: регулювання цін і фермерських доходів, бюджетне фінансування, кредитування, оподаткування, стабілізація ринку сільськогосподарської продукції тощо. При цьому практично всі західні країни у відносинах сільського господарства з іншими галузями, у питаннях експорту й імпорту сільськогосподарської сировини дотримуються принципу аграрного протекціонізму. Більше того, успіхи сільського господарства країн Західної Європи, США, Канади, Японії, Китаю зобов'язані не стільки розвитку ринкових відносин у цих країнах, скільки обмеженню дій ринкових механізмів саморегулювання з використанням зовнішніх важелів впливу. Це державна підтримка сільського господарства через дотації, ціни, квоти, кредитну й податкову політику тощо.

Що стосується державної політики підтримки аграрного сектора в Україні, то вона повинна в сучасних умовах стосуватися, насамперед, стимулювання вітчизняного виробництва сільськогосподарської продукції та реалізації експортноорієнтованої стратегії його розвитку, що слугуватиме поштовхом для зростання всієї економіки країни і на цій основі підвищення рівня життя населення України.

Список використаних джерел

1. Державна підтримка аграрного сектору у 2017 році [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.aau.org.ua/uk/publications/web/206/>
2. Закон від 07.12.17 р. № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік»
3. Гмиря В.П. Державна підтримка фінансування аграрного виробництва України / В.П. Гмиря // Фінансовий простір. – 2016. - №3. – С.101-106

Барабаш Л.В., кандидат економічних наук
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна
ОПТИМІЗАЦІЯ ДЖЕРЕЛ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ ОБ'ЄДНАНИХ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД ЯК ФАКТОР СОЦІАЛЬНО-
ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Становлення та розвиток місцевого самоврядування в Україні, розпочаті у 1991 році, протягом усього періоду характеризувалися постійними тенденціями до ускладнення реалізації владних прав і пріоритетів на місцях, а також значним дефіцитом фінансових ресурсів. Однак брак коштів на даному рівні викликає нерівномірний розвиток суспільства та спонукає до занепаду всієї держави.

Політичні й економічні перипетії, що тривали понад 20 років, призвели до занепаду та неспроможності органів місцевого самоврядування реалізовувати властиві їм функції. Тож 1 квітня 2014 року Урядом України, за розпорядженням Кабінету Міністрів України №333-р, було ухвалено «Концепцію реформи місцевого самоврядування та територіальної організації влади» [2]. Концепція передбачала, що децентралізація влади здійснюватиметься у три етапи:

I – реорганізація сільських рад і ліквідація районів і їх трансформація в об'єднані територіальні громади. Під час даного етапу відбувається скорочення адміністративного апарату, в тому числі – за рахунок скасування органів районних державних адміністрацій. Для успішної реалізації даного етапу було прийнято Закон «Про добровільне об'єднання територіальних громад» від 05.02.2015 №157-19, що регулює функціонування зазначених утворень;

II – формування субрегіонального рівня: трансформація територій областей у префектури, керівництво якими здійснюватимуть префекти. До складу таких утворень входить від 10 до 30 об'єднаних територіальних громад. Префектури власного бюджету вони не матимуть та виконуватимуть переважно контролюючі функції. Вони стануть другою ланкою системи адміністративно-територіального управління;

III – поділ країни на суспільно-географічні райони [2].

Процес об'єднання територіальних громад розпочався у 2015 році, тож станом на 12 березня 2018 року їх уже налічується 725 одиниць [3]. Перевагою створення об'єднаних територіальних громад творці реформи називали децентралізацію фінансових ресурсів. Проте досвід показує, що на даний час об'єднуються між собою лише ті сільські ради, які були успішними і за попередніх умов, а громади без належних умов виробництва та фінансових ресурсів залишаються на самоті з своїми проблемами. Тож наразі, за результатами 3-х років впровадження реформи, об'єдналися всього 30,1% територіальних громад.

Як уже зазначалося вище, головною умовою об'єднання громад у реальному житті є їхня дохідність. Визначальний вплив даного фактора пояснюється тим, що об'єднані територіальні громади переймають на себе

увесь тягар органів місцевого самоврядування щодо видаткової частини, яка складається не лише з власних, а й значно збільшених делегованих державою повноважень, які вимагають належного фінансування.

Основним джерелом доходів як бюджетів органів місцевого самоврядування, тазку податків і податкових платежів, кошти від сплати яких наповнюватимуть місцеву скарбницю. Проте, проаналізувавши динаміку та структуру доходів місцевих бюджетів за весь період їх функціонування можемо побачити, що визначальним джерелом фінансових ресурсів для бюджетів такого рівня є податок на доходи фізичних осіб. Даний податок в розмірі 60 % від суми платежів, акумульованих на відповідній території спрямовується до зазначених бюджетів. Однак при цьому не варто забувати, що не всі платники податку на доходи фізичних осіб сплачують його до бюджету тієї території, на якій працюють. Адже сплата проводиться податковим агентом відповідно свого місцезнаходження, а виробничі потужності підприємства можуть розміщуватися зовсім не там, де зареєстроване підприємство. Тож і суми податку спрямовуватимуться зовсім не до того місцевого бюджету, який очікує надходжень коштів.

Що ж до інших місцевих податків і зборів, то претендувати на позицію відносно вагомих джерел доходів місцевих бюджетів можуть лише кошти від сплати плати за землю. Задекларовані в Податковому кодексі як місцеві єдиний податок і податок на майно характеризуються низькими частками у доходах місцевих бюджетів і на даний час не розглядаються як потенційно вагомі джерела доходів. Таким чином виникає потреба у державній підтримці. А в даному випадку цікавим є факт, що базова дотація надається лише місцевим бюджетам з показником податкоспроможності нижче 0,9 і становить 80 % від суми потреби. За умови вищого показника податкоспроможності обсяг базової дотації зменшується [1]. Тобто громада, що характеризується високим індексом податкоспроможності, за умови відчуття нестачі коштів, не матиме змоги їх отримати з бюджету і, відповідно, не зможе успішно виконувати свої функції.

Відтак, якщо об'єднана територіальна громада має стати рушійною силою соціально-економічного розвитку країни, то, перш за все, слід переглянути перелік джерел її доходів. Даний перегляд має бути спрямований на формування ефективної системи місцевого оподаткування, яка мала б не кількісне, а якісне спрямування на наповнення доходної частини місцевих бюджетів.

Належна кількість ефективних джерел наповнення бюджетів сприятиме розвитку об'єднаних територіальних громад, які забезпечуватимуть належний соціально-економічний розвиток територій, що входять до їх складу.

Список використаних джерел

1. Маркович Г. Особливості формування бюджетів об'єднаних територіальних громад, – роз'яснення експерта / Г. Маркович // Офіційний сайт реформи «Децентралізація дає можливості» [Електронний ресурс] URL: <http://decentralization.gov.ua/news/3958>

2. Мельничук А., Остапенко П. Децентралізація влади: реформа № 1 [аналітичні записки] / А. Мельничук, П. Остапенко. К.: ЦОП «Глобус» ФОП Кравченко Я.О. 2016. 35 с.

3. Моніторинг процесу децентралізації влади та реформування місцевого самоврядування: презентація результатів станом на 12.03.2018 р. // Офіційний сайт реформи «Децентралізація дає можливості» [Електронний ресурс] URL: http://decentralization.gov.ua/uploads/library/file/184/%D0%9C%D0%BE%D0%BD%D1%96%D1%82%D0%BE%D1%80%D0%B8%D0%BD%D0%B3_2018_12.03_1__1_.pdf

**Барсук Ю. В. - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – к.е.н., доцент Губа М.І.
*НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО
РЕГУЛЮВАННЯ РИНКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ***

Невід’ємною складовою частиною функціонування ринку сільськогосподарської продукції є ринкове саморегулювання на основі взаємодії попиту і пропозиції, цінової політики, конкуренції, обсягу виробництва продукції, обсягу продаж продукції, купівельної спроможності населення, рівня споживання сільськогосподарської продукції населенням, тощо. При цьому ринкове саморегулювання повинно доповнюватися державним регулюванням.

Зважаючи на аграрні трансформації та ринкові умови господарювання, система державного регулювання на даному етапі становлення та розвитку аграрного виробництва є вкрай необхідною.

Державна політика у сфері врегулювання ринку сільськогосподарської продукції являє собою сукупність організаційних та законодавчих довготермінових бюджетних заходів, необхідних для забезпечення сприятливих умов формування конкурентного середовища для розвитку галузі сільського господарства – запоруки продовольчої безпеки країни.

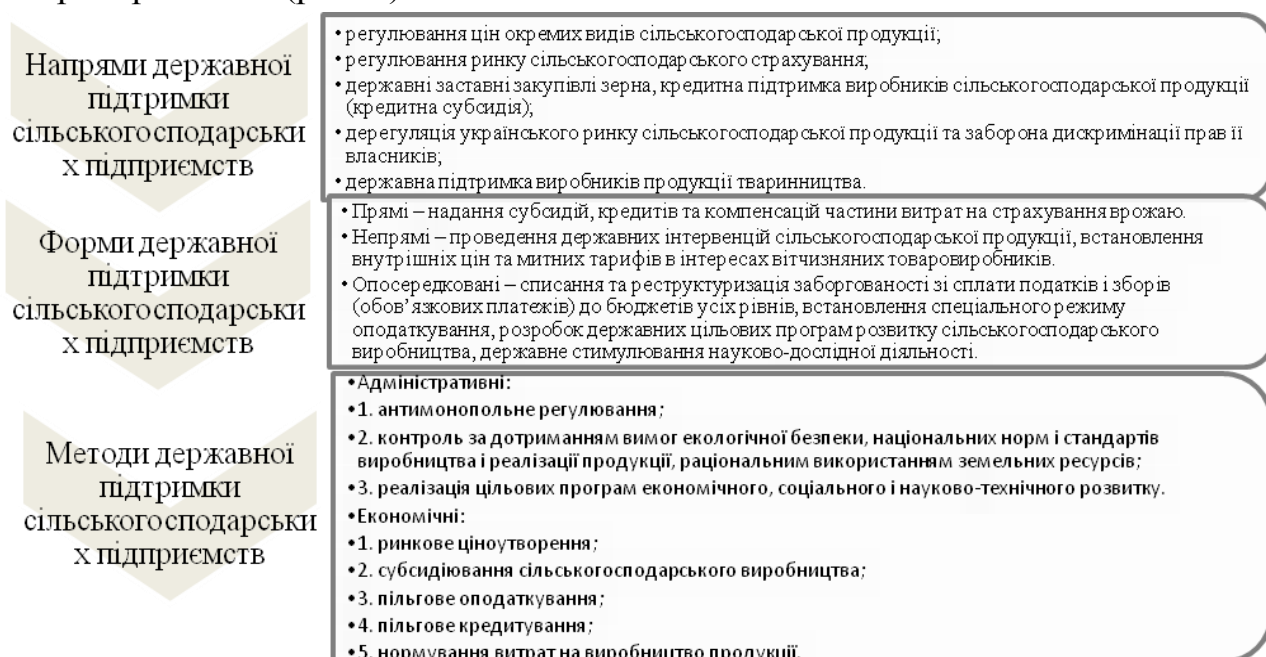
Ринок виступає суб’єктом системи державного регулювання для досягнення соціального прогресу, як самостійний інструмент врегулювання процесів виробництва, одночасно. Це засвідчує про взаємозв’язок та взаємодоповнення ринкового саморегулювання та системи державного регулювання. Державний вплив повинен посилюватися в умовах слабого конкурентного середовища та високого рівня монополізації виробництва, а за протилежних умов – навпаки [1].

Нами проаналізовані ознаки ринку сільськогосподарської продукції та виділені проблеми його функціонування та розвитку:

- слабкі інтеграційні зв’язки або взагалі їх відсутність;

- диспаритет інтересів сільськогосподарських товаровиробників та інших суб'єктів ринку (споживачів, посередників і т. д.);
- недосконала інфраструктура ринку сільськогосподарської продукції;
- не сформованість конкурентного середовища відповідно до засад ринкової економіки;
- неефективна система державного регулювання, і інші.

На основі ґрунтовного аналізу чинних форм та способів державної підтримки розвитку галузі сільського господарства вважаємо за необхідне об'єднати їх у три базових групи, які відповідно включатимуть напрями, методи та форми державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників (рис. 1).

Джерело: розроблено автором на основі проведених досліджень та заданими [15]

Рис. 1. Базові складові системи державної підтримки сільськогосподарських підприємств

Необхідність адміністративного впливу у процесі виробництва сільськогосподарської продукції викликана еволюцією ринкових відносин, поширенням впливу процесів глобалізації, зокрема посилення конкуренції, розвиток монополізму, погіршення стану навколишнього природного середовища, тощо.

Для стабільного розвитку вітчизняного ринку сільськогосподарської продукції у контексті його наповнення конкурентоспроможною продукцією для задоволення внутрішніх потреб та розширення експортних можливостей необхідно застосувати ефективні механізми державного регулювання, які сприятимуть його стабілізації та збалансуванню. Вважаємо, що основними

напрямами системи державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції повинні бути організаційні та економічні (табл. 1).

Таблиця 1

Система державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції

<i>Організаційні напрями регулювання ринку</i>	<i>Економічні напрями регулювання ринку</i>
Формування системи державних інституцій з регулювання ринку	Розрахунок балансів аграрних ресурсів, їх оптимізація
Створення і розвиток інфраструктури ринку	Узгодження попиту і пропозиції, підтримка їхньої рівноваги
Формування нормативно-правової бази та інформаційно-аналітичного забезпечення	Регулювання та підтримка пропозиції шляхом здійснення резервних, заставних та регіональних закупівель і продажу продукції
Ведення моніторингу та прогнозування кон'юнктури ринку	
Створення міжвідомчих і регіональних узгоджувальних комітетів з питань врегулювання міжгалузевих відносин	Митно-тарифне регулювання експорту й імпорту продукції
Посилення контролю за якістю та безпечністю аграрної продукції	Підтримка кредитування виробництва окремих видів сільськогосподарської продукції
Впровадження стандартів виробництва сільськогосподарської продукції та правил сертифікації (СОТ, країн ЄС)	Цінова підтримка стратегічно важливих видів сільськогосподарської продукції
Щомісячне декларування запасів агропродовольства	Бюджетна підтримка експорту (експортні субсидії й програма розширення експорту)

Джерело: розроблено автором

Найближчим часом необхідно забезпечити заходи для оптимізації чинної системи державного регулювання аграрного сектора:

- формування резервів продукції сільського господарства для гарантування продовольчої безпеки;
- забезпечити підтримку купівельної спроможності малозабезпеченого населення за рахунок виплат адресних субсидій на купівлю продовольства;
- гарантувати аграріям прибутковість діяльності, пов'язаної із виробництвом сільськогосподарської продукції;
- оптимізувати програми страхування доходів сільськогосподарських товаровиробників у випадку стихійних явищ, хвороб рослин і тварин;
- гарантувати компенсацій на випадок зниження доходів сільгоспвиробників у зв'язку із стихійним лихом або низьким урожаєм;
- ініціювати програми щодо формування кадрового потенціалу;
- забезпечити підтримку програм здійснення вилучення із виробництва земельних ресурсів, виробничих і інших ресурсів;
- гарантувати підтримку аграрних підприємств, що функціонують у регіонах із несприятливими для розвитку галузі природно-кліматичними умовами.

Отже, державне регулювання загалом аграрного сектора та зокрема ринку сільськогосподарської продукції повинно здійснюватися на основі здійснення ефективного управління економічними та соціальними процесами шляхом

застосування дієвих економіко-правових важелів впливу: цін, тарифів, цінних паперів, кредитів, податків, амортизаційної політики, системи пільг, державних замовлень та контрактів, субсидій, дотацій, субвенцій тощо. Адже вказані важелі застосовуються в якості прямих та опосередкованих регуляторів ринку сільськогосподарської продукції та сприяють його ефективному розвитку та стабілізації.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Економіка аграрних підприємств / В. Г. Андрійчук. – Київ: КНЕУ, 2002. – 624 с. – (Підручник. — 2-ге вид., доп. і перероблене).

2. Про державну підтримку сільського господарства України [Електронний ресурс] // Верховна Рада України. Закон від 24.06.2004 , №1877-IV Остання редакція від 01.01.2017. Внесення змін (закон від 20.12.2016 N 1791-VIII /1791-19/) – Режим доступу до ресурсу: <https://docs.dtkr.ua/doc/1088.636.0>.

**Бойко А.А. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Економіка»**

Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ

Враховуючи особливості функціонування аграрного сектору економіки, забезпечення стабільного розвитку сільськогосподарських підприємств, у тому числі і фермерських господарств, в значній мірі залежить від державної фінансової підтримки через цільові програми, які регламентують порядок одержання та використання бюджетних коштів. Однак позиція фермерських господарств залишається вкрай незадовільною, більшість з них не підпадають під механізм дії цільових програм, відмічається велика нерівномірність фінансування фермерських господарств.

Фермерські господарства мають ряд переваг над іншими формами сільськогосподарських підприємств в Україні, тому мають всі передумови для розвитку, а їх розвиток залежить від стабільності, як політичного так і економічного характеру.

Необхідність державної підтримки обумовлена тим, що фермерські господарства відносяться до малих форм господарювання і ефективність їх діяльності є досить низькою. Крім того, рівень забезпеченості фермерських господарств земельними ресурсами, кваліфікованою робочою силою, технікою, матеріальними і енергетичними ресурсами є незадовільною. Фермерство як й інші сільськогосподарські підприємства функціонує в однаковому зовнішньоекономічному середовищі. Але воно в 14 разів поступається іншим сільськогосподарським підприємствам за показником середнього розміру

сільськогосподарських угідь. Близько 2/3 фермерських господарств не досягли оптимальних розмірів [38, с. 55-60].

У 2012 р. Верховною Радою України прийнято Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. № 4618-УІ, що визначає правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва.

Метою державної політики у сфері розвитку малого і середнього підприємництва в Україні є:

- створення сприятливих умов для розвитку малого і середнього підприємництва;

- забезпечення розвитку суб'єктів малого і середнього підприємництва з метою формування конкурентного середовища та підвищення рівня їх конкурентоспроможності;

- стимулювання інвестиційної та інноваційної активності суб'єктів малого і середнього підприємництва;

- сприяння провадженню суб'єктами малого і середнього підприємництва діяльності щодо просування вироблених ними товарів (робіт, послуг), результатів інтелектуальної діяльності на внутрішній і зовнішній ринки;

- забезпечення зайнятості населення шляхом підтримки підприємницької ініціативи громадян.

Державна підтримка передбачає формування програм, в яких визначається механізм цієї підтримки. Програми державної підтримки розробляються та впроваджуються спеціально уповноваженим органом у сфері розвитку малого і середнього підприємництва із залученням інших центральних органів виконавчої влади та громадських організацій, що представляють інтереси суб'єктів малого і середнього підприємництва. Державні програми підтримки затверджуються Кабінетом Міністрів України в установленому законом порядку.

Державна підтримка суб'єктів малого і середнього підприємництва та об'єктів інфраструктури підтримки малого і середнього підприємництва включає фінансову, інформаційну, консультаційну підтримку, у тому числі підтримку у сфері інновацій, науки і промислового виробництва, підтримку суб'єктів малого і середнього підприємництва, що провадять експортну діяльність, підтримку у сфері підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації управлінських кадрів та кадрів ведення бізнесу.

Запорукою ефективності державної підтримки фермерських господарств України та їх ефективного розвитку є забезпечення ефективної аграрної політики та її дотримання органами державної влади. Вирішальним фактором подальшого розвитку фермерства та малого і середнього підприємництва на селі є рішення держави про розвиток та державну підтримку через кооперації та інтеграцію.

Розподіл видатків держбюджету на 2018 р., у тому числі для фінансування таких цільових програм, наведено в додатках 3 та 4 до Закону від

07.12.17 р. № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (далі – Закон № 2246). У 2018 р. із держбюджету виділено доволі значну суму на підтримку фермерських господарств. До речі, у минулому році зовсім не було передбачено коштів для надання безповоротної фіндопомоги фермерам (кошти надавалися тільки на поворотній основі).

Порядок використання коштів держбюджету для надання підтримки ФГ затверджено постановою КМУ від 25.08.04 р. № 1102. Цим документом передбачено підтримку фермерів як на поворотній, так і на безповоротній основі. Розпорядником призначених фермерам бюджетних коштів є Український державний фонд підтримки фермерських господарств.

Право на отримання коштів на безповоротній основі мають тільки:

- новостворені ФГ у період становлення (перші три роки після їх держреєстрації, а в трудонедостатніх населених пунктах – п'ять років);
- ФГ із відокремленими фермерськими садибами;
- ФГ, які провадять господарську діяльність та розташовані у гірських населених пунктах та на поліських територіях.

Отримати кошти з бюджету на поворотній основі (кредит) у розмірі не більше 500 тис. грн. можуть як вищевказані ФГ, так і інші господарства [1-2].

Таблиця 1

Основні програми державної підтримки підприємств АПК
та суми витрат відповідно до Закону № 2246

Код програми	Види державних програм підтримки підприємств АПК	Сума витрат у 2018 р.
2801230	Фінансова підтримка розвитку фермерських господарств	1 000 000
2801460	Надання кредитів фермерським господарствам	43 100

Уряд завершив розробку програми підтримки фермерства і закладав в проект державного бюджету на 2018 р., де обсяг фінансування галузі становить майже 1 млрд грн. ця підтримка спрямовується не тільки вирощування, а й на переробку створеного продукту, формування нових робочих місць.

Основні напрями підтримки фермерства - розвиток тваринництва та переробка продукції. Основні акценти – на розвитку тваринництва та переробці продукції у невеликих обсягах, зокрема, на кооперативних засадах. Потенціал цього напрямку розкритий частково: 90% фермерських господарств зорієнтовані на рослинництво і лише 1,8% – на тваринництво [4-5].

З огляду на це, тваринництво буде профінансовано у декілька етапів.

По-перше, частина коштів піде на підтримку зростання поголів'я худоби, закупівлю молодняку великої рогатої худоби та дрібної рогатої худоби.

По-друге, інвестиції спрямовані у будівництво тваринницьких ферм. Декілька років тому існували подібні програми, вони були досить ефективними. Певна заборгованість у фермерів була, але лише через відсутність інвестиційного капіталу.

По-третє, вперше значна частина коштів піде на придбання переробного обладнання – часткову компенсацію його вартості. Передбачено, що для фермерських господарств відсоток компенсації може становити близько 30%.

Список використаних джерел

1. Варенікова В. П'ять цікавинок для фермерів: ексклюзивно від законодавця / В. Варенікова // [Електронний ресурс]. – Режим доступу. - <http://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/pyat-cikavinok-dlya-fermeriv-eksklyuzivno-vid-zakonodavcya.html>.

2. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення умов ведення бізнесу (дерегуляція). Закон України № 191-VIII від 05 квітня 2015 р. // [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://zakon3rada.gov.ua/>.

3. Вдовенко Л.О. Фінансове забезпечення діяльності малого і середнього бізнесу в аграрній сфері економіки / Л.О. Вдовенко, Т.М. Мараховська, О.С. Черненко // Економічний аналіз – 2015 – № 1 – с. 225-230.

4. Державна підтримка підприємств АПК – 2018 / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://balance.ua/news/post/gospodderzhka-APK-2018>.

5. [Особливості оподаткування фермерських господарств. На які пільги можуть розраховувати фермерські господарства?](http://zem.ua/uk/home/59-fermerstvo-stvorennia-vedennia-opodatkuвання/1034-osoblivosti-opodatkuвання-fermerskikh-gospodarstv) / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zem.ua/uk/home/59-fermerstvo-stvorennia-vedennia-opodatkuвання/1034-osoblivosti-opodatkuвання-fermerskikh-gospodarstv>.

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент

Бойко В.О. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ АГРОСТРАХУВАННЯ В
УКРАЇНІ

Агросектор в Україні - одна з найбільш динамічно розвинених і привабливих для інвесторів галузей національної економіки. Вітчизняні аграрні підприємства мають величезний потенціал для розвитку і представляють підвищений інтерес для іноземних інвесторів.

Проблема страхування сільськогосподарських ризиків привертала увагу багатьох вітчизняних науковців, зокрема О.Л. Ботвиновську, В.В. Вігліньського, О.М. Віленчук, О.О. Рудич, А. Шатохіна та ін. Проте при досить широкому спектрі наукових і практичних розробок вчених-економістів залишаються дискусійні питання, що потребують подальших досліджень.

Тема аграрного страхування, враховуючи підвищені ризики даного бізнесу, повинна бути однією з основних у аграріїв при плануванні розвитку їх бізнесу. Однак, на ділі все йде трохи інакше. Рівень агрострахування в Україні становить всього лише 5-7%, в той час як в Польщі цей показник знаходиться на рівні 30%, в Німеччині - понад 60% [1].

Для регулювання ринку агостраховання в нашій країні прийнятий Закон «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки», який надає аграріям право на отримання компенсації сум з державного бюджету, сплачених за договорами агостраховання [2].

Однією з серйозних проблем, що гальмують розвиток ринку, є висока вартість агостраховання, оскільки даний страховий продукт є високоризикованим. На жаль, вітчизняний аграрій, на відміну від зарубіжних фермерів, поки ще не тільки не готовий платити високі ставки за договором про агостраховання, а й навіть закладати відповідні витрати при плануванні бізнесу. В цьому є одна з основних проблем. І щоб змінити ставлення аграріїв до страхування слід мати чітку, системну роботу держави, яка полягає у створенні прозорих і рівних умов для всіх гравців ринку. Незважаючи на непросту ситуацію, в Україні вже успішно зарекомендував себе цілий ряд компаній, що займаються питаннями аграрного страхування.

У 2017 андеррайтинговому році страхування сільськогосподарських культур здійснювали 13 страхових компаній, які мають відповідну ліцензію. У досліджуваному році страхові компанії уклали 957 договорів страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень, зокрема, 427 – на зимовий та 530 – на весняно-літній період. Загальна страхова сума за договорами страхування сільськогосподарських культур та багаторічних насаджень склала 5,913 млрд грн, що на 5% менше, ніж минулого року. Сума зібраних страхових премій склала 204,4 млн грн, що на 30% перевищує рівень минулого року. Сільськогосподарські культури були застраховані на загальній площі 657,1 тис. га. Середня ставка страхової премії за весь андеррайтинговий рік склала 3,5%, зокрема, 3,7% – за зимовий період та 3,4% – за період весна-літо. Показники страхування за цей період наведені у таблиці 1.

Таблиця 1

Зведені дані страхування в розрізі страхових компаній, 2017 р.

Компанія	К-ть договорів	Площа, га	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Сер.ставка премії	Виплати, грн
АХА	82	49 705	269939806	6 518 798	2.4%	278 056
Аска	108	127 559	551 139 192	17 497 926	3.2%	1 512 775
Аско ДС	1	72	289 224	13 015	4.5%	37 760
Брокбізнес	30	19 281	383 315791	5 705 248	1.5%	3 071 547
Гардіан	25	10 199	88 587 217	4 093 767	4.6%	0
Здорово	5	3 707	25 725 027	824 562	3.2%	584 111
Інго Україна	137	147 893	602 567 349	17 554 086	2.9%	1 857 209
Країна	84	39 613	337 395 892	14 353 506	4.3%	171 500
Оранта-Січ	1	203	2 740 850	19 186	0.7%	0
ПЗУ Україна	306	118 745	879 962 338	15 974 039	1.8%	115 585
ТАС	5	2 107	8 976 735	369 556	4.1%	0
УАСК	21	6 502	200 279 764	12 006 526	6.0%	0
Універсальна	152	131 557	2562 446 940	109 516 655	4.3%	0
Загалом	957	657 144	5 913 366 125	204 446 870	3.5%	7 628 542

За кількістю укладених договорів першість належить страховій компанії «ПЗУ Україна» (306 договори, що складає 32,0% від загальної кількості). За нею йдуть «Універсальна» (152 договори, або 15,9%), «Інго Україна» (137 договорів, або 14,3%), «Аска» (108 договорів, або 11,3%), «Країна» (84 договори, або 8,8%), «АХА» (82 договори, або 8,6%).

Агрострахування, при правильному виборі страховика, є запорукою їх фінансової стабільності в разі настання форс-мажорних обставин, а значить гарантує збереження їх бізнесу.

Список використаних джерел

1. Ринок агрострахування в Україні: проблеми і перспективи. URL: <https://agroreview.com/news/rynok-ahrostrahuvannya-v-ukrayini-problemy-i-perspektyvy> (дата звернення 20.03.2018 р.).

2. Закон України «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки». Редакція від 09.08.2017. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/4391-17> (дата звернення 20.03.2018 р.).

Боліла С.Ю.- к.с-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

МАРКЕТИНГОВІ ТЕХНОЛОГІЇ ЗАЛУЧЕННЯ КЛІЄНТІВ В СИСТЕМІ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Готельно-ресторанний бізнес, як одна з галузей туризму, несе в собі величезний потенціал для українського ринку та здатний приносити стійкий дохід у державний бюджет. Готельно-ресторанний бізнес в Україні залишається одним з найбільш цікавих і прибуткових для українських підприємців.

Щорічно в Україні відкриваються елітні готелі, нові мотелі, санаторії, нові туристичні бази, ресторани та готельно-ресторанні комплекси. Зважаючи на це, вивченням проблем розвитку прогресивних форм і методів обслуговування, нових видів послуг у гостинній індустрії присвячені праці багатьох науковців [1-4]. Вони відзначають, що українським керівникам доводиться враховувати національні нюанси, а саме: низьку купівельну спроможність більшої частини населення, відсутність налагодженої системи постачання, дефіцит професійного менеджменту.

Більшість закладів готельно-ресторанної сфери стикається з проблемою кваліфікованої робочої сили. Одним із недоліків роботи закладів готельно-ресторанного господарства є також недосконала система маркетингу. Актуальність використання дієвих інструментів маркетингу закладами готельно-ресторанної сфери обумовлена тим, що її сучасний розвиток базується на побудові такої системи обслуговування, яка необхідна для надання якісних послуг клієнтам та задоволенні їх потреб..

Тому за мету наукових пошуків було поставлено дослідити маркетингові технології та особливості їх використання для закладів готельно-ресторанного господарства. Узагальнюючою характеристикою ефективності діяльності готельно-ресторанного бізнесу для підтримки діяльності та ефективності використання потенціалу підприємства може служити імідж компанії, який вона має серед споживачів. Головним для успішного готельно-ресторанного бізнесу, як і раніше, залишається професійне обслуговування, яке в свою чергу опирається на досвідчений та привітний персонал. А ідеальний керівник такого закладу повинен поєднувати в собі високу працездатність, позитивне сприйняття своєї професії і хороші комунікативні навички. Для підвищення рівня конкурентоспроможності заклади досліджуваної сфери повинні постійно впроваджувати інновації, щоб залишатись провідними у своєму сегменті та випереджати конкурентів.

Клієнт-орієнтований підхід є визначальним фактором для зміцнення конкурентних позицій закладів готельно-ресторанного бізнесу, що актуалізує необхідність проведення систематичних маркетингових досліджень споживчих уподобань з метою досягти максимальної задоволеності клієнтів. Дослідження клієнтів передбачає: вивчення структури споживаних послуг в гостинно-ресторанній сфері, їх забезпеченості та тенденцій споживчого попиту; аналіз процесів і умов задоволення основних вимог клієнтів.

Аналіз споживачів ґрунтується на складанні профілю тих, хто купує товар або послугу, які реалізується підприємством готельно-ресторанної сфери, що дозволяє визначити, який продукт чи послуга в найбільшій мірі буде прийматися клієнтами, на який обсяг продажу можна розраховувати, в якій мірі покупці віддають перевагу продукції саме цього закладу, наскільки можна розширити коло потенційних покупців та що чекає продукцію в майбутньому тощо.

При побудові профілю споживачів враховують наступні чинники: географічне місце розташування клієнта; його демографічні характеристики (вік, освіта, сфера діяльності); соціально-психологічні характеристики споживача, що відображують його положення в суспільстві, стиль поведінки, смаки; відношення споживача до продукту (чому він купує цю продукцію, як він її оцінює тощо).

Крім того, однією з найбільших проблем готельно-ресторанного бізнесу є недостатня активність маркетингових комунікаційних технологій для створення позитивного іміджу закладів. Тут важливо враховувати, що окремі ефективні заходи можуть стати витратними та неефективними, якщо забувати про поставлену мету. Основними принципами переданої інформації були і залишаються достовірність та відповідність цільовій аудиторії.

В якості ефективних заходів, можна навести перелік акцій, що застосовуються у практиці готельного та ресторанного бізнесу для приваблення клієнтів: різного роду благодійні заходи; організація в готелі мистецьких заходів, виставок; презентація косметичної продукції для клієнтів готелю (ресторану); проведення дитячих карнавалів та музичних вечорів в готелі

(ресторані); покази у співпраці з будинками мод та «ток-шоу» зі знаменитостями; дегустація вин для знавців; різдвяний та пасхальний ярмарок та ін.

Також необхідно застосовувати технології мерчандайзингу в діяльності закладів готельно - ресторанної справи. Поняття мерчандайзингу іноді звужують до технології викладки товарів. Проте поняття це більш широке і включає всебічну діяльність, спрямовану на підвищення продуктивності, поліпшення показників рентабельності торгового простору. Основні правила: продавати потрібний товар; в потрібному місці; в потрібний час; в потрібній кількості і за потрібною ціною.

З цією метою в ресторані застосовують різні прийоми мерчандайзингу: естетичне оформлення страв, коктейлів, змішаних напоїв; впровадження нових прийомів подачі страв; організація шоу в процесі приготування та подачі страв, напоїв; агітація в залі; переконуючі продажі; пропозиція гостям для вибору альтернативних видів продукції та послуг; проведення презентацій; розміщення фотографій в меню; промоушен-акції та семплінг (дегустація напоїв власних рецептур, роздача дрібних сувенірів з логотипом ресторану корпоративним клієнтам, карти постійних клієнтів, подарункові сертифікати, безкоштовна роздача мініпорцій фірмових страв, кондитерських виробів, новинок меню постійним клієнтам, лотереї, ігри, конкурси); організація в ресторанах клубів по інтересам та ін..

Естетичне оформлення страв, коктейлів, змішаних напоїв сприяє ефективному впливу на споживача з метою збільшення продажів. Вплив на споживача починається відразу при вході його до ресторану чи бару. Клієнта можна зацікавити: пропозицією колекційних вин на пересувних візках або в спеціальних шафах; використанням сучасних напрямків дизайну в сервіровці столів; організацією в залі салат - і десерт барів; розміщення свіжих фруктів і барвисто оформлених коктейлів дня на барній стійці; поданням фруктів у вазі з гарбуза, крющону в кавуні, коктейлю в замороженому келиху та іншими цікавими новаціями.

В умовах загострення конкуренції заклади готельно- ресторанного господарства, крім того, повинні застосовувати новітні Інтернет - технології для приваблення клієнтів та підвищення іміджу закладу, таких як Wi-Fi, IP-камера, тепан-шоу, онлайн-бронювання, електронне меню, QR-код та ін.

Таким чином, щоб привернути увагу споживача до конкретного товару або послуги, не завжди варто тратити великі кошти на рекламу. Тим більше що в останній час довіра споживачів до інформації, яку несе в собі реклама, знижується. Сучасний споживач більш ретельно зважає запропоновані варіанти, краще орієнтується в сфері роздрібної торгівлі (її складовою є ресторанний бізнес) і купує товар у відповідності із загальною життєвою стратегією. Той же результат, але з меншими затратами можна отримати, створюючи певні умови, які підштовхнуть його зробити покупку, в той момент, коли він уже знаходиться в закладі і бачить товар та користується послугами. Важливо також, щоб виникало враження доброзичливості. Для цього необхідні

точне і своєчасне інформування, ввічливий і компетентний персонал, якісні товари, різноманітні послуги. Впровадження маркетингових інструментів в щоденну діяльність закладів готельно-ресторанного господарства зміцнить їх конкурентні позиції на ринку та дозволить збільшити лояльність споживача на українському ринку гостинності

Список використаних джерел

1. Нечаюк Л.І., Нечаюк Н.О. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент. Навчальний посібник / Л.І. Нечаюк, Н.О. Нечаюк- К.: ЦНЛ., 2009. - 344 с.
2. Мальська М. П. Туристичний бізнес: теорія та практика. / М. П. Мальська, В. В. Худо. - К. : ЦУЛ, 2012. - 368 с.
3. Рябев А.А. Готельні та хостельні мережі: дослідження споживчого попиту / А.А. Рябев // Проблеми і перспективи розвитку підприємництва: Збірник наукових праць Харківського національного автомобільно-дорожнього університету. – №2 (13) , том 1 – 2016. – Харків: ХНАДУ, 2016 – С. 94-101.
4. Шамара І.М. Тенденції розвитку ресторанного господарства як складової туристичної галузі України / І.М. Шамара // Вісник ХНУ ім. В. Каразіна. – Серія: Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм.- 2013.- №1042.- С.151-153.

Бритвенко А. С. – к.е.н., доцент

**ТОВ «Бердянський університет менеджменту і бізнесу»,
м. Бердянськ, Україна**

МАРКЕТИНГОВА СИСТЕМА ЯК ІНСТРУМЕНТ УДОСКОНАЛЕННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСІВ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ОЛІЙНО-ЖИРОВОЇ ГАЛУЗІ

Оскільки система маркетингу є цілісною структурою, в якій взаємодіють суб'єкти маркетингової діяльності, то слід зосередити увагу на реалізації цілей і задач підприємств олійно-жирової галузі таким чином, щоб вони знаходилися у тісному взаємозв'язку і гармонійно розвивались. Ця система виступає інтегратором попиту споживачів.. Її учасниками на аграрному ринку є сільськогосподарські підприємства і спеціалізовані організації, які виконують маркетингові функції та забезпечують збут готової продукції [1].

Олійно-жирова галузь України охоплює три категорії підприємств. Першу становлять підприємства, що виробляють рослинну олію. Це олійно-жирові й олійно-екстракційні комбінати, які знаходяться поблизу зон вирощування олійних культур. Друга категорія – це переробні підприємства, на яких здійснюється виробництво дрібних партій олії для потреб фермерських господарств та сільського населення. Третя категорія охоплює маргаринові заводи, миловарні комбінати та інших виробників.

Прикладом успішного застосування маркетингового управління є ПАТ «Запорізький олійно-жировий комбінат». Бізнес-процеси на цьому підприємстві постійно вдосконалюються. Так, у 2018 р. планується розширення логістичних потужностей підприємства за рахунок придбання (набуття) додаткового автомобілерозвантажувача для олійних культур. Це дозволить одночасно перероблювати два види олійних культур.

Одним з найвідоміших виробників олійно-жирової продукції є агрохолдинг «Кернел». Його бізнес модель включає:

- власне господарство,
- участь третіх осіб – фермерів,
- зберігання на елеваторах,
- утримання заводів з переробки насіння соняшнику,
- експорт зерна,
- виробництво фасованої соняшникової олії,
- наявність експортних терміналів тощо.

В останні роки компанія активно застосовувала цілий ряд інноваційних рішень, що дозволили скоротити витрати на 10-15% і значно підвищити ефективність виробництва. У 2011р. вона почала впровадження елементів точного землеробства, таких як GPS-керована система відбору проб ґрунту, технологія диференційованого внесення добрив, спектрофотометрія, технологія картографування врожайності, система віддаленого контролю виконання операцій і витрат ресурсів, супутниковий моніторинг погодних умов і запасів продуктивної вологи в ґрунті і т. д.

Для удосконалення моделювання бізнес-процесів керівництвом було прийнято рішення про створення програмного забезпечення, яке дозволить оптимізувати виробничі процеси, збільшити врожайність олійних культур до 25%, зменшити витрати на 10%, а також підвищить швидкість роботи. Розробка почалась у 2016 р. Вона включає в себе системи планування і управління робочими процесами, контроль реалізації планів, моніторинг, а також додатки для гаджетів.

Ще однією відомою компанією є «Дельта Вілмар СНД». На початок 2018 р. вона виробляла 9% рафінованої та 4,2% нерафінованої соняшникової олії в Україні. Через велику дистриб'юторську мережу її продукція поставляється більш ніж у 50 країн.

Це далеко не повний перелік фінансово-промислових груп і холдингів, які домінують сьогодні на ринку олійно-жирової промисловості. Значні власні фінансові засоби і доступ до кредитних ресурсів, розвинута логістична система, можливості диверсифікації ризиків створюють переваги для великих бізнес-структур.

У процесі вдосконалення маркетингової діяльності як складової управління бізнес-процесами кардинально змінюються методи та форми організації всіх її видів на підприємстві: від системи стратегічного планування, прогнозування та нових методів управління персоналом до процесів постачання та збуту продукції. У результаті цього підприємства оптимізують бізнес-

процеси шляхом видалення або спрощення зайвих операційних кроків; знижують рівень браку на виробництві, підвищують якість, обсяги продажу продукції, і відповідно задоволеність споживачів; розширюють ринки збуту продукції [2].

Істотні зміни бізнес-процесів можуть відбуватися внаслідок впровадження нових стандартів. Цей процес, як правило, носить всебічний та радикальний характер. На сучасному етапі управління якістю продукції притаманна перевірка її відповідності не тільки на стадії повної готовності, а й на етапах виробничого процесу, починаючи від процесу доставки сировини і до придбання кінцевим покупцем. У результаті цього підприємства оптимізують бізнес-процеси шляхом видалення або спрощення зайвих операційних кроків; розширення ринків збуту продукції; зниження рівня браку на виробництві за рахунок підвищення якості продукції і, відповідно, задоволеності споживачів.

Таким чином, форми управління бізнес-процесами залежать від того, в якому обсязі підприємство використовує маркетингові інструменти. Їх удосконалення сприяє підвищенню конкурентоспроможності продукції та зменшенню затрат на її реалізацію.

Список використаних джерел

1. Дем'яненко Н. В. Удосконалення маркетингової діяльності як складової управління бізнес-процесами в сільськогосподарських підприємствах / Н. В. Дем'яненко, Т. О. Щетініна, А. І. Петренко // Економіка та управління підприємствами : Глобальні та національні проблеми економіки. – Миколаївський національний університет ім. В.О. Сухомлинського, 2017. – Вип. 20. – С. 306.

2. Стройко Т.В. Експортна логістика олійно-жирової галузі України та необхідність її державної підтримки / Т.В. Стройко // Економіка і регіон. – ПолтНТУ, 2014.– №6 (49). – С. 4.

**Ведмідьова К.С. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ОРГАНІЧНОГО БІЗНЕСУ ДЛЯ

ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ УКРАЇНИ

У світі спостерігається стійке зростання попиту на органічну продукцію. За оцінками швейцарських експертів, ринок органічної продукції у світі становить близько 90 млрд доларів. Екологічним виробництвом продукції у світі займаються понад 2 млн господарств. У порівнянні з 1999 роком, площі

земель, відведених під органічне сільське господарство, у світі збільшилися більше, ніж у три рази.

В Україні також є достатня кількість придатних для органічного агровиробництва земель. Тож не закріпитися на такому перспективному ринку було б для українських виробників стратегічною помилкою. З огляду на сусідство з ЄС, особливо привабливою є експортна орієнтованість ринку, адже Євросоюз є другим світовим ринком споживання органічної продукції, який до того ж розвивається швидкими темпами.

За даними директора «Органік Бізнес Школи» Олену Дейнеко ,ринок органіки займає, від 1 до 2 %. У розвинутих країнах ця цифра доходить до 13%. Такі країни, як Голландія, у майбутньому планують бути повністю органічними. В Україні ринок маленький, дуже вузький, але він надзвичайно стрімко розвивається [1].

В органічному ринку є два великі напрямки – експортний і внутрішній. Експортний ринок зростає набагато швидше, ніж внутрішній. Найбільший ріст іде в компаніях, які мають експортну модель збуту і які відкриваються для того, щоб продавати свою продукцію за кордон. Цей напрям розвивається дуже швидко. А внутрішній ринок розвивається не так жваво.

Проте для фермерів існує декілька проблем які зупиняють їх від роботи в органічному напрямі.

Перше – це поріг очікування. Щоб отримати сертифікат за регламентом сертифікуючої компанії, необхідно чекати від 1 року.

В органіці весь процес на кожному етапі обов'язково сертифікується. Учасниками ринку можуть бути лише ті, хто отримав органічний сертифікат. Це стандартна світова практика. В Україні видають також так званий сертифікат «проміжного періоду». Проміжний сертифікат означає, що фермер за рік чи два отримає органічний сертифікат. За цей час, поки земля йде до сертифікації, він може купувати сертифіковане насіння чи саджанці, висіває сидерати. Врожай, отриманий у цей рік, не буде сертифікованим. Але його вже можна продати дорожче, ніж звичайний. І тільки після того, як отримано сертифікат на землю, врожай отримає статус сертифікованого. Це може бути на другий рік. Але якщо земля була хімічна, має минути три роки і більше.

Другий поріг – це те, що інфраструктура органічного ринку в Україні мікроскопічна. Ринок розвивається швидше, ніж інфраструктура. Агрономів не вистачає абсолютно. Всі великі компанії мають у штаті агрономів чи залучають консультантів, але звичайному фермеру це зробити дуже важко. По-перше, дорого, а по-друге, їх дуже мало. Сьогодні дуже мало вузів справді якісно готують органічних агрономів. Але ситуація прогресує, започатковуються нові проекти в галузі органічної технологічної освіти.

У 2017 році Офіс підтримки реформ при Міністерстві аграрної політики та продовольства України зібрав дані оперативного моніторингу про основні показники органічного сільського господарства серед органів сертифікації, які сертифікували органічне виробництво і торгівлю органічними продуктами в

Україні відповідно до органічного законодавства ЄС. За цими даними станом на 31.12.2016 року:

- Площа сільськогосподарських земель з органічним статусом становить 289 551 га,
- Площа сільськогосподарських земель перехідного періоду – 91 622 га,
- Загальна площа сільськогосподарських земель з органічним статусом та перехідного періоду – 381 173 га,
- Частка органічних земель від загальної площі сільськогосподарських земель – 0,89%,
- Загальна кількість операторів ринку – 426, в тому числі 294 сільськогосподарські виробники,
- Загальна кількість органів сертифікації в рамках даного моніторингу – 19.

Більшість органічних операторів в Україні сертифіковані за органічним стандартом ЄС, що є еквівалентним Регламентом ЄС 834/2007 та 889/2008, що застосовується як для експорту органічної продукції, так і на внутрішньому ринку. Українські органічні оператори також часто сертифіковані відповідно до Національної органічної програми США (NOP). Інші органічні стандарти, які використовують в Україні: Bio Suisse (Біо Свісс, Швейцарія), Bioland (Біоланд, Німеччина), Naturland (Натурланд, Німеччина), COR (Канада), Soil Association (Велика Британія) та KRAV (Швеція).

Проте існує позитивний момент, якщо фермер захоче займатись органічною продукцією то в нього є широкий вибір своєї діяльності, тому що в Україні не вистачає багатьох категорій продуктів, які напевно користалися б попитом. По суті, хоча б якийсь вибір є лише в категоріях молочні і кисломолочні продукти та бакалія. Немає хліба, дитячого харчування, м'яса, фруктів, овочів, ягід, солодоців, випічки, кулінарії та багато чого іншого.

Українського фермера часто зупиняє нерозуміння, куди можна продати органічну продукцію. Найкращий шлях для тих, хто хоче вирощувати і продавати органіку – це коли інвестор контракує, тобто замовляє заздалегідь на майбутній рік урожай фермера. Ми бачимо такі приклади на українському ринку і вважаємо їх найпривабливішими для обох сторін – і трейдера, і фермера. Це роблять деякі великі українські роздрібні мережі, які викладають органіку на своїх полицях. Вони знаходять фермера і контракують у нього урожай – або інвестують, або замовляють, або попередньо оплачують.

Державна політика України спрямована на розвиток і підтримку органічного бізнесу.

Розвиток органічного ринку в Україні є одним з пріоритетних напрямків у плані стратегії реформ в аграрному секторі «3+5», що базується на Єдиній комплексній стратегії розвитку сільського господарства та сільських територій на 2015-2020 роки. Цю стратегію ініціювало та розробило Міністерство аграрної політики та продовольства України у співпраці із місцевими учасниками органічного ринку та міжнародними партнерами. Експерти органічного пріоритету Стратегії почали свою роботу у травні 2017 року в

Офісі підтримки реформ при Міністерстві аграрної політики та продовольства України [2].

3 вересня 2013 року було ухвалено Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини» № 425-VII, проте він невпроваджений. Міністерство аграрної політики та продовольства України ініціювало та розробило нову редакцію проекту Закону в органічній сфері у співпраці із місцевими та міжнародними партнерами, маючи на меті гармонізацію із органічним законодавством ЄС.

Перший міжнародний конгрес «Органічна Україна 2017» (26-28 січня 2017 року, м. Київ) зібрав понад 250 учасників, в тому числі 70 доповідачів з 9-ти країн, для обміну досвідом та встановлення взаємовигідної співпраці.

Одним з практичних результатів конгресу стало укладання двох міжнародних угод про постачання органічної продукції до Швейцарії. В рамках конгресу також проводилась виставка органічної продукції, на якій 36 експонентів привернули увагу понад 3 000 відвідувачів.

Список використаних джерел

1. Органік бізнес-школа. URL: <http://organicbusiness.com.ua>. (дата звернення 01.04.18р.).

2. Трофімцева О., Прокопчук Н. Органічний ринок в Україні.

URL: http://www.ukraine.fibl.org/fileadmin/documents-ukraine/publications_presentations/Organic_in_Ukraine_Trofimtseva_Prokopchuk-2017-UA.pdf. (дата звернення 03.04.18р.).

Вермієнко Т.Г. – к.е.н., доцент

Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ТРУДОВИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ АПК

На сучасному етапі розвитку України неминучим є зміна поглядів щодо механізму господарювання та характеру управління. Оскільки зовнішнє середовище постійно змінюється й ускладнюється, то ефективне функціонування підприємств аграрного сектору економіки можливе лише за наявності достатнього й якісного ресурсного забезпечення, одним із складових елементів якого є управління трудовим потенціалом.

Трудовий потенціал підприємства є багатограним соціально-економічним явищем. На сьогодні вчені не можуть дати однозначної відповіді щодо трактування його сутності [1, с. 91]. Трудовий потенціал, по-перше, відображають накопичені трудові ресурси минулого, по-друге, являються реалізацією фізичних, розумових, інтелектуальних, творчих, професійних якостей персоналу у поточному періоді, по-третє, мають певні резерви невикористаних професійних можливостей робочої сили, які за ефективного

використання дадуть змогу збільшити трудовий потенціал й підвищити економічний ефект від виробничої діяльності. Тому необхідність розробки та впровадження обґрунтованої системи управління будь-якого підприємства – суб'єкта господарювання не викликає сумнівів.

Характерними рисами трудового потенціалу є:

- здатність до акумулювання та об'єднання. Трудовий потенціал формується шляхом об'єднання зусиль індивідуумів, які працюють у певному колективі, їх сумарний потенціал формує трудовий потенціал підприємства, який, у свою чергу, у межах визначеної галузі утворює трудовий потенціал галузі; сумарний трудовий потенціал підприємств у певному регіоні формує трудовий потенціал регіону. Сукупний трудовий потенціал усіх підприємств і регіонів утворює трудовий потенціал країни;

- накопичення трудовий потенціал нарощується завдяки збільшенню кількості працівників, а також через підвищення рівня їх освіченості, професіоналізму, кваліфікації, активізацію науково-дослідницької діяльності;

- систематичний розвиток процеси формування, відтворення, розвитку, розподілу відбуваються безперервно;

- комплексність означає багатовимірність трудового потенціалу, який не може характеризуватися лише будь-якою однією категорією, оскільки тоді він втратить свій внутрішній зміст. Тому трудовий потенціал слід розглядати як систему кількісних та якісних параметрів;

- змінність означає, що трудовий потенціал це не постійна та не статична величина, під дією значної кількості чинників він трансформується через зміни своїх якісних та кількісних параметрів як у кращий, так й у гірший бік. Негативні демографічні процеси можуть знижувати трудовий потенціал, а такі процеси, як поліпшення рівня і якості життя, підвищення рівня освіти та ін., сприятимуть зміцненню трудового потенціалу;

- керованість трудовий потенціал підлягає управлінню [3].

Управління трудовим потенціалом повинно бути гарантією процвітання підприємства. Висока якість робочої сили – це лише передумова до високої ефективності виробництва. Для її реалізації необхідно, щоб робота працівників була добре організована, щоб відповідала професійній підготовці та рівню кваліфікації персоналу, щоб для працівників були створені відповідні санітарно-гігієнічні умови праці, які забезпечують нормальний рівень її інтенсивності.

У сучасних умовах більшості сільськогосподарських підприємств доводиться вирішувати проблеми кадрового менеджменту, які по'язані з організацією відбору і найму персоналу, процесом вивільнення робочої сили, з системою навчання та підвищення кваліфікації кадрового складу, з механізмом повного використання трудового потенціалу працівників. Вирішення цих проблем, насамперед, залежить від мети кадрового менеджменту на підприємстві, від обраної кадрової політики, від рівня організації діяльності кадрових служб, які мають безпосередній вплив на систему управління персоналом підприємства.

Для ефективного управління трудовими потенціалом підприємств, спираючись на традиційні методи управління, необхідно використовувати інновації, тобто нові, вдосконалені та нетрадиційні підходи в управлінській діяльності. Управління трудовими ресурсами, спрямоване на забезпечення нормальних умов праці та створення конструктивних взаємин між менеджерами та найманими працівниками. Всі функції управління трудовими ресурсами на сільськогосподарських підприємствах повинні бути тісно взаємопов'язані і в сукупності становити єдиний процес управління трудовими ресурсами, метою якого є більш ефективна, інноваційно-орієнтована трудова діяльність персоналу. При цьому основою розвитку управління трудовими ресурсами на підприємстві, є цілеспрямована діяльність по впровадженню нових, більш ефективних методів трудового управління. Управління трудовими ресурсами на рівні підприємства передбачає ряд наступних основних завдань: визначення потреби підприємства у робітниках різних спеціальностей та кваліфікації; аналіз ринку праці і управління зайнятістю; відбір і адаптація персоналу; планування кар'єри співробітників того чи іншого підприємства, їх професійного та адміністративного зростання; забезпечення раціональних умов праці, у тому числі сприятливої для людини соціально-психологічної атмосфери; організація трудових процесів, їх координація, аналіз витрат та результатів праці, встановлення оптимального співвідношення між кількістю одиниць обладнання та чисельністю персоналу різних груп; розробка систем мотивації ефективної діяльності; обґрунтування структури доходів, ступеня їх диференціації, проектування систем оплати праці; організація винахідницької та раціоналізаторської діяльності; участь у проведенні тарифних переговорів між представниками роботодавців і працівників; рішення етичних проблем праці; управління конфліктами; профілактика девіантної поведінки.[2]

Управління трудовим потенціалом відбувається як за допомогою матеріальних, так і моральних стимулів. Щоб заохотити до праці трудовий потенціал, необхідні сприятливі соціальні умови для людей, які зможуть працювати з максимальною віддачею, використовуючи свої знання, досвід і інтелект. Працівник має відчувати себе особистістю, мати змогу проявляти себе та отримувати за це належну винагороду, яка стимулюватиме його до нових досягнень і результатів. Він повинен отримувати індивідуальну оцінку за результатами виконаної роботи за певний період, від якої буде залежати розмір винагороди.[4]

Таким чином, управління трудовим потенціалом аграрних підприємств характеризується великою складністю через різну направленість своїх компонентів. У сучасних умовах господарювання економіка країни все більше стала орієнтуватися на особистість працівника і тому практичні основи управління стали набувати все більшого значення для ефективної діяльності підприємств. Основними елементами успішного вирішення проблем управління трудовим потенціалом мають бути: розробка ефективної кадрової політики; підвищення рівня кваліфікації працівників; забезпечення належних умов праці та відпочинку; формування морально-психологічного клімату в колективі тощо.

Список використаних джерел

1. Череп А.В. Дослідження сутності економічної категорії “трудовий потенціал” у менеджменті різних рівнів / А.В. Череп, Я.О. Зубрицька // Вісник ЗНУ: зб. наук. праць: Економічні науки. – 2010. – № 4 (8). – С. 90-95.
2. Качан Є.П. Управління трудовими ресурсами: [Навчальний посібник] / Є.П. Качан, Д.Г. Шушпанов. – К. : Вид. Дім «Юридична книга», 2003. – 296 с.
3. Масловська Л.Ц. Соціально-економічна сутність і структура трудового потенціалу сільськогосподарського підприємства / Л.Ц. Масловська, А.М. Пивовар //Агросвіт. – 2013. – № 2. – С.11-16.
4. Величко О.В. Теоретичні аспекти управління трудовим потенціалом сільськогосподарських підприємств / О.В. Величко // Проблеми економіки: нові ринки та нові напрямки розвитку: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. – Д.: НО «Перспектива», 2015. – Ч.1. – 116 с.

Вибранський В. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

Науковий керівник – д.е.н., проф. Танклевська Н.С.

СУЧАСНІ КОНЦЕПЦІЇ УПРАВЛІННЯ МАРКЕТИНГОМ

Маркетинг вимагає управління. Під управлінням маркетингом розуміють аналіз, планування, втілення в життя і контроль за проведенням заходів, розрахованих на встановлення і підтримання обмінів з цільовими покупцями заради досягнення певних завдань організації, таких як одержання прибутку, зростання обсягів збуту, збільшення частки ринку. Завдання управління маркетингом полягає у впливі на рівень, час і характер попиту таким чином, щоб це допомагало організації в досягненні поставлених перед нею цілей, тобто управління маркетингом - це управління попитом .

Концепція управління маркетингом являє собою науково обґрунтовану стратегічну установку діяльності фірми, яка включає в себе основну ідею (місію) фірми, оперативний інструментарій реалізації основної ідеї і перелік головних цілей, які фірма прагне досягти.

На сьогодні існують такі види концепцій маркетингу [3]:

1) виробнича - відноситься до початкової стадії розвитку маркетингу, стверджує, що споживачі будуть доброзичливі до товарів, які широко поширені і доступні за ціною, а отже, керівництво фірм має зосереджувати свої зусилля на вдосконаленні виробництва та підвищенні ефективності системи розподілу, тобто збільшувати серійність виробництва , знижуючи собівартість продукції;

2) товарна - споживачі будуть прихильні до товарів, що володіють найвищим якістю, кращими експлуатаційними властивостями і

характеристиками, а, отже, фірма має зосередити свої зусилля на постійному вдосконаленні товару;

3) збутова - базується на ідеї продажу вже виробленого товару, для якого не були досліджені передбачувані ринки збуту;

4) традиційного маркетингу - змінила зміст концепції збуту орієнтацією на нестатки і потреби покупців;

5) соціально-етичного маркетингу - основним завданням фірми є визначення потреб і інтересів цільових ринків і забезпечення бажаної задоволеності більш продуктивними (ніж у конкурентів) способами з одночасним збереженням або зміцненням благополуччя споживача і суспільства в цілому;

6) маркетингу взаємодії - об'єктом керування стають відносини (комунікації) з покупцем і іншими учасниками процесу купівлі-продажу, тому що єдиний спосіб утримати споживача, примусити його робити повторні покупки при все більш зростаючій стандартизації товарів та уніфікації послуг - це індивідуалізація відносин з ним, що можливо на основі розвитку довгострокової взаємодії партнерів.

Сучасна концепція маркетингу полягає в тому, щоб вся діяльність підприємства (науково-технічна, виробнича, збутова і т.д.) ґрунтувалася на знанні споживчого попиту і його змін у перспективі. Більше того, одна із завдань маркетингу полягає у виявленні незадоволених запитів покупців, щоб орієнтувати виробництво на задоволення цих запитів. Маркетинг означає розробку, виробництво і збут того, на що дійсно є споживчий попит. Система маркетингу ставить виробництво товарів у функціональну залежність від запитів і вимагає виробляти товари в асортименті та обсязі, потрібних споживачеві. При реалізації концепції маркетингу акцент прийняття господарських рішень зміщений від виробничих ланок підприємства до ланок, які відчувають пульс ринку. Служба маркетингу є мозковим центром, джерелом інформації та рекомендацій не тільки ринкової, але й виробничої, науково-технічної та фінансової політики підприємства. Тут на основі ретельного аналізу стану і динаміки попиту та ділової кон'юнктури вирішується питання про необхідність, перспективність, прибутковості виробництва того або іншого продукту.

Сучасна концепція маркетингу передбачає цілісний, інтегрований підхід до всіх питань маркетингової діяльності підприємства. Саме тому, на думку ряду вітчизняних зарубіжних експертів, сучасна маркетингова концепція є квінтесенцією соціально-етичного маркетингу, маркетингу відносин та деяких інших підходів.

Список використаних джерел

1. Балабанова, Л. В. Маркетинг [Текст] : Підручник / Л.В. Балабанова. - 2-ге вид., переробл. і доп. - К. : Знання-Прес, 2004. - 645 с. - (Вища освіта XXI століття).

2. Бутенко, Н. В. Маркетинг [Текст] : Підручник / Н.В. Бутенко. - К. : Атіка, 2006. - 300 с.

3. Finance-dom: фінансово-інформаційний портал [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://finance-dom.ru/marketing/74>

Виклюк М. І. – к.е.н., доцент
ПВНЗ «Європейський університет», Львівська філія, м. Львів, Україна
ІНТЕГРОВАНІЙ ПІДХІД У МЕТОДОЛОГІЇ ДОСЛІДЖЕННЯ
ПОДАТКОВОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Широко розповсюдженим серед наукових підходів щодо дослідження податкової безпеки держави є інтегрований підхід. Варто виокремити два напрями в цьому підході. Перший напрям полягає у трактуванні бюджетно-податкової безпеки як спільної категорії, а другий – податкова безпека розглядається як інтегрована підсистема економічної безпеки держави.

Загалом, прихильники першого напрямку схиляються до думки, що бюджетно-податкова безпека представляє собою засіб підтримки стійкого стану в бюджетно-податковій сфері, при якому забезпечується платоспроможність держави з урахуванням доходів та видатків бюджетів усіх рівнів за умови оптимального податкового навантаження [1, с.9-13] та встановлення відповідного контролю за відносинами, що формуються під час досягнення такого стану [2; 3]. Серед прибічників варто відзначити праці Афанасьєвої Л.В. [4], Нікуліна Є. В. [1], Смоланової О.В. [3], Ткачевої Т. Ю. [2], де висловлюються коректність поєднання бюджетної та податкової безпеки і визначають бюджетну складову як головну складову категорії, опираючись на наступне: «об'єктивною необхідністю інтеграції бюджетної і податкової безпеки є те, що вони функціонують в нерозривній єдності політичного, економічного та соціального процесів» [5, с.14]. На їх переконання, таке трактування визначається наступними критеріями, по-перше, податки функціонують лише в рамках бюджетних відносин як вбудована забезпечуюча підсистема; по-друге, вони виконують роль інструмента державних функцій: бюджетного забезпечення та бюджетного регулювання; по-третє, функціонування податків як незалежної системи немає змісту, а за умови зникнення такої категорії, як бюджет, податки, як категорія, автоматично перестають функціонувати [6, с.62]. Однак, на наше переконання, таке поєднання бюджетної та податкової безпеки є некоректним, оскільки, по-перше, податки не є виключним джерелом доходів державного бюджету, хоча й основним; по-друге, визначати податкову безпеку лише через призму податків як джерела бюджету недоцільно, адже досліджувана категорія є набагато ширша за своїм змістом, що полягає у наступному: нерозривно пов'язана із процесом податкового управління; визначається ефективністю податкової політики, якістю функціонування податкової системи та податкового адміністрування тощо.

Визначаючи суть податкової безпеки згідно другого підходу, його прихильники (Іванов Ю, Бережна Ю.) стверджують, що необхідно врахувати роль і місце податків у забезпеченні національної економічної безпеки через реалізацію їх фіскальної та регулюючої функції. Виходячи з цього податкову безпеку варто розглядати як інтегровану підсистему економічної безпеки, яка впливає на забезпечення всіх її складових: інноваційно-технологічної, інвестиційної, енергетичної, сировинно-ресурсної, продовольчої, соціальної, експортної, імпортової та міжнародно-інтеграційної безпеки [7, с.9]. Зазначений напрям більш ширше визначає зміст досліджуваної категорії, однак потребує як якісного, так і кількісного обґрунтування. На наше переконання роль та вплив податкової безпеки на економічну безпеку держави та її складових необхідно розглядати через спеціальну групу критеріїв, а саме: оцінку податкового навантаження, відношення податкових доходів до зведеного бюджету, через коефіцієнт співвідношення податкових доходів до ВВП, коефіцієнт співвідношення прямих і непрямих податків, коефіцієнт співвідношення непрямих податків до рівня споживчих цін в державі (регіоні); показник податкового боргу, коефіцієнт ефективності справляння податків тощо.

Список використаних джерел

1. Экономика региона: проблемы, стратегия, мониторинг [Текст]: [коллектив. моногр.] / Е. В. Никулина [и др.]. – М. : АНО Изд. дом «Науч. обозрение», 2014. – 143 с.
2. Ткачева Т. Ю. Современные тенденции формирования бюджетно-налоговой безопасности региона / Т. Ю. Ткачева. // Известия Юго-Западного государственного университета. – 2013. – № 2 (47). – С.55-61.
3. Смоланова О. В. Индикативный анализ бюджетно-налоговой безопасности муниципальных образований региона / О. В. Смоланова // Регионоведение. – 2011. – № 3. – С. 114–120.
4. Афанасьева Л. В. Теоретические вопросы формирования бюджетно-налоговой безопасности / Л. В. Афанасьева // Проблемы современной экономики. – 2015. – № 1 (53). – С. 76-79.
5. Минаков А.В. Методология управления бюджетно-налоговой системой России в условиях изменения макроэкономической среды: автореф. дис. ... докт.экон.наук : специальность - 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / А.В. Минаков. – М., 2011. – 52 с.
6. Бюджет и налоги в экономической политике России : [монография] / В. В. Симонов, С. С. Сулакшин, И. В. Подпорина, М. Ю. Погорелко. – М. : Научный эксперт, 2008. – 240 с.
7. Иванов Ю. Б. Податкова безпека: сутність та умови забезпечення / Ю. Б. Иванов, Ю. В. Бережна // Економіка розвитку. – 2010. – №2 (54). – С. 9-11.

**Вітюк А.А. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Економіка»
Грановська В.Г. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНИХ ВИДІВ ТУРИЗМУ В
УКРАЇНІ***

Інновації є сучасним інструментом конкурентоспроможного розвитку підприємств туристичного бізнесу. Саме впровадження інновацій у виробництво дозволяє підприємствам нарощувати свій потенціал, формувати довгострокові конкурентні переваги та завойовувати більший ринковий сегмент.

Вперше термін «інновація» використав у 1930 р. австрійський економіст Йозеф Алоїз Шумпетер, який під інновацією розумів суттєву зміну продукту і ця зміна проявляється у використанні нового методу виробництва, відкритті нового ринку чи джерела сировини, впровадження нової організаційної структури [1].

Згідно закону України "Про інноваційну діяльність" дефініція інновації означає новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоздатні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери [2].

Дослідження туризму в Україні на початок 2018 р. свідчать про переважання виїзного туризму над в'їзним. Тому потрібно впроваджувати інновації в сферу туризму з метою підвищення якості та конкурентоспроможності туристичних продуктів України. В умовах ринкових відносин туристичні підприємства усвідомлюють впровадження інноваційної діяльності. У деяких випадках, виробники створюють туристичний продукт, який привертає увагу потенційних споживачів з допомогою шокування, яскравості. Такі види туризму відрізняються від традиційних тим, що головне значення має не місце подорожі, а унікальні враження туристів.

Екстремальний туризм є одним з найперспективніших видів туризму, який привертає до себе дедалі більше людей. Основними його напрямками є індустріальний, атомний та дарк-туризм. Індустріальний туризм передбачає огляд промислових об'єктів, які вже давно закинуті (фабрики, заводи, приміщення) чи об'єкти, складно доступні у проникненні (метро, дахи, ходи підземних комунікацій). Таких туристів називають дігерами та сталкерами.

У світі користуються попитом екскурсії на великі заводи та фабрики, де туристів знайомлять з функціонуванням промислових комплексів, технологією та історією створення певної продукції, наприклад, надзвичайно популярний ретротур на колишній металургійний завод у Чикаго. Туристи не лише дізнаються про каторжну працю металургів у ХІХ столітті, але і мають можливість відчувати її на собі [3]. Додатковими стимулами розвитку індустріального туризму є те, що Україна володіє цілим рядом унікальних всесвітньовідомих промислових підприємств, таких як «Міттал Стіл Кривий

Ріг», Дніпрогес і «Запоріжсталь», «Південмаш» та завод ім. Петровського у Дніпропетровську, Харківський «Турбоатом» тощо; промислові регіони є потужним осередком фінансових ресурсів, що можуть бути використанні як для розвитку потужної матеріально-технічної бази, проведення інтенсивної рекламної кампанії, так і для створення атрактивних закладів культурного та пізнавального характеру, до того ж у промислових центрах зосереджуються освітні та наукові заклади, де можливе створення наукових розробок, які стосувалися б індустріального туризму, та емпірична їх перевірка. Слід також зазначити, що основна ідея індустріального туризму - подолання негативного ставлення до промислових міст, ознайомлення людей з надбаннями індустріальної епохи, показ кращих творінь індустріальної цивілізації [4].

Атомний туризм – це підвид індустріального туризму. Туристи відвідують місця, що мають значення для історії атомної епохи: музеї, місця, де вибухали бомби — найвідоміші з них — Хіросіма та Нагасакі. В нашій країні є також такий об'єкт – музей Чорнобиля (м. Київ), де можна дізнатися про аварію на станції. Екологи відзначають, що в Чорнобильській зоні, дійсно, є на що подивитися. Без втручання людини природа перетворилася в унікальний природний парк. Тут з'явилися нові рослини, відродилися популяції вимираючих тварин. А в околицях господарюють орлан-білохвіст, рисі, сірі вовки і здичавілі коні.

Дарк-туризм передбачає огляд місць, пов'язаних зі смертю, катастрофами та трагедіями, які приваблюють туристів. Серед популярних об'єктів темного туризму у світі відзначають колишній табір смерті в Освенцимі в 60 км від Кракова, французький місто-привид Орадур-сюр-Глан, знищений в роки Другої світової війни, місце масових страт Чоенг Ек та інші Поля смерті Камбоджі. У США популярні екскурсії в тюрму Алькатрас, де сидів Аль Капоне. А в Румунії темні туристи бродять по руїнах фортеці Поенари: історики вважають її, а не Бран, справжнім замком Дракули.

Отже, основними видами інноваційної діяльності в туризмі є розробка нових видів туристичного продукту, використання нових туристських ресурсів. Індустріальний туризм має всі перспективи, для того, щоб зайняти певний сегмент туристичного ринку України, основою для цього є потужні промислові об'єкти. Екстремальний туризм перспективний напрямок туристичної індустрії України, який потрібно розвивати.

Список використаних джерел

1. Шумпетер Йозеф. Теория экономического развития. Капитализм, социализм и демократия М: Эксмо, 2007. - 864 с.
2. Закон України «Про інвестиційну діяльність»
<http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/40-15>
3. Каурова А.Д. Организация сферы туризма: Уч. пособие. - СПб.: Издательский дом Герда, 2004. - 320 с.

4. Пацюк В.С. Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету ім. М.Коцюбинського. - Серія: Географія. - 2008. - №15. Індустріальний туризм і перспективи його розвитку в Україні.

Галат Л.М. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ЕКСПОРТНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ОВОЧІВНИЦТВА УКРАЇНИ

Виробництво та ринок овочів в Україні в останні роки стрімко розширюється, про що свідчать значні загальні обсяги виробленої і реалізованої продукції, розширення товарного асортименту овочів і зелені, участь у виробництві овочів усіх регіонів країни.

Виробництво овочів в Україні розподіляється таким чином: теплолюбні культури (томат, цибуля і огірок) в основному вирощують в зоні степу, холодостійкі (капуста) - на Поліссі, а коренеплоди (морква, буряк) - в Лісостепу. Таким чином, простежується і зональна спеціалізація виробництва овочевої продукції. Тепличне овочівництво в основному сконцентровано навколо великих промислових та індустріальних центрів.

Особливістю галузі овочівництва та ринку овочів є надзвичайно велика різноманітність видів та продуктів, які відносять до овочевих, включаючи овочеві консерви, соління, сушіння та інше. На території України вирощується понад 100 видів овочевих культур, але найпоширеніших близько 40. Втім, з роками асортимент розширюється за рахунок культивування агровиробниками екзотичних овочів. Овочеві культури в Україні вирощуються як у відкритому, так і закритому ґрунті, а також комбіновано. Через різні терміни дозрівання та застосування інтенсивних технологій на ділянках збирають по два, три врожаї на рік підвищуючи ефективність використання землі.

У 2017 році врожай овочевих культур в Україні склав 99% від попереднього року, що дає можливість забезпечити населення цими продуктами харчування у повному обсязі та за прийнятними цінами.

Таблиця 1

Основні показники виробництва овочів в Україні

Роки	2000	2005	2010	2012	2013	2014	2015	2016
Площі, з яких зібрано урожай тис. га	518,6	464,4	467,8	502,8	493,8	463,8	447,1	447,1
Валове виробництво овочів, тис. т	5821,3	7295,0	8122,4	10016,7	9872,6	9637,5	9214,0	9414,5
Урожайність, ц/га	112,3	157,1	173,6	199,2	199,9	207,8	206,1	210,5

В останні роки в Україні площа зайнята овочевими культурами становить близько 450 тисяч гектарів і практично стабілізувалися, хоча порівняно з 2000 роком посівні площі скоротилися практично на 16%.

Посівні площі під овочами у 2016 році складають 447 тис. га. У тому числі, капуста займає 67,9 тис. га (у 2015 році 70,2 тис. га), буряк столовий 39,3 тис. га (39,0 тис. га у попередньому році), морква – 43,1 тис. га (42,8 тис. га), цибуля ріпчаста 54,8 тис. га (55,9), часник 21,0 тис. га (20,9 тис. га у 2015 р.) [1].

При деякому скороченні посівних площ під овочами, валове виробництво овочів зросло з 5,8 млн т. у 2000 р. до 9,4 млн т. у 2016 р., тобто на 62%. Картоплі зібрано у всіх господарствах 20,9 млн т. при фонді споживання близько 6,3 млн т. або 147 кг на людину. При цьому близько 98% (20,5 млн т) виробляється у господарства населення. Овочів разом з баштанними культурами у 2017 році отримано 11,1 млн т (12,5 млн т було у 2016 р.) при фонді споживання 6,7 млн т (160,2 кг на 1 людину) [3]. Цей показник відповідає раціональним нормам споживання овочів (161 кг на рік) для здорового харчування [2]. При цьому, певна частина овочів імпортується в Україну для заповнення певних ніш на ринку (наприклад у 2016 р. - було експортовано 136 тис. т). Співставлення наведених показників вказує на те, що потенціал овочів для експорту та переробки значний.

Зростання валового виробництва забезпечено в основному за рахунок зростання урожайності з 112,3 ц з га у 2000 р. до 210,5 ц з га у 2016 р., на 87%. Іншим фактором зростання валового виробництва овочів є збільшення їх виробництва на зрошувальних землях з використанням традиційного поливу та краплинного зрошення.

При цьому урожайність овочевих культур на поливних землях зростала, за цей же період зросла вдвічі і є у 2,5 рази більшою ніж на землях без зрошення.

Технології точного землеробства, активне запровадження краплинного зрошення дали можливість суттєво збільшити ефективність використання землі при виробництві овочевих культур. Показники ефективності використання землі зростають і за рахунок виробництва на цих ділянках овочів другого та третього обороту.

Україна має прекрасну перспективу стати потенційним експортером якісної овочевої продукції (як у свіжому, так і в переробленому вигляді) до країн Європи. Вона розташована в центрі Європи, має величезну територію (603,5 тис. км²), яка на 52 тис. км² більше, ніж, наприклад, територія Франції. В Україні перебуває близько 25% світових чорноземів і тут сприятливі кліматичні умови [3].

Рівень експорту овочевих культур з України не високий і навіть в останній період дещо скоротився. Якщо у 2010 р. українські виробники овочів експортували 335 тис. т. овочів, то у 2016 р. - їх обсяг склав 224 тис. т (скорочення склало практично 50%) [1].

Відповідальним моментом для вітчизняних овочівників стало підвищення якісного рівня продукції до вимог, що пред'являються СОТ. Лібералізація торговельних режимів, передбачених умовами СОТ, містить для вітчизняного овочевого ринку, як переваги, так і ризики. До переваг слід віднести відкритість ринків країн - членів СОТ, поширення на вітчизняний овочевий сектор міжнародних правил торгівлі, страхування, інвестування, кредитування. У той же час, найбільшими ризиками внутрішнього овочевого ринку, на якому внаслідок розпилення та неефективного формування пропозиції є низький рівень передпродажної підготовки овочів.

В останній час великі надії покладалися на зростання експорту в країни ЄС, однак поки що він розвивається повільно.

У рейтингу овочевих культур для експорту виділяються тепличні томати та огірки, часник, заморожені броколі і цвітна капуста, диня, кавуни, спаржа, а серед ягідних культур – заморожені малина, ожина і суниця. Що стосується напрямів експорту, то у першу п'ятірку країн-експортерів входять Німеччина, Великобританія, Нідерланди, США і Франція, куди потенційно можуть поставлятися овочі як з відкритого так і закритого ґрунту. Після припинення експорту плодоовочевої продукції до Росії, вітчизняним товаровиробникам прийшлося переорієнтуватися на інші ринки. Загальна вартість експортованої продукції практично залишилася такою ж, проте структура європейського експорту відрізняється, вони надають перевагу замороженій продукції. Так, за інформацією міжнародного експерта плодоовочевого ринку Ф. Рибалки Україна експортувала у 2013 р. свіжої продукції приблизно на 100 млн. дол. і замороженої – на 45 млн. дол., а за 11 місяців 2017 р. 60 млн. дол. і 70 млн. дол. відповідно. Змінилася і географія експорту: товари для Росії йдуть через Білорусь (62%), 14% - експортують у Польщу, 4% - у Молдову, 3,5% - в Австрію, по 3% - у Британію, Іран, та Латвію, по 2,5% - в Естонію і Литву [2]. Можливості торгівлі з іншими перспективними країнами Європи, Близького Сходу та Америки не вивчаються.

Європейські країни якщо й імпортують якусь частину плодоовочевої продукції, то вимагають високу якість і гарантію безпеки. Українські товаровиробники поки що лише використовують деякі переваги клімату та географічної близькості до європейських ринків, але надто повільно підвищують технологічну ефективність для зниження собівартості продукції й приділяють недостатньо уваги її якості та безпечності.

На світових ринках посилюється конкуренція на більшість товарів, в тому числі і на овочеву продукцію, тому для вітчизняних товаровиробників необхідно враховувати наступні ризики:

- співставлення власних технологій зі світовими;
- використання переваг клімату та уникнення можливих погодних небезпек;
- врахування тенденцій щодо питомих витрат на робочу силу,
- транспортабельність вирощеної та збереженої продукції;
- набуття досвіду в експорті;

- зменшення частки транспортних витрат у собівартості;
- задоволення потреб українського ринку у співставленні зі світовим;

Таким чином, в перспективі Україна може зайняти відповідні позиції на світовому овочевому ринку за умови належної організації виробництва овочевої продукції, до продажної підготовки та рішення блоку економіко-правових проблем.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Державної служби статистики України. Розділ «Сільське господарство» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
2. Гетьман Т. Секрети виживання на плодоовощному ринку/ Т.Гетьман// Агроіндустрія. – 2017. - №2. – С.42 - 46.
3. Пасхавер Б.Й. Продовольче самозабезпечення населення України// Економіка АПК. – 2018. - №1. – С.5-19.
4. Сич З. Об'єднання заради успіху: нові вимоги споживачів до овочівництва// Овощеводство. - 2018. - №1. – С.20 – 25.

**Гета І.Л. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Економіка»
Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ
АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ***

Фінансова стійкість - це результат діяльності, який свідчить про забезпеченість підприємства власними фінансовими ресурсами, рівень їх використання, напрями їх розміщення. Вона є умовою життєздатності підприємства та основою його розвитку. Це комплексне поняття, яке перебуває під впливом різноманітних фінансово-економічних факторів, які треба враховувати при прийнятті фінансового вибору. Стабільність фінансів на підприємстві може бути забезпечена за умови постійної реалізації та одержання виручки, достатньої за обсягом, щоб виконати свої зобов'язання. Водночас для розвитку підприємства необхідно, щоб після здійснення всіх розрахунків і зобов'язань у нього залишався такий розмір прибутку, який би дав змогу розвивати виробництво й виводити його на конкурентоздатний рівень. Тобто загальна стійкість підприємства передбачає насамперед такий рух його грошових потоків, який забезпечив би постійне перевищення доходів над витратами [1].

На даному етапі розвитку економіки процес здійснення оцінки фінансового стану підприємства передбачає використання різних методів, прийомів, концепцій. Найбільш традиційними методами, за допомогою яких можна оцінити фінансовий стан підприємства, є коефіцієнтний аналіз.

В процесі аналізу розраховують фінансові коефіцієнти, роблять висновки, порівнявши їх з попереднім аналізом - аналізом фінансової стійкості за абсолютними показниками. Слід відзначити, що у 2016 р. значно зростає фінансовий результат діяльності підприємств області. Зростання прибутковості основного виробництва свідчить, що підприємства зосередили зусилля на підвищенні продуктивності основних галузей, впровадженні сучасних технологій у виробництво, що дозволило отримати позитивні результати. Але, основну частку у створення прибутку приносять галузі рослинництва, а тваринницькі галузі значно відстають не тільки за обсягами виробництва, а й за фінансовими результатами. Тому, розвитку тваринництва слід приділяти увагу не тільки у межах країни у вигляді заходів державної підтримки і регулювання ринку, а й у кожному регіоні.

Основні показники діяльності сільськогосподарських підприємств Херсонської області характеризують рівень рентабельності операційної діяльності, який у 2016 р. становив 40,9 %. Підприємства отримали прибуток у розмірі 4237 млн грн, що у 8,63 разів більше 2010 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Основні показники діяльності
сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Показники	Роки						2016 р. у % до 2010 р.
	2010	2012	2013	2014	2015	2016	
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	21,3	16,7	13,9	21,6	55,0	40,9	-19,6 в.п.
Чистий прибуток (збиток), млн. грн	490,9	314,8	546,4	1061,3	4542,5	4237,0	863,1
Підприємства, які одержали чистий прибуток:							
- відсотків до загальної кількості	74,2	65,0	72,7	78,0	87,9	86,3	12,1 в.п.
- фінансовий результат, млн грн	714,9	636,1	916,7	1799,5	4718,0	4721,4	660,4
Підприємства, які одержали чистий збиток:							
- відсотків до загальної кількості	25,8	35,0	27,3	22,0	12,1	13,7	-12,1 в.п.
- фінансовий результат, млн грн	224,0	321,3	370,3	738,2	175,5	484,4	216,1
Кількість найманих працівників, тис. осіб	30,3	27,9	24,6	23,7	23,2	22,1	72,9

Прибутково діяли 86,3 % підприємств області, їх фінансовий результат 4718 млн грн – у 6,6 разів більше рівня 2010 р.

Вирішення проблеми підвищення фінансової стійкості і ліквідності підприємства, та збільшення наявності власних коштів є реальним і можливим перш за все за рахунок подальшого збільшення обсягу реалізації продукції, розмірів прибутку та підвищення рівня прибутковості. До основних шляхів підвищення фінансової стійкості підприємства, на які варто звернути особливу увагу, можна віднести:

- для раціонального використання виробничих запасів запровадити чітку систему планування цих запасів;

- для зменшення ризику неповернення коштів за реалізовану продукцію здійснювати аналіз платоспроможності та фінансової стійкості покупців;

- для покращення роботи із дебіторами необхідно розробити політику збору платежів за реалізовану продукцію щодо своїх контрагентів;

- запровадити моніторинг щодо стану дебіторської заборгованості та впроваджувати заходи для зменшення частки дебіторської заборгованості в структурі оборотного капіталу;

- для збільшення ліквідності, підвищення рентабельності та прибутків підприємства слід використовувати такий вид банківських послуг, як факторинг.

Підводячи підсумок, можна стверджувати, що фінансова стійкість підприємства передбачає такий стан фінансових ресурсів, за раціонального розпорядження якими гарантується наявність власних коштів, стабільна продуктивність і забезпечується процес розширеного відтворення. Недостатня фінансова стійкість підприємства найчастіше зумовлює неплатоспроможність, надмірна – створення надлишкових запасів і резервів, що збільшує витрати на їхнє утримання, стримує темп розвитку підприємства. Тому правильність підходів до кількісної оцінки фінансової стійкості підприємства вкрай важлива для нього, бо дає змогу виявити причини фінансової дестабілізації, розробити й реалізувати конкретні заходи щодо усунення першопричин [2].

Список використаних джерел

1. Шморгун Н.П. Фінансовий аналіз: навч. посіб. / Н.П. Шморгун, І.В. Головка. - К.: ЦНЛ, 2006. - 528 с.

2. Рябенко Г.М. Шляхи покращення фінансового стану підприємства / Г.М. Рябенко // Всеукраїнський науково-виробничий журнал. – 2012. – №7. – С. 105-108.

**Гошва А.В. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

Руснак А.В. – д.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

***МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ
ЗЕРНОВИРОБНИЦТВА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВАХ***

Економічна стійкість є за своїм змістом якісною характеристикою, яку достатньо складно однозначно кількісно оцінити. Водночас економічна стійкість, не маючи власного кількісного вимірника, є нематеріальною відносною характеристикою. Виміряти її можна через матеріальний зміст економічних аспектів у діяльності сільськогосподарського підприємства на основі їх кількісного виразу.

Вивчення поглядів науковців і практичного досвіду свідчить про відсутність універсальної методики аналізу й оцінки економічної стійкості. З метою розробки методики оцінки рівня економічної стійкості зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах доцільно враховувати: величини та тенденції змін основних факторів, що впливають на забезпечення економічної стійкості; орієнтацію на забезпечення стійкого розвитку на перспективу; досвід використання методів у різних методиках, у т.ч. урахування специфіки сільського господарства та зерновиробництва щодо об'єктивності в результатах оцінки. До основних вимог вибору методів оцінки стану господарюючого суб'єкта слід віднести такі: порівнянність – виявлення «вузьких місць», тенденцій, резервів на основі порівняння показників підприємства із конкурентами; неперервність – можливість здійснення моніторингу для виявлення тенденцій розвитку факторів зовнішнього та внутрішнього середовища; орієнтованість – можливість формулювання головної та основної цілей діяльності та задоволення потреб потенційних споживачів; комплексність – урахування усіх аспектів діяльності сільськогосподарського підприємства як відкритих систем з метою забезпечення повноти та достовірності інформації; релевантність – відповідність проблемам, які вирішуються; діалектичність – розгляд у динаміці явищ та зміни показників; кваліметричність – можливість забезпечення теоретичних засад кваліметрії у вигляді достатності, гнучкості, надійності, чутливості, точності, масштабності та ін.; синергетичний ефект – можливість одержання інтегрованої оцінки [1, 2].

Систематизація наукових праць, що стосуються економічного аналізу, свідчать про наявність численної кількості методів, до яких можна віднести: метод порівняльного аналізу та групувань; метод аналізу безбитковості; коефіцієнтний метод; інтегральний метод; метод, що ґрунтується на факторному аналізі та економіко-математичному моделюванні; матричний

метод; методи, що базуються на теорії нечітких множин; метод експертних опитувань.

Вивчення та класифікація підходів до оцінки економічної стійкості сільськогосподарських підприємств дозволяє зробити висновок про доцільність тих варіантів, які адекватно відображають процеси, що відбуваються в системі, адаптивність та умови рівноваги у тривалому періоді за наявності збурень та змін у зовнішньому середовищі [3].

У зв'язку із цим доцільним є використання такого підходу, який ураховує системний характер стійкості, а також спроможності підприємства до саморозвитку. Кількісна оцінка економічної стійкості сільськогосподарських підприємства, у першу чергу, встановлює характерні причини виникнення та зберігання стійкості у процесі функціонування й розвитку системи [4].

Стан рівноваги у системі сільськогосподарського підприємства може бути порушеним внаслідок двох причин: або під впливом факторів зовнішнього середовища, або унаслідок відхилень у ресурсному потенціалі всередині системи під впливом внутрішніх факторів [4]. Щодо кількісної оцінки стану економічної стійкості, то нематеріальність поняття стійкості зумовлює труднощі її виміру. Зовнішню економічну стійкість можна відобразити в кількісній формі, водночас її рівень можливо виміряти через кількісні параметри тих елементів, які є передумовою економічної стійкості системи у вигляді змін у стані внутрішнього середовища, а також наявності господарської самостійності (самоорганізації), рівноважним станом усіх підсистем, потребами ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, економічними інтересами учасників процесу та діяльності щодо їх забезпечення. Тим самим економічна стійкість впливає на процес перетворень у системі, а отже, є основною умовою її існування.

Список використаних джерел

1. Штереверя А. В. Теоретичний огляд сучасних основ оцінки діяльності підприємства / А. В. Штереверя // Вісник Національного технічного університету ХП. – 2006. – № 2. – С. 12–28.
2. Воронкова А. Е. Діагностика стану підприємства: теорія і практика: монографія / А. Е. Воронкова. – Х.: ІНЖЕК, 2006. – 448 с.
3. Керанчук Е. Т. Фінансова стабільність підприємства і методичні аспекти її оцінки / Е. Т. Керанчук // Економіка України. – 2002. – № 1. – С. 83–86.
4. Ткаченко Е. В. Проблемы экономической устойчивости и эффективности производства зерновых культур в Украине / Е. В. Ткаченко // Экономика и предпринимательство, 2015. – № 4, Ч. 1.

Губа М.І. – к.е.н., доцент
Державний вищий аграрний навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ЗЕЛЕНИЙ ТУРИЗМ ЯК СКЛАДОВА РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ
ТЕРИТОРІЙ

Соціально-економічний розвиток сільських територій України потребує пошуку нових шляхів його забезпечення. Аграрні перетворення, які відбулися в Україні за останні роки, дали змогу збільшити валове виробництво сільськогосподарської продукції. Проте, це не сприяло соціально - економічному розвитку сільських територій та підвищенню рівня життя сільського населення. Тому існує потреба в комплексному підході до розв'язання проблем подальшого розвитку сільських територій. Для України, де рівень урбанізації є одним із найнижчих в Європі, а частка сільськогосподарського виробництва в структурі ВВП держави є найвищою серед європейських країн, політика сільського розвитку має бути однією з пріоритетних в складі державної регіональної політики.

Під розвитком сільських територій доцільно розуміти стабільний розвиток сільського співтовариства, що забезпечує: підвищення ефективності сільської економіки; стабільне відтворення сільського населення; упорядкування інженерно-технічних та санітарно - гігієнічних норм території; забезпечення зайнятості сільського населення і середнього рівня доходів; підвищення рівня життя сільського населення і створення необхідних гідних умов життєзабезпечення; збереження культури і традицій; розбудову соціальної інфраструктури; раціональне та екологічнобезпечне використання ресурсів. Політика розвитку сільських територій складається із трьох частин: підтримка сільськогосподарських виробників, захист довкілля, підтримка комплексних проектів розвитку сільської інфраструктури тощо [1].

З метою забезпечення державної політики розвитку сільських територій були прийняті у 2014 році «Державна стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року» та в 2015 «Концепція розвитку сільських територій», в яких визначено основний підхід держави у вирішенні проблем села: створення умов для забезпечення комплексного розвитку сільських територій в інтересах суспільства, що передбачає раціональне формування конкурентного багатогалузевого і багатукладного сільського господарства, диверсифікованої сільської економіки, розвиток підприємництва. Одним із пріоритетних напрямків державної політики задекларовано стимулювання зайнятості населення поза сферою сільськогосподарського виробництва, зокрема, у сфері сільського зеленого туризму, розвитку рекреаційної діяльності в сільській місцевості.

В Україні є всі передумови для розвитку сільського туризму: природні рекреаційні ресурси сільських територій нашої країни представлені різними кліматичними, ландшафтними, лісовими та водними ресурсами, лікувальними мінеральними водами, основна частина яких зосереджена у

Причорноморському регіоні, гірських і передгірних районів Карпат. Загальна площа земель, придатних для туризму і відпочинку становить 9,4 млн. га (майже 15% території), в Україні налічується 63 тис. річок, їх загальна протяжність більше 200 тис. км, водний фонд України включає понад 8000 озер, 28 тис. ставків і 7 великих каналів, протяжністю більше 1 000 км, понад 150 родовищ мінеральних і лікувальних вод [2]. Українське село характеризується багатою історико-архітектурною спадщиною, культурою, самобутнім побутом, а головне - щирими та відкритими людьми, які проживають у селах та займаються особистим селянським господарством

Сільський зелений туризм представляє собою специфічну форму відпочинку, яка передбачає перебування туристів у сільській місцевості в приватній садибі сільського господаря з широкими можливостями використання природного, матеріального та культурного потенціалу певного регіону. Організатором сільського туризму виступає сільська родина, яка надає туристам чи екскурсантам власне житло та забезпечує їх екологічно чистими продуктами харчування, вирощеними в межах особистого селянського господарства, знайомить їх із особливостями місцевого способу життя, побутом та традиціями даного регіону.

Організація відпочинку на селі має надзвичайно позитивний вплив на економіку та екологію регіонів України за рахунок використання наявного приватного житлового фонду, розширення сфери зайнятості сільського населення та можливості реалізації на місці продукції особистого селянського господарства, забезпечення туристів екологічно чистими продуктами харчування та збереження природи внаслідок зниження антропогенного тиску [3].

У більшості країн світу сільський туризм розглядається як невід'ємна складова частина комплексного соціально-економічного розвитку села та сільського господарства. Аналіз світового досвіду показує, сільський туризм - один найбільш перспективних і швидкозростаючих видів туризму. У Франції кожен турист - сільський, 10% британських підприємців, які здійснюють бізнес у сільській місцевості, пропонують туристичні послуги, у Німеччині ця цифра становить 4%. У високорозвинених країнах 40-60% селян одержують більше половини сумарних доходів з несільськогосподарських джерел, в яких вагому роль відіграє надання туристичних послуг. Такі позиції є актуальними й для України, де чітко виражені соціально-економічні проблеми села та необхідні реальні зміни, оскільки існуючі структури управління вже не здатні створювати нові робочі місця, а нової системи, яка могла б забезпечити працевлаштування для сільського населення, ще не створено.

Економічною основою підприємництва в сфері зеленого туризму є послуга і продукт, вироблені на селі, виручка від реалізації, залишається на території громади, податкові та інші збори залишаються у розпорядженні місцевого бюджету, створюються нові робочі місця не тільки за кількістю, але і за професіями, перш за все для жінок, що вельми важливо в сучасних умовах. Створюється базис для подальшого розвитку, мета якого привернути замовника

послуг - туриста, терміном перебування, не менше двох діб, у цьому випадку формується додаткова виручка за рахунок надання додаткового обслуговування з проживання, харчування та інших сервісних послуг.

Важливе значення для організації сільського туризму має екологічний стан певної території. Виходячи з цього, сільська громада повинна дотримуватись санітарно-гігієнічних норм та умов проживання; дбати про відсутність сміттєзвалищ в межах сільської місцевості, використовувати (по можливості) енергозберігаючі технології; піклуватись про естетичний вигляд будинків, вулиць, садів; забезпечувати належне озеленення території; оснащувати сільську територію урнами для сміття з попереднім сортуванням тощо.

Для успішного розвитку сільського туризму необхідна відповідна інфраструктура, до якої відносяться: засоби розміщення туристів (як правило - сільські будиночки, селянські садиби, господарчі двори або ферми); інженерна інфраструктура (освітлення, опалення, телефонізація, мережа Інтернет, дороги, водопостачання, тобто все те, без чого неможливим буде комфортне споживання турпродукту); виробнича інфраструктура (орієнтована на народні ремесла та виробництво характерних для даного регіону сувенірів, готування традиційних страв, організація для туристів різних видів сільськогосподарської діяльності, а саме: збір врожаю, догляд за конями, іншими тваринами, випасання худоби тощо); соціальна інфраструктура (будинки культури, кінотеатри, карнавали, ярмарки та виставки тощо). Інфраструктура в сільському туризмі в першу чергу повинна створювати максимально комфортні, екологічно-сприятливі умови для проживання відпочиваючих, а також мінімально впливати на довкілля та не порушувати екологічну стабільність природного середовища.

В умовах триваючих негативних тенденцій у соціально-економічному розвитку села, як ніколи, потрібні конкретні кроки з боку владних органів щодо підтримки і розвитку сільського туризму, перш за все, організації широкого обговорення проекту і подальшого прийняття Закону України «Про сільський туризм», на його основі, сприяння створенню організаційно-правових та економічних засад для формування сільського туризму, як високорентабельної галузі економіки України, шляхом створення державних та регіональних програм підтримки сільського туризму, поліпшення рівня інфраструктури. Необхідно забезпечити можливість доступу сільських підприємців, які розвивають туризм, до пільгового кредитування, надати і закріпити певні пільги і преференції для суб'єктів підприємницької діяльності, що надають послуги в сфері сільського туризму.

Список використаних джерел

1 Гуторова О.О. Проблеми та перспективи розвитку сільських територій в Україні / О.О. Гуторова // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2016. – № 4. – С. 68-73.

2. Тимчук С. Екологічний туризм як напрям соціально- економічного розвитку сільських територій / Національна і регіональна економіка. Вісник ТНЕУ № 1, 2016 р. - С. 35-41.

3. Н. Є. Кудла. Роль туризму у соціально-економічному розвитку сільських територій. / Соц.-ек.проблеми сучас.періоду України, 2013, Вип. 6 (104) - С.292-298.

Жарко О.Г. – аспірант Науково-дослідного інституту інтелектуальної власності Національної академії правових наук України, викладач кафедри права Київського кооперативного інституту бізнесу і права, м. Київ, Україна
РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

В сучасних умовах розвитку кожної держави найціннішим стратегічним ресурсом і провідною конкурентною перевагою сучасного суспільства є ресурс інтелектуального капіталу. Жорстка світова конкуренція потребує нових ідей, високоякісної продукції, постійних інновацій, а тому без підтримки розвитку творчої інтелектуальної діяльності неможливо вести мову про подальший економічний розвиток держави, не кажучи вже про економічне лідерство та конкуренцію. Саме розвиток і підтримка інтелектуального потенціалу дозволяє державі отримувати продукцію, яка відповідає світовим стандартам, підвищує науковий потенціал і позитивно впливає на добробут країни, що в свою чергу покращує життєвий рівень населення.

Інтелектуальна власність – одна з найважливіших категорій інноваційного менеджменту, що визначає сукупність принципів, методів і форм управління інноваційними процесами. Для України одним із основних завдань активізації інноваційної діяльності є трансформація науково-технологічних розробок в інноваційний продукт, тобто проблема комерціалізації науково-технічної сфери та вибору найприйнятніших способів капіталізації інтелектуального потенціалу. Основний організаційно-економічний механізм вирішення цієї проблеми полягає у створенні спеціалізованих підприємницьких науково-технічних фірм, заснованих власниками інтелектуальної продукції [1, 27].

Існує пряма залежність стану національної економіки від її інтелектуального потенціалу, ступінь використання якого, темпи та масштаби росту визначають рівень економічного розвитку суспільства, правовий і соціальний статус країни у світовому співтоваристві. При визначенні місця певної держави у світовій спільноті першочерговою є її здатність використовувати сучасні технології для інтенсивного економічного зростання [2, 22]. Основну масу суспільного багатства розвинутих країн

створює нова інтелектуальна еліта – фахівці, зайняті у сфері високих технологій, виробництва інформації та нових знань. Інтелектуальна власність стала важливим ресурсом бізнесу.

Аналізуючи розвиток економіки провідних країн світу, можна стверджувати, що виробництво все більше базується не на переробці природної сировини та ресурсів, а на використанні результатів інтелектуальної діяльності та нових ідей. Свідченням цього є зростаюча частка нематеріальних активів у фондах підприємств, що суттєво підвищує їхню ринкову вартість. Так, більшість іноземних компаній на сьогоднішній день особливо інтенсивно нарощують нематеріальні активи з об'єктами інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність є багатофункціональним інструментом вирішення досить широкого кола економічних завдань підприємств. Правильне та цілеспрямоване використання об'єктів інтелектуальної власності дозволить підприємствам зайняти вигідну позицію на ринку, використовуючи сучасні технології у виробництві продукції та ефективну маркетингову політику, що дозволить передбачати можливі комерційні та технологічні зміни [3, 12].

Інтелектуальна власність у поєднанні з іншими ресурсами, такими як людська праця, основні засоби на підприємстві, сировина та енергія є визначною рушійною силою як підприємства зокрема, так і економіки країни взагалі. Інтелектуальна власність створює матеріальне виробництво, зменшуючи вміст матеріальних ресурсів у процесі виробництва та товарах. З точки зору ведення бізнесу вона відкриває нову ринкову можливість або є загрозою – залежно від того, хто нею розпоряджається.

Тобто, саме інтелектуальна власність має стати в Україні тією рушійною силою, яка сприятиме розвитку економіки країни та виходу на світовий ринок поряд із провідними державами, буде гарантією економічної, політичної і соціальної безпеки. Україні як європейській державі необхідно брати приклад високорозвинутих країн і йти шляхом використання потенціалу інтелектуальної власності, підтримки творчої діяльності населення, вдосконалення законодавчих актів у сфері інтелектуальної власності та приведення до норм міжнародного співтовариства.

Список використаних джерел

1. . Красовська А., Бернадська І. Сучасні тенденції економічного розвитку і охорона прав інтелектуальної власності // Інтелектуальна власність.– 2002.– №2–3. – С. 27–29.
2. Морозов О., Маргашук С. Роль об'єктів інтелектуальної власності у конкурентоздатності виробництва // Інтелектуальна власність.– 2008.– №4. – С. 22–26.
3. Мунтіян В. Захист інтелектуального потенціалу – стратегія розвитку України // Інтелектуальна власність.– 2007.– №4. – С. 11–14.

Зайцева О.І. - к.е.н., професор

Хохуля В.С. - студент

Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна
ЗНАЧЕННЯ МАРКЕТИНГОВИХ КОМУНІКАЦІЙ ДЛЯ УКРАЇНСЬКИХ
ПІДПРИЄМСТВ

В умовах інформаційної і поведінської економіки маркетингові комунікації відіграють велике значення у факторах успіху бізнесу. На сьогодні все більша кількість підприємств вдаються до різних засобів маркетингових комунікацій. І хоча з кожним роком жорстке ринкове середовище ущільнюється, багато підприємців та креативних менеджерів знаходять нові ефективні комунікативні канали, які дозволяють зміцнювати стратегічні позиції та формувати стійкий позитивний імідж кампаній. Маркетингові комунікації виконують наступні функції:

1) інформативна - інформування цільової аудиторії про товар, який випускає фірма, його переваги стосовно конкурентних товарів, властивості та якості; про діяльність фірми та її політику; отримання зворотної інформації про стан ринку, ситуації, які виникають на підприємстві, у партнерів тощо;

2) нагадувана - нагадування цільовій аудиторії про певні принципи та заходи компанії, торгову марку, переваги товару;

3) переконуюча - переконання цільової аудиторії в її рішеннях на користь позитивного ставлення до товару, який випускає фірма, її діяльності та власного імені;

4) формування позитивного іміджу фірми та її товарів та послуг на ринку [1, с.48].

Одним із інструментів маркетингових комунікацій є стимулювання збуту. Стимулювання продажу спонукає купувати товар, сприяє збільшенню кількості споживачів і зростанню обсягів проданих товарів, стимулювання збуту проводиться з метою максимізації прибутку підприємствами. Стимулювання збуту має свої переваги та недоліки, які представлено у табл. 1, тому підприємство необхідно враховувати це при виникненні бажання займатися стимулюванням покупців для здійснення покупки [2, с.56].

Таблиця 1

Переваги та недоліки стимулювання збуту

Переваги	Недоліки
1.Стимулювання збуту має можливість швидкого впливу на поведінку споживача.	1.Стимулювання збуту не сприяє формуванню постійного кола споживачів певної торгової марки, переключачи увагу з одного товару на інший.
2.Гарантоване збільшення обсягів продажу товарів.	2.Стимулювання збуту переносить увагу споживачів з якості товару до ціни на нього.
3.Можливість оцінки ефективності заходів.	3.Сприяє відстрочці покупки до проведення наступної акції.

Реклама – найбільш розповсюджений інструмент серед українських підприємств. Реклама має на меті зародити у покупців не лише позитивне бачення про товари чи послуги, а й зробити усе можливе для того, щоб покупець придбав рекламований товар або послугу, тоді реклама вважається ефективною.

Реклама має містити у собі: показ винятковості товарі чи послуг, корисність, інформування про рівень цін, інформація щодо якості товарів. Реклама є важливим елементом комплексу просування. Це пояснюється тим, що тільки реклама здатна інформувати споживача про достоїнства товару і демонструвати його протягом тривалого часу [3, с. 145].

Засобами поширення реклами є: білборди, рекламні листи, журнали та газети, ручки, блокноти, реклама на телебаченні та радіо, банерна реклама, контекстна реклама, листівки, брошури, буклети, різноманітні наліпки, аудіо реклама у метро та громадському транспорті. У таблиці 2 представлено переваги та недоліки різних інструментів реклами.

Таблиця 2

Переваги та недоліки інструментів реклами

Вид реклами	Переваги	Недоліки
1.Реклама в пресі	Доступна для великих мас населення, дешевше ніж теле-радіо реклама.	Проблематичне використання сюжетів абстрактного мистецтва.
2.Виставка	Широка можливість демонструвати рекламовані товари та послуги, їх якісні та споживчі властивості.	Тяжка робота та підготовка проведення виставки, процес організації займає тривалий період часу.
3.Пряма поштова розсилка	Забезпечує високу соціально-економічну та територіальну вибірковість аудиторії.	Досить дорогий вид реклами, необхідний облік особливостей читаючої аудиторії та групи цільового впливу.

Використання маркетингових комунікацій є важливою складовою у будь-якій діяльності підприємств, тому що в умовах конкуренції, недостатньо просто розробити якісний товар або послугу, її потрібно ефективно прорекламувати для того, щоб отримати у подальшому якомога більші прибутки. Використання інструментів маркетингових комунікацій (реклами, стимулювання збуту) допоможе підприємству створити позитивний імідж підприємства та налагодженню взаємозв'язків між підприємством та громадкістю.

Список використаних джерел

1. Шоробура І.М. Менеджмент: Навчальний посібник / І.М. Шоробура. – Хмельницький, 2014. – 457 с.
2. Бутенко Н.В. Маркетинг: Підручник. - К.: Атіка, 2007. - 300 с.
3. Данченко Л.А. Маркетинг: Навчальний посібник М.: МЕСІ, 2005. — 300 с.

**Зінченко А.Ю. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Науковий керівник - зав кафедри земельного кадастру,
д.е.н., с.н.с. Заяць В.М.**

**Національний Університет Біоресурсів і Природокористування,
м. Київ, Україна**

***МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОЦІНКИ ПРАВА ОРЕНДИ В
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ УГІДДЯХ***

Оренда землі є невід’ємним фактором сталого розвитку сільського господарства, дієвим інструментом залучення інвестицій в аграрний сектор. Зокрема, його потенційні можливості можуть бути реалізовані у разі, коли воно широко використовуватиметься як об’єкт застави і нематеріальний актив, який формує вартість аграрних компаній на фондових ринках. Хоч це право належить орендареві згідно з договором оренди земельної ділянки, проте його ліквідність безпосередньо залежить від ліквідності права самого власника [6, 7, 8].

Формування методологічних і практичних засад орендного землекористування здійснювали ряд учених, серед яких Данкевич А.Є., Добряк Д.С., Жук В.М., Заяць В.М., Кірейцев Г.Г., Лузан Ю.А., Назаренко О.В., Новаковський Л.Я., Саблук П.Т., Федоров М.М., Ярмоленко В.П. та інші.

У сучасних умовах оренда земель сільськогосподарського призначення є найпоширенішою формою землекористування. У зв’язку з цим наявні перспективи зростання кількості угод щодо застави права оренди земель с.-г. призначення [3]. При цьому заставаодавцем виступає юридична особа, якій на підставі договору оренди належить право володіння і користування земельною ділянкою, а заставаотримувачами – кредитні установи, юридичні або фізичні особи, які можуть бути орендарями земельних ділянок. Основними документами при заставі права оренди є договори: оренди, кредитний, застави права оренди землі, страхування. Щоб мати можливість заставити право оренди його потрібно оцінити. Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України «Про експертну грошову оцінку земельних ділянок» № 1531 [1] визначено методичні засади та практичні механізми оцінки права оренди земель сільськогосподарського призначення. Слід зауважити, що важливість цієї проблеми та необхідність удосконалення методики експертної грошової оцінки права оренди земельної ділянки призвели до того, що 16.11.2011 р. до зазначеної постанови були внесені зміни. Так, розділ VIII «Оцінка права оренди земельної ділянки та права користування чужою земельною ділянкою» викладено у новій редакції.

Зокрема, методика експертної грошової оцінки земельних ділянок передбачає визначення оцінки прав орендодавця (власника) земельної ділянки та оцінки права оренди земельної ділянки для орендаря [2].

Оцінка права оренди земельної ділянки для орендаря визначається як поточна вартість додаткового доходу, розмір якого визначається як різниця між ринковим рівнем чистого операційного або рентного доходу та чистим операційним доходом від надходження плати, визначеної договором оренди

земельної ділянки. Згідно з чинним законодавством України [2] сільськогосподарські товаровиробники не можуть набувати право власності на землі с.-г. призначення, а обіг права оренди здійснюється зазвичай через його переуступку, або купівлі-продажу корпоративних прав на підприємство, що є орендарем. Тому принципово можливим є застосування в його оцінці методичних підходів зіставлення цін продажів та капіталізації додаткового доходу орендаря землі.

За відсутності продажів права оренди визначення його вартості доцільно здійснювати методичним підходом капіталізації додаткового доходу орендаря земельної ділянки. Додатковий дохід обчислюється як різниця між чистим операційним або рентним доходом та передбаченою у договорі оренди землі орендною платою. Період прогнозування додаткового доходу встановлюється від дати оцінки до дати закінчення строку дії укладеного договору оренди. За цим методичним підходом вартість права оренди визначається як поточна вартість майбутніх додаткових зисків користувача (орендаря) землі.

Слід зауважити, що оскільки чистий операційний або рентний дохід є джерелами додаткового доходу орендаря і формують вартість земельної ділянки, то оцінка права оренди може здійснюватися після визначення експертної грошової оцінки земельної ділянки на базі методичного підходу, що базується на капіталізації чистого операційного або рентного доходу (фактичного чи очікуваного) [9, 10]. Отже, оцінці права оренди земельної ділянки передуватиме проведення експертної грошової оцінки земельної ділянки. Це підтверджується й п. 42 постанови Кабінету Міністрів України № 1531, який визначає, що оцінка права оренди земельної ділянки ґрунтується на попередньому визначенні ринкової вартості земельної ділянки.

Необхідною складовою права оренди земель сільськогосподарського призначення є його оцінка. Для цілей застави права оренди землі в умовах, коли законодавство обмежує ліквідність власності на неї, прийнятним є використання встановлених нормативно-правовими актами України методичних інструментів оцінки, що ґрунтуються на методичному підході капіталізації очікуваних доходів власника та користувача землі.

Список використаних джерел

1. Про експертну грошову оцінку земельних ділянок: Постанова Кабінету Міністрів України від 11.10.2002 р. №1531. – Офіц. вісн. України. – 2002. – № 42. – С. 144.
2. Про оренду землі: Закон України// – ВВР України. – 1998. – № 46. – С.280.
3. Назаренко О. В. Орендні земельні відносини та механізм їх удосконалення в ринкових умовах: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.02 / Назаренко О. В.; Харків. нац. аграр. ун-т ім. В.В.Докучаєва. – Х., 2006. – С.15.

4. Данкевич А. Є. Розвиток орендних земельних відносин у сільському господарстві: автореф. дис. ... канд. екон. наук: спец. 08.07.02 / Данкевич А. Є. Нац. наук. центр "Ін-т аграр. екон." УААН. – К., 2005. – С. 9-11.
5. Земельний кодекс України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.rada.gov.ua>.
6. Заяць В. М. Економічні аспекти ринкового обороту прав власності на землю / В. М. Заяць // Трансформація земельних відносин до ринкових умов: Збірник матеріалів Одинадцятих річних зборів Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, (Київ, 26-27 лют. 2009 р.) / Редкол. : П. Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – С. 391–396.
7. Заяць В. М. Економіко-інституційний аналіз ринку оренди сільськогосподарських земель в Україні / В. М. Заяць // Інституціональні засади трансформації в аграрній сфері: Збірник матеріалів Тринадцятих річних зборах Всеукраїнського конгр. вчен. економістів-аграрників, (Київ, 20-21 черв. 2011 р.) / Редкол. : П. Т. Саблук та ін. – К. : ННЦ «ІАЕ», 2011. – С. 495–500.
8. Заяць В. М. Правове підґрунтя ринкової привабливості часткових прав на землю / В. М. Заяць // Наукове та професійне забезпечення розвитку обліку та фінансів аграрного сектору економіки в умовах глобалізації: IV Міжнар. наук.-практ. конф.: зб. тез та виступів: 18-19 верес. 2008 р. / відп. за вип. В. М. Жук. – К. : Юр-Агро-Веста, 2008. – С. 121–124.
9. Заяць В. М. Розвиток ринку сільськогосподарських земель / В. М. Заяць. – К. : ННЦ «ІАЕ» НААН, 2011. – 390 с.
10. Заяць В. М. Формування вартості та оцінка часткових прав на землю / В. М. Заяць // Економіка АПК. – 2012. - №4. – С. 18-23.

Зябров І.А. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Руснак А.В. – д.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ СЕЛА

Протягом останнього десятиліття років суттєво загострилися проблеми у сфері збереження і розвитку трудового потенціалу села. Така ситуація стала наслідком невдалих економічних реформ та економічної кризи. Село втратило свою привабливість для проживання, праці і розвитку особистості.

Сільська молодь, отримуючи освіту, в умовах відсутності стартового капіталу і необхідних професійних навиків, не завжди може працевлаштуватися. На жаль, навіть оволодіння хорошою професією не гарантує сільській молоді отримання місця роботи і, за цих умов, відбувається постійний відтік молоді із села. Нині сільське господарство залишається на найнижчому рівні щодо оплати праці найманих працівників серед усіх галузей економіки України через недосконалу систему оплати праці та складний

фінансовий стан переважної більшості сільськогосподарських підприємств, який пояснюється відсутністю належної інфраструктури ринку та нееквівалентним обміном між аграрним та іншими секторами економіки.

До основних недоліків систем оплати праці в Україні належать:

1. Збільшення оплати праці не завжди пов'язано з ростом ефективності. Працівники підприємства не зацікавлені підвищувати продуктивність, оскільки це не впливає на розмір оплати праці. На багатьох підприємствах (особливо у сільськогосподарських) використовується погодинна оплата праці, розмір якої не пов'язаний з обсягами виробітку.

2. Відсутність еластичності системи оплати праці. Підвищення заробітної плати у деяких випадках проводиться як результат більш ефективної праці. Недостатня гнучкість в оплаті праці може бути подолана шляхом введення сучасних форм винагороди, що залежить від результатів трудової діяльності. Такими формами є гнучкі системи оплати, де поряд з постійною частиною заробітку присутня змінна частина у вигляді процента від прибутку, колективних премій тощо.

3. Слабка розробленість критеріїв та показників індивідуальної праці окремого працівника. Проблеми оцінки результатів діяльності найманих робітників пов'язані із застарілим механізмом оплати праці, що не враховує індивідуальні досягнення працівника й результат діяльності підприємства в цілому.

4. Диференціація між рівнями номінальної та реальної заробітної плати.

5. Невиконання основних функцій заробітної плати (відтворювальної, мотивуючої, стимулюючої, регулюючої та соціальної).

6. Відсутність горизонтального просування (особливо для працівників сільського господарства). Для цього необхідно коректувати систему посадових окладів та контроль за її виконанням. Це дасть змогу працівникам отримувати більшу заробітну плату не лише завдяки підвищенню посади (вертикальне просування), а й збільшувати власні доходи завдяки підвищенню кваліфікації в межах однієї посади [3].

Неефективне використання та розвиток трудового потенціалу призводить до незадоволення працею, втратою інтересу до її змісту, виникнення трудової та інноваційної апатії. Для формування дієвої системи мотивації персоналу необхідно докорінно переглянути існуючі на сільськогосподарських підприємствах відносини між працівниками і роботодавцем [4].

Ситуація, яка склалась на селі, вимагає певних дій з боку державних органів. Передусім необхідно вжити заходів щодо зміцнення матеріальної бази сільського господарства, поліпшення інфраструктури, підвищення рівня життя населення, матеріального забезпечення, створення необхідних умов праці, побуту, культури.

Кадрова політика на аграрному ринку формується під впливом негативних соціально-економічних процесів. Скорочення виробництва, стрімке зниження рівня добробуту сільських жителів, складний фінансовий стан аграрних формувань створили умови, за яких потенційні роботодавці, в

переважній більшості, не можуть розраховувати на залучення високопрофесійних спеціалістів, особливо молодих. Характерною рисою розвитку кадрового потенціалу є скорочення чисельності зайнятих та висока плинність кадрів.

З метою покращення ситуації слід здійснювати, як на рівні держави, так і на рівні підприємств, невідкладні заходи щодо підготовки висококваліфікованих фахівців і закріплення їх на селі. Для цього необхідно вирішення низки доволі складних проблем.

Перш за все, слід концептуально визначитись щодо шляхів реалізації стратегічних напрямів роботи з персоналом у сільському господарстві, і окремим блоком опрацювати регіональну програму роботи з кадрами на селі на період до 2020 року, де передбачити комплекс організаційних заходів, щоб об'єднати зусилля центральних державних і органів місцевого самоуправління, а також аграрних підприємств різних форм власності.

Другим кроком у відродженні і розбудові села є подолання кризової демографічної ситуації та розширення природної основи відтворення сільського кадрового потенціалу. Це дозволить поліпшити статево-вікову та професійно-кваліфікаційну структуру населення, оптимізувати рівень забезпечення аграрного сектора кваліфікованою робочою силою.

Третьою необхідною умовою формування раціонального складу спеціалістів, які відповідають потребам сьогодення, є удосконалення профорієнтаційної роботи при підготовці сільської молоді до навчання у вищих закладах освіти; реформування системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації сільських кадрів, у тому числі масових професій; створення сприятливих умов для працевлаштування молодих спеціалістів в аграрному виробництві; професійне зростання та виховання управлінської еліти.

Особливе місце мають посісти заходи щодо закріплення молоді в сільськогосподарському виробництві. Серед них: істотне підвищення рівня заробітної плати, розширення державної підтримки аграрних галузей, запровадження формування державного замовлення від обласних, районних і сільських адміністрацій, безвідсоткові кредити на придбання житла, участь роботодавців у підготовці фахівців, державні інвестиції щодо створення соціально-побутової сфери села.

Слід вжити заходів щодо посилення і підвищення ефективності соціального діалогу між сторонами соціального партнерства на всіх рівнях: національному, регіональному, галузевому, об'єднаних територіальних громад, а також на рівні підприємств з метою врегулювання соціальних відносин та умов у сфері праці в сільському господарстві, включаючи багатосторонні консультації з соціально-економічних проблем, тимчасові соціальні пакти чи колективні угоди, які визначають порядок дій на певний період.

Список використаних джерел

1. Маслюченко К.О. Основні проблеми матеріального стимулювання працівників сільськогосподарських підприємств у транзитивній економіці // Молодий вчений. – № 5. – 2017. – С. 663-667
2. Гаврилко П.Л. Шляхи покращення кадрового забезпечення села// Формування ринкових відносин в Україні. – № 3. – 2012. – С. 229-231.
3. Гриньова В.М. Проблеми мотивації праці персоналу підприємства [Текст]: монографія / В. М. Гриньова, І. А. Грузіна; Харк. нац. екон. ун-т. – Х.: ІНЖЕК, 2007. – 184 с.
4. Мочерний С.В. Економічна теорія [Текст]: навч. посібник / С.В. Мочерний. – 3. вид., доп. і перероб. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 640 с.

Ігнатенко М.М. – д.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет
ім. Г. Сковороди», м. Переяслав-Хмельницький, Україна
ФОРМУВАННЯ СТИМУЛЮЮЧОЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Найважливішим завданням сучасної інноваційної стратегії є активізація інноваційної діяльності та створення цілісної системи її фінансового забезпечення, яка має ґрунтуватися на широкомасштабному залученні та максимально ефективному використанні фінансових ресурсів із різноманітними джерелами походження [1, с. 302]. Протягом останніх років науковцями зроблено перші спроби вивчити причинно-наслідкові зв'язки між фінансами та інноваціями, досліджено структурні властивості та особливості інноваційного розвитку, обґрунтовано стратегію науково-технічного прогресу через динаміку технологічних змін, однак і сьогодні низка важливих проблем щодо активізації інноваційної діяльності та побудови системи її фінансового забезпечення потребують не лише детального аналізу та виявлення недоліків, а й фундаментальних досліджень у цій сфері, без яких буде важко забезпечити ефективність і високі темпи розвитку національної економіки. Інноваційно-інвестиційна активність обумовлює подальше вивчення досвіду реалізації стратегій інноваційного розвитку, методологічне обґрунтування та практичне застосування ефективних форм їх здійснення.

Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки вимагає формування державної інноваційної політики. Основними завданнями її має бути активізація інноваційно-інвестиційної діяльності та створення цілісної системи фінансового забезпечення не лише на рівні держави, а і на рівні аграрних підприємств [2, с. 14]. Стимулювання інноваційно-інвестиційної активності розвитку конкурентоспроможної економіки має двоїстий характер. Воно передбачає, з

одного боку, зацікавленість суб'єкта господарювання у певних організаційно-економічних діях, які матимуть позитивні наслідки для економіки та соціальної сфери в державі, в регіоні, а з іншого – мотивування конкретних людей (вищих керівників) у певних діях на користь інтересів громадян або держави при збереженні інтересів самого підприємства.

Сучасна світова практика виділяє три напрями інноваційно-інвестиційного розвитку аграрних підприємств. По-перше, за стратегією запозичення передбачається пряме використання наукоємких продуктів від іноземних виробників. По-друге, за стратегією перенесення робиться акцент на адаптацію зарубіжних науково-технічних здобутків під умови й вимоги власного економічного простору. По-третє, за стратегією нарощування головну увагу приділяють вітчизняним напрацюванням, які не мають світових аналогів та якомога більше нарощують вітчизняний інтелектуальний потенціал.

Необхідність державного регулювання інноваційно-інвестиційних процесів, прийняття довгострокових програм давно усвідомлено в промислово розвинених ринкових цифрової економіки. У них створюється сприятливий інноваційно-інвестиційний клімат у сфері науково-дослідної діяльності. Для цього використовується багато побічних важелів. Серед них різноманітні пільги (і санкції), аж до безоплатного передавання результатів фундаментальних досліджень аграрним підприємствам.

Стимулювання впровадження нових технологій є єдиною умовою пошуку та визначення шляху власного розвитку країни та забезпечення її конкурентоспроможності на світових ринках. Тому мають бути розроблені програми стимулювання зростання нового технологічного устрою. Разом з тим незавершеність відтворювальних контурів нового устрою і значна невизначеність відповідних майбутніх технологічних траєкторій зумовлюють високі інвестиційні ризики. Для їх зменшення вкрай важливо виявляти конкретні пріоритетні напрямки розвитку нового технологічного устрою [3, с. 10]. Однією з актуальних і складних проблем розвитку інноваційних процесів у країні є формування ефективної інноваційної стратегії. Стратегічними пріоритетними напрямами інноваційної діяльності на найближчі роки повинні стати [4, с. 589]:

- перехід до інноваційної моделі розвитку держави; законодавчі зміни щодо системи пільг та стимулів у галузі інноваційної діяльності; модернізація електростанцій; використання нових та відновлювальних джерел енергії, новітніх ресурсозберігаючих технологій;

- відновлення машинобудування та приладобудування як основи високотехнологічного оновлення всіх галузей виробництва; розвиток високоякісної металургії;

- розвиток нанотехнологій, мікроелектроніки, інформаційних технологій, телекомунікацій, вдосконалення хімічних технологій, біотехнологій; виробництво нових матеріалів; автоматизація сільського господарства і переробної промисловості;

- створення інноваційної інфраструктури на загальнодержавному та

регіональному рівні, яка б забезпечувала ефективне використання науково-технічного потенціалу, підвищення рівня інноваційності та конкурентоспроможності аграрних підприємств (бізнес-інкубатори, технопарки, центри трансферу технологій);

- розвиток та посилення дії фінансово-кредитних інститутів, що забезпечують безперервність фінансування інноваційних проєктів (венчурні компанії, інноваційні фонди);

- формування сучасної організаційної структури управління за здійсненням інноваційної діяльності на загальнодержавному, регіональному рівні та на рівні підприємства;

- використання маркетингових підходів щодо вивчення майбутніх потреб у нових товарах та послугах; підготовка висококваліфікованих працівників та залучення їх в інноваційні галузі для створення нових технологій;

- активізація міжнародного наукового та науково-технічного співробітництва; охорона та оздоровлення людини і навколишнього середовища; розвиток інноваційної культури суспільства.

Перелічені пріоритети мають становити основу системи національних, регіональних і галузевих інноваційно-інвестиційних програм та отримати першочергову підтримку державно-приватного партнерства у вигляді прямих інвестицій, пільгових кредитів, податкових пільг, страхування, гарантій тощо. Для вирішення проблем державного регулювання й підтримки інноваційно-інвестиційної діяльності необхідно виділити їх стратегічні напрями.

Йдеться про адаптацію інноваційної системи України до умов глобалізації та для підвищення її конкурентоспроможності [5, с. 24]. Це створення сприятливого інвестиційного клімату; переорієнтація системи продукування інновацій на ринковий попит і споживача; створення привабливих умов для творців інновацій, стимулювання інноваційної активності підприємництва. Необхідно забезпечити ліквідацію "розпорошення" коштів і концентрування фінансів на основних інноваційних напрямках. Нарешті, важливим є застосування системного підходу в управлінні інноваційним розвитком у галузях промисловості, сільського господарства та інформатизації суспільства.

Формування стимулюючої інноваційно-інвестиційної стратегії, орієнтованої на економічне зростання, повинно здійснюватися з урахуванням вимог комплексного підходу, який охоплює елементи загальної макроекономічної політики щодо створення сприятливого інвестиційного середовища і спеціальних стимулів для інвестування інноваційних технологічних змін.

Список використаних джерел

1. Хаустова К.М. Теоретичні засади оцінки інвестиційно-інноваційного потенціалу підприємства в контексті стратегічного підходу / К.М. Хаустова // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.4. – С. 299-304.

2. Родіонова І.В. Оцінка наукових підходів у визначенні інноваційного

потенціалу підприємств / І.В. Родіонова // Економіка промисловості. – 2011. – № 56(4). – С. 12-16.

3. Відоменко І.О. Сучасні підходи до розробки інвестиційної стратегії підприємств / І.О.Відоменко, Є.В.Кривша // Економіка харчової промисловості. – 2010. – № 2. – С. 8-13.

4. Мороз Л.І. Проблеми формування та обґрунтування інвестиційної стратегії інноваційного розвитку підприємства / Л.І. Мороз // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". – 2008. – № 628: Проблеми економіки та управління. – С. 587-591.

5. Саботюк В.В. Аналіз та прогноз інноваційно-інвестиційної діяльності / В.В. Саботюк, В. Ю. Рибицький // Інвестиції та інноваційний розвиток. – 2009. – № 1. – С. 19-29.

**Карнаушенко А.С. – к.е.н. асистент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Петренко В.С.—к.е.н., доцент
Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна
*ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ МІКРОКРЕДИТУВАННЯ, ЯК
ОСОБЛИВОГО ВИДУ КРЕДИТУВАННЯ***

Сьогодні мікрокредитування набуває широкої популярності у всьому світі. Своє схвалення мікрокредит отримав не тільки у експертів і всесвітньо відомих фінансово-економічних видавництв, таких як Reuters, Forbes, Bloomberg, але і від Генеральної Асамблеї ООН, яка зазначила його, як важливе джерело боротьби з бідністю. Крім того 2005 рік було об'явлено Міжнародним роком мікрокредитування році провести в інтересах підвищення добробуту людей з низьким рівнем доходу. Нині ринок мікрокредитування в Україні є одним з найбільш динамічних і перспективних у банківському секторі з погляду як прибутковості, так і обсягу. Взяти кошти в борг сьогодні можна набагато простіше і швидше, так як мікрокредитування стало найкращою альтернативою банківським позикам, які носять цільовий характер з вагомими аргументами для прийняття рішення про видачу грошей та розгляді заявки на кредит протягом декількох днів або ж тижнів.

Поняття «мікрокредитування» ввів в економіку бангладежський професор Мухаммед Юнус в 1974 році. Суть якого полягає в тому, що позичальник бере в кредит суму від 1000 до 10000 грн. на термін від одного місяця до півроку, а з документів потрібні лише відомості, які підтверджують особу [1].

Особливо популярними в Україні стають сервіси онлайн-кредитування. Як і інші фінансові послуги, позики швидко мігрували в мережу Інтернет. Такі онлайн сервіси швидко напрацювали свою клієнтську базу. Джерелом такої популярності стало те, що організації працюють цілодобово і навіть у вихідні,

позики видають за кілька хвилин, а з документів вимагають тільки паспорт і ідентифікаційний код. Мікрокредит онлайн - це найшвидший спосіб зарахування термінових грошей на карту, які необхідні сьогодні з відстрочкою платежу на 30 днів. У разі неможливості повернення боргу вчасно, існує процедура пролонгації мікропозик, що дозволяє позичальникові погасити кредит тоді, коли з'явиться необхідна сума грошей.

Мікрокредитування має багато переваг, але існує багато недоліків в разі його використання (табл. 1).

Мікрокредитування підходить для тих, хто хоче отримати позику з поганою кредитною історією. Однак зворотна сторона зручності мікропозик - їх вартість. Річна процентна ставка за таким кредитом може перевищувати 700%. А штрафи за прострочений позику ставлять під сумнів корисність такої позики. Весь процес займає до півгодини і не вимагає додаткового спілкування з кредитуючою стороною.

Таблиця 1

Переваги та недоліки мікрокредитування

№ п/п	Недоліки	Переваги
1.	Нарахування процентної ставки відбувається кожного дня (1-2% в день, майже 700% в рік)	Не треба вказувати цільове призначення позичених коштів
2.	Невелика сума позики (від 1000 до 10000 грн.)	З документів потрібно лише паспорт та реєстраційна картка платника податків
3.	Короткостроковість позики (від одного тижня до півроку)	Швидкість отримання грошових коштів на банківську картку (на протязі 10-20 хв.)
4.	Пролонгація кредиту відбувається лише на короткий термін та з великими штрафами	Оформити кредит можливо не виходячи з дому

Аналізуючи економічну ситуацію і проблематичність видачі кредитів у банку, терміново взяти гроші до зарплати було б неможливо без участі мікрофінансових компаній. Ефективна процентна ставка по банківському кредитуванню нижче, ніж у інших фінансових структур, але ймовірність отримання грошових коштів, з огляду на всі ризики, мінімальна. Таким чином, невеликий кредит, з підвищеною відсотковою ставкою, можна отримати не виходячи з дому, витративши 5-10 хвилин на заповнення контактних даних у зазначеній формі на сайті компанії. Ще одна перевага термінового кредиту полягає в тому, що в договорі МФО, на відміну від банківських вимог, не треба вказувати цільове використання. Клієнт може витратити кошти на свій розсуд. І як тільки схвалений ліміт надходить на індивідуальний рахунок одержувача позики, він має право зняти гроші з карти, розпоряджатися і витратити на свої особисті цілі.

На просторах мережі Інтернет існують багато фінансових мікрокредиторів, які пропонують різні умови надання кредиту (табл. 2).

Лідери мікрокредитування*

№ п/п	Назва	Сума кредиту	Термін (днів)	% по кредиту в день/ при отриманні повторного	Бонуси	Пролонгація
1.	Moneyveo	50-3500	1-30	0.01%/1.66 %	Зниження % ставки на 50%, підвищення суми кредиту	До 30 днів
2.	CCloan	400-10000	5-29	0.01%/1.33 %	Тимчасові акції	До 29 днів необмежену кількість разів
3.	Mycredit	100-3000	1-25	0.05%/1.6%	Скидки до 20%, кешбек	На 7,15,30 або 40 днів
4.	TOP Credit	До 3000	До 65 днів	1,9%	Тимчасові акції	Необмежений термін в межах договору
5.	CreditOn	500-15000	До 65 днів	1,9%	Тимчасові акції	Погашення % за дні користування підвищує строк на 10 днів
6.	Ваша готівочка	200-7000	1-16	2%	Бонуси за виконанні зобов'язання по кредиту	На особливих умовах

*Джерело: таблиці [2, 3, 4, 5]

На сьогодні існує велика кількість українських сервісів онлайн-кредитування. Крім того, на ринку мікропозик з'являються нові фінансові посередники в зв'язку з тим, що попит на такі послуги зростає.

З огляду на нетривалі терміни, на які видаються мікрокредити, зазвичай їх беруть на різні потреби до зарплати. Не дарма їх часто так і називають «Кредити до зарплати», «Гроші до зарплати», «Позики до зарплати» [6]. Для багатьох це єдина можливість вчасно оплатити рахунок за квартиру, навчання та інші послуги, швидко знайти потрібну суму на аукціонний товар або подарунок. Найчастіше мікропозики рятують від непередбачених витрат, наприклад, на лікування. Особливо зручним є те, що онлайн-сервіс цілодобовий і навіть серед ночі, можна отримати необхідну суму.

Отже, проаналізувавши недоліки та переваги мікрокредитування в Україні, можна зробити висновок, що даний ринок кредитів перебуває на етапі свого активного розвитку та росту. В його роботі можна виокремити багато загроз для боржників та для кредиторів, які потрібно вирішувати на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Микрокредитование. Київ, 2017. URL: <http://design-for.net/page/mikrokreditovanie> (дата звернення 02.04.2018)
2. Офіційний сайт Moneyveo. Київ, 2017. URL: <https://moneyveo.ua/> (дата звернення 02.04.2018)
3. Офіційний сайт. Київ, 2017. URL: CCloan <https://ccloan.ua/ru/> (дата звернення 02.04.2018)
4. Офіційний сайт Mycredit. Київ, 2017. URL: <https://mycredit.ua/ru/> (дата звернення 02.04.2018)
5. Офіційний сайт TOP Credit. Київ, 2017. URL: <https://topcredit.org.ua/> (дата звернення 02.04.2018)
6. Сороківська З. Характерні риси і проблеми розвитку мікрокредитування в Україні. *Українська наука: минуле, сучасне, майбутнє*. Київ. 2014. Вип. 19, ч. 1. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/5556/1> (дата звернення 02.04.2018)

Карташова О.Г. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

**«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗЕЛЕНОГО ТУРИЗМУ**

Сільський зелений туризм співіснує з іншими сферами людської діяльності на підприємницьких засадах. Сфера сільського зеленого туризму також потребує державних програм розвитку та фінансування суміжних з нею сфер (наприклад, розвиток підприємництва агроосель сільського зеленого туризму сповільнюється в разі незадовільного стану інфраструктури, але розвивається за умов сприяння розвитку сільської місцевості). Послідовно розглядаючи взаємодію сільського зеленого туризму з іншими формами господарювання і досліджуючи його як елемент складної економічної системи на державному рівні, ми переходимо на локальний рівень, використовуючи метод дедукції як інструмент пізнання і виявлення закономірностей його розвитку.

Головною метою державного регулювання сільського зеленого туризму визначено формування його інвестиційної привабливості через створення сприятливих умов для підвищення рівня зацікавленості територіальної громади в наданні агротуристичних послуг. Досягнення цієї мети забезпечується поєднанням зусиль центральних й регіональних органів державної влади та органів місцевого самоврядування.

Відомо, що протягом тривалого часу інвестування соціальної сфери у сільській місцевості за умов обмежених фінансових можливостей здійснювалося за залишковим принципом. Унаслідок цього виявилось, що у сільській місцевості порівняно з містами є гіршими є житлові умови, слабо

розвинутий комплекс із надання соціально-побутових послуг, нижче рівень заробітної плати, менш сприятливі умови для розвитку освіти та проведення відпочинку. Такий стан не відповідає державній аграрній та соціальній політиці як важливим інститутам.

Її пріоритетом має бути турбота про кожну людину, розвиток її освіти, особистісне зростання, зайнятість, відпочинок у сільській місцевості. Отже, необхідним є переміщення акцентів у соціально-культурному розвитку країни у бік сільських територій. Разом з іншими заходами, розвиток соціальної сфери має передбачати удосконалення інфраструктури сільських населених пунктів, комунального облаштування сільської місцевості, модернізацію автомобільних шляхів й транспортного сполучення, реформування й розвиток освіти, телекомунікацій, медичного, побутового й торгівельного обслуговування на селі.

Зазначені заходи мають стати самостійними розділами таких важливих інституцій, як програм соціально-економічного розвитку сільських населених пунктів і територій, де по кожному з них мають передбачатися певні індикатори, критерії, показники, завдання, матеріальні кошти, джерела їх покриття та механізми реалізації. Адже за своєю природою і цільовим призначенням ведення економічної діяльності у сільській місцевості та людей – мешканців таких територій – слід розглядати як єдиний неподільний елемент. Отже, йдеться про таку зміну акцентів, за якої інтереси села та селянства реально визнавалися б пріоритетними і, відповідно, гарантувалися усім змістом державної аграрної політики і сукупністю відповідних механізмів її практичного втілення. Така політика має поширюватися і на сільський зелений туризм як важливу форму малого підприємництва та вирішення соціальних проблем села.

З іншої сторони, зазначені пріоритетні напрями державної політики у сфері підтримки малого підприємництва сільського зеленого туризму мають стати невід'ємними складовими загальнодержавної програми розвитку туризму в Україні. Таким чином, сільський зелений туризм набуває, як вид діяльності, інтегруючих функцій між туристичною діяльністю, сільським господарством та сільською економікою загалом. З позицій здійснення власне туристичної діяльності, реалізація державної політики у сфері сільського зеленого туризму має здійснюватися шляхом встановлення принципів та засад стандартизації туристичних послуг, насамперед, проживання, обслуговування, гарантування прав і безпеки.

Регіональні програми розвитку малих підприємств сільського зеленого туризму в Україні як складові програм соціально-економічного розвитку регіону формуються і реалізуються з метою раціонального використання і розвитку місцевих туристичних ресурсів. Йдеться про їх природні, культурологічні, етнографічні, історичні, соціально-побутові тощо, їх збереження та відновлення. Важливим аспектом тому слід вважати патріотичне й екологічне виховання населення, почуття соціальної

відповідальності у кожного мешканця за збереження й покращення свого середовища життєдіяльності.

Виконання заходів регіональних програм розвитку малого підприємництва є продовженням діяльності місцевих органів державної влади, громадськості, наукових кіл щодо послідовного впровадження на пряму аграрної політики, - системної підтримки розвитку різних форм малого та середнього бізнесу на селі. Успішність та результативність програмних заходів веде до зміцнення соціально-економічної й матеріально-технічної бази сільських територій, сприяє формуванню середнього класу громадян, гарантує зміцнення демократичних цінностей та політичну стабільність країни.

Список використаних джерел

1. Березін О.В. Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація і управління підприємствами (в туристичній сфері). - 2007. - №11. - С.93-97.
2. Гоблик В.В., Щербан Т.Д. Економіка та суспільство. - 2016. - Вип.3. - С.27-29. Регулювання діяльності у сфері сільського зеленого туризму: досвід Європи.
3. Горішевський П.В. Сільський зелений туризм: організація гостинності на селі: підручник / П.В. Горішевський, В.П. Васильєв, Ю.В. Зінько. - І.-Франківськ : Місто-Н, 2008. – 158 с.

Клепцов Д. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Шепель Т.В. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЕЛЕКТРОННА ТОРГІВЛЯ В УКРАЇНІ ТА СВІТІ: СТАН, РОЗВИТОК, ПЕРСПЕКТИВИ

Сучасний світ та розвиток інформаційно-комунікаційних технологій, глобалізаційні процеси в економіці й суспільстві спровокували пошук нових методів ведення господарської діяльності сучасними підприємствами. Активний пошук інноваційних шляхів і методів ведення бізнесу в умовах інформатизації суспільства й економіки спричинив формування нового управлінського мислення, що розвертає традиційну підприємницьку діяльність у бік електронної.

Електронна комерція активно розвивається впродовж двох останніх десятиліть, що в порівнянні з багатьма галузями економіки є невеликим проміжком часу. Адже з кожним роком Інтернет все більшу роль відіграє в галузях світової економіки. Саме перенесенням грошових потоків в сферу електронного бізнесу в світову мережу показує важливість застосування Інтернет-технологій, які з кожним роком все більше впливають на глобальні

економічні процеси. Торгівля в Інтернеті стає вже одним з найбільших сегментів національних економік у промислово-розвинутих країнах. Тому підприємці та компанії бажають використовувати переваги Інтернет у своїй діяльності за допомогою швидкого навчання, обробки та передачі грошей, товарів, інформації. Вже сьогодні суспільство переходить на якісно новий етап розвитку, де визначальну роль відіграє інформація.[1]

За підсумками 2016 року на Китай припадає майже половина всіх продажів у електронному вигляді (47%). У грошовому еквіваленті це складає близько 900 млрд дол. США. Таким чином, Китай посідає перше місце у світі за рівнем продажів в інтернет-комерції, посунувши з цього місця США.[2] Другий за величиною регіональний ринок у сфері інтернет-торгівлі – це Північна Америка. У 2017 році обсяг продажів у США та інших країнах цього регіону прогнозується на рівні 423 млрд дол. США, показавши зростання на 15,6%. За прогнозами фахівців азіатсько-тихоокеанський регіон залишатиметься найбільшим регіональним ринком інтернет-торгівлі, який може досягнути обороту від 2,5 до 2,7 трлн дол. США до 2020 року.

Україна є одним з найбільших споживчих ринків у Центральній і Східній Європі, адже електронна комерція – це зручне ведення бізнесу в онлайн режимі, яке прослідковується в чотирьох основних сферах: прями продажі товарів і послуг; безпечне розміщення інформації; банківська справа та платіжні системи; корпоративні закупівлі.

На сьогодні зростання українського сегмента Інтернету спостерігається майже в усіх напрямках. Збільшення користувачів світової мережі стане рушієм Інтернет-сектора України. Інтернет-економіка нашої країни представлена галузями комп'ютерної техніки і комунікаціями, рекламою і медіа-індустрією, Інтернет-послугами, електронною комерцією.

Серед основних переваг електронної комерції можна виділити такі: швидке отримання інформації, особливо при міжнародних операціях; значно знижуються затрати пов'язані з обміном інформацією, за рахунок використання більш дешевих засобів телекомунікації; скорочення циклу виробництва та продажі, оскільки відпадає потреба повторного підтвердження інформації і знижується вірогідність помилок при введенні інформації; зниження невиробничих витрат; більша відкритість компаній до споживачів.

Сьогодні в Україні налічується 21,9 млн користувачів Інтернету, що складає 58% населення. Такий показник є дуже слабким для Європейської країни. Аналогічне значення для країн ЄС складає 81,5%. За даними UADM та Ecommerce Foundation у 2015 році налічувалося лише 3,7 млн таких покупців, що становить 8,4% від усього населення та середні витрати на одного склали 286 євро. Аналогічне середнє значення для Європи склало 43% та витрати у 1540 євро. (табл. 1) [3].

Кількість онлайн-покупців та середні витрати на одного онлайн-покупця в Україні

Показник	2013 рік	2014 рік	2015 рік
Кількість покупців, млн.чол	3,0	3,5	3,7
Середні витрати на одного покупця, євро	220	224	286

За приблизними оцінками в країні працює від 7 до 10 тисяч інтернет-магазинів. Лідерами українського ринку інтернет-торгівлі є такі ритейли, як «Сокіл» (Sokol.ua), «Розетка» (rozetka.ua), «Алло», «Modnakasta», «Мобілочка», «Фокстрот», «Ельдорадо», «Comfy» та ін.

Половина із них займається реалізацією побутової електроніки. Дослідження компанії Appleton Mayer свідчать, що найбільш популярні сегменти інтернет-торгівлі в Україні – це комп'ютери та оргтехніка, побутова техніка та книги. Крім того, із загальною до кількості опитаних компанією споживачів 27% купували через всесвітню павутину мобільні телефони та аксесуари, 22% – квитки, 16% – сувенірно- подарункові товари, 12% – їжу та напої, 11% – товари для дітей, 9% – канцтовари, 8% – фото- та аудіотехніку [4]. При цьому популярності набувають покупки через мобільні телефони, адже кількість здійснених платежів через них зросла з 11 до 18% за рік.

Таким чином, Інтернет-маркетинг може служити ефективним засобом просування продукції чи послуг, при цьому навіть досить скромний рекламний бюджет гарантує максимальну віддачу. Для поточної економічної ситуації він стає мало не панацеєю в рекламі. І це справедливо для найрізноманітніших сфер бізнесу. Інтернет-торгівля обіцяє приємні перспективи. Бо прийде час, коли Інтернет і електронна торгівля повністю замінять журнали та газети як джерело інформації і навіть магазини для здійснення покупок.

Активізація ринку Інтернет-торгівлі України, на наш погляд, можлива за таких умов, як більш глибоке проникнення Інтернету; розвиток електронного маркетингу, удосконалення логістичної інфраструктури; активне використання мобільних технологій; широке використання мобільних пристроїв для здійснення операцій онлайн - покупок. Комплексне застосування цих заходів сприятиме іміджу України як торговельного партнера.

Список використаних джерел

1. Перспективи розвитку електронної комерції в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.spilnota.net.ua/ua/article/id-1502/>
2. Величко К., Носач Л., Печенка О. Сучасні тенденції та перспективи розвитку ринку торгівлі: міжнародний досвід та національна практика.- [Електронний ресурс]. – Режим доступу: 1Сек.%203.%20Величко%2С%20Носач%2С%20Печенка.pd
3. В2С в електронній комерції: Європейський вектор України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.lev.org.ua>

4. Боярунець А. Інтернет-магазини: попереду торгівлі усієї [Електронний ресурс] / А. Боярунець. – Режим доступу : <http://ua.forua.com/analytics/2012/10/23/080012.html>

Ковальов Д.В. – к.с-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСНОВНІ НАПРЯМИ ІННОВАЦІЙНО –
ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ХЕРСОНСЬКОЇ
ОБЛАСТІ

Слабка інноваційно-інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств зумовлена високим комерційним ризиком вкладення коштів у інноваційну сферу, а також необхідністю великих фінансових витрат, тривалим терміном окупності, недосконалістю правового забезпечення науково-технічної діяльності. Ситуація погіршується ще й тим, що сьогодні немає достатнього підґрунтя для стимулювання широкого впровадження у сільськогосподарське виробництво організаційно-економічних та техніко-технологічних інновацій, фіскальна та фінансово-кредитна політика є недосконалою, відсутня спеціалізована інфраструктура ресурсного забезпечення аграрного виробництва і його інноваційно-інвестиційної діяльності [2,4].

До того ж низька інноваційно-інвестиційна активність сільськогосподарських підприємств зумовлена відсутністю платоспроможного попиту на науково-технічну та наукомістку продукцію у зв'язку з їх незадовільним фінансово-економічним становищем, незначними обсягами бюджетного фінансування, дискримінаційними умовами доступу до кредитних ресурсів банків. Слабкою ланкою у розвитку інноваційно-інноваційних процесів у сільськогосподарському виробництві також є нерозвиненість ринку інноваційної продукції, відсутність ефективного організаційно-економічного механізму управління інноваційною діяльністю, особливо малих та середніх підприємств галузі [5,6].

Ще однією проблемою є те, що не всі науково-технічні та дослідно-конструкторські розробки доводяться до рівня наукової продукції, яка повністю готова до впровадження та ефективного застосування у сільськогосподарському виробництві. Сьогодні в аграрній інноваційній сфері відсутні організаційно-економічні структури, у компетенцію яких входить вивчення ринку інноваційної продукції та існуючого попиту на неї. Слабкою ланкою інноваційної діяльності у сільському господарстві є те, що багато відібраних для реалізації інноваційно-інвестиційних проєктів сільськогосподарських підприємств не проходять відповідної техніко-технологічної, будівельної, екологічної та економічної експертизи [1,3].

Для кожного регіону основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств і галузей сільського господарства уточнюються з урахуванням рівня розвитку науково-технічного прогресу та інноваційного потенціалу, регіональної економічної специфіки та особливостей здійснення сільськогосподарської діяльності, наявності та рівня розвитку виробничої й фінансово-кредитної інфраструктури, розвитку інтеграційних процесів тощо.

З огляду на таке розуміння, визначено основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств Херсонської області (табл. 1).

Таблиця 1

Основні напрями інноваційно-інвестиційного розвитку сільськогосподарських підприємств Херсонської області

Інновації	Очікувані результати
<i>У рослинництві</i>	
1. Запровадження нових високоврожайних сортів сільськогосподарських культур, стійких до хвороб, створених на основі використання клітинної інженерії, молекулярної генетики та традиційної	1. Підвищення урожайності сільськогосподарських культур, поліпшення якості продукції рослинництва
2. Адаптація високопродуктивних сортів сільськогосподарських культур вітчизняної та зарубіжної селекції до ґрунтово-кліматичних умов області	2. Зниження витрат на впровадження нових високоврожайних культур
3. Упровадження нових систем землекористування та вологозберезувальних технологій	3. Збереження родючості ґрунтів, підвищення урожайності сільськогосподарських культур
4. Упровадження No-till та Mini-till технологій	4. Суттєве зниження витрат на виробництво. Збереження родючості ґрунтів. Покращення екологічного стану області
5. Упровадження ресурсозберезувальних систем машин для комплексної механізації технологічних процесів у землеробстві	5. Підвищення продуктивності праці, зниження собівартості виконання механізованих робіт
6. Використання високоефективних біопрепаратів для боротьби з хворобами і шкідниками рослин	6. Підвищення урожайності та якості продукції
<i>У тваринництві</i>	
1. Утримання високопродуктивних порід сільськогосподарських тварин	Підвищення продуктивності тварин. Поліпшення порідного складу стада
2. Адаптація сільськогосподарських тварин вітчизняної та зарубіжної селекції для природно-кліматичних умов області	Зниження витрат на поліпшення порідного складу стада. Підвищення продуктивності тварин
3. Упровадження безвідходних технологій переробки продукції тваринного походження	Поліпшення асортименту харчової продукції. Зниження витрат на виробництво

4. Використання нових ресурсозберігаючих систем машин для комплексної механізації технологічних процесів у тваринництві	Підвищення продуктивності праці. Зниження собівартості продукції
5. Упровадження технічних засобів водопостачання на основі використання поновлюваних природних джерел енергії	Зниження витрат на виробництво тваринницької продукції. Підвищення екологічної безпеки

Для підвищення економічної ефективності функціонування сільськогосподарських підприємств Херсонщини пропонуємо, перш за все, активізувати інноваційно-інвестиційну діяльність суб'єктів господарювання та вдосконалити їх внутрігосподарські виробничі відносини. Реалізація системи заходів за даними напрямками дасть змогу покращити ресурсний потенціал підприємств, поліпшити фінансові результати їх діяльності та забезпечить підвищення ефективності виробництва продукції як рослинного, так і тваринного походження.

З огляду на вищезгадане, для забезпечення збалансованого розвитку аграрного сектору економіки України необхідна розробка власної моделі активізації інноваційної діяльності з урахуванням інноваційних можливостей сільськогосподарських підприємств, підвищення мотивації всіх учасників аграрного ринку, сприяння процесу «дифузії інновацій», активного залучення держави до законодавчо-нормативного регулювання досліджуваної сфери. Доцільним є акцентування уваги на реалізації інноваційного підприємництва, спрямованого на створення інноваційних продуктів, технологій та надання послуг, передусім на основі адаптаційної здатності підприємства до зовнішніх впливів, виважених організаційно-управлінських підходів, що забезпечить у перспективі гарантований інноваційний розвиток.

Список використаних джерел

1. Бояринова К. О. Використання концепції відкритих інновацій як рушія взаємодії локальних інноваційних систем / К. О. Бояринова К. О. Копішанська // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 4. – С. 16-22.
2. Готра В. В. Сучасний стан та проблеми інноваційного розвитку аграрного сектору України / В. В. Готра // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 6. – С. 89-74.
3. Єрмаков О. Ю. Агропродовольчий потенціал сільськогосподарських підприємств: формування та ефективність використання: Монографія / О. Ю. Єрмаков, Г. А. Харченко – К.: ЦП «Компринт», 2014. – 218 с.
4. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи: монографія / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. – К.: ННЦ ІАЕ, 2014. – 516 с.
5. Лупенко Ю. О. Пріоритетні напрями інноваційної діяльності в аграрній сфері України / Ю. О. Лупенко // Економіка АПК. – 2014. – № 12. – С. 5-11.

6. Харченко В.В. Інноваційно-інвестиційне забезпечення формування ресурсного потенціалу сільськогосподарських підприємств: Монографія. / В. В. Харченко, Г. А. Харченко – К.: ЦП «Компринт», 2015. – 264 с.

**Ковальова А.О. – здобувач третього (освітньо-наукового)
рівня вищої освіти
Науковий керівник – д.е.н., проф. Танклевська Н.С.
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ОСНОВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
ФУНКЦІОНУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***

В умовах ринкових відносин виникає необхідність визначення тенденцій фінансового стану сільськогосподарського підприємства, а також свідомого науково обґрунтованого перспективного передбачення напрямів розвитку виробництва, орієнтації у фінансових можливостях та перспективах досягнення поставлених цілей при мінливих умовах зовнішнього середовища.

Механізм фінансового забезпечення господарської діяльності має складну структуру, яка включає в себе організаційну(організація, розробка і впровадження інновацій), економічну(регулювання, управління, планування та реалізація інновацій) та фінансову складові, які між собою взаємозалежні й разом дозволяють досягти бажаного ефекту. Така взаємна залежність передбачає наявність тісної взаємодії суб'єктів господарювання, державних владних структур та органів міс-цевого самоврядування, у розпорядженні яких знаходяться фінансові, матеріальні, мінерально-сировинні, інтелектуальні та інформаційні ресурси для забезпечення ефективної господарської діяльності, яка в нинішніх умовах неможлива без впровадження інновацій [1, с.58].

Термін "фінансове забезпечення" в економічній літературі є досить розповсюдженим поняттям. Більшість науковців розглядають фінансове забезпечення як одна із методів фінансового механізму. Такої думки дотримуються О.П. Кириленко, П.Ю. Буряк, С.Д. Смолінська, П.Б. Татарин стверджуючи, що фінансове забезпечення – один з методів фінансового механізму. До методів фінансового забезпечення суб'єктів господарської діяльності відносять: бюджетне фінансування; кредитування; самофінансування; оренда (лізинг); інвестування [2, с.212; 3, с.392].

Складовими елементами фінансового механізму є: фінансове забезпечення – реалізується на основі відповідної системи фінансування – самофінансування, зовнішнє фінансування (як різновид бюджетне), кредитування; фінансове регулювання [4, с.81].

Фінансове забезпечення є одним з головних чинників ефективності реалізації державою своїх функцій в умовах товарно-грошових відносин [5, с.12].

В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г.Благул, І.Р. Чуй зазначають, що фінансове забезпечення – покриття всіх витрат за рахунок фінансових ресурсів, що акумулюються суб'єктами господарювання й державою. Здійснюється в трьох формах: бюджетне фінансування, кредитування, самофінансування [6, с.239].

Самофінансування, як один з варіантів є найбільш розповсюджений. Саме він дозволяє знайти компроміс між поточним та відстроченим споживанням, забезпечити нарощування обсягів фінансово-господарської діяльності, отримати переваги у випадку різниці між оподаткуванням реалізованого і капіталізованого доходу (якщо це передбачено діючим податковим законодавством) та ін. Джерелами самофінансування підприємницької діяльності є статутний фонд; резервний фонд (резервний капітал) – це зарезервована частина власного капіталу підприємства, яка призначена для внутрішнього страхування його господарської діяльності; спеціальні (цільові) фінансові фонди (у складі цих фінансових фондів виділяють амортизаційний фонд, ремонтний фонд, фонд охорони праці, фонд спеціальних програм, фонд розвитку виробництва та ін.).

В процесі проведення господарської та фінансової діяльності, капітал підприємства формується за рахунок власних фінансових ресурсів (внутрішніх джерел), прирівняних до власних і позичених ресурсів (зовнішніх джерел). До внутрішніх джерел відносять: чистий прибуток, амортизаційні відрахування та стійка кредиторська заборгованість. До зовнішніх джерел: позичені кошти, кошти прирівняні до власних, кошти від додаткової емісії акцій та емісійний дохід, а також кошти засновників, спрямовані на поповнення капіталу підприємства [7, с.64-65].

Фінансове забезпечення є складною системою фінансового управління і являє собою здатність підприємства досягти поставлені перед ним цілі за допомогою ефективного використання наявних фінансових ресурсів. Сільське господарство є ризиковим для ведення успішної діяльності, і тому найбільше потребує фінансової підтримки. Розвиток виробництва та стабільність залучення фінансових ресурсів на аграрних підприємствах потребує пільгового кредитування товаровиробників та створення умов для залучення коштів комерційних банків, удосконалення механізму здешевлення відсоткових ставок з користування кредитами, державної підтримки підприємств агропромислового комплексу через дотації, вдосконалення системи страхування.

Список використаних джерел

1. Зянько В.В. Сутність та джерела фінансового забезпечення інноваційної діяльності малих підприємств / В.В. Зянько, Н.Л.Стасюк, Дун Сін'їн // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2015. - №14.- С. 58
2. Кириленко О.П. Фінанси (теорія та вітчизняна практика) / О.П. Кириленко. – Тернопіль : АСТОН, 2002. – 212 с.

3. Буряк П.Ю. Фінанси / П.Ю. Буряк, С.Д. Смолінська, П.Б. Татарин : Підручник. – К. : "Хай-Тек Прес", 2010. – 392 с.
4. Кремень О.І. Фінанси [Навч.посіб.] / О.І. Кремень, В.М. Кремень. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 81 с.
5. Молдован О.О. Державні фінанси України: досвід та перспективи реформ : монографія, О.О. Молдован. – К.: НІСД, 2011. – 12с.
6. Загорський В.С. Фінанси [Навч.посіб.] / В.С. Загорський, О.Д. Вовчак, І.Г.Благун, І.Р. Чуй. – К.: Знання, 2006. – 239 с.
7. Забарна Е.М. Сучасні тенденції розвитку підприємств / Е.М. Забарна, М.в. Кула // Вісник СумДУ. Серія "Економіка".- 2013. - №2. – С. 64-65

Ковтун В.А. – к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон,
Україна

ЗНАЧЕННЯ ТА РЕЗЕРВИ РОЗВИТКУ РИБНОГО ГОСПОДАРСТВА

Рибне господарство України – це цілісний виробничо-господарський комплекс, який об'єднує підприємства, що займаються видобутком риби й інших водних живих ресурсів, забезпечують доставку та збут рибопродукції, вирощування риби, відтворення і охорону рибних запасів. Воно представляє собою галузь економіки, задачею якої є вивчення, вирощування, відтворення, охорона та використання риби та інших водних живих ресурсів, їх отримання та подальша переробка з метою одержання харчової, кормової, технічної, медичної та іншої продукції для задоволення потреб населення. Рибопереробна галузь надає країні цінний і часто незамінний продукт харчування, що забезпечує потребу людини насамперед у білках тваринного походження, різноманітні біологічно активних речовин, а також широкому спектрі вітамінів та мікроелементів [1].

Рибне господарство має суттєве значення в організації раціонального харчування населення, оскільки рибні продукти є одним із джерел білків і жирів тваринного походження. Річна норма споживання рибних продуктів, розроблена Інститутом харчування Академії медичних наук України, складає 20 кг на душу населення, з них 5-6 кг риби прісноводних водойм

Головним завданням рибного господарства є забезпечення населення рибою та рибною продукцією при достатній ефективності галузі для подальшого її розвитку. В 1991 році Україна займала позиції лідера по вилову риби. Тоді українці споживали 24 кг риби в рік, а сьогодні в споживчому кошику української риби лише 2 кг, останнє – імпорт. З втратою Криму, імпорт риби зріс до 90%. Нині рибництво переживає проблематичні часи, які склалися через фінансові труднощі в державі, а саме: порушення

господарських зв'язків, погіршення екологічного стану внутрішніх водойм, недостатній обсяг робіт по відтворенню рибних запасів. [2].

Площа водного дзеркала на території України складає більше 400 тис. га лиманів, озер та окремих водойм та приблизно 700 тис. га водосховищ, продуктивність яких (щодо рибного господарства) може бути підвищена за рахунок інтенсифікації. Експерти Української аграрної конфедерації (УАК) вважають, що збільшення об'ємів вирощування риби у 1,5-2 рази – це реальна можливість вітчизняної аквакультури. Цьому сприяє ряд позитивних моментів у розвитку ринку рибної продукції: харчова та біологічна цінність рибної продукції в значній мірі перевищує цінність м'яса, але її вартість на ринку – нижча; з причини нестачі оборотних засобів рибних господарств, внутрішні водойми заповнюються мальком лише на 20-25%. Відповідно існує потенційна можливість збільшення об'єму вилову у 4-5 разів; зараз існує стійкий інтерес до покращення діяльності рибних господарств; ємкість рибного ринку України складає \$1-1,5 млрд., з яких 10-15% припадає на вітчизняного виробника. Відповідно рибна галузь України має величезний потенціал, оскільки на даний момент за рахунок власного риборозведення та вилову Україна здатна задовольнити потреби вітчизняних споживачів лише на **200-300** тис. т щорічно. Водночас сумарна потреба українців у рибній продукції та морепродуктах складає приблизно 1млн. т [3].

Резервами розвитку галузі є пошук нових, економічно виправданих методів ведення ставкового рибництва із застосуванням комплексу інноваційних заходів щодо експлуатації ставів і утримання риби, спрямованих на суттєве підвищення ефективності використання біопродукційного потенціалу водойм. Важливим є визначення раціональних напрямів та моделей розвитку рибного господарства на основі широкого використання інноваційних технологій.

Підвищення ефективності виробництва – одне із найважливіших резервів розвитку рибного господарства на сучасному етапі. Низька ефективність виробництва сьогодення обумовлена екстенсивними технологіями, пошуком шляхів для скорочення витрат на всіх етапах технологічного циклу.

Застосування інтенсивних технологій в рибництві дозволить збільшити кількість та якість товарної продукції, суттєво зменшить залежність від природно-кліматичних умов, сприятиме покращенню фінансово-економічних результатів роботи підприємств.

Одним із значимих резервів поліпшення галузі рибництва є ефективне функціонування продовольчих ринків, зокрема ринку прісноводної риби та продуктів її переробки. Останній характеризується негативними тенденціями розвитку, збереження яких загрожує занепадом галузі і зниженням рівня забезпечення населення рибною продукцією.

Перспективним резервом розвитку ринку прісноводної риби на сільських територіях є використання системно-функціонального підходу, який передбачає визначення обсягу можливого споживання прісноводної риби та

обсягу можливої пропозиції за різними напрямками надходження рибних ресурсів.

Основним резервом є державна підтримка рибного господарства, з урахуванням її та розвитку технологій і ринку, потрібного обґрунтувати кількісні параметри функціонування ринку риби та рибних продуктів [4].

Актуальними резервами ефективної рибогосподарської діяльності в умовах ринкової економіки є зниження собівартості продукції шляхом запровадження кормозберігаючих технологій вирощування риби. Це зумовлює необхідність поліпшення якості рибних комбікормів на основі застосування нетрадиційних компонентів, одержаних від переробки аграрної сировини, введення до їхнього складу біологічно активних речовин, екологічно безпечних стимулюючих і лікувально-профілактичних препаратів.

Одним із важливих резервів збільшення обсягів виробництва прісноводної риби в Україні є підвищення ефективності рибогосподарського освоєння різних типів водосховищ. Для розв'язання цієї проблеми необхідно виконати низку взаємопов'язаних завдань, зокрема: провести комплексні дослідження на предмет організації раціональної експлуатації рибних запасів та доцільності й обсягів зариблення певними видами риб; визначити оптимальні розмірно-вагові показники посадкового матеріалу окремих видів риб, для зариблення певної категорії водойм; забезпечити оптимальний гідрологічний режим водних об'єктів у період нересту риб; удосконалити нормативно-правовий порядок виконання робіт щодо поповнення чисельності популяцій промислових видів риб; забезпечити ефективну систему охорони водних живих ресурсів із посиленням координації роботи наукових установ і органів рибоохорони.

Резервами підвищення ефективності рибопродуктового підкомплексу є забезпечення структурними, функціональними, енергетичними, сировинними та інвестиційними умовами. Необхідно поліпшити інноваційну політику рибного господарства, а також удосконалити нормативно-законодавчу базу з питань формування і подальшого функціонування інфраструктури ринку риби.

Важливим резервом є створення єдиної електронної інформаційної мережі підприємств і організацій рибогосподарського комплексу та інформаційно-технічної бази даних, що стосується виробництва й оптової торгівлі рибою. Важливим напрямом підвищення рівня забезпечення населення рибною продукцією внутрішніх водойм є необхідність створення інтеграційних структур, коли виробник рибної сировини не лише поставляє ресурси, але й може впливати на кінцеву вартість продукції. Такі об'єднання сприятимуть розвитку ефективного співробітництва виробника сировини, переробних підприємств та торговельних організацій

Актуальною постає проблема організації та функціонування спеціалізованих оптових ринків. Відродження ефективної діяльності рибопродуктового підкомплексу можливе лише за умови створення правових, організаційно-економічних, інноваційних та технологічних передумов для

високоєфективного поєднання досягнень науки та виробництва на основі методів і форм, які притаманні сучасній економіці. В результаті застосування енергозберігаючих, екологічно сприятливих і економічно вигідних технологій рибне господарство може забезпечити продовольчу безпеку країни [5].

Список використаних джерел

1. Самофатова В. А. Аналіз перспектив розвитку рибопереробної галузі України / В. А. Самофатова, Г. І. Фалюта // Економіка харчової промисловості. – 2014. – № 3(23). – С. 50-52.

2. Величко О.В. Стан та особливості функціонування рибогосподарського підкомплексу /О.В.Величко // Економічні науки Вісник Хмельницького національного університету - 2011 - № 2,- Т. 3. 13 - С. 175-179.

3. Гринжевский Н. В. Приоритетное направления пресноводной аквакультуры в Украине / Н. В. Гринжевский // Пресноводная аквакультура в центральной и восточной Европе: достижения и перспективы работы: науч. конф., 18–21 сентября, г. Киев, 2000 г. / под ред. Н. В. Гринжевского –К.: Ин-т рыбного хозяйства УААН, 2000. – С. 3–9.

4. Збарський В.К. Державна підтримка сільського господарства / В.К. Збарський, В.П. Горьовий // Економіка АПК. – 2010. – №4. – С.74-80.

5. Андрющенко А.І. Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А.І., Балтаджи Р.А., Вовк Н.І. – К.: Інститут рибного господарства УААН, 1998. – 114 с.

Козак М.М. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Петрова О.О. – к.е.н, доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ІННОВАЦІЙНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Європейський вибір України й необхідність її інтеграції у високотехнологічне конкурентне середовище обумовили необхідність формування інноваційної моделі розвитку, у якій роль головного джерела довгострокового економічного зростання мають наукові розробки і їх технологічне використання. Проведений у США аналіз впливу трьох головних факторів - капіталу, робочої сили й науково-технічного прогресу показав, що внесок НТП в економічне зростання США досягає 70%.

Інноваційна модель розвитку прийнята в якості безальтернативної для економіки України, що дає можливість підвищити її конкурентоспроможність, гарантувати економічну безпеку й достатнє місце у світовій економіці. Реалізація інноваційної стратегії економічного росту вимагає прискореного розвитку високотехнологічних виробництв, здатність виробляти наукомістку

продукцію, формувати експортний потенціал, підвищувати технологічний рівень підприємств завдяки прогресивним вітчизняним і світовим науково-технічним досягненням.

В умовах ринкових відносин роль технологічного розвитку зростає, тому що своєчасна зміна технологій відповідно до вимог ринку забезпечує конкурентоздатність фірми, її процвітання. Особливістю сучасного розвитку технологій є перехід до цілісних технологіко-економічних систем високої ефективності, що охоплює виробничий процес від першої до останньої операції й оснащеним прогресивними технічними засобами. Рівень технологій будь-якого виробництва впливає на його економічні показники, тому необхідно достатнє знання сучасних технологічних процесів.

Слід зазначити, що торгівля є в більшій мірі суб'єктом, що реалізує продукцію, у тому числі й інноваційну, ніж об'єктом впровадження новацій. Але існує ряд нововведень, що зробили революцію в торговельному бізнесі. Це штрих-код, кредитні карти, нові формати торговельних підприємств (супермаркети, гіпермаркети), нові форми здійснення торгівлі (електронна торгівля, торгівля по телефону, по каталогах і т. д.) та ін. Інновації в оптовій торгівлі в основному обумовлені тенденціями розвитку оптового ринку, такими як: глобалізація міжнародного бізнесу і ресурсні обмеження; висока швидкість матеріальних, фінансових і інформаційних потоків; великі обсяги операцій; асортимент товарів, що розширюється; складна, територіально розгалужена структура філій, складів і керуючих центрів; скорочення життєвих циклів товарів; прагнення роздрібно до зниження обсягів. Тому в умовах модернізації економіки особливу значимість набувають прогресивні технології, які повинні охоплювати всі сфери життєдіяльності людини від освіти до бізнесу.

Термін «інновація» на сучасному етапі займає важливу позицію, оскільки інноваціям стали приділяти увагу на національному рівні. Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», інновації - «...це новостворені (застосовані) і (або) вдосконалені конкурентоспроможні технології, продукція або послуги, а також організаційно-технічні рішення виробничого, адміністративного, комерційного або іншого характеру, що істотно поліпшують структуру та якість виробництва і (або) соціальної сфери» [1].

Аналізуючи праці вітчизняних і зарубіжних учених щодо сутності терміна «інновація», можна відзначити неоднозначність та багатоваріантність його інтерпретації. З одного боку, інновацію трактують як певну діяльність. Термін «новація» від латинського *novatio* означає «оновлення», тобто процес. З іншого боку, інновацію розглядають не як дію, спрямовану на досягнення певного результату, а як сам результат - нововведення. Разом з тим, новому недостатньо з'явитися. - Воно повинно опинитися у «вікні можливостей» та бути репрезентативним у середовищі. Відповідно, до інновацій не відносяться нові перспективні результати, які не продаються, або не запроваджені у практику на цей момент часу [2].

Інновації в торгівлі - це нові або вдосконалені товари або послуги, впровадження яких дозволяє отримати економічний, соціальний та інші види

ефекту. Актуальність запровадження інновацій торговельними підприємствами обумовлюється тенденціями, що проявляються в розвитку роздрібною торгівлі, в тому числі - мережевої.

Характерними ознаками розвитку внутрішньої торгівлі України є поширення проявів недобросовісної конкуренції, низький рівень розвитку економічної конкуренції та розбалансованість товарної пропозиції, посилення впливу імпортерів на формування товарної пропозиції, відсутність виваженої цінової політики, перевантаженість посередницькими структурами. Висока схильність населення до споживання в Україні поки що не відіграє необхідної ролі у стимулюванні економічного розвитку через повільну реакцію пропозиції на імпульси споживчого ринку.

Стосовно до сфери товарного обігу, економічна і соціальна значимість інновацій в торгівлі повинна виражатися в ефективній організації матеріального розподілу, у виборі більш раціональних, високотехнологічних способів доведення товарів зі сфери виробництва до кінцевого споживача, а так само в максимальному задоволенні зростаючих потреб суспільства в товарах і послугах.

До основних факторів, який стримує розвиток інновацій, в тому числі і в торгівлі, відносять:

- Недостатнє фінансування науки та НДДКР;
- Низький технологічний рівень виробництва, слабо розвинена інфраструктура;
- Нерозуміння більшості керівників у владі та бізнесі значення інновацій;
- Високий рівень конкуренції у багатьох галузях, через що основний упор робиться на капіталізацію поточної діяльності.

Впровадження інновацій в діяльність торговельних підприємств сприяє покращенню якості продукції і послуг, розширенню їх асортименту, створенню нових ринків збуту, ринків збуту, забезпеченню відповідності сучасним правилам і стандартам здійснення торгової діяльності, скороченню витрат підприємства. Разом з цим, всього цього можна досягти тільки за умов існування на торговельному підприємстві відповідним чином організованої інноваційної діяльності.

Серед перспективних напрямків посилення інноваційності сфери торгівлі можна виокремити: новітні технології, що дозволяють відкрити додаткові можливості диференціації стратегій у сфері послуг торговельних організацій; інформаційно-комунікаційні технології для вивчення й обліку індивідуальних особливостей покупця, оцінки цінностей клієнта; інформаційні технології, у т.ч., Інтернет, що дають змогу взаємодіяти з клієнтом у будь-якому місці й у будь-який час, здійснюють просування, стимулювання збуту в торговельному бізнесі більш високого рівня завдяки створенню сучасної системи онлайн-торгівлі.

Виходячи з того, що багато вчених і практиків вважають роздрібну торгівлю як вид економічної діяльності з надзвичайно низьким рівнем

інноваційного потенціалу, доцільним є подальше узагальнення світового та українського досвіду впровадження інновацій в діяльності цих підприємств.

Упровадження на рівні торговельного підприємства технологій сучасного управління інноваційним розвитком, адекватних умовам розбудови інтеграційного інноваційного простору, сприятиме перетворенню технологічного знання в завершений продукт з високою споживчою вартістю. Створюване при цьому інтерактивне інформаційно-технологічне середовище дасть змогу підвищити креативну здатність генерації нових знань у межах "корпоративної пам'яті" підприємства для подальшого використання [3].

Вдосконалення процесу трансферу знань та побудова організаційної структури, адекватної принципам самонавчання, підвищить ступінь охоплення повноважень за функціями менеджменту і знизить коефіцієнт дублювання управлінських робіт, збільшить результативність роботи та швидкість прийняття рішень у напрямі забезпечення конкурентоспроможності торговельних підприємств.

Список використаних джерел

1. Закон України Про Інноваційну діяльність: із змінами, внесеними згідно із Законом № 3715-VI від від 08.09.2013 р. - ВВР: 2011. - № 36, - 16 с.
2. Бозуленко О.Я. Запровадження сучасних інноваційних технологій у діяльність роздрібних торговельних підприємств. *Сталий розвиток економіки*. 2013. №1. С. 141-144.
3. Федулова Л. Інноваційність розвитку сфери торгівлі. *Вісник КНТЕУ*. 2016. №3. С. 17-33

**Кротова Г.А. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Петрова О.О. – к.е.н., доцент, державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ РИНКУ ФУНДУКА В УКРАЇНІ**

Сьогодні на аграрних ринках чітко простежується тенденція до падіння маржі виробництва класичних сільськогосподарських товарів - зернових і олійних. Перед виробниками виникає потреба в пошуку перспективних високорентабельних ніш, які дозволять їм прискорити прибутковість капіталу.

В свою чергу, горіхове садівництво в Україні є сегментом агропромислового комплексу, що сьогодні динамічно розвивається. В умовах ринкової економіки, на нашу думку, горіх та фундук - одні з найбільш перспективних і рентабельних культур для сучасного садівництва України. За розрахунками фахівців, збір горіхів з одного гектару займаної площі в декілька разів перевищує прибутковість від збору основних сільськогосподарських культур таких як пшениця, ячмінь, кукурудза, соняшник, тощо. Продукція

горіхової галузі - це не тільки важлива складова здорової їжі, що є необхідним чинником забезпечення продовольчої безпеки країни, але й постійне джерело надходження до бюджету валютних коштів.

Горіхова галузь сьогодні практично повністю експортно орієнтована. За останні 6 років Україна по валовому збору горіха піднялась на п'яте місце в Світі та на перше місце в Європі. При цьому, експорт горіхів не має обмежуючих квот [1].

Активний розвиток промислового горіхівництва розпочався п'ятнадцять років тому. Протягом 2003-2017 років світове виробництво горіхів виросло на 282%. Лідери за кількістю горіхових насаджень - Китай (185 тис. га), США (86 тис. га), Іран (60 тис. га) і Туреччина (59 тис. га). Взагалі під цими плодами різних видів зайнято понад 623 тис. га угідь, а валовий збір горіхів сягає 1,5 млн т. Головні виробники фундука у світі у 2016-17 роках відображені в таблиці 1 [2].

Таблиця 1

Загальне виробництво горіха фундука*

Країна	Виробництво горіха фундука, тис.т
Туреччина	350 – 450
Італія	110 - 130
США	35 – 45
Іспанія	20 – 30
Грузія, Азербайджан, Казахстан і Вірменія	20 - 30
Китай	15 – 20
Греція	5 – 6
Франція	3 – 4

*Джерело: ФАО ООН

Україна входить до топ-5 виробників горіхів у світі (в Європі - 23,7%, у світі - 5,1%) і посідає перше місце з експорту цього товару серед країн ЄС. Минулого року в нашій країні висаджено вже понад 5000 га волоського горіха та 600 га фундука. Мигдалю та каштану набагато менше – 40 га и 20 га відповідно.

Експорт горіхів з України у 2016 році склав 40,02 тис. т на суму майже \$80 млн. Найбільше українських горіхів придбали в Ірані – на \$11,3 млн, Іраку – на \$13,1 млн, Греції - на \$5,5 млн, Азербайджані – на \$2,9 млн та Білорусі – на \$2,1 млн. А ще – у В'єтнамі, Болгарії, Туреччині і Франції. Втім, це далеко не всі можливості вітчизняного горіхівництва. Розвиток виробництва нішевої продукції (мигдалю та фундука) є цікавим для малих і середніх агровиробників та його варто стимулювати [2].

До речі, світовий ринок фундука у 2017 році оцінено експертами в \$7,2 млрд. Згідно з прогнозом, до 2026 року його обсяг збільшиться до \$12,7 млрд. Враховуючи щорічний темп зростання, який складатиме 5,9%, це зовсім непогано.

Складність у тому, що наразі виробництво горіхів надто роздроблене за структурою. Це заважає як ефективному виходу на зовнішні ринки, так і впорядкуванню роботи цієї галузі на внутрішньому ринку.

Прародителька теперішнього фундука - дика ліщина - є однією з найстаріших садових рослин північної Європи. Основне, що зупиняє підприємців, це час. Щоб отримати прибуток з фундукового саду, знадобиться мінімум два роки. А плодоносити на повну потужність горіх почне лише за 3-4 роки. Якщо правильно підібрати сорти, великі врожаї можна отримувати як у північних, так і в південних зонах. Термін зберігання окультуреної ліщини в шкаралупі - 3-4 роки в сухому і прохолодному приміщенні.

Базовий розрахунок прибутковості бізнес-ідеї: середня врожайність фундука – 2-2,5 т із одного гектара, вихід ядер в середньому 50% і оптова закупівельна ціна - \$2500/т за горішки у шкаралупі і від \$5800/т – за чищені ядра горіхів. Додатково за наступні три роки експлуатації потрібно ще близько \$500. Тобто за чотири роки інвестиційного періоду на 1 га потрібно інвестувати від \$3,5 тис. до \$4 тис. У період плодоношення і збирання витрати складатимуть близько \$1750/га. За середньої врожайності 2140 кг/га і ціні горіха близько 2,5\$/кг, при витратах на вирощування і збирання на рівні \$1750 (включаючи амортизацію прямих витрат в інвестиційний період) чистий дохід становитиме \$3500-4000. Це непогана прибутковість навіть для невеликих сімейних фермерських господарств, що мають площі від 5 га до 20 га [3].

Натепер ринкова ситуація із фундуком в Україні така, що оптова ціна нечищеного горіха на внутрішньому ринку становить 70-80 грн /кг (близько \$2,5-2,7).

Головна тенденція в галузі горіхівництва у 2018 році в Україні - створення промислових горіхових садів: фундука, мигдалю, каштана, волоського горіха. В Українській горіховій асоціації запевняють, що мають вже замовлення на культивування горіхів на площі 600 га, а в перспективі - 1000 га [1].

Немає проблеми і з роздрібними продажами. Люди люблять горіхи – вони входять до стандартного раціону здорового харчування. Горіхи містять велику кількість корисних поживних речовин, вітамінів та мікроелементів. Фундук, мигдаль та ліщина користуються великою популярністю серед споживачів: їхні ядра вважають ласощами і додають до різних страв, з них виготовляють масло, варення, з листя дерев - чай, настоянки, зі шкаралупи - паливні брикети. Таким чином, враховуючи прагнення до здорового способу життя і правильного харчування як іноземців, так і українців, а також широкий спектр застосування в кулінарії та інших харчових галузях (зокрема в кондитерській та хлібобулочній), проблем зі збутом горіхів не буде.

Хоча це ще не все. Виявляється, що горіхові дерева можна використовувати для переробки - від кінчика коренів до листя. Через відсутність шкідливих мікроорганізмів це ідеальний матеріал для екологічно чистого посуду. Проте за цю бізнес-нішу говорити ще зарано. Хоча сьогодні вже зрозуміло: вирощування горіхів – це інвестиції у майбутнє.

Подальший розвиток українського ринку фундука залежить від динаміки зміни купівельної спроможності населення, а також популярності цього горіха і продукції, до складу якої він входить, у споживачів.

Зростанню обсягів продажів фундука сприятиме поширення в нашій країні культури здорового харчування на основі органічної їжі, і реклама в зв'язку з цим продуктів з додаванням горіхів. Попит на фундук з боку кондитерської промисловості буде зростати зі збільшенням внутрішнього споживання та експорту її продукції. Додатковий дохід може бути отриманий імпортером фундука при його продажу в обробленому вигляді - обсмаженому, в складі сумішей, паст та інших продуктів з горіхів.

Основні ризики для ринку фундука:

- падіння доходів населення і зменшення його купівельної спроможності;
- зростання цін на фундук на міжнародному ринку з різних причин, наприклад, через низький урожай;
- збільшення митних зборів на цей продукт;
- зниження виробництва кондитерської продукції через зменшення внутрішнього попиту або скорочення її експорту.

Список використаних джерел

1. Українська горіхова Асоціація» розпочинає проект під загальною назвою «МІЛЬЙОНЕР З ГОРІШКА. Розвиток горіхового бізнесу URL: <http://www.coop.com.ua/ua/news/364>
2. [Публикации | Продовольственная и сельскохозяйственная организация Объединенных Наций](http://www.fao.org/home/ru/). URL: <http://www.fao.org/home/ru/>
3. [Огляд ринку. Як заробити на ліщині і мигдалю](https://msb.aval.ua/news/?id=26845). URL: <https://msb.aval.ua/news/?id=26845>

Кривець Ю.М. – к.е.н.

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ФІНАНСОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ

ВІТЧИЗНЯНИХ АГРОФОРМУВАНЬ

На сучасному етапі розвитку вітчизняної економіки у зв'язку з активізацією євроінтеграційних процесів та розширенням відкритості аграрних ринків відбувається посилення конкуренції як на товарних, так і на фінансових ринках. Відсутність у більшості агроформувань достатніх обсягів власних фінансових ресурсів для забезпечення прийняттого рівня конкурентоспроможності та сталого економічного розвитку обумовлює необхідність розширення використання зовнішніх джерел їх формування. Однією з важливих умов вирішення цього питання є створення та розвиток фінансового потенціалу.

Обсяги та результативність господарської діяльності кожного аграрного підприємства значною мірою залежить від фінансових можливостей, які формує його фінансовий потенціал [1, с. 48]. Спроможність підприємства

максимально ефективно використати свій фінансовий потенціал визначається ефективністю системи управління процесами його формування і розвитку. За допомогою управління досягається узгодженість дій всіх учасників економічних процесів, об'єднання їх зусиль для досягнення мети і завдань спільної діяльності.

Проблема пошуку шляхів удосконалення системи управління фінансовим потенціалом аграрних підприємств як у науковому, так і у методично-прикладному аспекті є досить багатогранною. Це вимагає комплексного та системно-цільового підходу до її дослідження й вирішення. При цьому, відповідно до методології наукових досліджень, основну увагу необхідно зосередити на визначенні аналітичних методів дослідження, розробці науково-методологічних та організаційно-економічних передумов, а також методів формування механізму управління його удосконаленням [2, с. 167]. Побудова економічного механізму управління фінансовим потенціалом базується на врахуванні окремих теоретико-методологічних та організаційно-економічних передумов. Головними з них є наступні:

- процеси формування, розвитку та реалізації фінансового потенціалу відбуваються в умовах динамічної та стохастичної зміни зовнішнього економічного оточення та внутрішнього фінансово-економічного становища, що обумовлює необхідність забезпечення достатнього рівня фінансової стійкості та фінансової адаптивності;

- управління фінансовим потенціалом відноситься до компетенції функціонального управління – фінансового менеджменту – і підпорядковане загальним стратегічним та тактичним завданням соціально-економічної діяльності аграрного підприємства;

- як об'єкт фінансового менеджменту, фінансовий потенціал потребує власного інструментарію та спеціальних технологій управління;

- якість управління фінансовим потенціалом визначається рівнем виконання його функціональних завдань: формування (залучення) необхідних і достатніх обсягів фінансових ресурсів, акумулювання та раціональний розподіл їх за окремими видами діяльності і напрямками використання, а також швидкість і ефективність трансформації в інші види економічних ресурсів для забезпечення виробничих, інвестиційних, соціальних та інших потреб підприємства;

- система управління фінансовим потенціалом повинна забезпечувати динамічний та пропорційний розвиток усіх його компонентів, а також структури та бізнес-процесів підприємства в цілому;

- управління фінансовим потенціалом характеризується внутрішніми протиріччями, які обумовлені високим рівнем перманентної конкуренції за отримання обмежених обсягів фінансових ресурсів між окремими видами діяльності та напрямками їх використання.

Важливе значення для забезпечення ефективності функціонування економічного механізму має розробка методів та інструментів управління фінансовим потенціалом [3, с. 57]. Розробка методів та інструментів управління

фінансовим потенціалом має на меті ліквідацію причин та чинників інерційного підходу до ухвалення управлінських фінансових рішень та здійснення оперативного переходу до сучасних методів, які ґрунтуються на науково-методичних рекомендаціях та використанні наявних потенційних можливостей трансформації економічного механізму. У динамічних ринкових умовах важливе значення набуває фінансове планування та прогнозування. Їх розробка та практичне впровадження виступає важливим інструментом забезпечення фінансової стійкості й фінансової адаптивності, попередження зовнішніх загроз та локалізації фінансових ризиків.

Сучасні технології управління фінансовою діяльністю передбачають необхідність опрацювання системи моніторингу та контролю за процесами формування й використання фінансового потенціалу, які дозволяють оперативно виявити відхилення від запланованих параметрів економічного розвитку та своєчасно внести необхідні корективи. Вони можуть бути використані у вигляді впровадження контролінгу у систему управління. Його організація за центрами відповідальності та бізнес-процесами найбільшою мірою відповідає завданням забезпечення раціонального надходження та розподілу фінансових ресурсів [4, с. 7].

Використання контролінгу як сукупності методів, ресурсів, принципів, інструментів, регламентів, нормативів і процесів визначає ефективність управління фінансовим потенціалом аграрних підприємств. В його основі є генерування чистих грошових потоків, за рахунок яких формуються власні фінансові ресурси; відбувається покращення умов їх залучення у господарський оборот із зовнішніх джерел; здійснюється акумулювання й ефективний розподіл фінансових ресурсів за окремими видами діяльності і напрямками їх використання. На цій основі відбувається зростання і розвиток фінансового потенціалу, а також його ефективне зростання та удосконалення.

Список використаних джерел

1. Кучер Г. В. Фінансовий потенціал як економічна категорія / Г. В. Кучер // Актуальні проблеми економіки. – 2014. – № 9(159). – С. 46-52.
2. Стецюк П. А. Стратегія і тактика управління фінансовими ресурсами сільськогосподарських підприємств: [монографія] / П. А. Стецюк. – К.: ННЦ ІАЕ, 2009. – 370 с.
3. Шумська С. С. Фінансовий потенціал України: методологія визначення та оцінки / С. С. Шумська // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 55-65.
4. Корнійчук Г.В. Модернізація механізму управління фінансовим потенціалом агроформувань / Г.В. Корнійчук // Технологический аудит и резервы производства. – № 5/4(31). – 2016. – С. 4-9.

**Krykunova, Viktoriia – PhD in Economics, Associate professor,
Kherson State Agrarian University, Kherson, Ukraine
*GOVERNMENT MEASURES FOR ADVANCING THE ORGANIC
SECTOR: U.S. EXPERIENCE***

The concept of organic agriculture began in the early part of the twentieth century, that was caused by need to solve the perennial problems of agriculture – erosion, soil depletion, decline of crop varieties, low quality food and livestock feed, and rural poverty [3]. Nowadays not only environmental and food safety issues, but consumers’ demand for organic products as well, motivate and stimulate further advance of organic production.

Organic sector offers a range of environmental, social and economic benefits [4]. On the economic side, growing world markets for organic products offer export opportunities for different countries which may have some comparative advantage in organic agriculture due to relatively abundant labor and lower use of agrochemicals. In addition, organic production has been shown to have a positive effect on the local environment, biodiversity and soil fertility, and has the potential to increase the yields and incomes of subsistence farmers thus contributing to poverty reduction and sustainable rural development.

The principal goal of organic production is to develop agricultural operations that are sustainable and harmonious with the environment. Defined by national standards, organic agriculture combines tradition, innovation, and science to benefit the environment and the economy. There is a growing- and largely untapped-demand for organic commodities by consumers and by the broader agricultural and food industry. Organic agriculture is a business risk management tool in itself that can help all farmers [6]. Organic agricultural practices mitigate climate change, reduce energy use, and build public trust while providing farmers the economic opportunity to command a higher premium for their commodities.

Consumer demand for organically produced goods continues to show double-digit growth, providing market incentives for U.S. farmers across a broad range of products. Organic products are now available in nearly 20,000 natural food stores and nearly 3 out of 4 conventional grocery stores. Organic sales in the U.S. totaled around \$47 billion in 2016, reflecting new sales of almost \$3.7 billion from the previous year. Organic food accounts for more than 5% of total food sales in the U.S. in 2017. Organic food sales increased by 8.4% from last year, blowing past the stagnant 0.6% growth rate in the overall food market. Sales of organic non-food products were up 8.8% in 2016. Today, the number of certified organic farms in the United States has grown to 14,217 in 2016 (most of them in California), total organic acreage – 5,019,496 acres (2,031,318 he). U.S. organic exports that are tracked – mostly fruit and vegetables – reached \$548 million in 2016 [1; 5]. Top U.S. organic exports (in value) were apples, grapes, and lettuce. Although the United States exported organic products to 79 countries, Canada and Mexico accounted for 70 percent of the value of tracked U.S. organic exports in 2016. Japan, Taiwan, and South Korea were also among the United States’ top

trade partners for organic products in 2016. U.S. organic imports that are tracked equaled \$1.65 billion in 2016. Top U.S. organic imports in 2016 included bananas, coffee, and olive oil (all of which the United States does not produce in large quantities), as well as corn and soybeans (to meet growing demand for organic livestock feed). Turkey, Mexico, Italy, Peru, and Ecuador supplied 43 percent of tracked U.S. organic imports. In 2016, 87 countries supplied the tracked organic products to the United States.

Organic agricultural policy has developed very dynamically over the past few years in USA. A broad range of support measures is now offered by the Federal Government and Federal States throughout the entire supply chain to the consumer. Different development stages require a different set of measures, because the contribution of single policy measures varies depending on the size of the sector and/or the stage of the sector development. Area payments, for example, play a very important role in initiating the development of the supply side [6]. They can dynamically influence the development of the organic sector at an early stage. In countries with developed organic sectors, organic area support is still important, but it is mostly not enough, on its own, to persuade a large number of conventional farmers to enter into organic production, thereby stimulating significant further growth of the supply side.

Organic farmers, ranchers, and food processors follow a defined set of standards to produce organic food and fiber [2]. Congress described general organic principles in the Organic Foods Production Act, and the USDA defines specific organic standards. These standards cover the product from farm to table, including soil and water quality, pest control, livestock practices, and rules for food additives. According to the National Organic Program (NOP), the USDA's National Organic Standards Board determined a national standard that organic food must be produced without the use of conventional pesticides, petroleum-based fertilizers, sewage-sludge-based fertilizers, herbicides, genetic engineering (biotechnology), antibiotics, growth hormones, or irradiation. Animals raised on an organic operation must meet animal health and welfare standards, not be fed antibiotics or growth hormones, be fed 100-percent organic feed, and must be provided access to the outdoors. Land must have no prohibited substances applied to it for at least three years before the harvest of an organic crop. Beginning January 2017, certified organic producers and handlers can receive a reimbursement for up to 75% of certification costs each year up to \$750 per certification scope.

To encourage farmers, the Farm Service Agency (FSA) support them funding the cost of transitioning to organic, organic certification, real estate, buildings, repairs, insurance, field buffers, routine operating expenses, storage and handling equipment, crop losses, soil and water conservation, mapping field boundaries, and acreage reporting.

The financial assistance to establish conservation buffer zones helps organic farmers with the cost of establishing protective natural borders along fields that produce organic crops. The Conservation Reserve Program (CRP) provides funds

to agricultural producers so that environmentally-sensitive land is not farmed or ranched, but instead used for conservation benefits. Funds are available for establishing shrubs and trees, or supporting pollinating species, and can be planted in blocks or strips. Contract duration is between 10 and 15 years. CRP is a competitive program. The strongest applications will provide the broadest benefits to water quality, wildlife, and soil, using a variety of conservation methods. Also, FSA provides conservation loans, with low interest and long-term repayment periods.

Organic production often means high level of crop losses due to natural disasters, that's why there is the Noninsured Crop Disaster Assistance Program, a risk management tool. Basic coverage with no premiums cover 50% of the yield and 55% of the price, but producers may buy additional coverage from 50 to 65% of production, in 5% increments, at 100% of the average market price.

One of the features of farms financing is lack of financial resources during period during and right after harvest. Marketing assistance loans are available that provide interim financing to help organic producers meet cash flow needs without having to sell crops during harvest when market prices are low. Deficiency payments are also available to producers who forgo the loan in return for a payment on the eligible commodity.

On-farm storage is an important component of the overall production and marketing practices. Organic producers view on-farm storage as critical for increasing revenue in view of dramatic fluctuations in prices, federal government farm programs, and harvest efficiency. Farm Storage Facility Loans provide low-interest financing to build or upgrade storage facilities for organic commodities, including cold storage, grain bins, bulk tanks and drying and handling equipment.

Low-interest Loans (including microloans and conservation loans) to transition to organic production, help purchase or enlarge real estate, construct or improve buildings, soil and water conservation, routine operating expenses, fuel, insurance, equipment, repairs, and more.

Services such as mapping farm and field boundaries, and reporting organic acreage, that can be provided to a farm's organic certifier, or crop insurance agent.

References

1. Certified Organic Survey 2016 Summary. September 2017 – Available at: http://usda.mannlib.cornell.edu/usda/current/OrganicProduction/OrganicProduction-09-20-2017_correction.pdf
2. Help for Organic Farming. – Available at: <https://www.fsa.usda.gov/programs-and-services/outreach-and-education/help-for-organic-farming/index>
3. Kuepper G. A Brief Overview of the History and Philosophy of Organic Agriculture / G. Kuepper. – Available at: <http://kerrcenter.com/wp-content/uploads/2014/08/organic-philosophy-report.pdf>
4. Organic Agriculture. – Available at: http://unctad.org/en/Pages/DITC/Trade-and-Environment/Organic-Agriculture.aspx?Me=,ows_Country,ascending

5. Organic Trade United States. – Available at: <https://www.ers.usda.gov/topics/natural-resources-environment/organic-agriculture/organic-trade/>

6. Sanders J. Organic action plans: mainstreaming organic farming in public policy / J. Sanders, O. Schmid – Available at: http://www.ifoam-eu.org/sites/default/files/page/files/ifoameu_policy_04_capbook201403.pdf

Лобода О.М. – к.т.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ЗАСТОСУВАННЯ СИНТЕЗУ ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ В
УПРАВЛІННІ ЕКОНОМІКОЮ

Рівень впровадження автоматизованих систем управління (АСУ) на всіх етапах економічної діяльності в значній мірі визначається широтою використання останніх досягнень, фундаментальних і прикладних наук, для вирішення сучасних виробничих завдань. Питанням оптимального планування в автоматизованих системах управління останнім часом приділяється велика увага. Одним з основних засобів планування і управління виробництвом, є моделювання стану виробництва або підприємництва, процесів, що протікають в ньому, яке дозволяє встановити кількісні взаємозалежності і залежності між значущими чинниками, розрахувати наслідки управлінських рішень. Перспективним напрямом в автоматизації планування і управління виробництвом є вибір оптимальної структури створюваної системи. Синтез структури системи управління є первинним етапом. В зв'язку з цим виникла проблема розробки методів і моделей синтезу структури інтегрованої автоматизованої системи управління, яка розв'язувалася нами відповідно до державних науково-технічних програм, сформованих в Законах України “Про науково-виробничу діяльність”, з чого і витікає актуальність даної роботи.

Останніми роками великий розвиток одержав метод проблемно-орієнтованого підходу [1, 2] сутність якого полягає в тому, що проводиться комплексне дослідження процесу структурної організації конкретної системи з використанням математичної моделі відповідної розмірності, що включає всі істотні параметри проблеми. Для дослідження організаційної структури системи використовують імітаційний експеримент, а для модельних конструкцій – методи економетрії, системної динаміки, імовірнісні автомати та інші. Недоліком методів якісної і кількісної аналогії є те, що не всі складні економічні системи укладаються в прості схеми їх моделювання. В зв'язку з цим нами здійснена спроба синтезу організаційної структури ІАСУ з використанням проблемно-орієнтованого та комбінаторно-проблемно-орієнтованого підходу.

Розробка підходу до синтезу структури ІАСУ. У якості об'єкта

дослідження нами прийнятий процес синтезу структури управління. Предмет досліджень – апарат теорії множин і графів. Для вирішення поставленої задачі використовували методи теорії системного аналізу і синтезу оптимізації організованих структур. Наукова новизна роботи складається в розробці підходу до рішення задачі синтезу організаційної структури управління виробництвом. Рішення представленої задачі базується на комбінаторно-проблемно-орієнтованому та проблемно-орієнтованому підході.

Розробка методів і моделей синтезу структури ІАСУ припускає створення формалізованих процедур вибору оптимальних варіантів організації системи: алгоритмічної, функціональної, організаційної, інформаційної, технічної.

Розглянемо структуру багатоконтурної системи управління:

$$S_y = \{S_A, S_\phi, S_o, S_u\} \quad 1)$$

де, S_u – класи алгоритмічних, функціональних, організаційних, інформаційних структур тих, що визначають взаємозв'язані набори: алгоритмів рішення задач управління, функцій і інформаційних масивів, що об'єднуються в контури управління, елементів ухвалення рішень і зв'язків між ними

$$S_\phi = F \times G \quad 2)$$

де $F = \{f_{ji}, i = \overline{1, I_a}, j = \overline{1, J_i}\}; G = \{G_i, i = \overline{1, J_a}\}$ – відповідно безліч функцій в контурах і контурів управління.

Під класом структури S_ϕ розуміється область її визначення, що задається правилами агрегації функцій контурів управління по координатах F і G . Під агрегацією розуміється визначення деякої сукупності функцій контурів управління для виконання їх в одній підсистемі ухвалення рішень, однією особою що ухвалює рішення.

Визначимо два правила: міжконтурне і поконтурне агрегування. Для вказаних правил введемо відповідно характеристичні функції:

$\gamma_1(S_\phi) = 1$, якщо функція f_{ji} та $f_{j'i'}$ ($i \in I_a, i' \in I'_a$), які належать різним контурам управління агреговані;

$\gamma_2(S_\phi) = 1$, якщо функція f_{ji} та $f_{j'i'}$ ($i, i' \in I_a$), одного контуру агреговані, інакше $\gamma_1(S_\phi) = \gamma_2(S_\phi) = 0$.

Структуру S_ϕ віднесемо до класу агрегації $\langle \gamma_1(S_\phi), \gamma_2(S_\phi) \rangle$, якщо $\gamma_1(S_\phi) \in \{0, 1\}, \gamma_2(S_\phi) \in \{0, 1\}$.

Сукупність введених класів агрегації покриває безліч варіантів побудови функціональної структури ІАСУ. Назвемо функціональну структуру на класах $\langle 0, 0 \rangle$ – абсолютно-розподіленою (А), $\langle 0, 1 \rangle$ – поконтурно-розподіленою,

$\langle 1, 0 \rangle$ – міжконтурно-агрегованою (М-), $\langle 1, 1 \rangle$ – міжконтурно-агрегованою (К- М-).

Тоді від функціональної структури класу $\langle 0, 0 \rangle - S_{\phi}^A$ можна перейти до організаційної структури. Кожна з $k (k = \overline{1, K})$ підсистем якої реалізує одну з функцій контуру управління, а елемент C_0 здійснює координацію (у часі, шляхом розподілу ресурсів або іншу). В цьому випадку виконуватимуться співвідношення:

$$\forall_j \sum_{k=1}^K Z_{jk} = 1 \wedge \forall_k \sum_{j=1}^J Z_{jk} = 1 \quad 3)$$

Завдання синтезу структури у такому разі зводиться до синтезу координатора, який виробляє сигнали що координують $\gamma = \{\gamma_k\}_{k=1, \overline{K}}$. Це не складає особливих труднощів, оскільки принцип координації закладений при організації контуру управління в організаційній структурі [3].

Внутрішньорівнева координація між підсистемами в трирівневій ІАСУ (Рис. 1) здійснюється за допомогою внутрішньорівневих координуючих зв'язків λ . Функціональне призначення елементів C_i координувати і бути координованими. Сигнали δ_i , що генеруються цими підсистемами, координують діяльність управляючих підсистем C_{ij} , які виробляють управляючі сигнали m_{ij} . Внутрішньорівневі координуючі зв'язки між підсистемами ξ_i , контролюються загальним координатором C_i .

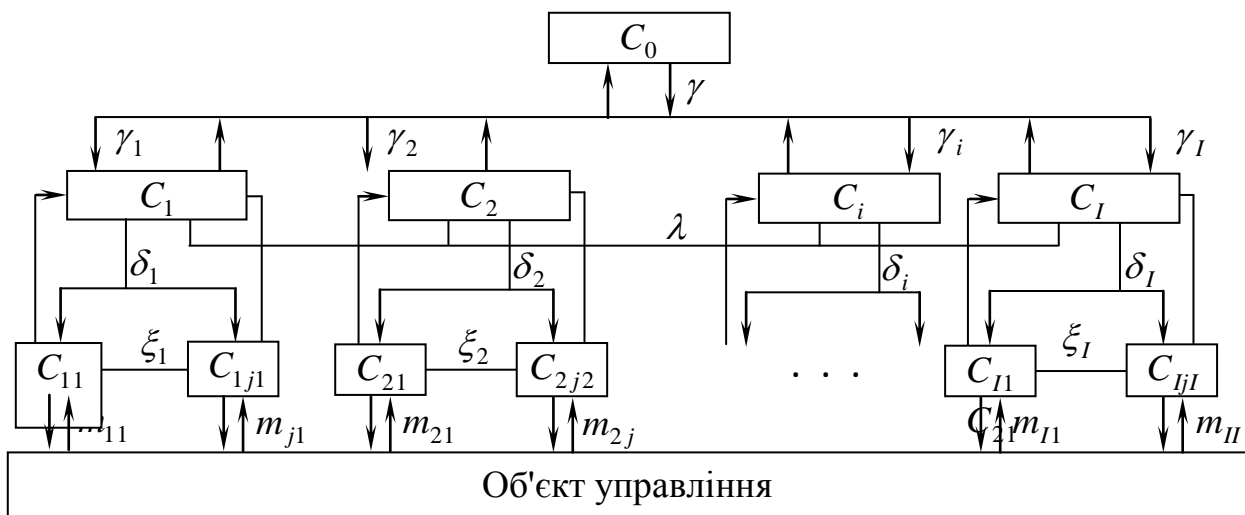

Рис. 1. Трирівнева організаційна структура ІАСУВ

Запропоновано модифікований підхід до розробки алгоритмів адаптивного управління і комбінаторний-проблемно-орієнтований підхід до рішення задачі синтезу організаційної структури ІАСУ за допомогою якого

розроблена характеристика способів побудови організаційних структур для абсолютно-розподіленої, поконтурно-розподіленої, міжконтурної, поконтурно і міжконтурно-агрегованої систем. Підхід забезпечує оптимальний вибір числа рівнів управління, розподіл функцій управління між рівнями, вибір алгоритмів реалізації і засобів виробництва для кожного з рівнів системи управління, що в свою чергу забезпечує зниження тимчасових і грошових витрат.

Список використаних джерел

1. Лобода О.М. Актуальні проблеми ідентифікації та моделювання структури управління підприємством/ О.М. Лобода, Н.В. Кириченко// Наука й економіка. - 2015. - №3. - С.130-134.
2. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: навч. посіб./ В.В. Вітлінський. - К.: КНЕУ, 2013. - 408 с.
3. Стеценко І.В. Моделювання систем/ І.В. Стеценко. – Черкаси : ЧДТУ, 2013. – 399 с.
4. Лобода О.М. Вирішення задачі ідентифікації структури управління підприємства/ О.М. Лобода// Сучасна спеціальна техніка. - 2012.- №3.- С.64-68.

**Ляховська О.В. – к.е.н., молодший науковий співробітник Інститут
регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього
НАН України, м. Львів, Україна
М'ЯСНА ПРОМИСЛОВІСТЬ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА
ТЕНДЕНЦІЇ**

Харчова промисловість формує підґрунтя для забезпечення промислової безпеки держави. Її розвиток є однією з умов нормального функціонування економіки країни, оскільки харчова промисловість включає значний обсяг галузей і виробництв (близько 40), що підкреслює її значущість. Передовою серед галузей харчової промисловості в Україні є м'ясна промисловість, тому, актуальним є питання дослідження сучасного стану даної галузі в Україні та виявлення шляхів її подальшого розвитку.

Обсяг реалізованої м'ясної продукції в Україні у 2017 р. становив 62921,8 млн.грн. (16,53% від реалізованої харчової продукції). Частка реалізованої м'ясної продукції у харчовій практично не змінювалась протягом 2014-2017 рр.: у 2014 р. вона становила 15,93%, у 2015 р. – 16,90%, у 2016 р. – 15,65%. Позитивні тенденції і у динаміці обсягів реалізованої м'ясної продукції загалом – протягом 2014-2017 рр. даний показник зріс на 29366,9 млн.грн.

Доцільно відмітити, що за останні роки відбулись зміни в обсягах виробництва основних видів м'ясної продукції: суттєво зросло виробництво м'яса свійської птиці замороженого і, водночас, значно зменшилось

виробництво м'яса свиней замороженого і м'яса великої рогатої худоби замороженого (табл.1).

Таблиця 1

Динаміка виробництва основних видів м'ясної продукції в Україні за 2014-2016 рр.

Показник	2014р	2015р	2016р	Приріст, %		
				2014-2015рр.	2015-2016рр.	2014-2016рр.
М'ясо великої рогатої худоби свіже чи охолоджене, тис.т	55,9	50,7	60,9	-9,30	20,12	8,94
М'ясо великої рогатої худоби заморожене, тис.т	17,4	20,7	15,2	18,97	-26,57	-12,64
М'ясо свиней свіже чи охолоджене, тис.т	257	255	264	-0,78	3,53	2,72
М'ясо свиней заморожене, тис.т	14,5	15,7	12,2	8,28	-22,29	-15,86
М'ясо свійської птиці свіже чи охолоджене, тис.т	710	713	698	0,42	-2,10	-1,69
М'ясо свійської птиці заморожене, тис.т	159	181	248	13,84	37,02	55,97
Вироби ковбасні, тис.т	267	236	239	-11,61	1,27	-10,49

Джерело:[1]

За 2014-2016 рр. в Україні зменшилось виробництво м'яса свиней замороженого на 15,86%, м'яса великої рогатої худоби – на 12,64%, виробів ковбасних – на 10,49%, м'яса свійської птиці свіжого чи охолоджененого – на 1,69%. Водночас, значно зросло виробництво м'яса свійської птиці замороженого – за 2014-2016рр. на 55,97%. Обсяги виробництва м'яса великої рогатої худоби свіжого чи охолоджененого зросли за 2014-2016 рр. на 8,94%, м'яса свиней свіжого чи охолоджененого – на 2,72%.

Обсяги виробництва м'ясної продукції в Україні загалом характеризуються позитивними тенденціями, тому, на нашу думку, доцільно виявляти нові можливості та ринки збуту для подальшого розвитку м'ясної галузі. Відтак, за 2017 р. реалізовано м'ясної продукції за межами держави на суму 1127,2 млн.грн., що становить 1,02% від обсягу харчової продукції реалізованої за межами країни. Незначним було зростання частка реалізованої за межами країни м'ясної продукції від загального обсягу виробництва м'яса і м'ясних продуктів (у 2015 р. вона становила 1,05%, у 2016 р. – 1,18%, у 2017 р. – 1,79%) (табл.2).

Таблиця 2

Обсяги реалізованої харчової продукції за межами країни за 2015-2017 рр

Показник	2015р.	2016р.	2017р.
Обсяги реалізованої харчової продукції за межами країни, млн.грн.	60506,3	81741,8	110019,8
Обсяги реалізації м'яса та м'ясних продуктів за межами країни, млн.грн.	502,9	597,1	1127,2
Частка обсягу реалізації м'яса та м'ясних продуктів за межами країни у обсязі реалізованої харчової продукції за	0,83	0,73	1,02

межами країни, %			
------------------	--	--	--

Такі тенденції вказують на необхідність розвитку експорту м'ясної продукції. Для цього необхідно, зокрема, вирішити ряд завдань:

- забезпечити відповідність виробництва м'ясної продукції до вимог міжнародних ринків (за допомогою правових механізмів, економічної підтримки, державних інструментів стимулювання тощо);
- налагодження міжнародної співпраці з приводу експорту м'ясної продукції;
- стимулювати розвиток підприємств виробників м'ясної продукції (пільгове кредитування, субсидіювання, податкові пільги тощо) тощо.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

**Мармуль Л.О. – д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад**

**«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ
ТА ФІНАНСОВИМИ РЕЗУЛЬТАТАМИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ***

Сучасна економічна ситуація характеризується динамічними змінами у зовнішньому середовищі, інтеграційними процесами, прискоренням темпів науково-технічного прогресу, що істотним чином впливає на функціонування системи управління, яка є основою ефективної діяльності та належних фінансових результатів підприємств агросфери. Скоординоване на досягнення мети й добре організоване управління є необхідною складовою успішної роботи в умовах жорсткої ділової та інших видів конкуренції.

Необхідною умовою діяльності кожного аграрного підприємства є витрати, а визнання та їх розмір істотно впливають на формування фінансових результатів. Тому результативність об'єктів господарювання багато в чому залежить від економічно-грамотного використання усіх видів ресурсів, що обумовлює необхідність застосування системи управління витратами (СУВ) з урахуванням галузевої специфіки агроформувань [1, с. 164]. Процеси управління витратами органічно пов'язані з інформацією, різною за характером та соціально-економічним призначенням.

При цьому облікова діяльність є генератором інформації про всі процеси господарської діяльності аграрних підприємств, а дані оперативного обліку про витрати завжди були і залишаються основою для планування, контролю, аналізу, а також розробки та реалізації управлінських рішень. Це пов'язано з тим, що одна з головних функцій бухгалтерського обліку є інформаційна, сутність якої полягає в наданні необхідної та достовірної інформації користувачам. Керівники управлінської ланки повинні бути забезпечені

своєчасною інформацією, необхідною для управління витратами та отримання бажаних фінансових результатів в умовах зростання динамічності та непередбачуваності ринкового середовища.

Все зазначене вимагає створення якісної інформаційної інфраструктури в підприємствах агросфери для управління витратами [2, с. 272]. Система управління витратами й фінансовими результатами має функціональний та організаційний аспекти, а її базовими компонентами є керуюча (суб'єкт) та керована (об'єкт) підсистеми. Ключовими структурними елементами керуючої підсистеми підприємств є працівники різного управлінського рівня (директори, менеджери, бухгалтери, завідувачі виробництвом, особи, відповідальні за прийняття рішень). Теорія і практика менеджменту виділяє основні та конкретні функції названих підсистем.

Основними функціями керуючої підсистеми є класичні функції управління (планування, організація, мотивація, контроль), які можуть бути поширені за рахунок конкретних функцій, таких як облік і аудит, аналіз, бюджетування, прогнозування, координація тощо. Рушійною силою керуючої системи управління витратами можуть служити методи управління (директ-костинг, стандарт-кост, таргет-костинг, ABC – costing, абзорпшен-костинг, кайзен-костинг, теорія обмежень, CVP-аналіз, метод EVA тощо), технічні засоби управління, поведінкові аспекти (впровадження кодексу етичної поведінки, надання повноважень приймати рішення, стимулювання за отримані результати).

Об'єктом управління (керована система) виступають процеси, операції, явища, які виникають під час господарської діяльності підприємства, що розглядаються з погляду витрачання ресурсів, тобто здійснення витрат, а предметом управління є самі витрати. До основних об'єктів управління витратами можна віднести: ідентифікація витрат за їх видами, місцями виникнення та носіями; визначення поведінки витрат; розрахунок абсолютного розміру витрат, визначення їх структури та динаміки в цілому по підприємству та за окремими його структурними підрозділами; формування собівартості продукції; формування та визначення суми витрат за процесами діяльності або бізнес-процесами (придбання, виробництво продукції (послуги), реалізація).

Також це оптимізація витрат, зокрема, на паливно-мастильні матеріали, на утримання сільськогосподарської техніки; пошук резервів зниження витрат підприємства за умов збереження якості виготовленої продукції; бюджетування [3, с. 9]. Для ефективного управління витратами й фінансовими результатами аграрні підприємства застосовують різноманітні базові концепції, такі як: концепція витратоутворюючих чинників (традиційне управління витратами, управління цільовими витратами); концепція за функціональною системою (ABC); концепція доданої вартості; концепція альтернативних витрат; концепція ланцюжка цінностей; концепція трансакційних витрат; концепція стратегічного управління витратами (SCM); концепції витрат і фінансових результатів, що пов'язані з якістю.

Незалежно від обраної концепції управління витратами інформаційним

інструментарієм є облікова система підприємства, в якій здійснюються інформаційні процеси, що зводяться до виконання дій: накопичення даних (спостереження, вимірювання, оцінка та документування), перетворення даних (облік, калькулювання, інвентаризація), створення вихідної інформації (звітність, аналіз, планування) з метою забезпечення адресного використання даних для прийняття управлінських рішень.

Основними функціями обліково-інформаційного забезпечення системи управління витратами є: інформаційна – визначення інформаційних потреб в частині витрат та забезпечення інформацією керівників різних рівнів управління підприємства, які несуть відповідальність за досягнення ключової цілі; облікова – документально-обґрунтоване відображення витрат і фінансових результатів агроформувань в грошовому, трудовому та натуральному вимірниках для реалізації функцій управління [4, с. 75].

З метою реалізації визначених функцій в аграрних підприємствах доцільно формувати обліково-інформаційне забезпечення для управління витратами й фінансовими результатами за наступними етапами:

- організація процесу формування інформації щодо витрат відповідно потребам системи управління в аграрному секторі;
- визначення елементів обліково-інформаційного забезпечення для управління витратами і фінансовими результатами;
- створення облікової та позаоблікової інформації та її передача особам, що приймають рішення.

Визначені в процесі дослідження етапи формування обліково-інформаційного забезпечення дозволили побудувати модель організації процесу обліково-інформаційного забезпечення для управління витратами аграрних підприємств, яка повинна стати результатом взаємодії облікових, інформаційних та організаційних механізмів, спрямованих на прийняття управлінських рішень щодо тактичного та стратегічного їх розвитку й функціонування [5, с. 255].

З огляду на вище зазначене, ефективність управління витратами в обліковій стратегії ринкових структур господарювання аграрної сфери залежить від комплексності, обсягу, глибини та якості обліково-інформаційного забезпечення всіх учасників, що приймають участь як у виробництві сільськогосподарської продукції, так і в організації всього господарського процесу з орієнтиром на результативність фінансової діяльності аграрних підприємств.

Список використаних джерел

1. Пилипенко А.А. Формування обліково-аналітичного забезпечення управління витратами підприємств та їх об'єднань: [монографія] / А.А. Пилипенко, І.П. Дзьобко, О.В. Писарчук. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. – 344 с.

2. Рожелюк В.М. Концептуальні основи обліково-аналітичного забезпечення системи менеджменту підприємства / В.М. Рожелюк, П.Н. Денчук

// Сталій розвиток економіки. – № 1. – 2013. – С. 270-274.

3. Барановська С.П. Обліково-аналітичне забезпечення як невід'ємна складова управління підприємством / С.П. Барановська // Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку : [зб. наук. пр.] / відп. ред. О. Є. Кузьмін. – Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2012. – С. 8-11.

4. Давидович І.Є. Управління витратами: [навч. посіб.] / І.Є. Давидович. – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 320 с.

5. Колісник Г.М. Економічна сутність витрат та управління ними / Г.М. Колісник // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип. 19.8. – С. 252-258.

Марченко О.А. – д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ВПЛИВ ВИТРАТ І ЦІНИ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ТУРИСТИЧНОГО
ПРОДУКТУ

Однією з найактуальніших проблем методології та практики ціноутворення є проблема визначення та врахування складу витрат, пов'язаних з розробкою, просуванням та реалізацією туристичного продукту.

Вирішення питання формування оптимальної собівартості та ціни туристичного продукту доцільно розпочинати з вибору конкретних методів калькуляції залежно від потреб отримання необхідної інформації для прийняття оперативних, тактичних і стратегічних рішень. Взаємозв'язок витрат за центрами відповідальності з собівартістю окремих видів туристичних послуг забезпечує значна кількість різноспрямованих чинників [2, с. 54].

Собівартість є одним із найважливіших економічних показників оцінки ефективності туристичного продукту. У собівартості концентруються всі напрями господарської діяльності, результати використання власних та запозичених ресурсів. Від собівартості залежать фінансові результати господарської діяльності туристичного підприємства та конкурентоспроможність туристичного продукту [3, с. 36].

Незважаючи на те, що питання ефективності діяльності підприємств вже висвітлено в багатьох наукових працях, на сьогоднішній день ще недостатньо досліджень, які б узагальнювали досвід щодо вирішення цих питань у діяльності туристичних підприємств, у тому числі для оцінки ефективності туристичного продукту. До таких малодосліджених питань належать особливості управління витратами, формуванням собівартості, ціною туристичного продукту та їх вплив на ефективність туристичного продукту [1, с. 72-77].

Найбільшого ефекту у вирішенні питання структури конкретних витрат у загальній сумі витрат можна досягти, залучаючи для розв'язання цієї проблеми всі складові господарського механізму туристичного підприємства. Це надасть можливість вирішити проблему не тільки за рахунок реструктуризації собівартості, а й завдяки оптимізації структури ціни туристичної послуги та цінової політики, використанню прийнятних для співпраці умов з вітчизняними постачальниками послуг на більш сприятливих умовах, підвищенню ефективності туристичного продукту.

На наш погляд, невирішені питання стосовно методичних особливостей забезпечення ефективності туристичного продукту полягають у наступному:

- необхідність враховувати, що робота сучасного туристичного підприємства характеризується значною кількістю специфічних функцій, які відрізняють його від інших підприємств;
- важливим заходом для формування вартості туристичного продукту є кваліфіковане групування витрат;
- необхідне удосконалення процесу управління витратами, яке полягає у використанні методів розподілу, тобто у визначенні кількості ресурсів, необхідних для формування конкретної вартості туристичних послуг та обґрунтуванні відповідної належності витрат до змінних чи постійних.

Викладене приводить до визначення проблеми, що одним з основних економічних питань на туристичних підприємствах є питання обґрунтування розподілу витрат за видами, оптимальне формування ціни та оцінка ефективності туристичного продукту.

Список використаних джерел

1. Балашова Р.І. Особливості впливу змінних і постійних витрат на собівартість туристичного продукту / Р.І. Балашова // Вісник ДІТБ. – 2006. – № 10. – С. 72-77.
2. Списак В. Т. Витрати в управлінні туристичним підприємством / В.Т. Списак // Управління економікою рекреаційних територій, галузей і підприємств. – Донецьк: Юго-Восток, LTD, 2008. – 240 с.
3. Юр'єв А.П. Формування ціни та цінової політики на підприємствах туристичного бізнесу: монографія / А.П. Юр'єв, К.В. Єрмілова. – Донецьк : ДІТБ, 2004. – 176 с.

**Мельник В. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»**

Шепель Т.В. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

***СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ
В АГРАРНІЙ СФЕРІ***

В умовах глобальної економічної кризи особливої актуальності набуває питання пошуку альтернативних джерел енергії, зокрема таких, що здатні постійно відновлюватися. При цьому важливо мати уявлення про весь спектр відновлювальних джерел енергії, які можна використати в сучасному народному господарстві.

Нестача викопних енергетичних ресурсів у розвинених країнах світу веде до розширення ефективного використання альтернативних джерел енергії. Поряд з використанням енергії сонця і вітру все більшого поширення набуває біонафта, різні тверді органічні матеріали та біогаз, які є продукцією сільськогосподарського виробництва. Перспективність нехарчового використання останньої впливає також з аналізу динаміки цін на енергетичну, промислову та сільськогосподарську види продукції.

На сьогоднішній день зелена енергетика набуває ознак однієї з ключових галузей світової економіки. Для всієї планети в цілому та кожної країни окремо постає проблема отримання, насамперед, електричної енергії для задоволення власних потреб населення та виробничого сектору. Кожного року кількість спожитої енергії підвищується приблизно на 1-2% по всій планеті. Водночас стає зрозумілим звідки беруться нові потужності для задоволення потреб в енергії, а це, на самперед, атомні та теплові електростанції. В Україні біля 88% енергії виробляють за рахунок невідновлювальних джерел. І лише 12% - становлять вітрові, сонячні, біогазові та гідроелектростанції [1].

В аграрній сфері економіки України для проведення сільськогосподарських робіт щороку використовується близько 1,9 млн тонн дизельного палива і 0,6 млн тонн бензину. Для виробництва такої кількості пального використовується майже 4,5 млн тонн нафти, що переважно імпортується з інших країн. Постійне зростання її вартості призводить до підвищення вартості нафтопродуктів, а отже, і сільськогосподарської продукції. Тому традиційний варіант задоволення енергетичних потреб сільського господарства за рахунок тільки нафтопродуктів малоперспективний [3].

У процесі використання продуктів переробки нафти і природного газу забруднюється навколишнє середовище, що супроводжується зменшенням родючого шару ґрунту та знищенням лісових масивів, поширенням різноманітних важких захворювань населення. При цьому на

автотракторну техніку в більшості країн світу припадає від 50 до 60 % шкідливих викидів, а у великих мегаполісах - навіть 80-90 % і більше.

Одним з найбільш реальних варіантів забезпечення сільського господарства альтернативними джерелами енергії є використання біологічних видів палива, які виготовляються з основної і побічної продукції сільського господарства та промисловості. Вони можуть використовуватися безпосередньо як паливо, у чистому вигляді, як компонент для виробництва інших палив чи для змішування з традиційними видами палива у пропорціях, встановлених відповідно до державних стандартів.

Потреба в освоєнні та розвитку енергетики на альтернативних ресурсах стає все більш очевидною при зростаючому попиті на паливо, особливо на нафту і газ.

Середнє на душу населення світове споживання потужності складає приблизно 0,8 кВт, але національні відмінності у рівні спожитої енергії дуже великі - від 10 кВт у США та 4 кВт - у країнах Європи (в Україні -1,1 кВт) до 0,1 кВт у Центральній Африці. Середні темпи зростання національного доходу в сучасних країнах світу дорівнюють 2 - 5 % на рік [2].

Найголовнішим джерелом енергії є Сонце (30% сонячної енергії, яка досягаючи Землі, відбивається назад у космос, 47% витрачається на нагрівання земної поверхні, 22% – на кругообіг води у природі, 0,1% – на утворення вітру, хвиль, океанічних течій і лише 0,03% поглинається під час фотосинтезу). Завдяки фотосинтезу ми маємо головні форми енергії – горючі копалини і біомасу[3].

У ряді країн широкого застосування здобув біогаз. Його отримують шляхом безкисневої ферментації біомаси. Він являє собою суміш 50-70 % метану (CH₄) і 50 % діоксиду вуглецю (CO₂) та домішок сульфатних газів. Біогаз можна використовувати у двигуні внутрішнього згорання для перетворення в електричну та теплову енергію [1]. На підставі аналізу динаміки цін на енергетичні, промислові та сільськогосподарські види продукції в Україні відзначається перспективність використання біомаси для виробництва біопалива поновлювальні джерела енергії можуть складати значну частку в енергетичному балансі окремих районів та областей України [3].

Важливим потенційним ресурсом при балансі власної та імпортової енергосировини стає енергетична біосировина. Можливості сільськогосподарського виробництва і використання біомаси в основному визначаються рослинництвом, основу якого в Україні складає вирощування зернових [4].

Енергетична біосировина умовно поділяється на первинну (солома, стебла, торф, відходи деревини) та вторинну (гній, рослинні відходи сільського господарства). В Україні вільні ресурси первинної та вторинної енергетичної біосировини складають 9,33 мільйона тонн умовного палива. Біомасу як первинну енергетичну сировину використовують у незмінній формі для прямого спалювання або ж попередньо піддають хімічній та біохімічній

переробці. Солома, залишки стеблової маси кукурудзи та соняшнику є основним джерелом вторинної біомаси.

Структура використання соломи та відходів лісового виробництва, наприклад в Данії, така: фермерські котли споживають — 57,6 %, теплові станції — 33,6 % і решту — електростанції. Вторинна енергетична сировина включає в себе, головним чином, біомасу рослинного або тваринного походження, яка утворилася в результаті «попередньої переробки» рослинних продуктів у процесі життєдіяльності тварин. Ця сировина використовується для виробництва біогазу методом безкисневої ферментації. При цьому 60 % органічних речовин біомаси перетворюється на біогаз, залишок використовується як органічне добриво [5].

Виробництво альтернативних видів енергії у сільському господарстві може значною мірою зменшити залежність країни від імпортованих нафти й газу. Одним із видів енергетичної сировини є деревина, яку можна вирощувати на спеціальних плантаціях у сільському господарстві. Вирощена деревина може бути використана для обігріву приміщень, а також для отримання етилового спирту. Крім того, енергетичні плантації дають можливість підтримувати природний потенціал, шляхом самовідновлюваного режиму природних процесів, що є надзвичайно важливим питанням в умовах забезпечення сталого розвитку економіки. Сучасні умови та світові тенденції вимагають пошуку та широкого запровадження у практику господарювання поновлюваних джерел енергії, що є альтернативою традиційним викопним ресурсам. Україна у цьому відношенні має потужний потенціал.

Список використаних джерел

1. Сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку гідроелектроенергетики України. Аналітична доповідь / О. М. Суходоля, А. А. Сидоренко, С. В. Бегун, А. А. Білуха [Електронний ресурс].
2. Режим доступу: Шеманова І. Д. Міжнародний досвід управління впровадженням сучасних біотехнологій / І. Д. Шеманова, Р. В. Костюк // Актуальні проблеми економіки. - 2010. - № 8. - С. 36 - 42.
3. Альтернативна енергетика в Україні. Монографія/Півняк Г.Г.,Шкрабець Ф.П. Дніпропетровськ НГУ 2013 - 109 с.
4. Закон України «Про альтернативні джерела енергії» № 555 ІV від 20 лютого 2003 року
5. Гришко В. В. Енергозбереження в сільському господарстві (економіка, організація, управління) / В. В. Гришко, В. І. Перебийніс, В. М. Рабштина. — Полтава : Полтава, 1996. — 280 с.

Минкіна Г.О.- к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна
ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА ПІДПРИЄМСТВ АПК: ПРОБЛЕМИ І ШЛЯХИ
ВДОСКОНАЛЕННЯ

Сільське господарство у сучасних умовах є однією з найбільш важливих галузей вітчизняної економіки. В силу підвищеної чутливості до впливу різного роду негативних чинників нестабільності, сільське господарство потребує певної державної підтримки. Основою діяльності будь-якого підприємства аграрного сектору економіки є виробництво та переробка сільськогосподарської продукції. Специфіка сільськогосподарського виробництва полягає у його сезонності та використанні біологічних ресурсів, тому потребує серйозної підтримки з боку держави, та й світовий досвід ринкової економіки переконливо доводить необхідність державного регулювання аграрної сфери шляхом виконання державою цільових функцій.

Отже, одним із чинників успішного розвитку сільського господарства є державна підтримка (її ефективна реалізація сприяє прискоренню темпів зростання обсягів сільськогосподарського виробництва та підвищенню конкурентоспроможності галузі) [4]. На сьогодні фінансування більшості сільськогосподарських підприємств можна визнати незадовільним. Багато підприємств АПК не здатні реалізувати принцип самофінансування не лише розширеного, але і простого відтворення, що робить галузь інвестиційно-непривабливою. Державна підтримка на державному та регіональному рівнях є одним з чинників успішного розвитку сільського господарства.

Державна бюджетна підтримка дозволяє істотно пом'якшити наслідки нееквівалентності в товарообміні сільського господарства з іншими галузями економіки, забезпечити ефективне функціонування сільськогосподарського виробництва України в цілому.

До основних проблем державної підтримки сільського господарства в Україні потрібно віднести: відсутність довіри до держави у цій сфері з боку сільгоспвиробників; недостатній рівень впливу заходів бюджетної підтримки на розвиток вітчизняного сільського господарства. Це обумовлено тим, що програми бюджетної підтримки в Україні страждають від постійного недофінансування; а також, правила розподілу бюджетних коштів за відповідними програмними підтримками зазвичай схвалюється на щорічній основі і часто змінюється з року в рік (тобто виробники сільськогосподарської продукції часто не отримують підтримки, коли вона їм терміново потрібна). Також, потрібно врахувати корупційні прояви, наявність обмежень та ускладнень для доступу до програм бюджетної підтримки для сільгоспвиробників. Світовий досвід переконує, що основою створення раціонального та стійкого, економічного збалансованого

сільськогосподарського виробництва є цілеспрямована державна підтримка. Нині у сфері державної підтримки агропромислового комплексу України визначають такі основні напрями [5]:

- розробка та реалізація різних програм розвитку сільського господарства;
- підтримка сільськогосподарських товаровиробників за рахунок дотацій, субсидій і субвенцій;
- надання виробникам кредитів і позик на пільгових умовах;
- страхування аграрної галузі;
- розвиток зернового потенціалу.

Важливе значення мають не лише обсяги державної підтримки, а й механізми її надання. Механізм державної підтримки аграрного сектору регулюється Законом України «Про державний бюджет України» і «Про державну підтримку сільського господарства України», а порядок витрачання бюджетних коштів визначається окремими постановами Кабінету Міністрів України..

Щороку в Україні законом про держбюджет визначаються види державних цільових програм на підтримку підприємств АПК та суми витрат на них. Розподіл видатків держбюджету на 2018 рік, у тому числі для фінансування таких цільових програм, наведено в додатках 3 та 4 до Закону від 07.12.17 р. № 2246-VIII «Про Державний бюджет України на 2018 рік» (далі – Закон № 2246).

Так, усього у держбюджеті-2018 на фінансування витрат Міністерства аграрної політики, у тому числі витрат на держпідтримку сільгосптоваровиробників, передбачено більше 14,1 млрд грн. Для порівняння: торік на ці потреби було виділено майже 9,5 млн грн. Причому, як і в минулі роки, підтримка може надаватися як на безповоротній, так і на поворотній (надання кредитів) основі.

Як бачимо, у цілому на підтримку агропідприємств у 2018 році виділено трохи більше коштів, ніж у минулому. Але пріоритетні напрями фінансування змінилися. Так, у поточному році планується більше підтримувати фермерські господарства і тваринництво.

До кожної бюджетної програми держпідтримки Кабмін (іноді Мінагрополітики) затверджує порядки надання, отримання та використання бюджетних коштів. У них же наводиться і перелік умов, у разі дотримання яких сільгосптоваровиробники можуть отримати державну допомогу.

Загальними умовами майже всіх програм є те, що на допомогу від держави не можуть розраховувати сільгоспвиробники:

- які мають заборгованість зі сплати податків та зборів;
- яких визнано банкрутами чи щодо яких порушено справу про банкрутство;
- які перебувають у стадії ліквідації;
- у яких раніше було виявлено факти незаконного одержання та/або нецільового використання бюджетних коштів.

Головним розпорядником бюджетних коштів є Мінагрополітики. Міністерство розподіляє кошти між розпорядниками нижчого рівня: зазвичай це головні управління (департаменти) агропромислового розвитку облдержадміністрацій.

Отже в Україні потрібно запровадити досвід провідних країн світу щодо активної підтримки аграрного товаровиробника. Основними її напрямками повинні стати підтримка доходів товаровиробників шляхом різноманітних компенсаційних виплат; раціональна цінова політика; виділення коштів на розробку і здійснення ринкових програм та укріплення матеріально-технічної бази виробництва; пільгове оподаткування і кредитування; удосконалення вітчизняних стандартів на сільськогосподарську продукцію та ін.

В державній підтримці сільськогосподарських товаровиробників держава повинна не тільки сприяти індивідуальному підходу, але і стимулювати їх розвивати власну збутову інфраструктуру, що допоможе позбавитись від посередників у сільському господарстві та наблизитись до світових моделей розвитку агропромислового комплексу

Список використаних джерел

1. Алієва Х. Економіко-правові питання реформування аграрних відносин у сфері державної підтримки сільськогосподарських товаровиробників // Держава і регіони. Підприємництво, господарство і право.-2014.-№12.-С.52-55.
2. Бородіна О.М. Державна підтримка сільського господарства: концепція, механізми, ефективність // Економіка і прогнозування. -2016.-№1.- С.109-125.
3. Бородіна О.М., Могильний О.М. Коригування політики державної підтримки сільського господарства // Економіка АПК.-2012.-№6.- С.55-61.
4. Облік державної підтримки агропромислового виробництва: Навчальний посібник / За ред. Лузан Ю.Я., Жука В.М., Герасимчука І.В.- К.: Видавництво ТОВ «Юр-Агро-Веста», 2007.- 324с.
5. Цибок В.О. Фінансове забезпечення цільових програм розвитку агропромислового виробництва України // Формування ринкових відносин в Україні. - 2015.- №12.- С.108-114.

Минкін М.В.- к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ЕФЕКТИВНІСТЬ ФУНКЦІОНУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ ГАЛУЗІ
САДІВНИЦТВА

В умовах глобалізації світової економіки, коли все більше посилюється конкуренція між товаровиробниками, у садівництві на перший план постає проблема виробництва конкурентоспроможних плодів і ягід за якістю та собівартістю. Вирішення цієї проблеми безпосередньо пов'язане з виявленням і найповнішим використанням наявного природно-економічного потенціалу для розвитку садівництва, обґрунтування і найповнішого використання основних організаційно-економічних і технологічних чинників підвищення ефективності садівництва. Стратегічною метою, стабілізації та подальшого розвитку садівництва є виробництво плодоягідної продукції в обсягах повного забезпечення потреб внутрішнього ринку та максимального використання наявного експортного потенціалу на основі адаптації садівництва до ринку й ефективного використання чинних законодавчо-нормативних актів. Успішному вирішенні цих питань важлива роль належить активізації інвестиційної діяльності, ефективній управлінській діяльності, впровадження сучасних технологій та техніки.

Ефективність садівництва як складова ефективності сільськогосподарського виробництва – це складна економічна категорія, що відображає результативність виробництва. Головна роль у даному понятті відводиться інтенсифікації садівництва, яка становить процес удосконалення використання всіх ресурсів, що виражається в посиленому навантаженні виробничого процесу на одиницю часу. Сільськогосподарське виробництво вимагає органічного поєднання і взаємодії чотирьох факторів – робочої сили, основних засобів, предметів праці і землі. У процесі виробництва здійснюється виробниче споживання вказаних ресурсів з метою отримання певних споживних вартостей, спроможних задовольнити відповідні потреби людей. Економічна ефективність садівництва показує віддачу сукупних вкладень - це є отримання максимальної кількості продукції при мінімальних затратах праці.

Ураховуючи специфіку сільськогосподарського виробництва ефективність поділяють на такі види: технологічну, економічну, соціальну. У садівництві показниками технологічної ефективності є урожайність культур з одиниці посадочної площі та основні параметри якості плодоягідної продукції.

Вид і сорт є головними елементами основних засобів виробництва в галузі садівництва. На відміну від інших засобів виробництва вони безпосередньо створюють новий продукт, чим і визначається їх вирішальна роль у формуванні ефективності садівництва. Тому, удосконалення породно-сортової структури промислових садів є одним із основних напрямків підвищення економічної ефективності садівництва. Варто підкреслити, що

помилки, допущені в видово-сортovому складі при закладанні насаджень, важко виправити без додаткового вкладання значних коштів. Загалом, же, з врахуванням комплексу макро- і мікроекономічних чинників, що впливають на формування галузі садівництва, може бути велика кількість варіантів видово-сортovого складу насаджень. Опрацювання такого складу, залежно від конкретних природних і економічних умов господарства, має вирішальне значення в справі ефективного влаштування і ведення галузі. Оптимізація видово-сортovого складу полягає в тому, що впровадження їх у виробництво забезпечить рівномірніше використання протягом року виробничих ресурсів і праці, збалансованість виробництва, рівномірніше надходження коштів від реалізації садівницької продукції.

Критерієм економічної ефективності є можливість самофінансування для забезпечення розширеного відтворення, яка характеризується такими показниками, як рентабельність, фінансова стійкість, платоспроможність. Її рівень у садівництві залежить від багатьох причин, які сумуються і знаходять своє відображення, перш за все, в таких основних показниках, як урожайність, собівартість та ціна реалізації. Чим більша урожайність та ціна реалізації, тим більший прибуток на одиницю площі та на одиницю маси. При цьому також збільшується рівень рентабельності виробництва. Усі ці показники тісно взаємопов'язані між собою і мають великий вплив на економічну ефективність галузі та її підвищення.

Соціальні напрями розвитку галузі садівництва включають формування розуміння необхідності реформування галузі спеціалізованими садівницькими господарствами, сільськогосподарськими підприємствами, які займаються вирощуванням плодово-ягідної продукції та особистими господарствами населення. Особливого значення при вирішенні задач стійкого розвитку галузі садівництва набувають раціональне використання трудових ресурсів та проведення активної соціальної політики, направленої на підвищення мотивації праці у сільському господарстві, покращення матеріальної забезпеченості працівників, поліпшення демографічної ситуації та запобігання високій диференціації населення. Організація пропаганди переваги споживання вітчизняної плодово-ягідної продукції в засобах масової інформації призведе до підвищення попиту населенням країни та витиснення з ринку фруктів, які споконвіків вирощувалися на українській землі, закордонного походження.

Вивчення вітчизняного і зарубіжного досвіду свідчить, що інтенсивне ведення садівництва передбачає оптимальне внесення добрив, застосування засобів захисту рослин, удосконалення видово-сортovого складу, зрошення та дотримання технологій виробництва, що сприяє підвищенню ефективності виробництва і забезпечує розширене відтворення виробництва. Водночас, на ефективність виробництва плодово-ягідної продукції суттєво впливають ринковий попит і пропозиція, цінова політика держави, розвиненість ринкової інфраструктури.

В умовах ринку ефективність виробництва не можна розглядати з

позиції зростання його обсягів, нині воно повинно задовольняти потреби споживачів у якісній плодово-ягідній продукції. Розвинена ринкова інфраструктура забезпечує пропозицію свіжих плодів та ягід протягом року і наближує її до попиту як в інших регіонах країни, так і в країнах ближнього зарубіжжя. Характерною особливістю формування ефективного функціонування ринкової інфраструктури є різноманітність її об'єктів. З одного боку, реалізовувати продукцію через власні господарські системи без посередників вигідніше. З іншого боку, виникає значна кількість негативних факторів, зокрема таких як нераціональне забезпечення населення продукцією, низька якість власної переробки, незавантаженість потужностей на оптових ринках та переробних підприємствах.

Таким чином, рівень ефективності виробництва плодово-ягідної продукції в ринкових умовах формують такі фактори як раціональне розміщення насаджень, рівень концентрації, спеціалізації та інтенсифікації виробництва, а також вплив факторів зовнішнього середовища з урахуванням вимог ринку щодо якості, сортового і видового складу продукції.

Список використаних джерел

1. Галузева програма розвитку садівництва України на період до 2025 року [Електронний ресурс] / Мін-во аграр. політики України. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua/page/?7528>.

2. Шестопаль О. М., Рульєв В. А., Кондратенко П. В. та ін. Економіка та організація промислового садівництва України: монографія / ; за ред. : О. М. Шестопаль. - К. : Ін-т аграр. економіки, 2010.

3. Кутковецька Т.О. Оцінка економічної ефективності садівництва / Механізм регулювання економіки /2010р с.26-29

4. Вітчизняне садівництво: стан та перспективи / Електронний ресурс <http://agrokraina.com.ua/index.php>

Миронов В.В. – к.е.н., доцент

Ткачук А.І. –к.і.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПРАВОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО

ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Найбільший вплив на природу здійснює виробнича діяльність людей. На сьогоднішній день проблема екологічних наслідків виробничої діяльності набрала надзвичайної гостроти. Є підстави для висновків, що на шляху вирішення цієї проблеми людству доведеться переглядати традиційні уявлення щодо характеристики виробництва і споживання.

Суспільство не може існувати, не використовуючи землю, воду, деревину, повітря, корисні копалини, тваринний світ тощо. Однак природокористування повинно бути раціональним, тобто науково обґрунтованим, економним і невиснажливим для природи. Під природокористуванням розуміється використання корисних властивостей навколишнього природного середовища для задоволення потреб народного господарства і громадян.

Використовуючи природні багатства, людина забезпечує себе всім необхідним для життя і виробничої діяльності. Тому використання природних ресурсів передбачається в річних і перспективних планах економічного та соціального розвитку держави. Це дозволяє використовувати їх раціонально, по-господарськи, не спричиняючи великих збитків природі й її багатствам. На жаль, ще є багато людей, психологія яких лишається на споживацькому рівні – аби більше взяти від природи. Підхід до природи як до невичерпного джерела спричиняє багато різних екологічних правопорушень [1, с. 243].

Раціональне природокористування вимагає комплексного підходу до використання природних багатств. Це обумовлюється тим, що вони залежать одне від одного і неправильне використання одних може нанести шкоду іншим. Наприклад, відомо чимало випадків, коли вирубування лісу проводилося без урахування його впливу на стан клімату, ґрунтів і водного балансу регіону.

Така ж ситуація складається із використанням водних ресурсів, коли це робиться у вузьковідомчих цілях, без урахування їх значення для інших галузей народного господарства.

Необхідність охорони навколишнього середовища стала аксіомою, визнається усіма. Однак в останнє десятиліття у світі зріє розуміння того, що вирішити глобальні екологічні проблеми можна тільки на підставі принципово нового підходу до проблем розвитку.

Довгий час було прийнято вважати, що економічний ріст, який характеризується динамікою доходу на душу населення, може здійснюватися лише за рахунок посилення навантаження на природні системи.

Стійкий розвиток припускає, що економічний ріст не обов'язково базується на зростаючій експлуатації природних ресурсів. Екологічно стійкий економічний розвиток означає перехід від постановки задачі охорони навколишнього середовища за рахунок зниження темпів економічного росту до постановки тієї ж задачі, але при забезпеченні економічного росту.

Становлення і здійснення глобальних ідей по виходу на шлях до стійкого розвитку суспільства призначено реалізовувати людині. Це і одночасно вирішення проблеми виховання, підвищення рівня самосвідомості людини, створення інтелектуально-духовної, морально-здорової особистості.

Тільки у взаємозв'язку сфери розуму, духовного потенціалу й еколого-економічного виховання кожного індивідуума можливий перехід на шлях стійкого розвитку суспільства.

Механізм й інструменти екологічного регулювання повинні відповідати цілям екологічної політики. Як правило, екологічне регулювання здійснюється

не за допомогою якого-небудь одного інструменту регулювання, а на базі дії регуляційного механізму.

Регуляційний механізм містить у собі два основних напрямки:

1. Адміністративний напрямок;
2. Фінансовий напрямок.

Обидва напрямки тісно переплітаються один з одним. Так, наприклад, у ході реалізації адміністративного напрямку використовуються елементи фінансового напрямку (штрафні санкції), і навпаки.

При адміністративному регулюванні головною мірою є прийняття законодавства, що обмежує забруднення навколишнього середовища (наприклад, при використанні безсвинцевого палива). При цьому регулююча інстанція встановлює чітко сформульовані норми екологічного поведіння і забезпечує виконання об'єктами регулювання нормативних вимог і умов. Сюди відносяться як адміністративно-правові так і економічні інструменти – екологічні стандарти, нормативи припустимих викидів і скидань, заборони, обмеження, ліцензії, порядок обов'язкової оцінки впливу на навколишнє середовище господарських об'єктів, адміністративні штрафи й інше.

Роль держави, її структур і централізованих асигнувань у вирішенні екологічних проблем у промислово розвинених країнах протягом усього періоду їх розвитку була досить великою. Наприклад, частка держави в загальнонаціональних витратах на природоохоронні заходи коливається нині від 1/3 у США до 2/3 у Франції. При цьому держава бере на себе основну частину видатків на фундаментальні дослідження в галузі екології та охорони природи, підготовку спеціалістів.

При фінансовому регулюванні екологічних процесів використовується метод економічного стимулювання. Установлюються нормативні платежі, податки, цінні надбавки й інше. При введенні цих нормативів підприємства в силу економічної необхідності змушені змінювати свою екологічну політику. Такий механізм представляє підприємствам значно більшу самостійність у виборі шляхів, засобів і термінів перебудови своєї екологічної політики, чим методи адміністративного регулювання.

У загальному обсязі методів фінансового регулювання основна маса припадає на податкове регулювання екологічних процесів, що являють собою систему податкових платежів, що входять у загальну податкову систему держави, але мають екологічну спрямованість.

Відсутній комплексний підхід при видобуванні корисних копалин, коли одні видобуваються, а інші при цьому «йдуть» у відвали разом з породою [2, с. 118].

Проблема раціонального використання природних ресурсів багатогранна і складна. Вона пов'язана з правильним, науково обґрунтованим розміщенням виробничих сил, забезпеченням рівних можливостей для розвитку народного господарства, задоволенням матеріальних і природних потреб громадян, покращанням екологічної обстановки.

Практика свідчить, що відсутність уваги до цієї проблеми призводить до грубих помилок у розміщенні виробничих сил, погіршення екологічної ситуації, зменшення обсягів виробництва продуктів і товарів. Тому необхідним є чітке і детальне правове регулювання раціонального природокористування, яке займає провідне місце в екологічних відносинах. Раціональне природокористування дає можливість задовольнити економічні, екологічні, культурно-оздоровчі, естетичні потреби людини і суспільства; будь-яку безгосподарність у використанні природних ресурсів, певною мірою забезпечує їх охорону; сприяє відтворенню природних ресурсів.

Список використаних джерел

1. Екологічне право України. Академічний курс: Підручник / За заг. ред. Ю. С. Шемшученка. – К.: ТОВ «Видавництво «Юридична думка», 2005. - 848 с.
2. Екологічне право України : [підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл.] / за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х.: Право, 2009. – 328 с.

Місюк М.В. – д.е.н., професор
Подільський аграрно-технічний університет,
м. Кам'янець-Подільський, Україна
СТРАХУВАННЯ ТВАРИН ЯК СКЛАДОВА ПІДВИЩЕННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ГАЛУЗІ

Страховання сільськогосподарських тварин є одним із видів страхування, що характерні для суб'єктів аграрного права, удосконалення правового регулювання якого підвищить ефективність сільськогосподарського виробництва. Страховання тварин - це ще один з видів майнового страхування, який забезпечує страховий захист майнових інтересів власників тварин на випадок ушкодження здоров'я, втрати, знищення або загибелі застрахованої тварини внаслідок несподіваної та ненавмисної події.

Тварини можуть бути застраховані на випадок ушкодження здоров'я, втрати, знищення або загибелі внаслідок настання таких подій : пожежі; удару блискавки; вибуху; стихійного лиха; дії електричного струму; утоплення; падіння в ущелину; попадання під транспортний засіб, що рухається; нападу диких звірів та здичавілих собак; укусу змій або отруйних комах; крадіжки, грабежу; закупорки шлунково-кишкового тракту в результаті потрапляння сторонніх предметів харчового характеру; отруєння на природному пасовищі травами або хімічними речовинами; асфіксії; інфекційних хвороб.

Страховання тварин є досить небезпечним ризиком, адже кожний вид тварин потребує різного обсягу страхової відповідальності. Ці та інші фактори зумовлюють використання різних тарифних ставок, розмір яких може становити 1-10 % від страхової суми. Водночас страхування великої рогатої

худоби здійснюється за граничними розмірами страхових тарифів - від 2 до 5 % від страхової суми; страхування коней - відповідно від 3 до 7 %. Договір страхування може бути укладений як по окремих ризиках, так і за повним пакетом ризиків.

Договори страхування укладаються відповідно до правил страхування, що розробляються кожною страховою компанією окремо. Договір страхування повинен містити: назву документа; назву та адресу страховика; прізвище, ім'я, по батькові або назву страхувальника та застрахованої особи, їх адреси та дати народження; прізвище, ім'я, по батькові, дату народження або назву вигодонабувача та його адресу; зазначення предмета договору страхування – вид сільськогосподарських тварин; розмір страхової суми за договором страхування іншим, ніж договір страхування життя; перелік страхових випадків; розміри страхових внесків (платежів, премій) і строки їх сплати; страховий тариф (страховий тариф не визначається для страхових випадків, для яких не встановлюється страхова сума; строк дії договору; порядок зміни і припинення дії договору; умови здійснення страхової виплати; причини відмови у страховій виплаті; права та обов'язки сторін і відповідальність за невиконання або неналежне виконання умов договору; інші умови за згодою сторін; підписи сторін [2].

Страхова сума встановлюється за згодою сторін Договору страхування, але у межах, встановлених для тварин цього виду та вікової групи, і не може перевищувати ринкової вартості тварин на період укладання Договору страхування для даного регіону. Страховий тариф залежить від обраних ризиків, виду тварин, які приймаються на страхування і складає мінімум 0,05 % від страхової суми.

У 2017-му андеррайтинговому році було укладено 23 договори на страхування тварин (13 – ВРХ, 9 – страхування свиней та 1 – страхування свійської птиці). Загальна страхова сума склала 316 млн грн, а сплачена страхова премія – 2,4 млн грн. Звернень за страховим відшкодуванням та, відповідно, страхових виплат, не зафіксовано. Середня ставка страхової премії за укладеними договорами – 0,8%. Низька ставка страхової премії за договорами страхування тварин вказує на те, що ці договори не покривають основних ризиків виробництва тваринницької продукції. Ймовірно, за укладеними договорами тварини використовувалися в якості застави для отримання кредиту (таблиця 1).

Таблиця 1

Зведені дані зі страхування тварин, 2017 р.

Вид тварин	Кількість договорів	Страхова сума, грн	Сума премій, грн	Виплати, грн	Середня ставка премії, %
Свині	9	190 436 212	1 867 156	0	1,0%
ВРХ	13	111 514 671	486 070	0	0,4%
Птиця свійська	1	14 049 785	73 059	0	0,5%
Загалом	23	316 000 668	2 426 285	0	0,8%

Джерело [1]

Незважаючи на те, що страхування тварин має давню історію, цей вид страхування ще й досі лишається незвичним для українського страхового ринку. Розвиток сільськогосподарського страхування тварин повинен бути спрямований на створення вигідних та безпечних умов для ведення бізнесу всіма учасниками аграрного ринку, що передбачає розподіл ризиків між сільськогосподарськими виробниками, переробними підприємствами, банками, страховими компаніями та державою. Такий підхід дозволить максимально сприяти підвищенню конкурентоспроможності галузі.

Список використаних джерел

1. Ринок агостраховання в Україні: проблеми і перспективи. URL: <https://agroreview.com/news/rynok-ahrostrahuvannya-v-ukrayini-problemy-i-perspektyvy> (дата звернення 20.03.2018 р.).
2. Горіславська І.В., Терешко А.Р. Окремі питання правового регулювання страхування сільськогосподарських тварин в Україні. *Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України*. 2014. Вип. 197. Ч. 3. С.42-47.

**Морозов О. В. - д. с.-г. н., професор,
Безніцька Н.В. – к. с.-г. н., асистент,
Керімов А.Н. – к. с.-г. н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
**НАУКОВІ ЗАСАДИ ВІДНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ЗРОШЕННЯ В
УМОВАХ РЕГІОНАЛЬНИХ ЗМІН КЛІМАТУ (НА ПРИКЛАДІ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ)****

Грунтово – кліматичні умови Південного регіону України є досить сприятливими для вирощування багатьох видів продукції рослинництва, що підтверджується не тільки досвідом розвитку сільського господарства в Україні, а й висновками продовольчої та сільськогосподарської комісії ООН (ФАО), згідно яких країну віднесено до числа держав, які в перспективі можуть стати світовими продовольчими донорами.

Досягнення цього статусу буде вимагати значного покращення всіх складових технологічного, технічного, ресурсного, фінансового, організаційного та законодавчого забезпечення розвитку аграрного сектора економіки України, а також реалізації заходів спрямованих на зниження залежності землеробства від несприятливих погодних умов, насамперед від дефіциту природного вологозабезпечення [1].

Необхідність вирішення цього завдання значно актуалізується через зміни клімату [1, 2]. Як засвідчують дані багаторічних метеопостережень

Херсонської області зміни клімату проявляються передусім унаслідок зростання середньорічної температури повітря (рис. 1) [3]. Процес зростання середньорічної температури характеризується певною циклічністю, особливо інтенсивно зростання температури відбувається в останні 25-30 років. За результатами аналізу зміни температури повітря із застосуванням методу спектрального аналізу Фур'є і Вінтерса визначена циклічна складова середньорічної температури повітря - 8 років. Середня достовірність розрахункових даних складає 94 %. Результатами прогнозування визначено, що в період 2017-2022 рр. очікується поступове циклічне підвищення середньорічної температури повітря з середньою інтенсивністю $0,08^{\circ}\text{C}$ на рік (рис. 1).

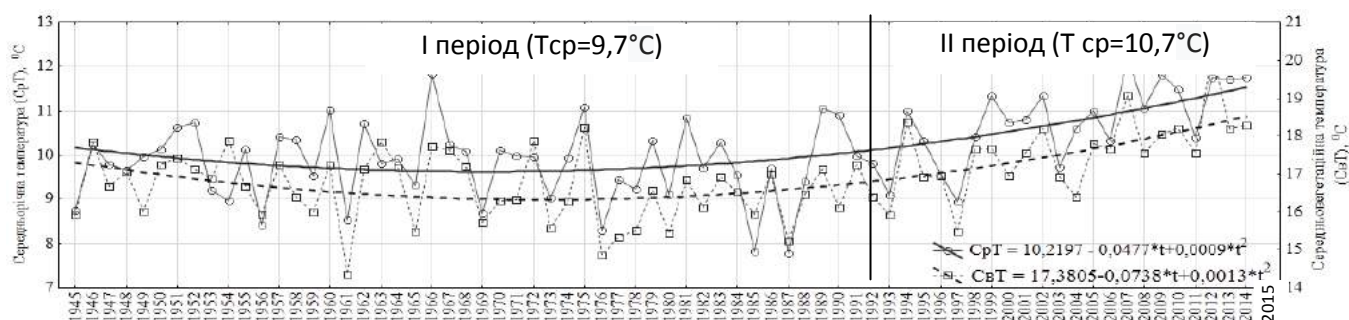

Рис. 1. Багаторічна динаміка температури повітря (1945-2015 рр.), $^{\circ}\text{C}$

Значні коливання валових зборів та урожайності озимої пшениці є прямим наслідком зростання посушливості клімату (рис. 2). Звідси можна констатувати – без відновлення та розширення площ зрошення в Херсонській області не можливо забезпечити стає виробництво сільськогосподарської продукції, а отже і сталий економічний та соціальний розвиток регіону.

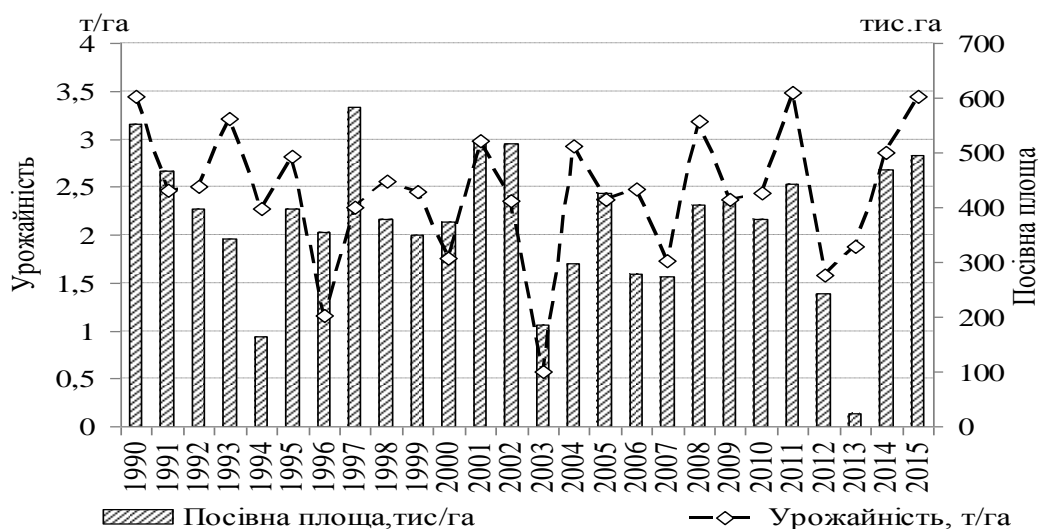

Рис. 2. Динаміка посівних площ та врожайності пшениці озимої в Херсонській області за період 1990-2015 рр.

Подальший розвиток зрошення, з огляду на підвищення температури повітря та зростання потреби у водних ресурсах, не може не здійснюватись без урахування сучасних наукових розробок з оптимізації водокористування на зрошуваних землях на основі застосування адаптованих режимів та новітніх технологій і систем управління зрошенням.

Загалом можна зробити однозначний висновок, що факт зростання середньорічної температури повітря в Херсонській області є доведеним і цей процес обов'язково слід брати до уваги при формуванні наукових засад розвитку аграрного сектору економіки України в сучасних умовах. Адже підвищення середньорічної та середньої за періодами року температури повітря спричиняє зростання посушливості клімату, а отже, і збільшення потреби у зрошенні та водних ресурсах на його ведення.

Список використаних джерел

1. Концепція відновлення та розвитку зрошення в південному регіоні України – К.: ЦП «Компринг», 2014 – 2014 с.
2. Ромащенко М.І. Наукові засади розвитку зрошення земель в Україні. – К.: Аграр. наука, 2012. – 28 с.
3. Морозов В.В., Безніцька Н.В., Мельничук С.І. та ін. Вплив змін клімату на умови вирощування сільськогосподарських культур в Південному Степу України. Інтегроване управління водним режимом ґрунту в зоні сухого степу: зб. регіон. наук.-практ. конф, 04 квітня.2012р. м. Херсон. Херсон: Колос, 2012. С. 18-21.)

Морозов Р.В. – д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Морозова О.Г. – к.е.н., доцент
Херсонський національний технічний університет, м. Херсон, Україна
НАУКОВІ ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕКОНОМІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ
ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ

Проблема розкриття сучасного методологічного і методичного підходу до оцінки потенціалу аграрної сфери у цілому та виробничого потенціалу і ефективності діяльності суб'єктів господарювання зокрема, механізму його практичного формування й використання є надзвичайно актуальною та потребує від науки і практики нових підходів до її розв'язання.

У своїх дослідженнях В.Г. Андрійчук і Р.В. Андрійчук відмічають, що «...на особливу увагу заслуговують методологічні та методичні аспекти ефективності, чітка економічна інтерпретація і математична формалізація яких дасть змогу спрямувати теоретичні напрацювання цієї проблеми в прикладне

русло й на цій основі розкрити резерви та обґрунтувати шляхи подальшого підвищення результативності виробництва» [1, с. 81].

Поділяємо погляди В.В. Россохи, який зазначає, що «...наявність потенціалу будь-якого об'єкта обов'язково передбачає безліч варіантів його використання. Сам по собі потенціал без визначення мети його використання існувати не може, оскільки, кажучи про який-небудь потенціал, завжди мають на увазі те, для чого власне і потрібні резерви і можливості, а саме – для досягнення деякого кінцевого результату» [5, с. 252].

У більшості сучасних наукових робіт визначається важливість вивчення проблем оцінки потенціалу, вказується на існування значних розходжень у визначенні категорії «потенціал» та співвідношення з іншими категоріями.

З цієї причини останніми роками у наукових колах дедалі частіше зосереджується увага на понятійному апараті категорії «потенціал». Категорію «потенціал» науковці розуміють як «...сукупність економічних можливостей держави, які можуть бути використані для потреб суспільства...» [3, с. 244], «...сукупність усіх можливих засобів, запасів, джерел, що є в наявності й можуть бути використані для досягнення певної мети, а також здатність системи управління забезпечити її здійсненність...» [5, с. 252], «...сукупність кількісних і якісних характеристик елементів (ресурсів), а також їх функціональних властивостей, які залучаються у виробництво, формують його потенційні можливості, а також використовуються та знаходять прояв у виробничих процесах...» [4, с. 8]. Відзначимо, що різні дефініції змісту категорії «потенціал» дозволяють застосовувати її до різних галузей, сфер діяльності залежно від того, про які ресурси, засоби, запаси, джерела йдеться.

Що стосується виробничого потенціалу підприємств, то за визначенням В.В. Россохи, «виробничий потенціал підприємства – це сукупність наявних в економічного суб'єкта ресурсів і можливостей, які визначаються інтегральною спроможністю відповідати вимогам виробництва і здатністю забезпечувати досягнення відповідних результатів створення нових споживчих вартостей» [4, с. 23, 24].

Вважаємо, що у разі характеристики досягнутих рівнів розвитку підприємств аграрної сфери доцільно застосовувати категорію «потенціал». Слід враховувати також і те, що при характеристиці перспективних можливих параметрів розвитку господарюючих суб'єктів доцільно використати такі поняття як «потенційні можливості», «потенційний рівень» тощо.

На нашу думку, зміст економічного потенціалу становлять два компоненти: об'єктивний – сукупність трудових, нематеріальних, матеріальних і природних ресурсів, залучених і не залучених з будь-яких причин у виробництво і що мають реальну можливість брати участь у ньому; суб'єктивний – здібності працівників, колективів до використання ресурсів і створення максимального обсягу матеріальних благ, послуг і здатності управлінського апарату підприємства, організації, галузі, господарської системи в цілому до оптимального використання наявних ресурсів.

Пов'язуючи проблему визначення економічного потенціалу та

ефективності в контексті їх вимірювання, доцільно звернутися до сучасних методичних напрацювань у цьому напрямі. У економічній літературі розроблені вихідні позиції для такого аналізу, зокрема, йдеться про метод аналізу оболонки даних DEA (Data envelopment analysis), розроблений М. Фарреллом [7] 1957 р. Подальший розвиток ідеї DEA було здійснено групою вчених – А. Чарнсом, В. Купером та Е. Родесом [6], які знайшли спосіб одночасного врахування різних вхідних і вихідних параметрів, переформулювавши дану ідею в проблему математичного програмування.

Дотепер триває полеміка щодо доцільності переважного застосування методу DEA. Автори роботи [2] стверджують, що сутність методу DEA в сучасному трактуванні полягає у зіставленні фактичного показника ефективності як відношення виходу продукції до ресурсів із максимально можливим її виходом за даної кількості ресурсів. Крім того, за еталон беруться підприємства, що забезпечують найбільший (максимальний) вихід продукції на одиницю ресурсів. За допомогою розробленого математичного апарату на базі таких «еталонних» підприємств будується так звана «оболонка даних», яка задає «межу виробничих можливостей», тобто максимально можливий, за даних умов, вихід продукції за будь-якої комбінації ресурсів.

Вимірювання ефективності методом аналізу оболонки даних DEA зводиться до визначення відстані підприємства від даної «межі виробничих можливостей». При цьому одержують три форми вияву економічної ефективності: технічну, аллокативну і загальноекономічну.

Як зазначають В.Г. Андрійчук і Р.В. Андрійчук «...за допомогою методу DEA є можливість визначити ефективність за двома критеріями: максимізувати виробництво продукції за певної кількості ресурсів (output-oriented model), або ж досягти даного обсягу виробництва продукції за мінімального витрачання ресурсів (input-oriented model)» [1, с. 82]. У першому випадку йдеться про технічну ефективність виробництва продукції, у другому – технічну ефективність використання ресурсів.

Таким чином, метод аналізу оболонки даних DEA дозволяє визначити технічну ефективність виробництва аграрної продукції (критерієм є максимізація виробництва продукції за певної кількості ресурсів) і технічну ефективність використання ресурсів (критерієм є досягнення даного обсягу виробництва продукції за мінімального витрачання ресурсів). Поєднання технічної ефективності виробництва продукції і ефективності використання ресурсів дає змогу визначити рівень потенціалу, який фактично і є результатом взаємодії означених показників.

Список використаних джерел

1. Андрійчук В. Г. Метод аналізу оболонки даних (DEA) у вимірі та оцінці ефективності діяльності підприємств / В. Г. Андрійчук, Р. В. Андрійчук // Економіка АПК. – 2011. – № 7. – С. 81–88.
2. Лисситса А. Анализ оболочки данных (DEA) – современная методика определения эффективности производства / А. Лисситса, Т. Бабичева. – Halle:

Institute of agricultural development of central and Eastern Europe, Germany, 2003. – 32 p.

3. Осовська Г. В. Економічний словник / Осовська Г. В., Юшкевич О. О., Завадський Й. С. – К. : Кондор, 2007. – 358 с.

4. Россоха В. В. Виробничий потенціал аграрних підприємств: методологія, методика, державне регулювання розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня докт. екон. наук : спец. 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» та 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством» / В. В. Россоха. – К., 2011. – 38 с.

5. Управління комплексним розвитком агропромислового виробництва і сільських територій / [Саблук П. Т., Кропивко М. Ф., Булавка О. Г. та ін.] ; за ред. П. Т. Саблука, М. Ф. Кропивка. – К. : ННЦ ІАЕ, 2011. – 454 с.

6. Charnes A. Measuring the efficiency of decision making units / A. Charnes, W. Cooper, E. Rhodes // European Journal of Operational Research. – 1978. – Vol. 2. – P. 429–444.

7. Farrell M. J. The measurement of productive efficiency / Farrell M. J. // Journal of the Royal Statistical Society. – 1957. – Series A (General), Vol. 120. – Part 3. – P. 253–281.

Морозов Р.В. – д.е.н., професор

Нікітіна О.М. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ПРИНЦИПИ ФОРМУВАННЯ ВАРТОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

В контексті дослідження проблем аграрного ціноутворення важливими є наукові розробки провідних вітчизняних вчених. Вітчизняна економічна наука впродовж багатьох десятиліть збагачується новими розробками теоретико-методологічного і прикладного характеру у цьому напрямку: проблеми ціноутворення в період ринкового реформування АПК досліджувалися П. Т. Саблуком [3]; питання ціноутворення в умовах формування ринкових відносин в АПК розглядалися В. П. Ситником [4], О. М. Шпичаком [4]; особливості цін і ціноутворення на агропродовольчу продукцію були висвітлені у праці О. М. Шпичака [5] С. А. Стасіневича [5] та ін.; проблеми ціноутворення у розвитку аграрного ринку знайшли відображення у працях Г. М. Калетніка [2], О. Г. Шпикуляка [2] та інших дослідників.

Водночас в національній агроекономічній науці проблема формування вартості сільськогосподарської продукції потребує більш ґрунтовного розкриття у теоретичному плані. Тому наші дослідження з питання

ціноутворення направлені на обґрунтування основних принципів формування вартості сільськогосподарської продукції.

Варто зазначити, що в основі формування вартості сільськогосподарської продукції лежить ряд універсальних економічних принципів, що спираються на логіку, правила і моделі економічної поведінки споживачів. Універсальні принципи формування вартості сільськогосподарської продукції є взаємозалежними та взаємообумовленими, мають практичну спрямованість, ґрунтуються на уявленнях споживачів продукції і пов'язані з ринковим середовищем.

Сучасна економічна наука виділяє наступні групи універсальних принципів формування вартості сільськогосподарської продукції:

- принципи, що ґрунтуються на уявленнях споживачів продукції;
- принципи, пов'язані з ринковим середовищем.

Перша група – принципи, що ґрунтуються на уявленнях споживачів, містить у собі принцип корисності, принцип заміщення альтернативною сільськогосподарською продукцією.

Принцип корисності означає, що чим більше сільськогосподарська продукція, як товар, здатна задовольнити потреби споживача, тим вище його корисність і вартість.

Принцип заміщення альтернативною сільськогосподарською продукцією означає, що за наявності альтернативної сільськогосподарської продукції (наприклад за корисністю) найвищим попиту буде користуватися сільськогосподарська продукція з найменшою ціною. Даний принцип походить з наявності у споживача можливості альтернативного вибору, тобто вартість сільськогосподарської продукції залежить від того, чи є на ринку товари, що заміщають конкретну сільськогосподарську продукцію, або альтернативні пропозиції аналогічної сільськогосподарської продукції.

Друга група принципів формування вартості – принципи, пов'язані з ринковим середовищем (принцип залежності; принцип попиту та пропозиції; принцип відповідності; принцип конкуренції).

Принцип залежності з'ясовує, у якій мірі вартість сільськогосподарської продукції піддається впливу і сама впливає на величину вартості альтернативної сільськогосподарської продукції.

Принцип попиту та пропозиції означає, що ціна сільськогосподарської продукції, як і ціна будь-якого іншого товару змінюється в результаті взаємодії попиту та пропозиції на ринку.

Попит на вітчизняну сільськогосподарську продукцію представлений у вигляді платоспроможної потреби споживачів у якісній продукції. Зростання попиту в умовах вільного ринку обов'язково викликає посилення активності сільськогосподарських товаровиробників. Умовою зростання попиту є розширення економічних можливостей споживачів, зростання їх доходів. Величина пропозиції визначається обсягами виробництва вітчизняної сільськогосподарської продукції, яка спроможна задовольняти вимоги

потенційних споживачів щодо ціни і якості, а також, опосередковано, пропозицією зарубіжних аналогів.

Зазначимо, що попит зазвичай більш мінливий, ніж пропозиція. Наявність дефіциту, тобто перевищення попиту над пропозицією сільськогосподарської продукції, приводить до підвищення ціни, і навпаки, при скороченні попиту – ціна знижується.

Слід розглянути ще один з принципів – принцип відповідності очікувань споживачів, що проявляється через прогресію і регресію. Ефект прогресії передбачає позитивний вплив альтернативної сільськогосподарської продукції на вартість конкретної галузевої сільськогосподарської продукції. Регресія має місце, по-перше, коли галузева сільськогосподарська продукція характеризується зайвими параметрами, що поліпшують сільськогосподарську продукцію, яких потребує ринок.

Принцип конкуренції означає, що ціни на сільськогосподарську продукцію встановлюються під впливом постійної конкуренції між суб'єктами ринку – виробниками та постачальниками зазначеної продукції, які прагнуть до одержання максимального прибутку. Позитивна роль конкуренції полягає в тому, що вона впливає на зниження норми прибутку виробників та постачальників і, відповідно, сприяє зниженню ринкової вартості сільськогосподарської продукції.

Усі перелічені вище універсальні принципи формування вартості сільськогосподарської продукції тісно взаємозалежні і можуть відігравати основну або допоміжну роль при формуванні вартості галузевої сільськогосподарської продукції з позиції інтересів того чи іншого учасника (оператора) аграрного ринку.

Крім універсальних принципів при формуванні вартості сільськогосподарської продукції необхідно враховувати принципи, встановлені вітчизняним законодавством про ціни й ціноутворення [1]:

- поєднання вільних і регульованих цін (тарифів);
- розмежування повноважень суб'єктів ціноутворення з встановлення та регулювання цін (тарифів);
- встановлення регульованих цін (тарифів) на товари (роботи, послуги) на рівні, що забезпечує суб'єктам господарювання покриття економічно обґрунтованих витрат і одержання достатнього для розширеного відтворення прибутку з урахуванням державних дотацій та інших заходів державної підтримки;
- державний контроль за дотриманням чинного порядку ціноутворення, встановлених нормативів і регульованих цін (тарифів).

Таким чином, у дослідженні сформульовано економічні принципи формування вартості сільськогосподарської продукції відповідно до вітчизняного законодавства про ціни й ціноутворення, що спираються на логіку, правила та моделі економічної поведінки споживачів, є взаємозалежними та взаємообумовленими, мають практичну спрямованість,

ґрунтуються на уявленнях споживачів продукції і пов'язані з ринковим середовищем.

Список використаних джерел

1. Закон України «Про ціни і ціноутворення» / Верховна Рада України, 21.06.2012, № 5007-VI – (Нормативний документ Верховної Ради України. Закон) : [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/5007-17>
2. Інститути інфраструктури та ціноутворення у розвитку аграрного ринку: регіональний аспект : монографія / Г. М. Калетнік, О. Г. Шпикуляк, Г. О. Пчелянська. – Вінниця : Фірма «Планер», 2012. – 324 с.
3. Саблук П. Т. Ціноутворення в період ринкового реформування АПК : монографія / Саблук П. Т. – К. : ННЦ ІАЕ, 2006. – 440 с.
4. Ціноутворення в умовах формування ринкових відносин в АПК / за ред. П. Т. Саблука, В. П. Ситника, О. М. Шпичака. – К. : ІАЕ УААН, 1997. – 501 с.
5. Шпичак О. М. Ціна і ціноутворення на агропродовольчу продукцію. Навчальний посібник / О. М. Шпичак, С. А. Стасіневич, О. В. Боднар. – К. : ННЦ ІАЕ, 2009. – 238 с.

Морозова О. С. - к.е.н., доцент

ПВНЗ «Міжнародний університет бізнесу та права», м. Херсон, Україна

Морозов О. В. - д. с.-г. н., професор,

Морозов В.В. – к. с.-г.н., професор

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЄВРОПЕЙСЬКА ПОЛІТИКА РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ

Державна регіональна політика є досить складним і багатограним процесом, оскільки за сучасних умов центральні, регіональні, місцеві органи публічної влади змушені вирішувати складні проблеми.

Згідно Закону України «Про засади державної регіональної політики», прийнятого 5 лютого 2015 р. (далі - Закон), державна регіональна політика визначається як система цілей, заходів, засобів та узгоджених дій центральних і місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх посадових осіб для забезпечення високого рівня якості життя людей на всій території України з урахуванням природних, історичних, екологічних, економічних, географічних, демографічних та інших особливостей регіонів, їх етнічної і культурної самобутності [1].

Однак розпочата реформа децентралізації, зміна підходів до публічного управління на місцевому рівні стає важливим суб'єктивним чинником у процесах регіонального розвитку, а разом із тим формує нову парадигму

державної регіональної політики. Зміна парадигми державної регіональної політики відбувається й з прийняттям Закону України «Про засади державної регіональної політики». Саме цей законодавчий акт передбачає більш нове та чітке розуміння регіонального розвитку.

Варто зазначити, що в документах Європейського Союзу (ЄС) термін «регіональна політика» має інший зміст. Регіональна політика Європейського Союзу – це система заходів, спрямованих на посилення єдності національних економік країн-членів ЄС і забезпечення їхнього гармонійного розвитку, а також нівелювання розходжень між регіонами й ліквідація відсталості найменш розвинутих з них. При цьому, досить часто замість терміну «регіональна політика» використовується поняття «політика гуртування», яка передбачає одночасне провадження по горизонталі (між регіонами – регіональна політика) та по вертикалі (між верствами суспільства – соціальна політика), отже відбувається зміна понятійного апарату шляхом об'єднання регіональної та соціальної політики, коли їх вже не розглядають окремо.

Важливим принципом у державної регіональної політики згідно з новим законодавством стає запровадження принципу субсидіарності, тобто передачі повноважень на найнижчий рівень управління для найбільш ефективної реалізації. Поряд із цим важливим пріоритетом державної регіональної політики є не лише кадрове та ресурсне забезпечення розвитку регіонів, але й сприяння здійсненню повноважень органами місцевого самоврядування, а також створення механізмів представництва інтересів територіальних громад на регіональному рівні. Поряд з цим, протягом останніх двох років про зміну парадигми державної регіональної політики свідчать внесення змін до Бюджетного та Податкового кодексів, затвердження «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.», ухвалення акти Кабінету Міністрів України про порядок реалізації «Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.», а також ухвалення областями України своїх відповідних стратегій та планів їх реалізації, прийнято Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [2, 3].

Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом, підписана у 2014 р., передбачає широкий спектр можливостей для інтенсифікації взаємодії між Україною та ЄС у сфері регіональної політики, розвитку транскордонного співробітництва та сільських територій [4].

Для України європейська інтеграція – це шлях модернізації економіки, подолання технологічної відсталості, залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення нових робочих місць, підвищення конкурентоспроможності вітчизняного товаровиробника, вихід на світові ринки, насамперед на ринок ЄС. Як невід'ємна частина Європи Україна орієнтується на діючу в провідних європейських країнах модель соціально-економічного розвитку.

Політичні переваги інтеграції України у ЄС пов'язані зі створенням надійних механізмів політичної стабільності, демократії та безпеки. Зближення з ЄС є гарантією, а виконання його вимог – інструментом розбудови

демократичних інституцій в Україні. Крім того, членство у ЄС відкриє шлях до колективних структур спільної безпеки Євросоюзу, забезпечить ефективнішу координацію дій з європейськими державами у сфері контролю за експортом і нерозповсюдження зброї масового знищення, дасть змогу активізувати співробітництво в боротьбі з тероризмом, організованою злочинністю, контрабандою, нелегальною міграцією, наркобізнесом тощо.

Європейська політика регіонального розвитку базується на політичному принципі, згідно якого багатші країни і регіони мають забезпечувати солідарність з біднішими країнами і регіонами, а також на економічному принципі, згідно якого нижчі обсяги виробництва в бідних країнах-учасниках і регіонах, або країнах і регіонах з високими рівнями безробіття є втратою потенціалу та можливості для Європейського Союзу в цілому. Інвестування в сучасну інфраструктуру та інноваційну діяльність, краща освіта і професійна підготовка для людей у слабких регіонах відкривають цінні нові ринки та розширюють економічний потенціал всіх країн-учасників.

Регіональний розвиток є процесом, що потребує дієвих та ефективних інститутів, вимагаючи тісної співпраці між урядами, бізнес-організаціями і соціальними групами на кожному рівні. Європейська регіональна політика орієнтована на перетворення проблем на можливості.

Сьогодні регіональна політика має три основні напрямки. По-перше, робиться наголос на сприяттві економічному наближенню, щоб допомогти менш розвиненим регіонам (які розташовані в основному в нових країнах-учасниках) зменшити своє відставання від більш розвинених країн.

По-друге, реалізуються широкі заходи, спрямовані на покращення регіональної конкурентоспроможності і зайнятості. Третя категорія стратегій спрямована на сприяння співпраці між регіонами і країнами, щоб зменшити економічне значення національних кордонів. Також існують три основні джерела фінансування, які були створені у різні часи протягом розвитку ЄС. Фонд європейського регіонального розвитку (European Regional Development Fund, ERDF) зосереджується, в основному, на ініціативах, пов'язаних з економічним зростанням, зайнятістю і конкурентоспроможністю, включаючи інвестиції в інфраструктуру. Фонд наближення зосереджується на транспортній та екологічній інфраструктурі, включаючи відновлювальні джерела енергії.

По-третє, фінансування в рамках Європейського соціального фонду спрямовується на інвестиції в людський капітал у сфері освіти і професійної підготовки.

Сьогодні в Україні сформовано майже все необхідне законодавство для регіонального розвитку, яке відповідає кращим європейським стандартам. Ми маємо базовий закон, маємо державну стратегію регіонального розвитку, яка дуже близька за структурою до подібних документів країн членів Європейського Союзу.

Таким чином, формуючи власні підходи до регіонального розвитку, створення дієвих механізмів формування та реалізації регіональної політики в

Україні слід враховувати сучасні тенденції регіоналізації, які сьогодні мають великий вплив на політику просторового розвитку європейських країн.

Список використаних джерел

4. Закону України «Про засади державної регіональної політики», прийнятого 5 лютого 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/156-19>.

5. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/157-19>.

6. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 р.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/385-2014-%D0%BF>.

7. Угода про асоціацію між Україною та Європейським Союзом [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/984_011

Муха М.О. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Бойко Л.О. – к.с.-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СУЧАСНИЙ СТАН ВИРОБНИЦТВА БОБОВИХ КУЛЬТУР В УКРАЇНІ

Сьогодні світовий ринок потребує значну кількість нішевих культур, серед яких основне місце займають бобові культури. Важливість бобових культур обумовлена не тільки їх високим експортним потенціалом, а й ефективністю в системі сівозмін та збереження родючості ґрунтів. Важливо відмітити, що виробництво бобових культур поступово збільшується в Україні в 2017 р. було зібрано близько 880 тис. тонн бобових [1].

Про значення цієї групи культур на нашій планеті може говорити те, що 2016 рік був визнаний Організацією Об'єднаних Націй роком зернобобових. Практика багатьох країн світу свідчить, що подолати існуючий дефіцит високоякісного білка для харчових і кормових потреб можливо лише за рахунок збільшення виробництва їх товарного насіння. При цьому розширення їх посівів дає змогу підвищити родючість ґрунтів і загальну культуру землеробства, зміцнити економіку і підвищити рівень життя людей. Позитивні якості цих культур сприяють постійному росту посівних площ і валових зборів, поступаючись за цими показниками лише зерновим. Дослідження останніх років свідчать про значну профілактичну роль таких біологічно активних

компонентів насіння як ізофлавоїни, лецитин, незамінні амінокислоти, які запобігають захворюванню такими злісними хворобами як серцево-судинні, онкологічні, цукровий діабет, остеопороз, ожиріння, вікові гормональні порушення.

Ринок бобових культур є одним із найдинамічніших напрямів аграрного сектору України. Посівні площі бобових культур в Україні в 2017р. становили близько 500 тис. га, що на 55% більше порівняно з 2016р. (320,6 тис. га). Очікується, що в 2018р. площі під бобовими зростуть на 30%. Утім, навіть попри такі об'єми, цей напрям вважають нішевим.

Можна виділити 4 аспекти, котрі стимулюють розвиток виробництва бобових культур в Україні. Надзвичайно великий світовий ринок збуту та високий рівень споживання цієї продукції багатьма країнами – попит перевищує пропозицію.

Виробництво бобових вважається високомаржинальним. За даними Держкомстату, в 2016 році бобові культури увійшли в ТОП-5 найбільш прибуткової сільгосппродукції, забезпечивши виробникам понад 76% рентабельності. Бобові дуже корисні з точки зору їх позитивного впливу на родючість ґрунту, є прекрасним попередниками і цінними складовими сівозміни. Виробництво бобових є цікавим не лише для великих виробників, але для малих та середніх фермерів, котрі хочуть диверсифікувати своє виробництво й розширити асортимент продукції.

У 2016 році світове виробництво бобових культур становило приблизно 50 млн тонн – більшу частку займали квасоля та горох (20 млн тонн), за ними нут, сочевиця й інші бобові. Серед країн-лідерів виділяють Індію та Канаду, які сумарно виробляють 20 млн тонн бобових. В Україні в 2016 р. виробництво становило майже 800 тис. тонн, а у 2017 р. уже досягло 1,3 млн тонн, за урожайності – 25,8 ц/га. Вирощування в основному зосереджено в південних регіонах України. Серед посівних площ провідне місце займає горох, сочевиця та нут. За результатами 2015/16 МР, головними покупцями українських бобових були Індія (35% від загального експорту), Пакистан, Бангладеш, Туреччина, ЮАР, Кенія й інші країни [2].

Незважаючи на доволі високі показники рентабельності вирощування бобових і значні перспективи для збільшення виробництва, існує низка проблем, що стримує нарощення. Основні виклики, які є на шляху розвитку українського виробництва бобових – дефіцит якісного насіння для сівби та відсутність належних інструментів фінансування цього напрямку.

У вирішенні проблеми рослинного білка виключна роль належить такій зернобобовій культурі, як соя. У 2015 р. площі посівів сої в Україні становили 2135,6 тис. га, тоді як у 1992 р. – всього 97,5 тис. га, урожайність у минулому році була на рівні 1,8 т/га, в 1992 – 1,2 т/га, а валове виробництво в 2015 р. виросло до 3930,6 тис. тонн, порівняно з 1992 р. – 120,0 тис. тонн. Найбільші площі посівів сої у 2015 році були сконцентровані у Хмельницькій, Вінницькій, Полтавській, Київській, Кіровоградській, Житомирській, Черкаській, Сумській і Херсонській областях. Серед усіх областей України у 2015 році Херсонська

область за врожайністю сої була на першому місці – 3,33 т/га. Таких результатів було досягнуто завдяки вирощуванню її в нашій області в умовах зрошення, яке сприяє забезпеченню стабільних високих урожаїв сільськогосподарських культур [3].

Щоб залишатись конкурентоспроможними на світовому ринку, українські виробники мають відслідковувати ситуацію, котра складається на цільових ринках, щоб розуміти який ринок може компенсувати прогнозоване падіння попиту на бобові, вивчати структуру цін, піднімати якість своєї продукції. Попит на бобові культури зростатиме в довгостроковій перспективі й Україна одна з небагатьох країн світу, котра може цей попит задовольнити, не зашкоджуючи при цьому інтересам свого власного населення, закриваючи потреби внутрішнього ринку.

Список використаних джерел

1. Україна нарощує об'єми виробництва бобових культур. URL: <https://tripoli.land/news/ukrayina-naroschue-ob-emi-virobnitstva-bobovih-kultur-sheremeta?oprd=1> (дата звернення 02.04.18р.).
2. Потенціал України на ринку бобових культур. URL: <https://www.agroexpert.ua/ru/potencial-ukraini-na-rinku-bobovih-kultur> (дата звернення 03.04.18р.).
3. Лавриненко Ю. О., Кузьмич В. І., Боровик В. О. Перспективи виробництва сої у світі та Україні. «2016: Зернобобові культури та соя для сталого розвитку аграрного виробництва України» / Матеріали міжнародної наукової конференції /Вінниця: Діло. 2016. 176 с.

Мухіна І.А. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПОЗИТИВНІ ТЕНДЕНЦІЇ ЗМІН АГРАРНОЇ СФЕРИ ХЕРСОНЩИНИ В
УМОВАХ ГУМАНІТАРНОЇ КРИЗИ

Використання поняття «гуманітарна криза» по відношенню до України вже давно не викликає здивування. Такі чинники як війна на Донбасі, зубожіння населення, інфляційні процеси, втрата культурних традицій, соціальна напруженість та інше можна зіставити зі станом напередодні Жовтневої революції 1917 року. Разом з тим дане становище є закономірним і передбачуваним результатом попередніх історичних подій та відповідних соціальних змін.

Поняття «криза» походить від давньогрецької – κρίσις, і означає рішення, поворотний пункт. Сучасне трактування поняття - переворот, пора перехідного, (переломного) стану, за якого існуючі засоби досягнення цілей стають неадекватними, через це виникають непередбачувані ситуації. Криза виявляє

приховані конфлікти і диспропорції. Разом з тим, медичне визначення кризи означає такий стан пацієнта, який веде або до смерті, або до відродження [1].

В даній статті ми спробували узагальнити такі раніше виявлені нами тенденції, які характеризують оздоровлення українського суспільства. У свій час ці дослідження проводились серед соціальних, економічних та екологічних складових елементів аграрної сфери. З огляду на перспективу, прогнозування дозволить скоротити частку невизначеності та виявити соціально-економічні процеси, на які слід спиратися при побудові державної та регіональної політики.

Напрямами попередніх досліджень були:

- 1) еколого-економічні процеси та відповідні політичні зміни;
- 2) зміни у сфері землекористування;
- 3) соціалізація економіки.

Так, аналіз еколого-економічних процесів дозволив виявити, що у період з початку 20-х років XIX по 80-ті роки XX сторіччя, Україна пройшла найбільш активну фазу споживання природних ресурсів, який збігся у часі з періодом індустріалізації економіки. На кінець цього періоду основні природні ресурси були майже вичерпані, а країну спіткала екологічна криза, апогеєм якої стала Чорнобильська катастрофа.

Подальші події розгорталися низкою криз: спочатку політична - розпад Радянського Союзу, зростання чисельності злочинних елементів та їхньої корумпованості з владними структурами; потім економічна - занепад і втрата багатьох галузей промисловості та кадрового потенціалу; збідніння населення; соціально-демографічна - скорочення чисельності працівників через еміграцію, зменшення народжуваності, зростання смертності та інше. Ці події стали яскравим свідченням того, що існуючі у суспільстві засоби досягнення цілей стають неадекватними, а самі цілі не були чітко визначені.

Для прихильників теорії пасіонарності Л. Гумільва, поєднання екологічної кризи з економічною та політичною є закономірним процесом попередніх історичних подій, в тому числі, суспільних змін. Відомо, що підґрунтям екологічної кризи є економічна діяльність людей, яка, у свою чергу, базується на пануючих у суспільстві цінностях й невідривно пов'язана з політикою та владою

Проведений аналіз прагнень серед найвищого управлінського державного апарату за останні 8 років допоміг визначити тенденції, порівняно з початком 2000-х років [2]. Так, зараз ми спостерігаємо формування нових державних управлінців з найзаможніших верств населення, які часто відносяться до другого покоління підприємців – дітей тих крупних підприємців, що увійшли у владні структури в 90-ті роки. Цей прошарок включає власників торгово-промислового та банківського капіталу, включаючи власників великих аграрних підприємств – агрохолдингів.

За своїми прагненнями даний соціальний прошарок досить сталий, а його учасники не хочуть ризикувати власним життям заради успіху. Серед пасіонарних особистостей, вони займають найнижчу сходинку (рівень P_2 –

«прагнення до ідеалу успіху без ризику для життя» за шкалою пасіонарності Л. Гумільова [2]).

Основний потік особистостей - підприємців, пов'язаних з кримінальними структурами й готових ризикувати життям заради влади та успіху (рівень P_3) майже вичерпався вже на початку 10-х років XXI сторіччя. Події на Донбасі остаточно довершили його. Революція Гідності 2014 р. показала, що коли державні пости займають подібні управлінці, неминучим буде крах влади, адже свої «тюремні порядки» вони хочуть нав'язати всьому населенню.

Таким чином, зараз на соціальну сцену закономірно виходять гармонійні особистості серед прагнень яких домінують:

- 1) прагнення до благоустрою без ризику для життя (рівень P_1);
- 2) просічний громадянин, адаптований до біоценозу ареалу (рівень P_0).

Цінності обох прошарків зосереджені на отриманні помірного матеріального благополуччя. Враховуючи те, що діяльність попередніх поколінь вкрай виснажила природні ресурси України. Дані особистості більше цікавляться інформаційними технологіями та спокійним сімейним відпочинком. Завдяки цьому природа частково самовідтворюється. Отже можна відзначати, що існуюча ситуація несе в собі позитивні політично-економічні зміни.

Проведений нами аналіз еколого-економічних процесів у сфері землекористування також підтверджує позитивні зміни [3]. Так, аналіз розподілу площ сільськогосподарських угідь серед п'яти груп користувачів виявив дві сталі групи, які, на наш погляд, за своїми підприємницькими якостями та мобільністю матеріальних засобів займатимуть стійку економічну нішу в агровиробництві. Найбільш перспективною серед них виступає група середніх підприємств. Це також призведе до поширення політичного впливу прошарку середніх власників замість представників крупного капіталу.

Найшвидше перелічені зміни відбуватимуться у Південному регіоні, у Херсонщині, зокрема. Це пов'язано з особливостями природно-кліматичних умов півдня. Справа в тому, що південь України відноситься до зони ризикованого землеробства, а великий бізнес не любить ризикувати. Невелика кількість агрохолдингів області або займається виробництвом продукції птахівництва на кормо-сумішах, або овочівництвом на зрошуваних землях. Товаровиробники та власники ОГГ регіонів України з більш сприятливими природно-кліматичними умовами значно потерпають від такої конкуренції.

Засобом вирішення соціальних протиріч може стати державне регулювання цих відносин через обмеження впливу холдингів та забезпечення режиму сприяння утворенню підприємств змішаних форм власності [4].

Перспективним шляхом соціалізації економіки в Херсонській області, є встановлення партнерських відносин між домогосподарствами та с.-г. підприємствами, розташованими на території селищної громади та поряд з нею. Для цього необхідно зосередити увагу на пошуку шляхів зайнятості власників фермерських та сімейних домогосподарств через їх залучення до переробки агропродукції та розвитку кооперативів. Прикладом таких відносин слугує

ДПДГ «Асканійське» (Асканійської сільськогосподарської дослідної станції Інституту зрошуваного землеробства Національної академії аграрних наук України) - відоме в Херсонській області та Україні підприємства

Прогнозне очікування змін у аграрній сфері – це поширення впливу прошарку середніх власників замість представників крупного капіталу у Південному регіоні України. Високий рівень конкуренції з боку холдингових компаній у сприятливих для ведення с.-г. виробництва регіонах слугує стримуючим фактором соціалізації економіки. Якщо Україна прагне надалі існувати як окрема держава, то в ній повинні бути створені механізми для зниження негативного прояву внутрішньої конкуренції. Це потребує нетрадиційних засобів вирішення завдань Державної цільової програми розвитку аграрного сектору [5].

Список використаних джерел

1. Кризис / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%80%D0%B8%D0%B7%D0%B8%D1%81>
2. Мухіна І.А. Динаміка етно-соціальних процесів та криза в Україні/ І.А.Мухіна, Н.Д. Смолиєнко // ТНВ: Зб. наук. Пр. № 75, ч.ІІ – Херсон: Айлант, 2011. С.192-199
3. Мухіна І.А. Динаміка соціально-виробничих елементів та прогнозування змін у сфері аграрного виробництва// ТНВ: Наук. журнал. Вип. № 94 – Херсон: Грінь Д.С., 2015. С. 43-49
4. Бабенко С. Г. Трансформація кооперативних систем у перехідній економіці /С. Г. Бабенко. – К. : Наукова думка. – 2003. – 332 с.
5. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року/ [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>

Нікітенко К.С. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПЕРЕВАГИ ТА НЕДОЛІКИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

Під поняттям електронної комерції розуміють будь-який вид ділової активності суб'єктів господарювання, що провадиться з використанням сучасних інформаційних технологій, систем та комунікаційних засобів з метою отримання прибутку та задоволення потреб споживачів.

Електронна комерція як система включає в себе: суб'єкти електронного бізнесу, процеси реалізація продукції та послуг, маркетинг, розрахункові операції та мережі як внутрішньофірмові, так і глобальні. Всі компоненти

електронної комерції перебувають у взаємозв'язку завдяки засобам мережевого зв'язку.

Оскільки для вітчизняного ринку електронна комерція є досить новим явищем, як для виробника, так і для споживача важливо оцінити з одного боку ті вигоди, які принесе участь у електронному бізнесі, а з іншого – потенційні проблеми, що можуть постати на шляху їх взаємодії. Необхідним є систематизація як переваг, так і проблем впровадження електронної комерції в розрізі її суб'єктів, оскільки один й той самий пункт для виробника може бути перевагою, а для споживача – проблемою чи навпаки.

Таким чином, доцільно систематизувати переваги електронної комерції наступним чином:

1) для споживачів:

- нижчі ціни у порівнянні з традиційними магазинами;
- доступність інформації про товари, послуги в Інтернет-магазинах у режимі реального часу цілодобово без вихідних [5].
- використання торгівельних платформ, інтернет-магазинів, сайтів-агрегаторів інтернет-магазинів з метою вивчення ринку товарів та послуг, порівняння їх характеристик, цін;
- можливість купувати елітні, рідкісні товари у зарубіжних магазинах, на аукціонах, резервувати місця в готелях різних країн та отримувати інші високоякісні послуги іноземних компаній[4];
- наявність пошукових систем, які дозволяють споживачам знайти інформацію про необхідні товари та послуги;
- можливість конфіденційного здійснення покупок;
- зменшення ймовірності здійснення транзакції з несумлінними, недосвідченими продавцями;
- можливість отримати швидко, просто безкоштовні зразки та скористатись фірмовою доставкою товарів від виробника;
- цифрові продукти, нематеріальні товари можуть бути одразу доставлені до споживача через мережеві канали;
- можливість обміну відгуками про товари та послуги, а також їх пошуку через соціальні мережі, спільноти, блоги тощо.
- більша відкритість компаній до споживачів[1].

2) для виробників:

- зниження обсягу первісних вкладень в бізнес, невиробничих витрат;
- зменшення чисельності персоналу та фонду оплати праці, що обумовлено повною або частковою автоматизацією процесів, спрощенням комунікації в межах підприємства[6].
- скорочення циклу виробництва та продажу, підтримка бізнес-процесів у режимі on-line;
- зручність проведення маркетингових досліджень;
- великий потенціал розвитку системи роботи із клієнтами, без ризику, що система «знайде» собі інше місце роботи, як це нерідко відбувається із продавцями, що набрали досвід;

- надання нових видів послуг та освоєння нових сегментів ринку, глобальний доступ до світових ринків;
- рівність умов доступу до ринку як для великих корпорацій, так і для невеликих підприємств;
- цілеспрямований адресний вплив на споживацький сегмент за допомогою індивідуальних електронних засобів зв'язку;
- можливість роботи в режимі цілодобового доступу та інтерактивного спілкування із споживачем;
- пільгові умови оподаткування та сплати митних платежів;
- підвищення рівня прихильності споживачів до торгової марки.

3) для ділових контрагентів:

- оперативність отримання інформації, в тому числі при міжнародних операціях;
- поліпшення бізнес-контактів, можливість співпраці із партнерами незалежно від географічних кордонів [2].

4) для держави та суспільства:

- широкий асортимент товарів та послуг, що надаються населенню у різних сферах;
- нарощування потужності національної економіки, надходження інвестицій, розвиток інфраструктури, науки та техніки, підвищення рівня життя населення, зменшення «цифрового» розриву;
- створення нових робочих місць;
- підвищення рівня національної безпеки;
- за рахунок здійснення покупок в мережі зменшується автомобільний трафік та відповідно забруднення навколишнього середовища.

З іншого ж боку, електронна комерція має і негативні аспекти, які були згруповані за таким же принципом як і вигоди:

1) для споживачів:

- через засоби ідентифікації особи користувача можна здійснювати контроль за нею, перевіряти її діяльність;
- сегмент населення, що не має доступу до мережі залишається неохопленим, до того ж не всі види товарів є представленими в мережі;
- споживачі не мають змоги в повній мірі пересвідчитись у якості товару чи послуги до моменту отримання його.
- необхідність сплати авансу в повному або частковому обсязі від вартості покупки;
- складний порядок повернення товарів у випадку бажання клієнта повернути покупку;
- логістика виконання замовлення має швидкість, або продуктивність, неадекватну швидкості Internet, окрім того зростає вартість невеликих замовлень за рахунок поштових послуг, послуг перерахунку коштів;
- запутаність і громіздкість Internet;
- відсутність мотивів відвідування магазинів, безпосередньо не пов'язаних зі здійсненням купівель [3].

2) для виробників:

- у системі електронної торгівлі упускається ефект, можливий тільки при особистому контакті покупця й продавця і, що досягає за рахунок чарівності продавців, їхніх інтуїтивних здатностей й уміння продати навіть не занадто бажаний для покупця товар;

- посилення конкурентної боротьби, її перехід на глобальний рівень, до того ж для країн, що розвиваються є характерним низький рівень охоплення населення мережею;

- необхідність забезпечення потужної технологічної основи для функціонування е-комерції, її постійного оновлення вимагає значних вкладень фінансових ресурсів;

- проблеми ціноутворення, так як внаслідок відкритості інформації виробники не можуть завищувати ціни;

- складність організації діяльності та розробки онлайн-вітрини;

- внаслідок відкритості інформації зростає ймовірність порушення прав інтелектуальної власності, плагіату, фінансових шахрайств, тому постає проблема інформаційної безпеки;

- невизначеність та складність організації бухгалтерського обліку, внутрішнього контролю, переорієнтація інформаційних потоків із традиційних паперових носіїв у електронну форму, що за умов необізнаності працівників може ускладнити прийняття управлінських рішень;

- недостатня обізнаність працівників із сучасними інформаційними технологіями та системами, а висококваліфіковані кадри зазвичай вимагають значних витрат на оплату праці;

- необхідність залучення спеціалістів, що будуть здійснювати адміністрування сайту, оновлювати контент інформаційного ресурсу.

3) для ділових контрагентів:

- за умов існування е-комерції посередництво втрачає свої позиції, а тому взагалі може зникнути;

- необхідність підвищеної довіри між партнерами, фінансових та інших гарантій, оскільки реальне існування контрагента є невизначеним;

- необізнаність контрагентів із правилами ведення іноземного бізнесу, відсутність уніфікованих стандартів взаємодії в мережі можуть призвести до виникнення непорозумінь та конфліктів;

- складність координації економічних відносин, що складаються на віртуальному ринку із матеріальними аспектами цих відносин.

4) для держави та суспільства:

- нерівномірність розвитку електронної комерції у різних регіонах, галузях та в різних ланках виробництва;

- для країн з невисоким економічним розвитком електронний бізнес не є пріоритетним напрямом розвитку, окрім того вимагає вкладень в розвиток науки, техніки, інфраструктури;

- монополізація ринків, оскільки сектор малого підприємництва не завжди може вистояти перед викликами конкурентного середовища;

- внаслідок ускладнення контролю товарно-грошових потоків в мережі, правову невизначеність, створюються сприятливі передумови, які часто використовуються недобросовісними платниками податків для здійснення протиправної діяльності, зокрема, ухилення від оподаткування чи незаконної мінімізації сплати податків, різного роду шахрайств та зловживань.

Таким чином, кожен із потенційних учасників електронної комерції оцінивши наведені переваги та недоліки, зможе оцінити доцільність власної участі у електронному сегменті економіки. Переваги та недоліки електронної комерції були доповнені та систематизовані в розрізі суб'єктів електронного бізнесу: виробники, споживачі, ділові контрагенти, суспільство. Така систематизація є об'єктивно необхідною, оскільки одній й ті ж вигоди для одного суб'єкта, можуть бути проблемою для іншого. Такий підхід дозволить підвищити рівень обізнаності учасників електронної комерції.

Список використаних джерел

1. Одарченко А. М. Особливості електронної комерції та перспективи її розвитку в Україні/ А. М. Одарченко, К. В. Сподар// Бізнес Інформ. – 2015. – №1. – С. 342–346. // Бізнес Інформ. – 2015. – №1. – С. 342–346.
2. Тардаскіна Т.М. Електронна комерція: Навчальний посібник / Тардаскіна Т.М., Стрельчук Є.М., Терешко Ю.В. – Одеса: ОНАЗ ім. О.С. Попова, 2011. – 244 с.
3. Філіппова Л. Л. Електронна комерція: за і проти / Л. Л. Філіппова // Вісник Нац. техн. ун-туХПІ. – Харків : НТУ «ХПІ». – 2013. – № 44 (1017). – С. 58-65.
4. Ховрак І. В. Електронна комерція в Україні: переваги та недоліки / І. В. Ховрак // Економіка. Фінанси. Право. - 2013. - № 4. - С. 16-20.
5. Чучко Н. О. Електронна торгівля в системі світогосподарських відносин/ Н. О. Чучко, Г. М. Лозікова // Економіка промисловості. — 2011. — № 4. — С. 153–158.
6. Юдін О. М. Системи електронної комерції: створення, просування і розвиток : монографія / О. М. Юдін, М. В. Макарова, Р. М. Лавренюк. – Полтава : РВВ ПУЕТ, 2011. – 201 с.

Новак Н.П. – д.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ
ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЗАСТОСУВАННЯ МІЖНАРОДНИХ
СТАНДАРТІВ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ

Ринкові умови господарювання зумовлюють певні специфічні особливості ведення бухгалтерського обліку, пов'язані з тим, що підприємства, в тому числі і аграрні, як констатується в Законі України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» [1], самостійно визначають свою облікову політику. Звісно, що при цьому мають враховуватись вимоги, які встановлені тим же законом щодо державного регулювання бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності з метою створення єдиних правил, які є обов'язковими для всіх підприємств та гарантують і захищають інтереси користувачів. У той же час ринкові перетворення зумовлюють більшу свободу дій суб'єктів господарювання. Отже, на кожному сільськогосподарському підприємстві треба, базуючись на встановлених основних принципах, визначати власну облікову політику.

Потреба в обліковій політиці зумовлена, насамперед, особливостями діяльності аграрних підприємств, які не можуть бути відображені з достатньою повнотою в жодному нормативному документі внаслідок їх специфічності, хоч у цілому бухгалтерський облік на кожному підприємстві ґрунтується на відповідному нормативно-правовому забезпеченні — законах і підзаконних, актах, які безпосередньо регулюють організацію бухгалтерського обліку і звітності, а також вимогах фінансового, господарського і земельного права. Ступінь свободи конкретного аграрного підприємства у формуванні облікової політики, законодавче обмежений державною регламентацією бухгалтерського обліку у вигляді переліку методик і облікових процедур. Однак передбачаються допустимі альтернативні варіанти і підприємство має можливість вибору конкретних способів оцінки, калькулювання, складу бухгалтерських рахунків тощо. Саме ці обставини дозволяють стверджувати, що необхідність формування облікової політики підприємства об'єктивно зумовлена.

Отже, облікова політика – це форма діяльності суб'єктів у галузі бухгалтерського обліку з метою реалізації власних інтересів. Встановлення певної облікової політики в широкому розумінні передбачає організацію облікового процесу на підприємстві. Деякі вчені, зокрема Бутинець Ф.Ф. [2, с. 311] вважають, що в широкому розумінні облікову політику можна розглядати як управління бухгалтерським обліком, а у вузькому – як сукупність способів ведення обліку. Для вирішення питання розробки облікової політики, яка б відповідала вимогам МСФЗ в аграрних підприємствах, необхідно також визначити основні принципи та особливості її формування.

Важливим принципом застосування Міжнародних стандартів фінансової звітності відносно облікової політики є її послідовність, яка передбачає необхідність для суб'єкта господарювання вибору та застосування облікової політики послідовно до подібних операцій, іншим подіям і умовам. Слід зазначити, що принцип послідовності в застосування облікової політики являється основним і в національних положеннях обліку. Такі досить жорсткі вимоги пояснюється тим, що «стабільна» облікова політика дозволяє порівняти фінансову звітність за різні періоди.

Міжнародні стандарти не регламентують структуру документа про облікову політику, тому при його складанні, вважаємо за можливе використовувати загальноприйнятну структуру такого документу з розкриттям організаційно-технічних та методичних питань організації та ведення обліку. Документ про облікову політику, складений відповідно до вимог МСФЗ, може складатися з трьох розділів і додатків:

1. Загальні положення.
2. Організаційно-технічні питання.
3. Методичний розділ.

Щоб забезпечити системність, послідовність і повноту викладення альтернатив в обліковій політиці, доречно робити вибір послідовно: спочатку визначити способи й альтернативи, передбачені МСФЗ 1, потім МСФЗ 2 і так далі. Також не треба в обліковій політиці передбачати всі можливі ситуації та варіанти, оскільки МСФЗ робить наголос на принципах, а не на процедурах [3, с. 24]. Адже облікова політика – це лише загальне керівництво до дії на майбутнє, вона не в змозі замінити відомості методичного характеру, які повинні бути розкриті у примітках до фінансової звітності. Важливо звернути увагу на те, що облікова політика повинна бути єдина для всіх компаній групи (холдингу). І це є позитивним моментом для здійснення керівництва аграрним холдингом.

Відмітимо, що при проведенні щорічного міжнародного аудиту представниками «великої п'ятірки» одним з основних завдань є опис бізнес-процесів компанії. Тому, на нашу думку не варто чекати приходу аудиторів, а бажано виділити найосновніші бізнес-процеси підприємства та зробити їх опис. Опис бізнес-процесів дозволить побачити всю сукупність операцій підприємства, краще зрозуміти організаційну структуру, чіткіше розподілити обов'язки та відповідальність між співробітниками і підрозділами компанії, виписати облікову політику. Наприклад, можна виділити такі бізнес-процеси: закупівля, продаж, капітальні ремонти, основні засоби, виробництво продукції, заробітна плата, виплати персоналу тощо.

Наступним етапом є аналіз зафіксованих бізнес-процесів, виявлення між ними зв'язку й оцінка їх раціональності та ефективності. Не треба боятися того, що в результаті аналізу процесів необхідно буде провести реорганізацію структури підприємства. Іноді дешевше і швидше змінити які-небудь бізнес-процеси в підприємстві, ніж застосувати вимоги нових стандартів до старої системи. В європейських країнах, які вже мають відповідний досвід, час на

впровадження стандартів та адаптацію бізнесу досягав 3-5 років. У більшості країн був передбачений перехідний етап принаймні протягом першого періоду підготовки звітності, коли передбачалось паралельне ведення обліку як за Міжнародними стандартами фінансової звітності, так і за національними стандартами бухгалтерського обліку []. Для України – країни з перехідною економікою, де здійснюється паралельне ведення трьох систем обліку: податкового, фінансового, а в деяких компаніях і обліку за міжнародними стандартами, законодавці виділили небагато часу.

Особливо проблемним є питання переходу на міжнародні стандарти невеликих аграрних підприємств. Для малого та середнього бізнесу – це насамперед додаткові витрати на перепідготовку фахівців та високовартісні програми. Позитивним є те, що на сьогоднішній день такий перехід є добровільним, тому у підприємств є час на вивчення таких стандартів. Отже, вибір при формуванні облікової політики, як за національними так і міжнародними стандартами завжди залишається за підприємством. Створена на підприємстві облікова політика, розроблений план рахунків і прописані правила та процедури бухгалтерського обліку означають, що велику частину роботи по переходу на Міжнародні стандарти фінансової звітності уже зроблено. Але необхідно постійно відстежувати зміни в міжнародних стандартах і зміни в бізнес-процесах компанії, щоб своєчасно вносити коригування до облікової політики.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України, № 996–ХІ від 16.07.1999р. // Баланс. – 2013. – №2-3. – С. 3-9.
2. Бутинець Ф.Ф. Організація бухгалтерського обліку: підручник для студентів спеціальності 7.050106 «Облік та аудит» вищ. навч. закл. / Ф.Ф. Бутинець, О.П. Войналович, І.Л. Томашевська / За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 4-е вид., доп., перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2006. – 528 с.
3. МСФЗ: трансформація звітності на наскрізному прикладі: практичне керівництво серії «Бібліотека «Баланс» / [гол. ред. О. Целуйко]. – Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2014. – 96 с.
4. Топ-документи по бухгалтерському обліку: закон, план рахунків, стандарти: практичне керівництво серії «Бібліотека «Баланс» / [гол. ред. О. Целуйко]. – Дніпропетровськ: ТОВ «Баланс-Клуб», 2015. – 285 с.

Олійник В.С. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Руснак А.В. – д.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СУТНІСТЬ РИЗИКІВ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В
АГРОПРОМИСЛОВОМУ ВИРОБНИЦТВІ

У сучасному економічному просторі умови інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві стають дедалі складнішими, кількість чинників, які впливають на їхню стабільність і результати щораз збільшується. Цьому сприяє зростаюча глобалізація, інтеграція, відкритість економічного простору, зростаючі вимоги до якості продукції з боку споживачів. Зміна цих умов може бути як сприятливою, так і несприятливою для інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві, тобто вона пов'язана з певним ризиком.

Проблема ризиків є багатофакторною та становить імовірне відхилення від очікуваних розмірів в інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві під впливом непередбачених і форс-мажорних обставин.

Суттєвою методологічною проблемою є з'ясування взаємозв'язку категорій «ризик» і «загроза» в інноваційно-інвестиційній діяльності. Щодо цього визначено, що:

- ризик щодо загрози є первинною категорією, тоді як загроза вторинна і впливає з ризику [1];
- ризик – категорія загальна, неконкретна, це те, що поки не демасковано, а загроза – це те, що реально, демасковано, тобто це категорія конкретна [2];
- ризик наявний завжди, коли є інноваційно-інвестиційна діяльність, тоді як загроза – ні, вона може бути, а може й не бути і виникає тільки за наявності певних умов [3].

Для демаскування і оцінки рівня загроз інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві найбільш придатні такі методи аналізу: SWOT-аналіз, PEST-аналіз, метод розробки сценаріїв розвитку подій [4].

У агропромисловому виробництві ризик можна розглядати як один із головних чинників інноваційно-інвестиційної діяльності. На сьогодні найбільш розробленою є теорія ризику в секторі фінансових інвестицій. Менш розвинутою є теорія ризику щодо виробництва, особливо агропромислового. Це пов'язано з тим, що в капіталістичних країнах в агропромисловому виробництві не існувало потужних підприємств, а банкрутство фермера не викликало таких потрясінь, як банкрутство потужної корпорації. У країнах з плановою економікою теорія ризику не розвивалась, оскільки економічні суб'єкти не мали свободи господарювання.

Останнім часом в Україні науковці щораз більше досліджень присвячують проблемам ризику. Це зумовлено тим, що економічні суб'єкти,

отримавши свободу господарювання самостійно відповідають за результати своєї виробничої та інвестиційної діяльності. Майнові та фінансові втрати не компенсуються державними органами, а банкрутство за певних обставин може стати реальністю для кожного економічного суб'єкта [5].

Сутнісні характеристики ризику можна згрупувати за трьома напрямками. Перший напрямок забезпечує пояснення ризику з точки зору фінансових результатів комерційної діяльності. Ризик – це небезпека чи можливість втрат при настанні деяких подій [6]; це величина можливого збитку, ризик втрати доходу. Другий напрямок дає змогу визначити поняття «ризик», використовуючи математичний понятійний апарат. Тому «ризик» трактується як: відхилення фактично встановлених даних від типового; середнього рівня чи альтернативного значення досліджуваного чинника; можливість відхилення якихось величин від очікуваних значень; функція, яка є результатом імовірності та величини збитку; еквівалент варіації розподілу ймовірностей усіх можливих наслідків ризикової ситуації; вартісне вираження ймовірності події, що призводить до збитків. Третій напрямок передбачає взаємозв'язок ризику з можливістю відхилення від очікуваного розвитку подій [5, 7]. На нашу думку, зазначене положення найбільше відповідає економічним реаліям, що сприяє розподілу ризиків та їхніх джерел за класифікаційними ознаками.

Отже, ризиком слід вважати дію чи бездіяльність в умовах невизначеності, яка зумовлена динамічністю середовища, де функціонують економічні суб'єкти та в результаті чого виникає можливість як отримати дохід, так і зазнати втрат [8].

Використовують різні терміни щодо ризику – комерційний, економічний, інвестиційний, підприємницький, інноваційний тощо. Серед видів цілеспрямованої діяльності людини можна виділити й інноваційно-інвестиційну в агропромисловому виробництві і, як наслідок, економічний ризик, пов'язаний з нею. Такий економічний ризик – це можливе відхилення від завдань, які визначили економічні суб'єкти при здійсненні інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві.

Причиною існування ризику в інноваційно-інвестиційній діяльності в агропромисловому виробництві є невизначеність, тобто неможливість точно передбачити вплив умов на результати цієї діяльності [9]. Загалом усі умови, які впливають на результати інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві, можна поділити на дві групи: природні та економічні. Відповідно джерелом ризику можна вважати природні та економічні умови, в яких вплив одного економічного суб'єкта чи групи суб'єктів, їхніх економічних відносин на діяльність іншого економічного суб'єкта може бути прямим чи опосередкованим.

Список використаних джерел

1. Клапків М.С. Питання етимології економічного ризику / М.С. Клапків / Фінанси України. – 2001. – №4. – С. 14-20.

2. Кльоба Л.Г. Ризик-менеджмент комерційного банку / Л.Г. Кльоба, В.Л. Кльоба // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – №18. – С. 213-222.
3. Липчанська О.В. Визначення ефективних підходів щодо обліку та аналізу інвестиційних ризиків у сучасних умовах інвестиційного розвитку України / О.В. Липчанська // Держава та регіони. – 2009. – №1. – С. 194-196.
4. Мацибора Т.В. Ризик як складова інвестиційного процесу / Т.В. Мацибора // Економіка АПК. – 2008. – №11. – С. 90-92.
5. Андрійчук В. Менеджмент: прийняття рішень і ризик: навч. посіб. / В. Андрійчук, Л. Бауер. – К.: КНЕУ, 1998. – 316 с.
6. Балабанов И.Т. Риск-менеджмент / И.Т. Балабанов. –М.: Финансы и статистика, 1996. – 192 с.
7. Пікус Р.В. Підприємницький ризик в АПК / Р.В. Пікус // Вісник академії праці і соціальних відносин. – 2001. – №1. – С. 119-125.
8. Федун І.Л. Управління ризиками інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві / І. Федун // Агросвіт. – 2013. – №22. – С. 19-25.
9. Вергал К.Ю. Дослідження стратегічного інноваційного розвитку підприємства методами системного економіко-математичного моделювання / К.Ю. Вергал // Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2008»: праці VI Міжнар. наук.-пр. конф., 3-5 грудня 2008 р. – Х.:НТУ «ХП», 2008. – С. 117-118.

Осадчук І.В. – к.с-г.н, доцент
Завгородня М.С. –здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Менеджмент»
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ У СФЕРІ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ

Персонал готельно-ресторанних закладів безпосередньо і постійно контактує з клієнтами. Здатність задовольнити потреби найбільш вимогливих клієнтів значною мірою впливає на результативність і ефективність діяльності підприємства. Тому важливим результатом дослідження ефективності роботи будь-яких підприємств готельно-ресторанного бізнесу є розробка пропозицій щодо удосконалення управління їх персоналом та побудови ефективної системи управління ним.

Для України проблема управління персоналом на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу є надзвичайно актуальною, оскільки її вирішення є не лише запорукою ділового успіху і репутації таких підприємств, а й визначальним фактором при формуванні загального враження про культуру гостинності нашої країни.

Дослідження управління поведінкою персоналу було закладено в наукових працях таких учених, як Д. Мак-Грегор, А. Маслоу, Е. Мейо, Г. Саймон, Ф. Тейлор, А.Файоль та ін. Незважаючи на наукову і практичну увагу, комплексне дослідження питань удосконалення управління персоналом, що впливають на результати діяльності підприємств готельно-ресторанного господарства, до цього часу не проводилося.

У ході дослідження встановлено, що для сучасного етапу розвитку управління персоналом підприємств готельно-ресторанного бізнесу характерні декілька тенденцій: зміна підходів до управління персоналом, що виражається у зростанні актуальності концепції управління людськими ресурсами та концепції управління людиною; розвиток руху персоналу та підвищення рівня його компетентності; зростання уваги до проблеми підвищення економічної та соціальної ефективності управління персоналом; усвідомлення і підвищення значимості корпоративної культури.

Сучасна концепція управління підприємством передбачає виокремлення з більшої чисельності функціональних сфер управлінської діяльності тієї, яка пов'язана з управлінням кадрової складової виробництва – персоналом підприємства. І це надзвичайно важливо, адже управління людьми має важливе значення для всіх організацій. Це пов'язано з тим, що людина є найважливішим елементом виробничого процесу на підприємстві, а його персонал в цілому є одним із тих факторів, які приносять вирішальний успіх. Вкладення в людські ресурси та кадрову роботу стають довгостроковим фактором забезпечення конкурентоспроможності та виживання підприємств готельно-ресторанного бізнесу.

Наразі управління поведінкою людей стає вирішальною умовою, що забезпечує конкурентоспроможність підприємств і організацій, стабільність їх розвитку. Тому поведінковий підхід до управління людиною в організації є одним із пріоритетних напрямів сучасного менеджменту. З позицій поведінкового підходу, управління зумовлене тим, що результативність організації безпосередньо залежить від ефективної діяльності її людських ресурсів. Управління поведінкою персоналу з урахуванням особистісних, соціально-психологічних, мотиваційних та інших особливостей людей може сприяти отриманню значного економічного ефекту навіть без економічних витрат, тому менеджери, знаючи, розуміючи й усвідомлюючи індивідуальні особливості кожного працівника, можуть значно покращувати загальні результати роботи організації. Однак до такого сприйняття принципів роботи керівники підприємств готельно-ресторанного бізнесу у реальній ситуації бувають не готові: вони не можуть правильно організувати справу, забезпечити результативність та вдосконалення професіоналізму кадрів.

Відомо, що сучасні умови господарювання вимагають творчого й наукового підходу, певних навичок і досвіду. Тому зростання професійного потенціалу керівника, рівня його компетентності у вирішенні дедалі складніших ситуацій залежить, насамперед, від його досвіду, тривалості практичної діяльності. Практичний досвід допомагає керівникові віднаходити

найефективніші методи управління, озброєє його вмінням раціонально організувати працю підлеглих, ефективно мобілізувати творчу ініціативу колективу, розробляти перспективну кадрову політику [1].

Кадрова політика на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу повинна будуватися на наступних принципах: повна довіра до працівника і надання йому максимальної самостійності; у центрі економічного управління повинні бути не гроші, а людина та її ініціатива; результат діяльності підприємства має визначатися ступенем згуртованості колективу; максимальне делегування функцій управління співробітникам; розвиток мотивації працівників [2].

Ефективними способами нематеріальної мотивації співробітників в готельному та ресторанному бізнесі є: звання та шана (дошка пошани, звання покоївки чи офіціанта місяця, різні титули, оприлюднення вимог та чітких правил отримання певних титулів – такі способи, як і раніше, відмінно себе показують) [3]; вибір часу для відпустки (покоївки та офіціанти з найкращими показниками першими визначають період своїх відпусток, а інші задовольняються тим, що їм залишилося); вибір вихідних днів (аналогічно з вибором часу для відпустки: хороші співробітники самі визначають собі вихідні дні, а решта відпочивають в незайнятий час); особливі знаки уваги (керівник може проявити їх по відношенню до тих працівників, хто цього справді заслужив: особисто привітати з днем народження і подарувати невеликий подарунок, поцікавитися успіхами сина-студента тощо); купон на відгул (додатковий вихідний у будь-який день на розсуд працівника) як гарна заміна премії за перевиконання плану, перемогу у змаганні тощо; зміна формату звернення керівника до підлеглих зі звернення «на ти» на звернення «на Ви» і навпаки, якщо керівник хоче показати, що поважає і сприймає працівників як своїх друзів (однак, цей метод працює і підходить не завжди); позиція при розстановці офіціантів по залу в закладах ресторанного бізнесу, де офіціантів ділять по зонам (кращому офіціанту, який заслужив це своєю працею і відповідальним ставленням, слід віддавати саму бажану позицію в залі - зону, яка користується найбільшою популярністю у гостей, і де, відповідно, простіше заробити чайові [4].

У цілому обслуговування на підприємстві готельно-ресторанного бізнесу буде кращим, якщо співробітники закладу люблять клієнтів і намагаються зрозуміти їхні вимоги і бажання; поважають не лише клієнтів, а й своїх колег та керівників; добре розуміють повідомлення, які в той чи інший спосіб надсилають клієнти; вміють налаштовуватися на клієнтів; впевнені, що їхня професія – престижна. Домогтися всього цього допоможе правильно вибудована й ефективна система мотивації персоналу.

Встановлено, що досвідчені й успішні власники готельно-ресторанного бізнесу добре розуміють, що для того, щоб розвиватися, мати успіх у конкуруючому середовищі і забезпечити успішний розвиток закладу готельно-ресторанного господарства, слід оптимізувати віддачу від вкладень капіталу не тільки у матеріальні та фінансові ресурси, а й у людські. Тобто потрібно

створювати комфортні умови для праці, вміти аналізувати і запроваджувати сучасні інноваційні методи роботи, мотивувати та підтримувати ініціативу своїх працівників, навчати їх та розвивати їхні вміння й навички.

Отже, сьогодні потрібні нові принципи і методи планування і регулювання діяльності персоналу закладів готельно-ресторанного господарства з позиції дії закономірностей сучасної економіки і вимог практики господарювання, а ще - нові методи підготовки фахівців до управління розвитком готельно-ресторанного бізнесу. Наукове забезпечення вирішення цих проблем сприятиме створенню ефективно функціонуючої сфери готельно-ресторанного господарства в Україні.

Список використаних джерел

1. Нечаюк Т. Л. Готельно-ресторанний бізнес: менеджмент : навч. посіб. для студ. вищих навч. закл. / Т. Л. Нечаюк, Н. О. Телеш. – Київ : Центр Навчальної Літератури, 2015. – 346 с.

2. Кабушкин Н. И. Менеджмент гостиниц и ресторанов : учеб. пос. для студентов ВУЗов / Н.И. Кабушкин. – М. : Новое знание, 2010. – 315 с.

3. Пічугіна Т. С. Проблеми і напрямки формування системи управління персоналом на підприємстві ресторанного господарства на початковому етапі розвитку / Т. С. Пічугіна, В. М. Селютін, Д. Г. Єрьомін. – Харків : ХДУХТ, 2016. – 342 с.

4. Гакова М. В. Концептуальні підходи до управління персоналом підприємств готельно-ресторанного господарства / М. В. Гакова // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. – 2014. – С. 130–136.

Охременко І.В. – к.г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

Формування галузі сільського туризму розглядається як одна з можливостей поглиблення трансформаційних перетворень економіки з метою розбудови сільських територій. Дослідження сільського туризму розглядається переважною більшістю дослідників лише у контексті обмеженого сегменту ринку туристичних послуг зорієнтованого на внутрішній попит сезонного характеру. Запропоновано визначити розвиток зеленого туризму одним з напрямів структурної політики аграрного сектору економіки.

Тенденції розвитку сільського господарства віддзеркалюють екстенсивний тип відтворення. Тому першочергового значення набуває визначення нових шляхів підвищення ефективності аграрного сектору [1]. Продовження перебігу процесу трансформацій аграрного сектору України, спрямованого на розбудову сільських територій має здійснюватися шляхом

втілення політики стійкого довгострокового розвитку за допомогою формування нової структурної політики направленої на розвиток соціально-спрямованих галузей.

У частині трансформацій аграрного сектору проблематичним є формування механізму розвитку сільських територій. Його формування охоплює дослідження та удосконалення структури аграрної економіки України та визначення важливих факторів її побудову. До них належать природні, економічні, соціальні, історико-політичні та зовнішньоекономічні фактори. Крім цього, нова структура має формуватися на основі народногосподарського, природно-ресурсного, інноваційного потенціалів та потенціалу праці. Визначення факторів та встановлення потенціальних можливостей структури дозволяє сформувати важливі складові механізму трансформацій, які ґрунтуються на принципах цілісності, компліментарності, взаємозалежності та синергії. Ефективна реалізація механізму розвитку сільських територій сприяє формуванню нової структури аграрного сектору направленої на зростання добробуту сільського населення [2].

Обрання перспективних напрямів розвитку сільських територій полягає у розбудові допоміжних галузей аграрного сектору з максимальним використання вільних трудових ресурсів. У цьому контексті потенціал праці є найбільш значущим фактором розвитку сільського туризму, що обумовлюється високим рівнем безробіття у сільській місцевості, низьким рівнем кваліфікації працівників сільського господарства та необхідністю пошуку джерел зростання доходів домогосподарств.

Подолання бідності сільського населення є головним пріоритетним завданням державної політики в цілому. Вирішення цієї проблеми має першочергове значення та повинне вирішуватися шляхом створення можливостей реалізації намірів сільського населення у веденні власної справи, що актуалізує розвиток сільського туризму. У цьому контексті розвитку сільського туризму є важливим напрямом трансформацій аграрного сектору південного регіону. Ризики ведення агробізнесу у цьому регіоні обумовлено особливостями кліматичних умов, що унеможлиблює довгострокове прогнозування зростання зайнятості на селі та є причиною скорочення чисельності сезонних працівників в окремі роки.

Специфіка сільського туризму дозволяє виокремити ряд переваг, які слід поділити на блок соціально-економічного розвитку сільських територій, що полягатиме у збільшенні кількості робочих місць та джерел доходів домогосподарств у сільській місцевості за рахунок стимулювання розвитку діяльності сфери обслуговування в сільській місцевості (туристичні послуги щодо побутового обслуговування, розваг та організації дозвілля) [3].

Інфраструктурний блок переваг сільського туризму містить розбудову сільської інфраструктури та комунального облаштування сільських територій. Блок культурно-інтелектуального розвитку формується зі створення засад стійкої громадської думки про збереження навколишнього середовища, принципу раціонального природокористування, поширення екологічно

орієнтованого способу життя серед населення, підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Рекомендації до розвитку сільського туризму може реалізовуватися у вигляді стратегії поглиблення спеціалізації допоміжних галузей сільського господарства на регіональному рівні. З метою реалізації такої стратегії мають застосовуватися фінансові заходи щодо зміцнення матеріально-технічної бази осередків сільського туризму та підвищення конкурентоспроможності туристичних послуг для того, щоб забезпечити конкурентні переваги на основі об'єктивних та суб'єктивних факторів. Таким чином можуть бути залучені фінансові ресурси як домогосподарств так сільських громад. Реалізація окреслених завдань вимагає стимуляції інвестиційної та інноваційної діяльності підприємств сільського туризму, що повинна реалізовуватися через надання гарантій законності ведення даного виду бізнесу, захищеності прав приватних інвесторів та банківських установ, які виявляють бажання прийняття участі у кредитуванні даної галузі.

Список використаних джерел

1. Гражевська Н. І. Еволюція сучасних економічних систем: навч. посіб. К.: Знання, 2011. 286 с.
2. Биркович В. Сільський зелений туризм — пріоритет розвитку туристичної галузі України // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. 2011. №1 (6). С. 138—143.
3. Потравка Л. О. Напрями покращення структурної політики сільського господарства України // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. 2016. Вип. 6. С. 171—175.

Охріменко І.В. – д.е.н., професор

Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна

ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЇ ТА УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ РИНКОМ

Багатий та успішний досвід розвитку аграрного сектору провідних країн світу закономірно породжує необхідність його глибокого вивчення та використання у вітчизняній господарській практиці. На наш погляд, із зарубіжного досвіду організації та управління аграрним ринком заслуговують на увагу та творче застосування в умовах України наступні моменти.

Ставлення держави до аграрного ринку як до надзвичайно важливої складової національної економіки, від якої залежить благополуччя всього суспільства, а стійкі порушення нормального стану обмінних процесів, навпаки, несуть в собі загрозу дестабілізації всього суспільного виробництва. У Сполучених Штатах Америки це було відображено ще в Законі 1933 р. щодо

регулювання сільського господарства. Не випадково в кінці 80-х років дослідники визначили роль цього закону як одного з основних антикризових заходів "нового курсу" президента Ф. Рузвельта. Саме в цьому законі було закладено основні принципи та форми свідомого утримання торгівлі сільськогосподарською (фермерською) продукцією у попередньо визначених доцільних соціально-економічних параметрах. А це вже не що інше як організація та управління аграрним ринком.

Логічно другим моментом слід назвати концептуальний погляд на аграрний ринок як систему, обмежено здатну до саморегулювання, що об'єктивно потребує адекватного зовнішнього втручання з метою досягнення та збереження певних соціально-економічних пропорцій обміну.

Важливим моментом є і продуктової підхід до внутрішньої деталізації, структуризації аграрного ринку. Наприклад, у Європейському Союзі функціонує понад 20 ринків окремих видів сільськогосподарської продукції та продовольства, кожен з яких має окрему систему організації та управління, свій механізм регулювання та підтримки цін. Це ринки зерна, рису, яловичини, цукру, свинини, птиці, яєць, фруктів та овочів, молочних продуктів, оливкової олії, олійного насіння, льону та конопель, хмелю, риби, тютюну, вина, коконів тутового шовкопряда, насінневого матеріалу, квітів, баранини та ягнятини, сухих кормів, білкових культур. В деяких країнах ЄС існують ринки томатів, шампінйонів та інших продуктів. При необхідності економічні інструменти регулювання - цілові, порогові, інтервенційні ціни і т.п. - в межах одного ринку поглиблено диференціюються за культурами та територіями. Названі ціни застосовуються для регулювання ринків зерна, цукру, продукції олійних культур, молока та молочних продуктів. Для ринків овочів та фруктів застосовуються базисні (середньоарифметичні ринкові за попередні три роки), довідкові (середньоарифметичні найнижчі на провідних територіальних ринках за останні три роки), закупівельні (частка базисних, диференційованих за культурами) ціни. Для багатьох продуктів зі значними обсягами виробництва, яким важко забезпечити вигідний збут, застосовується квотування виробництва або збуту. Перевищення квот має наслідком дестимулювання ціною чи зменшенням субсидій. Можна назвати багато інших прикладів доцільності та ефективності продуктової деталізації (структуризації) аграрного ринку.

Абстрактні догми теорії ринкової економіки не передбачають і навіть забороняють позаринкову взаємодію операторів ринку. Реальна господарська практика розвивалась у діаметрально протилежному напрямі. Об'єднуються самі сільськогосподарські товаровиробники. Вони створювали прості машинні гуртки та співтовариства (Німеччина) для спільного використання потужної техніки, кооперативні машинні синдикати для придбання та використання машин особливо для культур з критичними термінами збирання урожаю (Великобританія), виробничі кооперативи для спільного використання всіх виробничих ресурсів. Повсюдного поширення набули постачальницько-збутові кооперативи, частка яких в загальному обсязі реалізації фермерської продукції сягає 60-90%. Завдяки цьому досягається концентрація пропозиції. Замість

численних фермерів-членів кооперативу на ринок виходить один збутовий кооператив. Це серйозні, але кількісні зміни ринкових відносин.

Значно потужніший якісний вплив справляє на ринкові відносини взаємодія операторів ринку в рамках вертикальної інтеграції. Вона може бути агропромисловою або агропромислово-торгівельною. При агропромисловій її учасниками стають ферми, що виробляють певну сільськогосподарську сировину (зерно, цукрові буряки, соняшник і т.д.), та відповідні переробні підприємства, які її переробляють (млини, цукрові та олійні заводи і т.д.). При агропромислово-торгівельній ланцюг поле-завод доповнюється підприємствами оптової, а нерідко й роздрібною торгівлі.

Наслідком вертикальної інтеграції є також біполяризація аграрного ринку, надання йому природної побудови "інтегровані виробники - кінцеві споживачі". Агропромислово-торгівельна інтеграція породжує також центри організації та управління агропромисловим виробництвом і ринком. В ролі таких центрів виступають приватні чи кооперативні агропромислово-торгівельні об'єднання з обсягами діяльності національного масштабу (20-30% відповідного ринку), державні та кооперативно-державні ринкові ради, приватні та приватно-державні міжпрофесійні організації. Останні позитивно зарекомендували себе у Великобританії та Канаді, а найбільший досвід функціонування міжпрофесійних організацій нагромаджено у Франції.

Важливу роль відіграє чітка законодавча основа організації та управління аграрним ринком. Так, у Франції це закон 1980 року щодо міжпрофесійних об'єднань як центрів організації та управління продуктовими ринками. Істотними його складовими є наступні. По-перше, в галузі виробництва та збуту кожного продукту або групи споріднених продуктів може діяти лише одне об'єднання. Це курс на монополію. По-друге, основними завданнями об'єднань є пристосування пропозиції до попиту, регулювання пропозиції, проведення в життя ринкових регламентів, у тому числі й цін та умов розрахунків, контроль за дотриманням стандартів якості, збільшення обсягів збуту на внутрішньому та зовнішньому ринку, укладання міжпрофесійних угод та розроблення типових контрактів. В цій же країні для регулювання ринків використовуються і декрети. В Нідерландах відповідно з прийнятим у 1950 р. Законом про організацію сільського господарства практичні заходи по організації галузевих ринків покладені на вертикальні виробничі палати. У Сполучених Штатах Америки також існує великий законодавчий масив з питань регулювання ринку, зокрема, відстеження фермерських витрат. Конгрес намагається сам регламентувати законами навіть дрібні деталі регулюючого механізму. Окремі аспекти регулювання розробляються на рівні штатів. У Канаді ще у 1959 р. прийняли Закон про сільськогосподарську стабілізацію, який має організаційно-регулююче спрямування. В його основі лежало визнання необхідності гарантування дохідності сільськогосподарських товаровиробників. Після доопрацювання у 1995 р. закон дістав нову назву, яка точніше відображає його суть і призначення - Закон про захист доходів фермерів (Farm Income Protection Act). У Німеччині завершення першого етапу

становлення системи державного втручання в аграрну сферу ознаменувалось прийняттям "Сільськогосподарського закону" 1955 року. В Японії на законодавчій основі функціонують оптові ланки ринкової інфраструктури. Локальна нормотворча діяльність в Італії представлена міжгалузевими угодами.

Таким чином, системна побудова державного регулювання аграрного ринку за кордоном включає:

- ідеологічну (теоретичну) основу (паритет, певний рівень дохідності ферм, світовий ринок);
- робочі механізми та робочі органи (регулювання цін, попиту, пропозиції, експортно-імпортний режим, ТКК (товарно-кредитна корпорація), закупівельні установи тощо);
- широку цінову палітру (цільові, заставні, шлюзові, порогові, інтервенційні, ціни вилучення, довідкові, базисні і т.д.);
- значні обсяги бюджетного фінансування;
- обов'язковий державний чи наддержавний (ЄС) законодавчий супровід.

Загалом, перелічені світові закономірності для вітчизняної науки загальновідомі. Проте в Україні, як відомо, в ході здійснення аграрної реформи питанням організації та управління сільськогосподарським ринком приділялось мало уваги. Реформування здійснювалось переважно в напрямі створення власника, тобто під знаком абсолютизації відносин власності. Надто великі надії покладались на автоматичне ринкове саморегулювання.

Панкратьєва Т.Л. – асистент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ В УКРАЇНІ

За останні роки туристична галузь почала дуже розвиватись і являє собою невід'ємну складову соціально-економічного розвитку України, розвитку індустрії якої сприяє розширення політичних, економічних, наукових і культурних зв'язків між Україною та іншими державами.

Україна має всі передумови для розвитку внутрішнього та іноземного туризму: особливості географічного розташування й рельєфу, сприятливий клімат, багатий природний, історико-культурний та туристично-рекреаційний потенціал. Але нині розвиток цієї важливої сфери економіки є недостатнім, значна частина природних територій та об'єктів культурної спадщини непристосована для туристичних відвідувань, туристична інфраструктура в цілому не відповідає якісним параметрам, а туристичні послуги в більшості секторів туристичної індустрії – вимогам до якості обслуговування [1].

В Україні постає проблема в необхідності активізувати потенціал розвитку туристичної галузі. Вирішення цієї проблеми дасть змогу підвищити зростання соціально-економічних показників підприємств, регіону та країни

загалом, які будуть залежати від того, наскільки успішно і раціонально використовуватимуться рекреаційні ресурси.

Залежно від спеціалізації виділяють природничі, історичні, художні, архітектурні, літературні, музичні, театральні та інші музеї. В Україні функціонує 485 таких закладів, кількість експонатів основного фонду яких становить 11,2 млн од. Найбільший інтерес для туристів можуть становити історичні, художні, етнографічні та природничі музеї, які репрезентують довкілля та культуру тієї місцевості чи країни, яку вони відвідують. В Україні їх нараховується 223. Наймасовішими ж є краєзнавчі музеї (155 закладів), які здебільшого мають місцеве значення. Увагу туристів приваблюють і нетрадиційні музеї, в яких зібрані унікальні колекції (музей писанкового розпису у Коломиї, музей пошти у Ніжині чи музей однієї вулиці в Києві). Найбільшу кількість музеїв мають м. Київ, Кіровоградська, Полтавська, Чернігівська та Харківська області. Найбагатші музейні фонди знаходяться у м. Київ, Львівській області [2].

Туризм є однією з найприбутковіших сфер національної економіки, яка з року в рік без значних залучень інвестицій та державних дотацій стабільно нарощує обсяги виробництва туристичного продукту в Україні. Під час розробки ринкових механізмів стимулювання й сприяння розвитку туризму, надання пріоритетності цій галузі, ефективного використання грошових коштів і фінансових інструментів, могло б стати джерелом поповнення місцевих і державних бюджетів. І саме іноземний (в'їзний) туризм є одним з пріоритетних видів туризму для України як вагомий чинник поповнення валютними надходженнями та у створенні додаткових робочих місць.

В Україні пріоритетним є сільський туризм як тематичний напрям кластеризації, орієнтований на організацію відпочинку туристів у приватних господарствах сільської місцевості з використанням майна та трудових ресурсів, особистого селянського, підсобного або фермерського господарства, природно-рекреаційних особливостей місцевості та культурної, історичної, етнографічної спадщини регіону. Основними об'єктами такого відпочинку є:

1) екоферми, екоготелі, екокафе (місця, де надають послуги проживання та відпочинку в екологічно-чистих умовах і харчування, що передбачає вживання екологічно чистих продуктів);

2) агрооселі (житловий комплекс призначений для рекреаційної діяльності при агротуризмі, що включає і садиби).

Такий тематичний напрям кластеризації розглядається як:

1) засіб подолання бідності й безробіття в сільській місцевості та як альтернатива сільському господарству;

2) можливість отримання прибутків від прийому на проживання туристів і надання їм супутніх послуг (харчування, риболовлі, катання на конях, полювання та ін.);

3) можливість облаштування туристичних маршрутів й організації екскурсій;

4) можливість пропонування туристам екологічно-чистих продуктів харчування, товарів народного промислу;

5) можливість отримання прибутків від проведення культурно-розважальних заходів (ярмарок, фестивалів) [3].

Світова фінансово-економічна криза вплинула на туристичну діяльність як у світі, так і в Україні, зокрема, відобразилася у скороченні кількості платоспроможних туристів, подорожчанням низки туристичних і готельних послуг, гальмуванні розвитку суміжних із туризмом видів діяльності, внаслідок чого туристична сфера зазнала значні збитки. Разом з тим, туризм є важливою бюджетоформуючою сферою економіки й підтримка його функціонування в складних умовах посткризового розвитку є завданням як держави так і регіональних владних та управлінських органів [4].

Ринок туристичних послуг виявив значний "запас міцності", який ґрунтується на сталості туристичної мотивації населення, що забезпечив йому стійкість, консолідацію і керованість, здатність до регенерації в умовах кризи, викликаної як політичною, так і економічною нестабільністю, внаслідок чого намітились такі тенденції:

а) посилення державної підтримки галузей індустрії туризму;

б) інтеграція суб'єктів туристичного ринку всіх рівнів;

в) переважання в діяльності суб'єктів ринку пропозиції маркетингових стратегій, спрямованих на диверсифікацію ринків;

г) посилення уваги до дослідницької діяльності в сфері туризму задля інтенсифікації внутрішнього туризму, так і запровадження "нішових" стратегій на міжнародному туристичному ринку;

д) посилення ролі інформаційної складової в діяльності ринку [5].

Ці тенденції призведуть до перерозподілу міжнародних туристичних потоків в бік зростання внутрішніх регіональних переміщень, які будуть значно перевищувати міжрегіональні переміщення, що поглибить територіальну диференціацію в рівнях споживання туристичних послуг і позначиться посиленням поляризаційних процесів на фоні динамічної інноваційності туристичних ринків високоінтенсивного та стабілізованого типів. Україна належить до країн, де туризм як активний спосіб проведення дозвілля заохочувався державою, пропагувався та стимулювався шляхом соціалізації туристичних послуг і тому був сприйнятий більшістю населення як складова способу життя.

Тому для розвитку туризму в Україні необхідно виконати низку завдань, які полягають у істотному нарощуванні мережі туристичних об'єктів і інфраструктури, у підтримці малого підприємництва туристичної сфери, розвитку міжнародної співпраці, економічному стимулюванні розвитку матеріальної бази, туристичної інфраструктури через залучення позабюджетних джерел, зокрема іноземних інвестицій для реконструкції і нового будівництва туристичних об'єктів, вдосконаленні системи інформаційного забезпечення

туристичної індустрії, створенні крайової інформаційно-довідкової системи туризму, проведенні активної рекламної діяльності, вдосконаленні системи підготовки, перепідготовки і підвищення кваліфікації туристичних кадрів, проведенні необхідних наукових досліджень у сфері туризму, розвитку та підтримці приватного сектору. Втілення цих завдань у реальність дасть змогу привабити як іноземних, так і національних туристів.

Потрібно реконструювати і розширити мережі туристичних об'єктів і послуг. Допомогу повинні отримати й суб'єкти малого і середнього бізнесу. Приватний сектор становить незначну конкуренцію у готельній сфері підприємництва. За допомогою дрібних підприємців туристи можуть справді відчувати колорит культури України, бути віддаленішими від навколишнього світу і водночас почувати себе у безпеці.

Список використаних джерел

1. Камушков О. С. Управління розвитком туристичної сфери України: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством". Запоріжжя, 2010. 25 с.
2. Маслиган О. О. Практика кластеризації сфери туризму та рекреації в Україні // Сталий розвиток економіки. 2013. № 4. С. 181–190.
3. Коваль П. Ф., Алешугіна Н. О., Андрєєва Г. П. Розвиток розважального сектору туріндустрії як засіб зміцнення туристичного потенціалу України // Актуальні проблеми економіки. 2010. № 6. С. 78–83.
4. Гоблик-Маркович Н. М. Маркетингове забезпечення розвитку туризму в прикордонному регіоні: автореф. дис. ... к.е.н.: спец. 08.00.05 "Розвиток продуктивних сил і регіональна економіка". Ужгород, 2011. 23 с.
5. Мельниченко О. А., Шведун В. О. Особливості розвитку індустрії туризму в Україні: монографія. Харків: Вид-во НУЦЗУ, 2017.- 153 с.

Петрова О.О. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

СТРАТЕГІЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ АГРАРНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ

На сучасному етапі функціонування аграрного сектора економіки України сільськогосподарські підприємства опинились в умовах, які характеризуються високим рівнем невизначеності, ризику та нестійкості. Це пояснюється багатьма причинами, в тому числі й тим, що вітчизняні підприємства не мають достатнього досвіду виживання в умовах кризових фаз циклічного розвитку економіки, стикаються з рядом нових проблем. Як свідчать статистичні дані, більшість аграрних підприємств перебуває у кризовому стані, понад третини з них – на

пізніх стадіях кризи та є потенційними банкрутами. Водночас системні, структурні кризи змушують розробляти та застосовувати особливі управлінські підходи, які забезпечують своєчасний початок боротьби з кризовими ситуаціями.

У зв'язку з цим особливого значення набуває виокремлення сфери стратегічного антикризового управління та розробки стратегії подальшого запобігання кризовим явищам.

Значний внесок у дослідження сутності кризових явищ зробили такі вітчизняні та зарубіжні вчені: В. О. Василенко, Л. О. Лігоненко, М. В. Тарасюк, О. О. Хіленко, Г. Дейл, В. В. Шляхетко. Проблеми антикризового управління досліджували такі вчені, як: Е. Альтман, У. Бівер, О. О. Терещенко, З. Є. Шершньова, В. М. Багацький, Е. А. Уткін та ін. В той же час на сьогодні немає єдиного підходу до створення системи стратегічного антикризового управління в аграрній сфері.

Довготривала фінансова криза у сільському господарстві зробила сільськогосподарських товаровиробників неконкурентоспроможними учасниками аграрного ринку.

Криза у сільському господарстві може погіршити ситуацію і в інших суміжних галузях, адже агропромисловий комплекс забезпечує продовольчу безпеку і гарантує робочі місця в сільській місцевості.

Обґрунтування критеріїв класифікації аграрних криз на основі виявлення їх природи, причин, що викликали й ініціювали кризу, дозволило обґрунтувати напрямки запобігання і подолання економічних криз у сільському господарстві. Згідно із запропонованою класифікацією виділяють аграрні кризи на мікро- і макрорівні (табл. 1).

Настання аграрної кризи тестується на макрорівні критичним погіршенням показників розвитку аграрного виробництва в країні або регіоні порівняно з попереднім періодом або світовими тенденціями (для регіону – тенденціями розвитку галузі в країні). Кризи на мікрорівні проявляються у різкому погіршенні фінансово-економічних характеристик сільськогосподарського підприємства у динаміці і відображають особливості розвитку конкретного підприємства [1].

Під антикризовим управлінням розуміють постійно діючий процес виявлення, запобігання та подолання кризових явищ на підприємстві (чи їх наслідків) з використанням інструментів сучасного менеджменту та спеціальних інструментів антикризового управління з метою підтримки постійної життєздатності підприємства та недопущення його банкрутства [2].

На розробку стратегії виходу із кризової ситуації (прийняття відповідних управлінських рішень) в антикризовому управлінні впливають чинники такі, як:

- категорія проблеми;
- умови виконання управлінських рішень;
- достатність вихідної (первинної) інформації;
- достовірність інформації;
- масштаб проблеми;
- технічне оснащення.

Класифікація аграрних криз

Групова ознака	Види криз
<i>Аграрні кризи на макрорівні</i>	
Залежно від обсягу виробництва і ступеня задоволення потреб	– криза надвиробництва – криза недовироблення
За структурою соціально-економічних відносин, що детермінують природу виникнення	– економічна – соціальна – організаційна – технологічна
За можливостями прогнозування	– передбачувана (закономірна) – несподівана (випадкова)
Залежно від масштабу	– регіональна – національна – світова
За характером виникнення	– кон'юнктурна – структурна – циклічна
<i>Аграрні кризи на мікрорівні</i>	
Залежно від фактора, що визначає природу кризи	– криза виробництва – фінансова криза – криза управління – криза маркетингу
Залежно від етапу життєвого циклу підприємства	– криза розвитку – криза лідерства – криза автономії – криза втрати контролю – криза синергії

В антикризовому управлінні вирішальне значення має сама стратегія управління, де головна увага приділяється проблемам виходу з кризи, безпосередньо пов'язаних з усуненням причин, що сприяють виникненню кризи.

Стратегія антикризового управління підприємством – сукупність дій і послідовність прийнятих управлінських рішень, що дозволяють оцінити, проаналізувати і виробити необхідну систему впливу на оздоровлення підприємства з метою запобігання його банкрутства або мінімізації наслідків кризи. Можна стверджувати, що в центрі антикризової стратегії управління може бути будь-яка мета: виживання, забезпечення (підтримка) конкурентоспроможності, задоволення потреби клієнтів, оптимальне використання своїх сильних сторін для досягнення переваг над конкурентами тощо.

Викладене вище вказує, що вирішальне значення в антикризовому управлінні має стратегія. Антикризова стратегія буде ефективною, якщо буде:

- диференційована за видами криз,
- врахована глибину протікання кризи,
- врахована причини розвитку кризи,
- враховані стадії життєвого розвитку кризи.

Виходячи з типів антикризового менеджменту, відповідно до етапу перебування аграрного підприємства в кризовому стані, існують різні стратегії антикризового управління:

- попередження кризи, підготовки до її появи;
- вичікування зрілості кризи для успішного вирішення проблем її подолання;
- протидії кризовим явищам, уповільнення її процесів;
- стабілізації ситуацій за допомогою використання резервів, додаткових ресурсів;
- розрахованого ризику;
- послідовного виведення з кризи;
- передбачення і створення умов усунення наслідків кризи [3].

Стратегія антикризового розвитку підприємства має включати два типи стратегії – стратегія подолання кризи й стратегія недопущення кризи. Таким чином, стратегічне антикризове управління аграрним підприємством має бути симбіозом оперативного менеджменту, що включає контроль поточної ситуації на основі постійного моніторингу внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії подолання кризи й стратегічного управління, що включає прогнозування ситуації в майбутньому на основі постійного моніторингу внутрішнього й зовнішнього середовища, вибір і реалізацію стратегії недопущення кризи.

Список використаних джерел

1. Ніценко В.С. Кризовий стан сільськогосподарських підприємств: передумови і симптоми виникнення кризи. *Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму*. 2010. № 1 (3). Том 2. С. 237-274
2. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: [навчальний посібник] / Василенко В. О. – К. : ЦУЛ, 2003. – 504 с.
3. Рубан В.М. Типи і види стратегій в антикризовому управлінні. Тактики антикризового управління. / В.М. Рубан // Вісник Херсонського державного університету. – Вип.7. – Ч.2. – 2014. С.68 – 71.

Петько В.М. – ст. викладач

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Будь-яке туристичне підприємство розглядається як система різноманітних складових, кожна з яких потребує захисту. Йому належить технічна, комерційна, інтелектуальна інформація, використання якої конкурентами може послабити становище підприємства на ринку туристичних послуг і як наслідок втрати прибутку. Саме це зумовлює необхідність підприємством захищати свій потенціал, матеріальні і нематеріальні ресурси, тобто створити систему забезпечення економічної безпеки. Основними

завданнями системи забезпечення економічної безпеки підприємства є комплексний аналіз загроз, оцінка їхнього пролонгованого впливу і формування комплексу заходів, що дозволяє підприємству успішно функціонувати в нестабільних умовах зовнішнього і внутрішнього середовища.

Економічна безпека підприємства – це стан юридичних, виробничих відносин і організаційних зв'язків, матеріальних і інтелектуальних ресурсів, при якому забезпечується стабільність функціонування, стійка реалізація основних комерційних інтересів і цілей статутної діяльності, захищеність від негативного впливу зовнішніх і внутрішніх загроз та дестабілізуючих чинників [1, с. 25].

Забезпечення економічної безпеки суб'єктів господарювання туристичного бізнесу полягає в розробці заходів, спрямованих на запобігання збитку від негативних впливів на їхню діяльність. Ступінь захищеності пріоритетних фінансових інтересів, можливості забезпечення економічної безпеки підприємства багато в чому залежать від своєчасної ідентифікації небезпек і загроз економічній безпеці, із застосуванням комплексного підходу при їх аналізі. Загрози економічній безпеці підприємства мають складну ієрархічну структуру і можуть бути класифіковані за такими ознаками як сфера і джерело виникнення, ступінь ймовірності, тривалість впливу, ступінь розвитку, ступінь напруженості тощо. Необхідність комплексного аналізу загроз з урахуванням їх співпідпорядкованості, структурних взаємозв'язків з метою розробки адекватних захисних реакцій підприємства робить актуальним формування ефективного методичного забезпечення системи управління економічною безпекою.

Система економічної безпеки підприємства складається з таких функціональних складових [1, 2]:

- фінансова безпека розглядає і регулює питання фінансово-економічної стабільності підприємства, стійкості до банкрутства, визначає параметри платоспроможності і ефективного використання ресурсів;
- силова безпека займається забезпеченням фізичної безпеки працівників підприємства, охороною майна, протидією криміналу, взаємодією з правоохоронними і іншими державними органами;
- інформаційна безпека – ефективне інформаційно-аналітичне забезпечення господарської діяльності підприємства, захист власної інформації, ділова розвідка тощо;
- техніко-технологічна безпека припускає створення і використання такої технічної бази, технологій і бізнесів-процесів, що підсилюють конкурентоздатність підприємства;
- кадрова безпека - це процес запобігання негативним впливам на економічну безпеку підприємства за рахунок ризиків і загроз, пов'язаних з персоналом, його інтелектуальним потенціалом і трудовими відносинами;
- правова безпека має на увазі всебічне юридичне забезпечення діяльності підприємства, професійну правову роботу з контрагентами і владою, вирішення інших правових питань.

Система економічної безпеки туристичного підприємства та механізм її забезпечення передбачає вирішення завдань економічної безпеки не тільки спеціально створеними підрозділами, а при активній участі всіх відділів і служб підприємства в межах покладених на керівників структурних підрозділів обов'язків по проблемах безпеки.

Необхідно пам'ятати, що головна роль в забезпеченні економічної безпеки підприємства належить його персоналу.

Кадровий потенціал, або людські ресурси – це основні ресурси підприємства. Тільки вони можуть приносити прибуток, але одночасно персонал є джерелом всіх внутрішніх загроз економічній безпеці підприємства. В кінцевому підсумку запорукою успіху будь-яких управлінських рішень є лояльність і мотивування працівників. Створення системи забезпечення економічної безпеки підприємства є важливим чинником успішного розвитку будь-якого підприємства, і з цим не варто зволікати.

Список використаних джерел

1. Камлик М.І. Економічна безпека підприємницької діяльності. Економіко-правовий аспект / М.І. Камлик – Навч. посібник. – К.: Атіка, 2005. – 432 с.
2. Козаченко А.В. Экономическая безопасность предприятия: сущность и механизм ее обеспечения. / А.В. Козаченко, В.П. Пономарев, А.Н. Ляшенко – К.: Либра, 2003. – 280 с.

Пірятинець С. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти зі спеціальності «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Шепель Т.В. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

**«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ФОРМУВАННЯ АСОРТИМЕНТУ ТОВАРІВ У РОЗДРІБНІЙ ТОРГІВЛІ***

Формування асортименту є одним з найважливіших елементів комерційної діяльності, який забезпечує комерційний успіх та відповідний рівень конкурентоспроможності. Успішно організувати закупівлю в умовах економічної кризи досить складно.

Основними джерелами формування асортименту є підприємства-виробники та оптові посередники.

Перетворення виробничого асортименту в торговельний починається на підприємствах оптової торгівлі, які організують закупівлю і доставку основної маси товарів складного асортименту.

Високі показники господарсько-фінансової діяльності та культура

торговельного обслуговування населення на підприємствах роздрібно́ї торгівлі залежать від постійної наявності в продажу широкого асортименту товарів.

У магазинах, як і на базах, відносно вузький виробничий асортимент перетворюється у широкий торговий, що включає товари різних спеціалізованих виробничих підприємств. Випуск товарів в умовах ринкової економіки, направлений на задоволення різноманітних потреб населення з врахуванням місцевих, національних і кліматичних умов, тому першочерговим завданням магазинів є формування такого товарного асортименту.

До загальних чинників формування асортименту належать попит покупців і виробництво товарів, а також соціально-економічні, демографічні, національно-побутові та природнокліматичні [1].

До специфічних чинників належать: тип і розмір магазину, його технічна оснащеність; умови товаропостачання; чисельність населення, що обслуговується; місце знаходження магазину; транспортні умови, в тому числі стабільність транспортних комунікацій у різні сезони року; щільність транспортної мережі; середній радіус дії і пропускна спроможність магазину.

У практиці торгівлі групування асортименту товарів для організації їх продажу в магазинах здійснюється за трьома ознаками: товарно-галузевою, спільності споживчого призначення, частоти попиту та складності асортименту.[2]

За товарно-галузевою ознакою формується переважно асортимент продовольчих і деяких непродовольчих товарів.

Більшість непродовольчих товарів групується за ознакою єдності споживчого призначення. При цьому їх асортимент об'єднується у споживчі комплекси, на основі яких здійснюється спеціалізація магазинів, секцій універмагів та формується їх асортимент.[3]

Магазини, які працюють за системою споживчих комплексів, мають більшу торговельну площу, ніж спеціалізовані магазини.

Плануючи структуру асортименту магазинів однорідної товарної спеціалізації, потрібно враховувати можливості раціонального поділу праці між великими і дрібними магазинами, між магазинами центру міста і його мікрорайонів, рядових сіл і кущових, робочих центрів.

Під час формування асортименту товарів необхідно забезпечити правильне поєднання товарів різної вартості, постійного і періодичного характеру споживання, різного діапазону цін.[3]

Важливу роль відіграє правильне формування асортименту в магазинах самообслуговування, технологія продажу товарів у яких має значні відмінності від магазинів, які торгують за традиційними методами. Асортимент товарів у таких магазинах повинен орієнтуватися на максимальну самостійність покупців у виборі товарів, а одним з основних напрямків формування асортименту є створення споживчих комплексів і мікрокомплексів.

Його формування у роздрібній торговельній мережі потребує не тільки встановлення групового і видового асортименту, раціонального розміщення його в окремих магазинах, а й постійного регулювання і систематичного

контролю за дотриманням його повноти і стабільності.

Асортимент товарів у магазинах з часом зміцнюється під впливом виробництва та купівельного попиту населення. Глибоке вивчення цих змін та врахування їх у повсякденній роботі дозволяє працівникам сфери торгівлі вносити відповідні корективи в асортиментні переліки товарів, формуючи оптимальний асортимент у магазинах.[2]

Асортиментний перелік магазину затверджують на один рік, після закінчення якого вносять корективи з врахуванням зміни купівельного попиту та кон'юнктури торгівлі, населення товарного ринку, змін в асортименті товарів, що реалізуються.

Використання в практиці торгівлі обов'язкових асортиментних переліків дозволить забезпечити населення необхідним асортиментом товарів, вистояти в конкурентній боротьбі, забезпечуючи краще обслуговування населення товарами.

У результаті переходу до ринку в нашій країні утворилася досить велика частка населення з низькими доходами, що призвело до зниження купівельного попиту і стійкості продажу товарів. У цьому зв'язку під час формування асортименту товарів у магазинах слід забезпечувати наявність у продажу однойменних товарів з різними цінами. Таким чином можна задовольняти попит різних груп і верств населення згідно з їх грошовими доходами.

В асортимент товарів магазинів з продажу продовольчих товарів повинні входити також і супутні непродовольчі товари частого попиту. У найбільш розвинених країнах непродовольчі товари становлять у супермаркетах 30—45 % загальної кількості реалізованих товарів. Частка непродовольчих товарів у загальній кількості найменувань товарів має становити в універсамах 25—35 %, а в інших продовольчих магазинах з універсальним асортиментом товарів — 15—20 %.[2]

Асортимент непродовольчих товарів у продовольчих магазинах варто встановлювати згідно з попитом населення, що користується послугами цих підприємств, а також з урахуванням розміщення магазинів з торгівлі непродовольчими товарами даного профілю. Значну питому вагу в асортименті непродовольчих товарів повинні мати галантерейні і парфюмерно-косметичні товари -- приблизно 40% обігу. Поряд з цим в асортимент продовольчих магазинів включаються також іграшки, посуд, деякі господарські товари, панчішно-шкарпеткові вироби, дрібні текстильні товари, папір, письмове приладдя та ін.

Розроблення для магазинів обов'язкових асортиментних переліків товарів сприяють кращому задоволенню попиту покупців, підвищенню відповідальності окремих торгових працівників за постійну наявність у продажу необхідних населенню товарів.

Список використаних джерел

1. Дашков Л. П., Памбухчянц В. К. Комерція і технологія торгівлі: підручник для вузів. М.: Видавничо-торгова корпорація "Дашков і К" ", 2010. С. 160.
2. Порядок формування асортименту товарів [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://stud.com.ua/73442/marketing/asortimentnu_politiku
3. Організація управління торгово-технологічним процесом в магазині [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://studfiles.net/preview/5424447/page:13/>

Подаков Є.С. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ КОНТРОЛІНГУ ТА ПРОБЛЕМИ
ЙОГО ВПРОВАДЖЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ

Важливою умовою забезпечення євроінтеграційного розвитку економіки України є вдосконалення систем управління підприємствами на основі впровадження досягнень світової науки та практики менеджменту. Особливого значення в сучасних умовах господарювання набуває проблема підвищення координованості бізнес-процесів підприємства та ефективності прийняття управлінських рішень для вирішення стратегічних та оперативних задач. Необхідність в системній інтеграції різноманітних аспектів управління бізнес-процесами підприємства стала однією із основних причин виникнення контролінгу в світовій теорії та практиці управління. Впровадження контролінгу дозволяє підвищити рівень координованості процесів планування, контролю, обліку, аналізу і регулювання на підприємстві, забезпеченості їх методичною та інформаційною базою, за рахунок чого дозволяє підвищити якість управлінських рішень та ефективність системи управління в цілому. Особливе значення для подальшого розвитку контролінгу набувають питання пізнання і практики контролінгу, як основи його подальшого розвитку.

Проблемам вивчення і розробки теорії і практики контролінгу приділялась значна увага на протязі останнього часу. Значний внесок у дослідження цієї проблеми внесли вітчизняні вчені та практики: Зинченко В.А., Лала О.М., Максимова В.Ф., Петренко С.Н., Стефанюк І.Б., Пушкар М.С., Пушкар Р.М., Цигилик І.І. Великий вплив на розвиток теорії і практики контролінгу мають праці закордонних авторів: Вебер Ю, Дайте А., Кюппер Х., Майнер Е., Манн Р., Райхман Т., Хан Д., Хорварт П.; російських вчених: Данілочкіна Н.Г., Івашкевич В.Б., Кармінський А.М., Оленев Н.І., Примак А.Г., Токаренко Г.С., Фалько С.Г. та інші.

Вивчення наукових праць щодо системи контролінгу дає підстави вважати, що питання контролінгу аграрних підприємств недостатньо висвітлені

у вітчизняній економічній літературі. В наукових дослідженнях немає однозначного підходу до визначення економічної сутності контролінгу, недостатньо досліджено механізм контролінгу аграрних підприємств і на сьогодні залишилися недостатньо розкритими цілий ряд питань, пов'язаних з сучасними особливостями нових умов господарювання національної економіки. Відповідно до цього основним завданням даного дослідження є з'ясування сутності та змісту контролінгу в управлінні аграрним підприємством, узагальнення його теоретично-методологічних основ та визначення проблемних моментів при застосуванні системи контролінгу на вітчизняних підприємствах.

В сучасний період трансформації умов господарювання відбувається зміна концепції, парадигми управління, що передбачає зміну цілей і завдань підприємства, систем забезпечення прийняття ефективних рішень. Сучасне аграрне підприємство - це складна динамічна система, орієнтована на досягнення конкретних цілей. Ефективність функціонування системи управління підприємством характеризує передусім ступінь досягнення цілей підприємства та вирішення конкретних оперативних і стратегічних задач. Новий механізм управління потребує нових підходів, одним з яких є контролінг, що виник на межі поєднання економічного аналізу, планування, управлінського обліку та менеджменту. Контролінг передбачає поєднання теорії прийняття рішень, математичного моделювання, теорії систем, інформаційного та організаційного моделювання. Однією з основних причин виникнення і запровадження системи контролінгу стала необхідність системної інтеграції різноманітних аспектів управління бізнес-процесами. Контролінг забезпечує методичну та інструментальну базу для підтримки основних функцій управління: планування, контролю, обліку та аналізу, а також оцінки ситуації для прийняття управлінських рішень. На даний час у зв'язку з низкою причин, пов'язаних передусім з розвитком інформаційних систем, поняття контролінгу все більше наближається до значень "керівництво, регулювання, управління" (однак не "контролювання") і виражає нову концепцію управління, породжену практикою сучасного менеджменту.

Контролінг може бути систематичним, таким, що розвиває використовувані ним традиційні бухгалтерські, аналітичні та інші прийоми й способи, і проблемним, що дає змогу виробити дієві управлінські рішення як оперативного, так і стратегічного характеру. Сучасна ситуація для аграрних підприємств, як і раніше, характеризується використанням ті ж самих підходів і методів, що застосовувалися раніше: строго централізовані або децентралізовані системи управління; командно-адміністративні методи управління; низький рівень впроваджуваних інновацій; напрямок інвестицій на підтримку виробництва, а не на його відновлення; ігнорування або недооцінка факторів зовнішнього середовища тощо. Таким чином, дана проблема полягає у тому, що більшість менеджерів будь-якого рівня управління схильні до рішень по стереотипах, що склалися у них в результаті попереднього досвіду і навчання.

При сучасному рівні розвитку ринкових відносин незмірно ускладнюється орієнтація підприємства, що веде не просто до зростання ролі управління ним, а до якісних змін у всій структурі і методах управління. Досить швидко відбувається процес інтеграції традиційних методів планування, обліку, нормування, контролю й аналізу в єдину систему одержання, обробки інформації і прийняття на її основі управлінських рішень, систему, що управляє підприємством, будучи орієнтована на досягнення не тільки оперативних поточних цілей одержання прибутку того або іншого розміру, але і на глобальні стратегічні цілі, виживання підприємства, його екологічний нейтралітет, збереження робочих місць, тобто на соціальні фактори, систему, у якій переважної стає не вузьке, конкретне, ортодоксальне мислення керуючий справами, а системне, комплексне рішення проблем. Ці об'єктивні тенденції і процеси в основному і визначають терміном «контролінг». Вітчизняний менеджмент повинний вже сьогодні зрозуміти, які проблеми постають перед ним в умовах реального ринку з дійсно жорсткою конкурентною боротьбою. Середовище постійно змінюється. Навіть лідери бізнесу часом не переживають 5-річний період. Виникає необхідність інтеграції всіх управлінських функцій підприємства, введення нової функції - контролінгу, що відкриває нові шанси і можливості для конкурентоздатного підприємства. Управління таким підприємством ґрунтується вже на розумінні його як системи, що знаходиться в процесі постійного пристосування до внутрішніх і зовнішніх змін. Контролінг - нове явище, тому його впровадження може викликати опір, як з боку керівництва, так і з боку підлеглих. Щоб перебороти цей опір, швидко домогтися перших результатів, а потім затвердити на підприємстві стабільно працюючу систему, варто проаналізувати труднощі, що можуть виникнути, їхні причини і засоби, що дозволяють їм протистояти. Відсутність системного аналізу (неповні, не інтегровані рішення) при впровадженні контролінгу на вітчизняних підприємствах. Застосування системного аналізу при впровадженні контролінгу дає можливість виділити перелік і вказати доцільну послідовність виконання взаємозалежних задач, що дозволяють не упустити з розгляду важливі сторони і зв'язки досліджуваного нами об'єкта - системи контролінгу.

Однак, все ж таки, ми бачимо, що, по-перше, існують перешкоди застосування системи контролінгу на вітчизняних аграрних підприємствах, по-друге, практично кожен автор дотримується власної точки зору щодо сутності контролінгу, яка відрізняється від інших, принаймні, основним терміном, яким визначається контролінг (система, концепція, напрямок, механізм, управління тощо), а відтак, не має єдиної точки зору на контролінг як системи управління. Таким чином, різноманіття думок щодо сутності контролінгу дозволяє зробити висновок про те, що теорія системи контролінгу ще продовжує розвиватися і результати дослідження можуть слугувати підґрунтям для подальшого теоретичного та прикладного вивчення проблемних питань контролінгу в системі управління вітчизняних підприємств.

Список використаних джерел

1. Подаков Є.С. Сучасні проблеми та перспективи організації системи контролінгу на підприємствах України/ Є.С. Подаков// Таврійський науковий вісник: збірник наукових праць. - Вип. 99. - Херсон: ФОП Грінь Д.С., 2017.-С. 50-58.

2. Єфименко Т.І., Підопригора І.В. Методологічні результати дослідження контролінгу, як позафункціонального інструменту в системі управління підприємствами залізничної галузі // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2010. - №29. – С. – 320-325.

3. Пушкар М.С., Пушкар Р.М. Контролінг – інформаційна підсистема стратегічного менеджменту: Монографія. – Тернопіль: Карт-бланш, 2004. – 370 с.

**Попова О. В. – к.ю.н., Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м.Херсон, Україна
ПРАВОВІ ЗАСАДИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНУ**

Завданнями державного управління є регулювання соціально – економічного розвитку регіонів, оскільки відсутність політики регіонального розвитку може спричинити загострення економічних, соціальних потреб, диспропорцій та інші.

З часів розбудови незалежності нашої держави та розвитку її економіки різко підвищилася роль економічного розвитку регіонів, формування та зміцнення засад, направлених на високу ефективність виробництва, сприятливий інвестиційний клімат, створення максимальної кількості робочих місць, розвиток нанотехнологій з обов'язковим урахуванням специфіки регіону, його природних особливостей та збереження природних ресурсів, покращення умов якості життя населення з раціональним використанням фінансових ресурсів відповідно до визначених завдань соціально-економічного розвитку регіону тощо.

Питання розвитку і взаємодії регіонів є надзвичайно актуальними для України, адже відсутність обґрунтованої політики регіонального розвитку держави може призвести до зростання диспропорцій та загострення економічних, політичних і соціальних проблем. Регіон є цілісною системою зі своїми структурою, функціями, зв'язками із зовнішнім середовищем, історією, культурою, умовами життя населення [1].

Держава шляхом державного регулювання сприяє забезпеченню рівних умов розвитку регіонів, та функціонуванню соціально-економічних програм для стабільного розвитку економіки, покращення якості та рівня життя населення. Значення державного регулювання регіонального розвитку в умовах трансформації українського суспільства невпинно зростає. Від того, за допомогою яких механізмів та інструментів здійснюватиметься державне

регулювання регіонального розвитку, залежить якість і швидкість здійснення реформ як у регіонах, так і у країні в цілому [2].

В умовах подальшого розвитку нашого суспільства значно підвищується значення державного регулювання регіонального розвитку. Адже від того, наскільки ефективно здійснюватиметься державне регулювання, регіонального розвитку і залежатиме успішне та якісне проведення реформ в країні та в її регіонах.

Державне регулювання регіонального розвитку поширюється на ті сфери діяльності, які віднесені до компетенції державного рівня управління: політика природокористування, соціальна політика, цінова та кредитна політика, розробка правових норм розвитку економіки, визначення податкової політики та режиму зовнішньо - економічної діяльності регіону.[1]

З метою забезпечення стабільного розвитку економіки регіону розпорядженням голови Херсонської державної адміністрації за № 955 від 11 грудня 2017 року схвалено проект програми соціально-економічного та культурного розвитку Херсонської області на 2018 рік, де велику увагу приділено правовим засадам економічного розвитку нашого регіону та актуальним проблемам розвитку економіки Херсонщини. Програму узгоджено з Державною стратегією регіонального розвитку на період до 2020 року, в ній визначено цілі, основні завдання на 2018 рік, сформовано прогностичні показники до 2020 року.

Програма соціально-економічного та культурного розвитку Херсонщини на 2018 рік передбачає забезпечення узгодження дій всіх гілок влади для здійснення в регіоні єдиної державної політики, направленої на підвищення рівня життя людей.

Основою цієї Програми є забезпечення стабільного розвитку регіону шляхом проведення загальнодержавних реформ, росту ефективності економіки та успішної роботи соціальної сфери, розвиток слабких сторін регіональної економіки, формування конкурентних переваг регіону з орієнтиром на створення кращих умов для життя населення, орієнтувати виробників товарів, інвесторів, адміністрацію й населення на майбутній розвиток території [5]. В програмі є перелік обласних цільових програм, інвестиційних проектів, які будуть виконуватися в 2018 році з урахуванням раціонального використання ресурсів та фінансів згідно завдань соціально-економічного розвитку Херсонщини.

В сучасних умовах державне регулювання територіальним розвитком є ключовою ланкою державного управління. Тому доцільно впроваджувати новітні технології, регіональний моніторинг, збирання та аналіз статистичної інформації, гостроти загально-регіональних ситуацій і регіональних проблем.

Виходячи із правових засад економічного розвитку нашого регіону та враховуючи виконання пріоритетних завдань згідно Програми соціально – економічного та культурного розвитку Херсонської області на 2018 рік закладено значні підвалини по переходу територіального планування від наукових проектів до практичних дій на всіх рівнях управління.

Список використаних джерел

1. Лебединська О.; Валентюк І. Державне регулювання розвитку регіону: проблеми та перспективи. /Вісник Національної академії державного управління
2. Регіони України: проблеми та пріоритети соціально-економічного розвитку: монографія /за ред. З.С.Варналія. –К.:Знання України, 2005.
3. Розпорядження голови ОДА Херсонської області від 11.12.2017р №955
4. Програма соціально-економічного та культурного розвитку Херсонської області на 2018р.(проект) схвалено розпорядженням голови ОДА Херсонської області від 11.12.2017.№955
5. Фетисов Г.Г. Региональная экономика и управление: ученик /Г.Г.Фетисов, В.П.Орешин – М.:ИНФРА-М,2006.

Постол А.А. – к.політ.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ФОРМУВАННЯ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВЕЛИКИХ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Розробці нових механізмів ефективного функціонування аграрних підприємств має передувати розробка стратегії розвитку аграрної сфери на перспективу та встановлення методологічних засад, на яких має забезпечуватися приведення її в дію через систему економічних та інших механізмів (мотиваційних, інвестиційних, ресурсів та ін.). Механізми фінансового забезпечення великих аграрних підприємств для кожного періоду розвитку економіки країни матимуть свої особливості, а тому не можуть бути незмінними. Адже вони залежать від кон'юнктури аграрних ринків, від можливостей бюджетного фінансування галузевих та регіональних програм, від державних пріоритетів підтримки вітчизняних товаровиробників тощо.

Для забезпечення стійких конкурентних позицій на світовому аграрному ринку, підприємству агросфери, перш за все, необхідно володіти конкурентним перевагами на національному ринку та вправно формувати фінансовий механізм власної діяльності [1, с. 538]. Разом з тим, вона потребує відповідної системи матеріального, фінансового, інформаційного та організаційно-правового забезпечення. Надзвичайно важливим є те, у який спосіб здійснюється формування фінансових ресурсів, якими каналами і в яких формах вони рухаються, на яких умовах виділяються та використовуються.

В основі механізму фінансового забезпечення великих аграрних підприємств покладена мета – отримання максимально можливого прибутку за мінімальних ресурсних витрат та за мінімального ризиків. Потрібно відзначити, що при налагодженому механізмі фінансування великих аграрних підприємств у них з'явиться можливість збільшувати обсяги виробництва, тобто це прямо пропорційно вплине на розширене агропромислового відтворення. Можна

виділити концептуальні основи фінансового забезпечення:

- система фінансування, яка полягає у формуванні грошових фондів, достатніх для ефективної діяльності аграрних підприємств;
- раціональне поєднання різних елементів (за джерелами) фінансового забезпечення;
- ефективне використання фінансових ресурсів за пріоритетними напрямками розвитку агроформувань;
- організація розрахункових відносин, що відповідають критерію взаємної оптимальності для сторін, які укладають угоди;
- збільшення можливостей застосування інноваційних фінансових інструментів за рахунок поступового розширення їх кількості та якості.

Фінансовий механізм управління аграрною економікою має такі головні елементи: організаційну структуру управління фінансами в державі; чинну законодавчо-нормативну базу, яка регулює фінансове управління державними фінансами, фінансами підприємств та фінансами галузей; планування та прогнозування державних фінансів центральними економічними органами; планування децентралізованих фінансів суб'єктами господарської діяльності; систему методів і форм стимулювання й обмеження фінансово-господарської діяльності в державі; систему аудиторських і контрольних органів за функціонуванням фінансів на всіх рівнях управління [2, с. 4]. Для досягнення ефективного функціонування аграрної економіки та кожного аграрного підприємства зокрема повинна бути забезпечена чітка взаємодія всіх елементів фінансового механізму. Вплив на розвиток великих аграрних підприємств здійснюється через фінансовий інструментарій, який ґрунтується на відповідних структурних елементах фінансового механізму.

Дієвість фінансового інструментарію залежить від ефективності використання його окремих елементів. Лише комплексне застосування всіх фінансових інструментів може забезпечити якісний розвиток великих аграрних підприємств. Проблема фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств за рахунок зовнішніх джерел полягає не у відсутності фінансових ресурсів взагалі, а в доступі до них кожного окремого підприємства, а також формах і методах їх розподілу між галузями економіки і господарюючими суб'єктами [3, с. 67]. Обґрунтовано, що ключовою основою фінансового механізму забезпечення розвитку великих аграрних підприємств є фінансові ресурси, які можуть формуватися із власних, залучених та безповоротних джерел.

Розвиток великих аграрних підприємств неможливий без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, і через те, що вони мають сезонну специфіку діяльності, то найбільш прийнятним власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток, отриманий від господарської діяльності, а залученим – короткострокові і середньострокові кредити [4, с. 25]. Нині, коли рівень зношеності основних виробничих фондів значно зменшився – від 70-80% до майже 100-0% модернізації, - виконання польових та інших робіт відбувається в повному обсязі та найбільш ефективно.

Це свідчить про те, що амортизація і прибуток виступають основною складовою внутрішніх джерел фінансового забезпечення великих аграрних підприємств. Саме вони серед інших характеризуються найвищим рівнем капіталізації та фінансово-економічної стійкості й, отже, представництва на національному та європейському й світовому аграрних ринків.

Список використаних джерел

1. Олійник К.А. Розбудова системи сільської кредитної кооперації як механізму фінансової підтримки малих сільськогосподарських підприємств / К.А.Олійник // Міжнародна економічна політика: наук. журн. – КНЕУ, 2012. – Спец. вип., ч. 1. – С. 533-540.

2. Анастасова К.А. Механізм фінансового забезпечення розвитку аграрних підприємств / К.А. Анастасова // Молодий вчений: наук. журн. – № 1.1 (41.1). – 2017. – С. 1-5.

3. Дікань Л.В. Фінансове забезпечення діяльності підприємства: сутність та джерела / Л.В. Дікань, Ю.О. Голуб // Економіка розвитку. – 2007. – № 3(43). – С. 65-68.

4. Вдовенко Л.О. Важливість фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств / Л.О. Вдовенко, В.О. Білохатнюк // Культура народів Причорномор'я. – 2012. – № 227. – С. 24-26.

Потійко С.В. – аспірант

Національна академія аграрних наук ННЦ

«Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна

Бездушна Ю.С. – к.е.н., старший науковий співробітник

ОСНОВНІ АСПЕКТИ НОРМАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ МАЙНОВОГО СТРАХУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ І ШЛЯХИ ЙОГО ПОЛІПШЕННЯ

Ринок страхування, а в нашому випадку майнове страхування аграрних підприємств, у нашій країні регулюють багато нормативно-правових актів: Указів, Постанов, Законів, актів. Деякі з них потребують з часом доповнень та доопрацювань для подальшого перспективного розвитку як для страхових компаній, так і для агробізнесу.

Із проголошенням у 1991 р. незалежності нашої держави, у країні почалося законодавче реформування. Історія страхування в Україні, як суверенної держави, розпочалася у 1993 р. з прийняттям Декрету Кабінету Міністрів України «Про страхування» від 10.05.1993 р. (1993 – 1996 рр.) [1]. У ньому були закладені основні принципи та поняття страхування, пов'язані з ринком страхових послуг та державного регулювання і нагляду за ним. У 1996 р. приймають «Закону України» №85,96-ВР від 07.03.1996 «Про страхування» (1996 – 2001 рр.) [2], а в 2001 р. чинний на сьогоднішній день Закон України № 2745-III від 4.10.2001 р. «Про страхування» [3]. Крім того, страхову діяльність в

Україні, яка розповсюджується і на підприємства аграрного сектору регулюють норми Конституції України щодо власності, підприємництва, компетенції органів державної влади, регулювання підприємницької діяльності; Цивільний кодекс України; Закони України «Про власність», «Про підприємництво», «Про господарські товариства», «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг», «Про оподаткування прибутку підприємств».

Що стосується конкретно сільськогосподарських підприємств, то слід відмітити: Закон України №2238-III від 18.01.2001 року «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр.»[4], в якому було закладено основні принципи державної підтримки сільгоспвиробників. Наступними законодавчими актами були Постанова Кабінету Міністрів №59 від 27.01.2001 «Про часткову компенсацію ставки за кредитами комерційних банків, що надаються сільськогосподарським товаровиробникам та іншим підприємствам агропромислового комплексу у 2001 р.»[5], Постанова Кабінету Міністрів №1000 від 11.07.2002 «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності»[6]. За період з 2001 – 2004 рр. низкою законодавчих актів було прописано основні аспекти формування страхової політики щодо аграріїв, а саме: принципи ціноутворення, підтримки зі сторони держави, оподаткування, кредитування, обліку, що повинно було б справити позитивний вплив на аграрний ринок. Але дуже прикро, що багато програм так і не було реалізовано та використано на практиці. Наприклад, бюджетні кошти на компенсацію страхових внесків під час страхування врожаю зернових культур та цукрових буряків від встановленого переліку ризиків за Постановою №1000, за якою передбачалася компенсація з бюджету у розмірі 50 % страхового платежу, виділені так і не були.

Ключову роль в історії страхування майна агропідприємств відіграло прийняття у 2004 р. Закону України №1877-IV від 24.06.2004 «Про державну підтримку сільського господарства України»[7], розділ 3, якого присвячено страхуванню сільськогосподарської продукції, який було виключено на підставі Закону «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою» N 4391-VI від 09.02.2012 р.[8]. Державна підтримка аграрного сектору при страхуванні сільськогосподарської продукції також не була повністю реалізованою та на даному етапі залишається майже на папері.

Якщо ж складається негативна обстановка між страховиками, аграріями і державою, то потрібно, мабуть, перш за все вносити зміни до законодавчих актів, доопрацювати їх, зокрема, існує потреба у внесенні змін до Закону України «Про державну підтримку сільського господарства України».

Насамперед, потрібно перерозглянути критерії доступу страхових компаній щодо надання послуг сільгоспвиробникам; чітко визначитися із переліком обов'язкових та добровільних видів страхування майна аграрних підприємств; переглянути перелік страхових продуктів, щодо яких держава здатна компенсувати надання послуг страхування; запровадити більш лояльні комплексні програми страхування агроризиків, зокрема індексного страхування.

Одним з позитивних моментів є те, що на 2018 рік планується збільшення держпідтримки аграрної галузі в сумі 7,3 млрд. грн., що більше на 1, 8 млрд. грн. в порівнянні з 2017 р.

Список використаних джерел

1. Декрет Кабінету Міністрів України від 10.05.1993р. «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/47-93>.

2. Закон України №85,96-ВР від 7.03.1996 р. «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/85/96>.

3. Закон України № 2745-III від 4.10.2001 р. «Про страхування» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z0805-03>.

4. Закон України №2238-III від 18.01.2001 р. «Про стимулювання розвитку сільського господарства на період 2001-2004 рр.» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/2238-14>.

5. Постанова Кабінету Міністрів №59 від 27.01.2001 “Про часткову компенсацію ставки за кредитами комерційних банків, що надаються сільськогосподарським товаровиробникам та іншим підприємствам агропромислового комплексу у 2001 р.” [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/59-2001>.

6. Постанова Кабінету Міністрів №1000 від 11.07.2002 р. «Про затвердження Порядку і правил проведення обов'язкового страхування врожаю сільськогосподарських культур і багаторічних насаджень державними сільськогосподарськими підприємствами, врожаю зернових культур і цукрових буряків сільськогосподарськими підприємствами всіх форм власності» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1000-2002>.

7. Закон України №1877-IV від 24.06.2004 р. «Про державну підтримку сільського господарства України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/diyalnist-/zakonodavstvo-pro-diyalnis/zakoni-ukraini/53722.html>.

8. Закон України “Про особливості страхування сільськогосподарської продукції з державною підтримкою” від 09.02.2012 р. № 4391-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/4391-17>.

Пристемський О.С. - к.е.н., доцент
Давидко А.В. – асистент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
МЕХАНІЗМ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ БЕЗПЕКОЮ РОЗВИТКУ
АГРАРНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Висока можливість виникнення кризових явищ в економічній системі, що може призвести до зниження ефективності функціонування галузі, зумовлює необхідність своєчасного виявлення, попередження та нейтралізацію загроз фінансово-економічним інтересам і передбачає запровадження ефективного управління. Механізм управління фінансовою безпекою розвитку аграрного підприємництва необхідно розробляти відповідно до основних положень і засад реалізації загальної стратегії безпеки країни, орієнтуючись та тенденції розвитку фінансової системи.

Активна еволюція та трансформація економічної системи спровокувала відповідні зміни фінансового середовища функціонування аграрного сектору, що викликало необхідність пошуку ефективного механізму управління фінансовим потенціалом розвитку аграрного підприємництва. Основою даного механізму виступають такі основні елементи: фінансування, фінансовий контролінг та управління активами.

Управління фінансовою безпекою розвитку аграрного підприємництва необхідно здійснювати під впливом екзогенних та ендогенних факторів, які визначають загальний стан функціонування галузі та притаманні йому характеристики. Формування механізму управління повинно бути побудованим на принципах, які включають системність, інтегрованість із загальною системою менеджменту, орієнтованість на стратегічні цілі, комплексність, високий динамізм, альтернативність, ефективність, законність, адаптивність, взаємозалежність та взаємоузгодженість.

Крім того, варто зважати, що формування механізму управління залежить від тих чинників, що визначають умови функціонування сільського господарства країни. Перш за все, слід провести діагностику саме групи екзогенних факторів, а саме рівня інфляції, стану законодавчої, політичної та економічної стабільності, виявлення негативних демографічних тенденцій, що провокують зміни попиту тощо [1, с. 121-122].

Один із найголовніших елементів механізму управління фінансової безпеки розвитку аграрного підприємництва виступає фінансовий контролінг. Він повинен бути направлений на координацію витратно-дохідних процесів, управління ризиками, внутрішній консалтинг та стратегію підприємства. Для сільського господарства роль фінансового контролінг дуже важлива, оскільки дозволяє охопити більшість специфічних галузевих характеристик [2, С. 259-262].

Механізм управління фінансовою безпекою розвитку аграрного підприємництва має бути направлений на вирішення таких задач: управління

грошовими потоками господарюючих суб'єктів галузі; управління прибутком; антикризове управління; управління інвестиціями; оцінка грошового потоку у масі; оптимізація структури капіталу; управління фінансовими ризиками.

У теперішній час система внутрішніх механізмів нейтралізації фінансових ризиків сільськогосподарських підприємств передбачає використання наступних основних методів [3]:

1. Уникнення ризику. Метод полягає в розробці таких заходів внутрішнього характеру, які повністю виключають конкретний вид фінансового ризику. В умовах ринкової економіки, яка передбачає розвиток конкуренції, даний метод, на нашу думку, негативно позначиться на кінцевих результатах діяльності підприємства, так як ринкова економіка передбачає постійний розвиток підприємства, нескінченний пошук конкурентних переваг.

2. Лімітування концентрації ризику. Механізм лімітування концентрації фінансових ризиків використовується зазвичай для тих видів, які виходять за межі допустимого рівня, тобто для фінансових операцій, які здійснюються в зоні критичного чи катастрофічного ризику.

3. Механізм диверсифікації ризику використовується, насамперед, для нейтралізації негативних фінансових наслідків несистематично (специфічних) видів ризиків. Принцип дії механізму диверсифікації заснований на поділі ризиків. Вчені відзначають, що в сільському господарстві обмежена можливість знизити рівень ризику за рахунок диверсифікації основного виробництва. Оскільки «через суттєву залежність сільського господарства від погодних умов їх негативний вплив позначається, як правило, одночасно на всіх сільськогосподарських культурах, хоча ступінь такого впливу може бути різним. Зменшення врожаю одночасно всіх культур - різко зменшує доходи підприємства або призводить до збитків у несприятливі роки» [4]. Але все ж, і в цьому випадку, можливим стає висівання різноманітних культур з метою уникнення ризику втрати всієї продукції; використання іригаційної системи, як захисту від посухи; вирощування рослин у закритому ґрунті, системне використання добрив і засобів захисту рослин і тварин.

4. Механізм трансферту (мінімізації) фінансових ризиків передбачає їх передачу партнерам під час окремих фінансових операцій. Цей механізм нейтралізації фінансових ризиків, на нашу думку є найбільш ефективним і надійним, тому що він значно зменшує кількість часу на ліквідацію ризику, що є дуже цінним чинником в умовах постійної зміни зовнішнього середовища і чутливого реагування фінансового стану підприємства на фактори внутрішнього середовища.

5. Механізм самострахування фінансових ризиків заснований на резервуванні підприємством частини фінансових ресурсів, що дозволяє подолати негативні фінансові наслідки від тих фінансових операцій, де дані ризики не пов'язані з діями контрагентів.

6. Серед інших методів внутрішньої нейтралізації фінансових ризиків, які використовуються підприємством, можуть бути: забезпечення вимоги контрагента з фінансової операції додаткового рівня премії за ризик, отримання

від контрагентів певних гарантій, забезпечення компенсації можливих фінансових втрат від ризиків за рахунок системи штрафних санкцій. Відповідно, запровадження даних механізмів нейтралізації фінансових ризиків дозволить підвищити рівень фінансової безпеки розвитку аграрного підприємництва та сприятиме якісному управлінню.

Таким чином, управління фінансовою безпекою розвитку аграрного підприємництва повинен здійснюватися на засадах розробленого механізму, який передбачає по елементний менеджмент таких складових як управління грошовими потоками, фінансовими ризиками, інвестиціями, оптимізацію структури капіталу при зваженому фінансуванні, фінансовому контролінгу та управлінні активами.

Список використаних джерел

1. Шелест В. В. Управління фінансовою безпекою довірчого товариства / В. В. Шелест // Актуальні проблеми економіки. – 2009. – № 3. – С. 181–184.
2. Шинкар В. А. Макроекономічні проблеми інфляції в сучасній економіці / В. А. Шинкар, С. В. Сідак, Г. В. Яцко // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Економіка. - 2015. - Вип. 1(1). - С. 268-271.
3. Агролізинг: важливий, доступний, динамічний [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.vab.ua/ukr/press_centre/comments/agro-l-zing-vazhliviy-dostupniy-dinam-chniy/
4. Акименко В.В. Механізм управління фінансовою самодостатністю регіону. / В.В. Акименко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. - №25(І). – 2013. – с.35-42

**Раскевич О.К. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності «Економіка»**

Бойко Л.О. - к.с.-г.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

***СУЧАСНИЙ СТАН РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В
УКРАЇНІ***

В умовах активного залучення України до світових процесів глобалізації особливої уваги набувають аспекти стратегії розвитку аграрного сектору економіки. Серед різноманітних форм підприємницької діяльності в сільському господарстві найбільш розповсюджено фермерство, оскільки воно є однією з провідних форм господарювання в розвинених країнах світу.

Світовий досвід показує, що малі агровиробники є основою аграрного сектору економіки будь-якої держави. Саме за рахунок цих виробників забезпечується продовольча безпека. Крім того, завдяки невеликим агрокомпаніям вирішується проблема зайнятості в сільській місцевості, адже ні для кого не секрет, що саме такі компанії є одними з основних роботодавців на

селі. Фермерство за останні два десятиліття стало традиційною формою ведення сільського господарства. Такі господарства виробляють широкий спектр продукції для внутрішніх потреб. Проте в Україні існує ряд невирішених проблем, які стримують подальший розвиток дрібнотоварного виробництва.

Істотною ознакою фермерських господарств є повна економічна, виробнича та фінансова відповідальність селянина за результати своєї діяльності. Фермерські господарства є однією з прибуткових, перспективних та найпоширеніших форм господарювання в аграрній сфері. Вони сприяють забезпеченню продовольчої безпеки в країні, створюють додаткові робочі місця, а також збільшують обсяг грошових надходжень до місцевих бюджетів.

Станом на 1 березня 2017 року в Україні нараховувалось 32960 фермерських та 4,075 млн особистих селянських господарств, в той час як станом на аналогічну дату 2016 року цей показник становив відповідно 33680 та 4,108 млн. Крім того, загальна площа земельних ділянок, що перебуває в розпорядженні селянських господарств, станом на звітну дату складала 6,27 млн га проти 6,3 млн га у 2016 році.

Зокрема, площа земельних ділянок для ведення особистого селянського господарства складала 2,58 млн га проти 2,6 млн га у 2016, а для ведення товарного сільськогосподарського виробництва - 2,82 млн га проти 2,84 млн га у 2016. У обробітку у фермерів 4,5 млн га землі.

Із зазначених ділянок станом на 1 березня 2017 в оренду було взято 330,2 тис. га, в той час як станом на аналогічну дату цей показник склав 315,9 тис. га. Ще більш вражаюче зменшення фермерських господарств у порівнянні з 2009 роком, коли їх було майже 44000 [1].

Основними проблемами розвитку фермерського господарства України є: - відставання від сучасних тенденцій запровадження інноваційних технологій ведення сільського господарства; – малоземелля деяких регіонів держави (Західного); – виділення недостатніх розмірів земельних наділів для ведення ефективного господарювання; – державна фінансово-кредитна підтримка фермерства; – нерегульованість ринку збуту продукції аграрного сектора; – відсутність необхідної величини стартового капіталу для створення фермерського господарства; – слабка матеріально-технічна база фермерських господарств; – недосконалість механізму довгострокового кредитування та оподаткування фермерських господарств; – велика кількість різних документів, яку необхідно оформити дрібному фермеру для отримання державної допомоги; – недорозвинута інфраструктура; – низьке та неефективне інформаційно-консультаційне забезпечення фермерів. – невеликі розміри фермерських господарств; – відсутність у необхідній кількості власних обігових коштів; – проблемне для фермерських господарств отримання кредитів комерційних банків, а відповідно і використання державних коштів через механізм здешевлення кредитних ставок на них; – високий моральний та фізичний знос основних фондів; – відсутність необхідної кваліфікації керівників фермерських господарств та їх працівників; – відставання від сучасних тенденцій запровадження

інноваційних технологій ведення сільського господарства; – нові технології та технічне забезпечення виробничих процесів є недоступним для більшості фермерів через їх дорожнечу; – відсутність постійних каналів збуту продукції [2].

Фермерські господарства мають ряд переваг над іншими формами сільськогосподарських підприємств в Україні, тому мають всі передумови для розвитку, а їх розвиток залежить від стабільності, як політичного так і економічного характеру. Малі господарства мають більшу залежність від ресурсозабезпеченості проти великих, що значно зумовлює рівень їх конкурентоспроможності.

Для конкурування на ринку фермерам необхідно вирішувати певні завдання. Важливо не тільки виростити продукцію, а й зберегти і вигідно її реалізувати. Це можливо лише за рахунок створення оптових продовольчих ринків та кооперації з іншими виробниками сільськогосподарської продукції. Високі відсоткові ставки за кредитами не дозволяють фермерам брати фінансові ресурси в банківській сфері для купівлі техніки та впровадження нових технологій для збільшення власної продуктивності. Тому цілком очевидно, для ефективного функціонування фермерських, сімейних, одноосібних господарств необхідні суттєві зміни в законодавстві та дієва державна підтримка.

Список використаних джерел

1. Данкевич М. В Україні скоротилась кількість фермерських та особистих селянських господарств. *Вісник фермер України*. URL: <http://www.farmer-ukr.com/?p=4184>.
2. Табінський В.А., Колеснік Є.О., Сіліна І.С. Аналіз стану фермерських господарств в Україні. *Young Scientist*. № 6 (33). 2016. С.111-115.

Романюк І.А. – к.е.н., асистент

Харківський національний технічний університет сільського господарства ім. Петра Василенка, м. Харків, Україна
ФІНАНСУВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Сфера туризму в економіці країни виступає суттєвим джерелом валютних надходжень, що сприяє збільшенню платіжного балансу і валового внутрішнього продукту, диверсифікації економіки, забезпечення зайнятості, зростання прибутків, а отже, - підвищення рівня добробуту нації. Динамічний розвиток туристичних підприємств здійснює і мультиплікаційний ефект на інші галузі економіки, в яких активізується інвестиційна діяльність – зростають капітальні активи, створюються нові робочі місця, розширюється обіг коштів. В той же час, традиційні методи та

підходи фінансового забезпечення не гарантують ефективного і стійкого функціонування та розвитку туристичних підприємств.

На макроекономічному рівні інвестиції формують основу майбутнього зростання, розвитку економіки [1, с 275]. На мікрорівні, рівні туристичних підприємств, інвестиції сприяють розширенню спектру туристичних послуг, недопущенню надмірного морального і фізичного зносу основних фондів, підвищенню технічного рівня обслуговування туристів та якості й забезпечення конкурентоспроможності туристичних послуг, використання туристичних і рекреаційних ресурсів, у т.ч. сільських територій.

При дослідженні фінансового забезпечення туристичних підприємств, на наш погляд, необхідно дотримуватись системного підходу, оскільки він забезпечує комплексне його вивчення як одного цілого з представленням механізму його функціонування. З огляду на зазначене вважаємо, що при визначенні сутності поняття "фінансове забезпечення туристичних підприємств" із використанням системного підходу слід зважати на такі особливості:

- сфера та діяльність з туризму потребує фінансування суміжних підприємств та закладів, насамперед, культури і мистецтв, готельного та ресторанного господарства, різних видів транспорту та інфраструктури, закладів розваг, народних промислів та ремесел, переробної промисловості, торгівлі й ін.);

- туристичні підприємства здійснюють значні соціальні ефекти: модернізована інфраструктура використовується не лише туристами, а й місцевим населенням; зростає зайнятість і добробут населення, його освіта, культура, патріотизм; відбувається сприяння міжнародним обмінам, транскордонному співробітництву;

- наявність "мультиплікативного ефекту", що передбачає збільшення сумарного ефекту від вкладення інвестицій на регіональному (державному) рівні та інших рівнях організації й управління;

- туристичні підприємства, з однієї сторони, здійснюють виробництво туристичного продукту, а з іншої – комерційну діяльність, пов'язану з реалізацією туристичного продукту та окремих послуг туризму, що значно розширює їх можливості щодо впливів на економіку територій розміщення;

- за умов високої оборотності капіталу в сфері туризму при невеликих витратах забезпечується високий прибуток, за рахунок якого зростають платежі до бюджету, зайнятість населення, особливо на селі;

- сфера туризму є одна з найбільш мобільних сфер підприємницької активності, чим приваблює значну кількість підприємців з невеликим стартовим капіталом. Терміни окупності інвестиційних проектів в сфері туризму складають 2-4 роки, що надзвичайно сприятливо для сільських жителів;

- фінансове забезпечення сфери туризму не може відбуватися без розроблених та затверджених державних, регіональних або місцевих програм розвитку туризму;

- залучення нових технологій у сферу туризму не впливає на органічну будову капіталу. Туристична сфера значно легше переживає кризові явища в економіці з огляду на життєві потреби людини у відпочинку, які належать до базових, як і потреби у харчуванні, роботі, житлі тощо;

- для сфери туризму притаманні особлива схема кругообігу оборотних коштів. Це обумовлено тим, що об'єктом діяльності є людина (турист), попит якої залежить від її смаків та інтересів, а також тим, що всі процеси (виробництво, реалізація та організація) споживання туристичного продукту об'єднані в єдиний виробничо-обслуговуючий процес;

- структура та склад фінансових ресурсів, а також джерела формування обумовлені особливістю потоку грошових коштів та заборгованістю між суб'єктами туристичного ринку. Це обґрунтовується тим, що існує значний період часу між продажами послуг та їх споживанням;

- існує складність чіткого визначення кількісного ефекту від покращення привабливості туристичного об'єкта після вкладення в нього інвестицій; туристичні об'єкти, в переважній більшості створені природою чи попередніми поколіннями, потребують бережного ставлення та відтворення.

Стратегічною метою фінансового забезпечення інвестиційної діяльності туристичних підприємств є забезпечення його прогресивного розвитку шляхом підтримки стійкості та збалансованості, а також підвищення конкурентоспроможності [2, с. 397]. Відтак, стратегічними пріоритетами фінансового забезпечення є: розвиток конкурентного ринку туристичних послуг шляхом модернізації та розбудови інфраструктури; розвиток і вдосконалення інноваційних стратегій інвестиційної діяльності з використанням національного туристичного потенціалу; забезпечення високого рівня фінансової самодостатності кожного суб'єкта інвестиційної діяльності в сфері туризму; розвиток інфраструктури сфери туризму (готельне господарство, рекреаційно-курортне господарство та туристичні зони, транспортна інфраструктура туризму, об'єкти туристичного призначення, екскурсійна діяльність, підтримка маркетингової діяльності та інформаційного забезпечення сфери туризму); удосконалення системи страхування інвестиційних проектів у сфері туризму.

Фінансові важелі інвестиційної діяльності туристичних підприємств вважаються, на нашу думку, найефективнішою складовою їх фінансового забезпечення. Крім того, фінансове забезпечення є джерелом фінансових ресурсів не лише для бюджетних надходжень, але і для суб'єктів господарювання у т.ч., які здійснюють діяльність у сфері туризму. У цьому контексті доцільно простежити взаємозв'язки між фінансовими ресурсами і фінансовим забезпеченням, за якого перші стають складовою його частиною, тобто навіть базою утворення.

Таким чином, економічний зміст фінансових ресурсів підприємств сфери туризму не відрізняється від загальновідомих їх визначень [3, с. 19]. Виокремлення фінансових ресурсів, спрямованих на інвестиційну діяльність,

здійснюється за напрямками їх використання (збільшення кількості та розвиток існуючих підприємств, освоєння нових сегментів ринку і виробництво туристичних товарів та послуг, впровадження інформаційних технологій, придбання фінансових і нематеріальних активів).

Найбільш змістовним є визначення джерел фінансування туристичної діяльності у Законі України "Про туризм": власні фінансові ресурси суб'єктів туристичної діяльності, грошові внески громадян і юридичних осіб; позикові фінансові кошти (облігаційні позики, банківські і бюджетні кредити); безвідплатні і благодійні внески, пожертви підприємств, установ, організацій і громадян; позабюджетні фонди; засоби фонду розвитку України, який формується за рахунок відрахувань суб'єктів підприємництва незалежно від форм власності; іноземні інвестиції; надходження від туристичних лотерей; інші джерела, не заборонені законодавством України [4].

Зазначимо, що нестача обсягів фінансування та обмеженість основних джерел фінансових ресурсів створює труднощі для здійснення інвестиційної діяльності підприємствами сфери туризму. Отже, фінансове забезпечення є найважливішою передумовою розвитку конкурентного ринку туристичних послуг шляхом модернізації та розбудови інфраструктури на макрорівні, та ефективної реалізації інвестиційних проектів для розширення та розвитку підприємств галузі, освоєння нових сегментів ринку і виробництво туристичних товарів та послуг, впровадження інформаційних технологій, придбання фінансових і нематеріальних активів на мікрорівні.

Список використаних джерел

1. Куцик О.І. Системний підхід до формування фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва / О.І. Куцик // Науковий вісник НЛТУ України: зб. наук.-техн. пр. / Нац. лісотехн. ун-т України. – 2013. – Вип. 23.2. – С. 272-277.
2. Охріменко А.Г. Фінансові аспекти функціонування туристичної галузі / А.Г. Охріменко // Зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податк. служби України. – 2011. – № 1. – С. 394-403.
3. Луців Б. Теоретичні аспекти фінансово-кредитного механізму розвитку туристично-рекреаційної сфери / Б. Луців, М. Рипкович // Вісн. Терноп. нац. екон. ун-ту. – 2013. – № 2. – С. 17-26.
4. Про туризм: Закон України від 15.09.1995 р., № 324/95-ВР [Електронний ресурс] // Верховна Рада України: офіц. веб-портал. – Електрон. дані. – 1995. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/324/95%D0%B2%D1%80>

Рудік Н.М. - к.с.-г.н., доцент
Рудік О.Л. - к.с.-г.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ОЦІНЮВАННЯ СТАНУ РОЗВИТКУ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ
ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ

На теперішній час економіку України можна характеризувати як нестабільну. В значній мірі це обумовлено вторинними ефектами внутрішніх політичних та економічних змін в країні, анексії Криму, військових дій на Донбасі. Як результат зруйновані багаторічні міждержавні й міжрегіональні економічні зв'язки, транспортні й логістичні маршрути перевезень, відбувається відплив інвестиційних капіталів з країни, погіршуються кредитні й інвестиційні рейтинги приватних компаній. Наслідком цих процесів є поглиблення існуючих диспропорцій в економіці, скорочення обсягів промислового виробництва, зовнішньої торгівлі, із-за відсутність гарантій безпеки для інвесторів та високого ступеню ризиків зниження обсягів освоєння капітальних інвестицій. Обсяги реального ВВП зазнають значних коливань.

Одним із вагомих чинників економічного зростання держави вважається розвиток підприємницької діяльності, що супроводжується збільшення кількості підприємств, які функціонують у різних галузях економіки, кількості зайнятих та найманих працівників та збільшенням обсягу реалізованої продукції.

Світовий досвід і практика господарювання засвідчують що існування й взаємодія великих, середніх і малих підприємств, їх оптимальне співвідношення є ознакою ринкової економіки й запорукою її розвитку.

Розвиток малих і середніх підприємств (МСП) в Україні є ключовим елементом розвитку національної економіки. Малий та середній бізнес здатний усунути диспропорції на окремих ринках, створити додаткові робочі місця й забезпечити ефективну зайнятість населення, підвищити рівень його добробуту до європейських стандартів, активізувати інноваційні процеси, сприяти розвитку конкуренції, швидко насичувати ринок товарами та сприяти формуванню самодостатніх місцевих бюджетів.

Малий та середній бізнес є найбільш динамічним господарюючим суб'єктом економіки. В Україні кількість суб'єктів господарювання мала негативну динаміку - зменшилася з 1932,3 тис. в 2014 році до 1865,7 тис. в 2016 році. Відсоток підприємств в загальній кількості господарюючих суб'єктів в аналізований період зменшилася з 17,7% до 16,4%, тоді як фізичних осіб-підприємців збільшився з 82,3% до 83,6%.

В структурі економіки України співіснують велике, середнє та мале підприємництво, відмінності між якими зумовлені різним ступенем суспільного розподілу праці, характером спеціалізації, технологічними особливостями виробничого процесу. В 2014 - 2016 роках в економіці діяло

497, 423, 382 великих підприємства відповідно, і вони склали 0,1% від загальної кількості підприємств, відсоток середніх підприємств складав відповідно – 4,7, 4,4, 4,9%, малих 95,2, 95,5 та 95,0%. Мале підприємництво є вихідним й найбільш численним, а значить найпоширенішим сектором економіки.

У відсотках до загальної кількості зайнятих працівників, на великих підприємствах в аналізовані роки працювало - 30,4, 29,0 та 27,5%; на середніх – 42,8, 44,2 та 44,6%; малих – 26,8, 26,8 та 27,9% працівників відповідно. В аналізовані 2014, 2015, 2016 роки, частка в загальному обсязі реалізованої продукції, великих підприємств складала 41,8, 39,8 та 38,4%; середніх та малих відповідно - 58,2, 60,2 та 61,6%. Суб'єкти МСП виконують важливу соціальну функцію забезпечують зайнятість населення та економічну, оскільки швидко насичують ринок товарами та послугами задовольняючи сформований попит.

Суб'єкти МСП Херсонської області відіграють ключову роль в економіці регіону. У 2017 році на малі підприємства припадало 39,9% від обсягу реалізованої продукції усіх підприємств. На малих підприємствах було зайнято 34,8 тис. Майже третина малих підприємств регіону працювала у секторі сільського господарства (33,4%), на торгівлю та промисловість припадало 22% та 11% відповідно.

На національному рівні діяльність великих підприємств була зосереджена в основному в промисловості, на другій позиції було транспортне та складське господарство та на третій - сфера інформації та телекомунікації. В аналізовані роки середніх підприємств найбільше працювало в сфері промисловості (11,3-11,8%), транспортному та складському господарстві (7,5-8,1%), адміністративному та допоміжному обслуговуванні (5,9-6,4%) Четверту позицію займало сільське господарство де працювало 5,6% середніх підприємств. Найбільше малих підприємств функціонувало в сфері професійної, наукової та технічної діяльності (97,7%), торгівлі (96,7-96,6%), будівництві (96,9-96,8%), харчуванні (96,6-96,3), секторі сільського господарства (94,3 – 94,4%). Такий розподіл ключових секторів підприємництва є відображенням структурних особливостей економіки України, технологічного типу виробничого процесу, ресурсних потреб.

В 2017 році у розрахунку на одну тисячу наявного населення, по Україні налічувалося 7,2 МСП, тоді як в Херсонській області - 6,8, що свідчить про неповне використання потенціалу малого та середнього бізнесу. За цим показником Херсонщина посідає дев'яте місце в Україні. У Херсонській області діяло 286 середніх і 6883 малих підприємств, тоді як великих було лише 2. Порівняно з 2016 роком, кількість МСП зменшилася на 10,6%. Динаміка змін була не однозначною, зменшилася кількість малих підприємств на 11%, та збільшилася кількість середніх на 6,3%.

Найбільше малих підприємств Херсонщини працювали у секторі сільського господарства - 2,3 тис. або 33,4% від загальної кількості малих

підприємств. В аграрному секторі було зайнято 10,5 тис. осіб або 30,3% від усіх зайнятих на малих підприємствах. Цей сектор забезпечував майже третину реалізації продукції - 6,7 млрд. грн., або 30,1% від реалізації малих підприємств. На другій позиції за часткою малих підприємств - 22% та кількістю зайнятих - 19,7% перебуває сектор торгівлі. На нього припадає найбільше реалізованої продукції -10,7 млрд. грн. або 47,9%.

Промисловість регіону посідає третю позицію за усіма основними показниками діяльності малих підприємств - 11% від кількості малих підприємств, 15,2% від кількості зайнятих та 9,2% від реалізованої продукції). Такий розподіл ключових секторів малого підприємництва відображає структурні особливості економіки Херсонщини, яка є, насамперед, аграрним регіоном.

Представники малого та середнього бізнесу здійснюють пошук нових шляхів підвищення конкурентоспроможності власного бізнесу. МСП використовують потенціал дослідницьких установ в формуванні інноваційної складової діяльності власного бізнесу. Протягом 2017 року збільшилася частка підприємств, що виробляли нові продукти та впроваджували нові технології. В Херсонському регіоні інноваційна діяльність мала тенденцію зменшення. У 2017 році наукові організації регіону виконали наукових досліджень та розробок на 48,8 млн. грн., в інноваційній діяльності було задіяні 683 працівники (без врахування науково-педагогічних працівників).

Розвиток МСП як України так і Херсонщини відбувається під впливом загальнонаціональних економічних та політичних процесів; обмеженості ринку більш як половини МСП власним регіоном; недостатнім попитом на продукцію, високими податками, наслідками анексії Криму та військових дій на Донбасі. Основні перешкоди, які стримують розвиток малого та середнього бізнесу в Херсонській області, в цілому відповідають загальноукраїнським перешкодам: зменшення попиту, високі ставки податків, нестабільна політична ситуація та складне податкове адміністрування.

Сформований комплекс проблем щодо розвитку МСП потребує розробки та реалізації нових комплексних заходів політики підтримки МСП державою.

Список використаних джерел

1. Александрова Б. В. Торгово–промислова палата України в системі факторів розвитку підприємництва / Б. В. Александрова // Академічний огляд. – 2016. – № 1 (42). – С. 35–43.
2. Статистична інформація Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Виноградська А. М. Основи підприємництва /А.М. Виноградська // Навчальний посібник. -К.: Кондор, 2008. - 544с.

Руснак А.В. – д.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СІЛЬСЬКІ ТЕРИТОРІЇ ТА СІЛЬСЬКИЙ РОЗВИТОК В УМОВАХ
ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ТА ІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Остання третина ХХ ст. характеризувалася прискореною інтернаціоналізацією (глобалізацією) світового господарства, темпи якої зростають щороку і до теперішнього часу. Однією з головних ознак настання епохи глобалізації було створення Всесвітньої Торгової Організації (ВТО) у 1995 р. Вона відразу проявила великий інтерес до виробництва та торгівлі продуктами харчування, тобто, до питань розвитку аграрної сфери. З одного боку, зближення національних економічних систем, згладжування міждержавних диспропорцій веде до вирівнювання рівня життя, глобалізації ідей, більш демократичного та мирного суспільства, в результаті переплетення торгових взаємозв'язків. Але, з іншого боку, як свідчать факти, нерівність між окремими країнами та окремими галузями економіки стає все більш відчутним. У звіті ООН про розвиток людства наголошувалося на тому, що за період з 1990 р. співвідношення між найбагатшою та найбіднішою частиною населення збільшилося з 60:1 до 75:1 до кінця сторіччя. Розрив у заробітній платі та доходах населення також все більш диференціюється. Транснаціональні корпорації стали настільки могутніми, що використовують у своїй боротьбі цілі держави та, інколи, перевищують національні правові норми. Більше того, неоліберальна економічна доктрина намагається, по можливості, уникати всіляких правил (все регулює ринок) та не несе ні соціальних, ні природоохоронних зобов'язань [1].

Тому, чим далі розвиваються глобалістичні напрямки, тим більше з'являється прихильників інтеграції та сталого регіонального розвитку. Немає ніякої випадковості, що, починаючи з 1990 р., в Європі стали виникати різноманітні ініціативи на регіональному рівні. Під регіоналізацією розуміється процес, що сприяє інтеграції регіонів у світову економічну систему при збереженні їх природної та культурної спадщини. У Європейському Союзі (ЄС), наприклад, децентралізацію у поєднанні з посиленням ролі наднаціональних інститутів влади можна розглядати як зростання регіоналізму з певною централізацією управління. Згладжуються міжрегіональні диспропорції, підвищується конкуренція між регіонами, залучаються нові економічні агенти, тим самим стримується націоналізм. Діалектичне співвідношення між глобалізацією та локалізацією, переплетення глобально-локальних процесів отримало назву «глокалізації» [2]. Таким чином, можна говорити про сумісність принципів регіоналізму та інтеграційних процесів із принципами сталого розвитку.

Як ми зазначали раніше, глобалізація та регіоналізація повинні бути взаємодоповнюючими напрямками розвитку сільських територій, оскільки окремо вони не можуть вирішити всіх економічних, соціальних та екологічних

проблем суспільства, особливо в слабоструктурованих сільських регіонах. Світова економічна система складається з безлічі, в основному, невеликих самостійно функціонуючих кластерів. І чим більше подібних локальних та регіональних кругообігів існує і ефективно працює, тим стабільніше загальна система [3].

Сільська економіка представлена наступними основними галузями: сільським та лісовим господарством, торгівлею, промисловістю, виробництвом будматеріалів. Більш активно в останні роки починають розвиватися туризм та сфера послуг. Проте в цілому, розвиток сільської місцевості в більшій мірі залежить від стану сільського господарства, яке на сьогоднішній момент є єдиною великою сферою економіки, що забезпечує збереження природного середовища та догляд за культурним ландшафтом. Сталий розвиток сільського господарства передбачає постійне та достатнє постачання населення продовольством за умови ефективності господарської діяльності без шкоди для навколишнього природного середовища на основі передових екологічно орієнтованих технологій [4].

Сталий розвиток сільських територій – це не тільки робота в одному секторі економіки або на певній території. Цей підхід виявляє свою дію на наступних трьох рівнях: 1) поліпшення життєвих умов на місцях в межах сільської території; 2) здійснення процесу перетворення структур на регіональному рівні; 3) оформлення структурної політики та конкретна реалізація міжнародних конвенцій на національному рівні.

Сталий розвиток сільських територій – це стабільний розвиток сільської спільноти, він забезпечує: 1) виконання ним його народногосподарських функцій (виробництво продовольства, сільськогосподарської сировини, інших (несільськогосподарських) товарів і послуг, а також суспільних благ - збереження сільського способу життя і сільської культури, надання рекреаційних послуг, соціальний контроль над територією, збереження історично освоєних ландшафтів); 2) розширене відтворення населення, зростання рівня і поліпшення якості його життя; 3) підтримання екологічної рівноваги в біосфері.

У теорії та практиці регіонального розвитку поняття «комплексний (соціо-еколого-економічний) розвиток», «сталий розвиток», «інтегральний розвиток» часто вживаються як близькі, взаємопов'язані та синонімічні терміни. При цьому «комплексний розвиток доповнює ефективну територіальну спеціалізацію, забезпечує більш успішний розвиток галузей спеціалізації, диверсифікує галузеву структуру господарства регіону і тим самим підвищує стійкість функціонування всього територіального та суспільно природного комплексу» [1].

У розвинених країнах сформувалося тематичне угруповання проектів технічного сприяння територіальному розвитку. Зокрема, існують проекти сталого розвитку, до яких, в основному, відносять проекти екологічного спрямування, та проекти сільського розвитку. До них відносяться проекти соціальної спрямованості та комплексного розвитку сільської місцевості.

Стійкість також стала неодмінною характеристикою будь-якого проекту, який повинен мати після завершення тривалу позитивну післядію.

Комплексний міждисциплінарний підхід до розвитку сільських територій призведе до прийняття адекватних управлінських рішень, дозволить вибудувати пріоритети в програмах розвитку об'єднаних територіальних громад і регіонів усуне перекося під час їх реалізації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бикадорова Н.О. Місцеві податки і збори як чинник ефективної діяльності місцевого самоврядування / Н.О. Бикадорова // Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. – 2010. – Вип. 154. – Ч.3. – С. 33-39.

2. Дишлюк Н.І. Особливості регіонального розвитку сільських територій України / Н.І. Дишлюк // Науковий вісник Національного університету природокористування і біоресурсів України. – 2010. – Вип. 154, ч.3. – С. 226-230.

3. Руснак А.В. Стратегічні напрями та регіональні пріоритети сталого розвитку сільських територій України [монографія] / А.В. Руснак. – Херсон: ТОВ «Айлант», 2014. – 394 с.

4. Дієсперов В.С. Земля як головний природний ресурс сільських територій і країни / В.С. Дієсперов // Економіка АПК. – 2010. – № 9. – С. 102-109.

Руснак А.В. – д.е.н., професор

Карташова О.Г. – к.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

***СІЛЬСЬКИЙ ТУРИЗМ ЯК НАПРЯМ АГРАРНОЇ СТРУКТУРНОЇ
ПОЛІТИКИ УКРАЇНИ***

Туризм в межах покращення аграрної структурної політики є основним напрямом розбудови високоефективного сільського господарства, що виникає на основі розвитку допоміжних галузей сільського господарства.

Продовження перебігу процесу трансформацій аграрного сектору України, спрямованого на розбудову сільських територій має здійснюватися шляхом втілення політики стійкого довгострокового розвитку за допомогою формування нової структурної політики направленої на розвиток соціально-спрямованих галузей. Структурна політика аграрного сектору є системою заходів, направлених на реорганізацію сільськогосподарських підприємств та розвиток багатокладності на селі [1,2]. Такий підхід включає лише структурну складність виробничої складової аграрного сектору, спрощує систему взаємозв'язків аграрних елементів та ігнорує потенціальні можливості формування ефективної системи сфери обслуговування, зокрема туризму, як основи розбудови сільських територій.

Таким чином, формування сталої форми аграрної структурної політики має базуватися на технологічній модернізації шляхом активізації інвестиційної політики в напрямку розбудови сільських територій. Зусилля державних органів має спрямовуватися на гармонізацію соціальної політики з визначеними пріоритетами розвитку сільського господарства. Засади сільського туризму визначаються колом окреслених завдань

Стратегії сталого розвитку «Україна – 2020». Слід визначити першочерговість соціальних факторів впливу на перебіг аграрної структурної політики, що полягає у стійкому збільшенні кількості бідного населення та деградації людського потенціалу. Це спонукає до пошуку можливостей розвитку різних напрямів діяльності, у тому числі і сфери обслуговування, яка в свою чергу сприяє залученню трудових ресурсів різного кваліфікаційного рівня [3].

Обрання перспективних напрямів розвитку сільських територій полягає у розбудові допоміжних галузей аграрного сектору з максимальним використання вільних трудових ресурсів. У цьому контексті потенціал праці є найбільш значущим фактором розвитку сільського туризму, що обумовлюється високим рівнем безробіття у сільській місцевості, низьким рівнем кваліфікації працівників сільського господарства та необхідністю пошуку джерел зростання доходів домогосподарств.

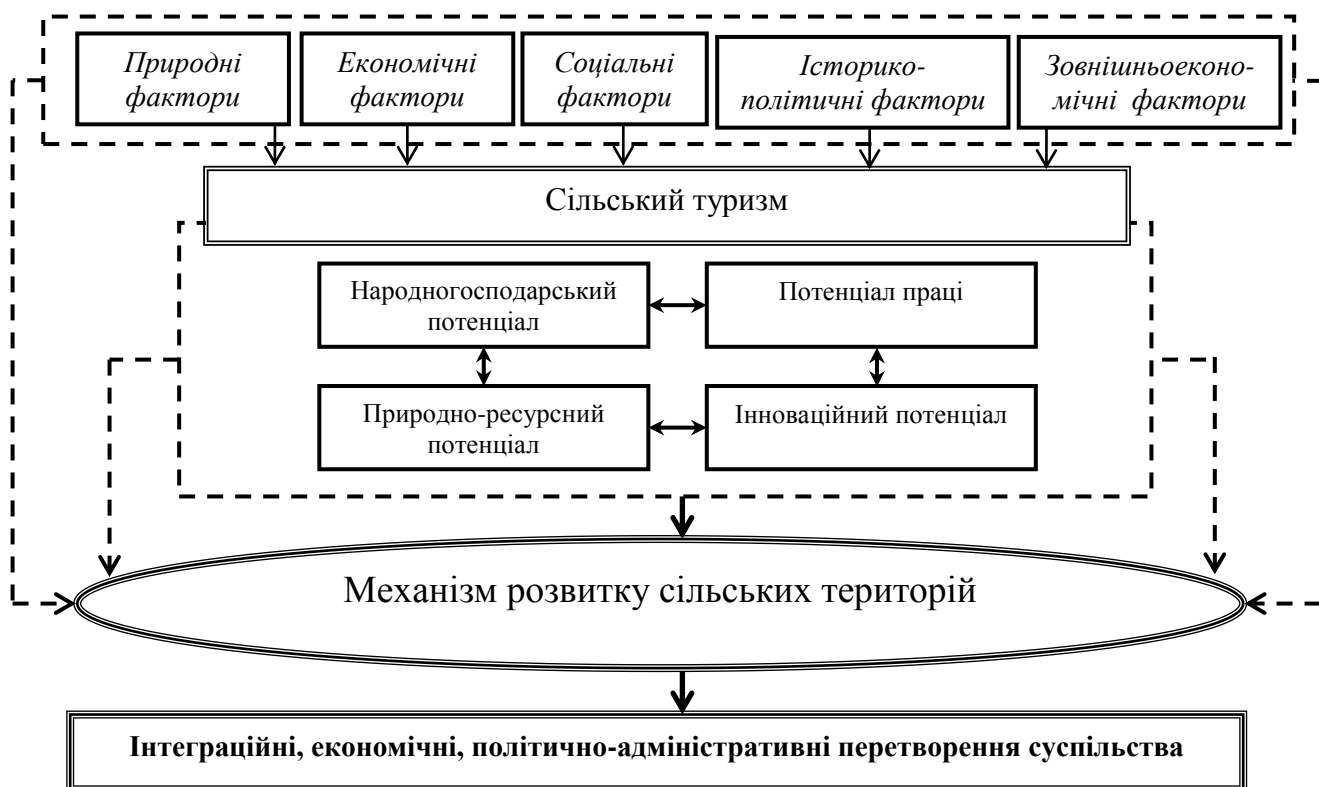

Рис. 1. Розвиток сільських територій.

Інфраструктурний блок переваг сільського туризму містить розбудову сільської інфраструктури та комунального облаштування сільських територій. Блок культурно-інтелектуального розвитку формується зі створення засад стійкої громадської думки про збереження навколишнього середовища,

принципу раціонального природокористування, поширення екологічно орієнтованого способу життя серед населення, підвищення культурно-освітнього рівня сільського населення.

Формування механізму розвитку сільських територій охоплює дослідження та удосконалення структури аграрної економіки України та визначення важливих факторів її побудову. До них належать природні, економічні, соціальні, історико-політичні та зовнішньоекономічні фактори. Крім цього, нова структура має формуватися на основі народногосподарського, природно-ресурсного, інноваційного потенціалів та потенціалу праці. Визначення факторів та встановлення потенціальних можливостей структури дозволяє сформувати важливі складові механізму трансформацій, які ґрунтуються на принципах цілісності, компліментарності, взаємозалежності та синергії. Ефективна реалізація механізму розвитку сільських територій сприяє формуванню нової структури аграрного сектору направленої на зростання добробуту сільського населення.

Список використаних джерел

1. Биркович В. Сільський зелений туризм — пріоритет розвитку туристичної галузі України // Стратегічні пріоритети. Науково-аналітичний щоквартальний збірник. 2011. №1 (6). С. 138—143.

2. Розпорядження Кабінету Міністрів Програми розвитку аграрного сектору економіки України на період до 2020 року від 30 грудня 2015 р. № 1437.

3. Лупенко Ю. О., Кропивко М. Ф., Ксенофонов М. М. Стратегічні напрями розвитку сільського господарства України на період до 2020 року. За ред. Ю. О. Лупенка. К.: ННЦ «ІАЕ», 2012. 182 с.

Самайчук С.І. – к.е.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна *ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА ОЛІЙНИХ КУЛЬТУР В ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ*

Продукція олійних культур для сільськогосподарських підприємств є одним з основних джерел формування доходності, що дозволяє забезпечити їх ефективну діяльність. Виробництво олійних культур відіграє важливу роль у забезпеченні населення цінними продуктами харчування, галузі тваринництва – поживним кормом, переробної промисловості – сировиною. В умовах ринкової економіки для суб'єктів господарювання олійні культури виступають надійним джерелом грошових надходжень, їх насіння і продукти переробки конкурентоспроможні і користуються попитом на внутрішньому і світовому ринках. Україна – світовий лідер з переробки соняшнику і виробництва олії, а

вітчизняна олійно-жирова галузь демонструє позитивну динаміку виробництва і розвитку навіть в кризовий період [1].

Херсонська область належить до регіонів із сприятливими природно-кліматичними умовами для вирощування олійних культур. У структурі посівних площ області у 2016 р. посівні площі олійних культур склали 38,8%. Основними культурами цієї групи в аграрних підприємствах регіону є соняшник, ріпак і соя (табл. 1).

Таблиця 1

Динаміка посівної площі, урожайності і валового збору олійних культур у Херсонській області

Культури	Роки					2016р. у % до 2012р.
	2012	2013	2014	2015	2016	
Зібрана площа, тис. га						
Соняшник	354,7	296,1	312,4	300,6	383,3	108,1
Ріпак	10,8	58,7	52,3	32,8	23,9	221,3
Соя	100,7	87,4	101,7	98,5	100,8	100,1
Урожайність, ц з 1 га						
Соняшник	8,3	12,1	8,7	16,2	16,0	192,8
Ріпак	10,0	17,0	15,6	18,1	24,3	243,0
Соя	26,8	34,4	30,5	33,3	36,1	134,7
Валовий збір, тис. т						
Соняшник	296,1	356,9	272,3	486,5	613,1	207,1
Ріпак	10,8	99,8	81,3	59,4	583,3	у 54,0 р.
Соя	269,7	300,6	310,1	328,0	364,0	135,0

Джерело: розраховано за даними [2]

Дані таблиці 1 свідчать, що порівняно з 2012 р., у 2016 р. відбулося збільшення посівних площ, з яких збирали урожай, за всіма видами технічних культур, а саме: посівна площа під соняшником збільшилась на 8,1%, ріпаком - більше ніж у 2,2 рази, а соєю – на 0,1%. Основною причиною зростання посівів цих культур служить зовнішньоекономічний фактор, оскільки переважна кількість зібраного врожаю спрямовується не на переробку в середині держави, а відвантажується на експорт, переважно до країн Європейського Союзу. Політика ЄС щодо диверсифікації джерел постачання енергетичних ресурсів зумовила бум у сфері альтернативної енергетики, що спричинило зростання попиту на енергетичні культури, а саме на ріпак і сою.

Одним із найважливіших показників ефективності виробництва олійних культур є урожайність. Так, урожайність соняшнику у 2016 р. порівняно з 2012 р. збільшилась на 92,8%, ріпаку - більше ніж у 2,4 рази, сої – на 34,7%.

Збільшення посівних площ і ріст урожайності олійних культур в області сприяли збільшенню валового збору, а саме: соняшнику – більше ніж у 2 рази, ріпаку - у 54 рази, сої – на 35,0%.

За даними Головного управління статистики у Херсонській області було розраховано показники економічної ефективності виробництва та реалізації олійних культур в сільськогосподарських підприємствах регіону (табл. 2) [1].

Таблиця 2

**Економічна ефективність виробництва олійних культур в
сільськогосподарських підприємствах Херсонської області**

Вид продукції	Роки	Реалізація продукції			Собівартість реалізованої продукції		Прибуток (збиток)		Рівень рентабельності, %
		Кількість, ц	виручка		всього, тис.грн.	1 ц, грн.	всього, тис.грн.	1 ц, грн.	
			всього, тис.грн.	1 ц, грн.					
Соняшник	2012	1934039	691220,2	357,40	565613,2	292,45	125607,0	64,95	22,2
	2013	2028606	580479,7	286,15	498645,3	245,81	81833,4	40,34	16,4
	2014	1864329	755863,8	405,43	615737,1	330,27	140126,7	75,16	22,8
	2015	2648813	1991407,2	751,81	1081520,8	408,30	909886,4	343,51	84,1
	2016	3065552	2614383,8	852,83	1641190,2	535,37	973193,6	317,46	59,3
Ріпак	2012	152939	58207,0	380,59	42817,4	279,96	15389,6	100,63	35,9
	2013	797651	240033,5	300,93	209689,2	262,88	30344,3	38,05	14,5
	2014	586268	234615,3	400,18	195960,9	334,25	38654,4	65,93	19,7
	2015	450654	316609,7	702,56	202555,2	449,47	114054,5	253,09	56,3
	2016	458190	418831,8	914,10	270189,5	589,69	148642,3	324,41	55,0
Соя	2012	2217973	787729,5	355,16	632922,6	285,36	154806,9	69,8	24,5
	2013	2192885	779756,8	355,58	619807,3	282,64	159949,5	72,94	25,8
	2014	2338400	1098242,3	469,66	779475,3	333,34	318767,0	136,32	40,9
	2015	2642121	1951148,4	738,48	1107863,5	419,31	843284,9	319,17	76,1
	2016	2938989	2635380,8	896,70	1428365,7	486,01	1207015,1	410,69	84,5

На відміну від невисокої рентабельності більшості вирощуваних сільськогосподарських культур виробництво олійних культур залишається прибутковою галуззю. Зокрема, у 2016 р. сільськогосподарські підприємства області від реалізації 1 ц насіння соняшнику одержали 317,46 грн. прибутку при рівні рентабельності 59,3%, ріпаку відповідно 324,41 грн. прибутку при рівні рентабельності 55,0%, сої – 410,69 грн. прибутку при рівні рентабельності 84,5%.

Отже, виробництво олійних культур в Херсонській області характеризується позитивною динамікою, що обумовлено високою рентабельністю виробництва, поступовим переходом від екстенсивного способу виробництва до інтенсивного, підвищення урожайності шляхом використання високопродуктивних сортів і гібридів та сучасних технологій.

Список використаних джерел

1. Чехова І.В. Основні тенденції розвитку ринку олійних культур в Україні / І.В. Чехова, С.А. Чехов // Продуктивність агропромислового виробництва. Економічні науки. – 2014. – Вип. 25. – С.71-78.

2. Статистичний щорічник Херсонської області за 2016 рік / За ред. В.А. Вознюка. – Херсон: Головне управління статистики у Херсонській області. 2017. – 488 с.

**Синенко О.О. – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., проф. Танклевська Н.С.
*КРЕДИТНИЙ МЕХАНІЗМ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФЕРМЕРСЬКИХ
ГОСПОДАРСТВ***

Нині в аграрній сфері економіки України основу сучасного підприємництва становлять фермерські господарства. В Україні на сьогодні налічується понад 33 тис. фермерських господарств. Це більш як 70% від загальної кількості економічно активних сільськогосподарських підприємств. Проте виробничий та соціальний потенціал фермерських господарств залишається нереалізованим. Рівень технічного оснащення, показники ефективності (зокрема – врожайність) здебільшого є значно нижчими порівняно із середніми та великими підприємствами. Щорічна втрата експортного потенціалу фермерських господарств оцінюється щонайменше у \$350 млн. Основна причина такого становища – брак власних обігових коштів та висока вартість кредитних ресурсів. Як наслідок, фермерські господарства мають значно скромнішу матеріально-технічну базу, а їх доступ до передових технологій, селекції, використання сучасних засобів захисту рослин і добрив суттєво обмежений. Саме з цих причин частка фермерських господарств у загальній структурі виробництва валової сільгосппродукції є незначною – від 6% до 8% на рік [5].

Доступність кредитних ресурсів для фермерських господарств повинна забезпечуватися на рівні держави. 28 грудня 2015 року в Києві було укладено угоду між Україною та ЄІБ, яка передбачає відкриття кредитної лінії на рівні міністерства. Позичальником кредитних коштів виступить Міністерство фінансів України за участю Мінагропроду. Гроші з ЄІБ направлять в один із держбанків, а той уже буде надавати кошти комерційним банкам.

Кредитна лінія передбачає кілька траншів (максимум — 20). Розмір першого не повинен перевищувати 20% загального розміру позики, а сума інших частин повинна залишатися в межах 30%. Кредитна ставка становить 0,1%. Здешевлення кредитування дозволить малим і середнім фермерським господарствам підвищити конкурентоздатність. Але вартість кредиту для кінцевого позичальника буде різнитися. Кредитування відбувається на ринкових умовах. Пільгові умови полягають у тому, що фінансування половини аграрного проекту надасть ЄІБ під 0,1%. Таким чином, кінцевий кредит буде коштувати аграрію вдвічі дешевше. Максимальний розмір фінансування, яке

малий і середній фермер може отримати в рамках угоди, становить 12,5 млн євро. Другу ж частину кредиту українські комерційні банки нададуть у гривні на ринкових умовах.

Крім ЄІБ фінансову допомогу українському малому і середньому аграрному бізнесу надає і Європейський банк реконструкції та розвитку. ЄБРР фінансує 50% вартості проектів компаній з оборотом до 50 млн євро. Сума загального кредиту складе 100 млн євро. А в проекті бюджету на 2017 рік фермерам, які обробляють до 500 га землі, передбачена допомога в сумарному розмірі 5,5 млрд гривень.

Урядова програма на 2018 рік передбачає видачу гривневих кредитів за низькою ставкою на розвиток фермерського господарства. Легальні фермерські господарства, які мають враховану землю, худобу, які зареєстровані, можуть отримати в 2018 році кредити під 1% в гривні, строком до п'яти років. В посівну кампанію аграрії отримають компенсацію 100% вартості насіння. Також планується часткова компенсація вартості української сільськогосподарської техніки. При покупці вітчизняної сільськогосподарської техніки фермер отримуватиме 40 % компенсації ціни цієї техніки.

За умови отримання відповідних матеріальних та організаційних ресурсів малі та середні господарства здатні значно підвищити свою ефективність та зробити більш значний внесок і в економіку країни в цілому, і в обсяги валового виробництва сільгосппродукції зокрема. Та найголовніше, що розвиток фермерства буде драйвером розвитку сільських територій завдяки створенню нових робочих місць і виробничої та соціальної інфраструктури [5].

Список використаних джерел

1. Кириченко О. Кредитування малих та середніх підприємств аграрного сектору економіки / О.Кириченко, Ю.Вигівська // Банківська справа. – 2011. - № 3. – С.31-47.
2. Майовець Є. Особливості фінансового забезпечення фермерських господарств в умовах кризи. - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nu.edu.ua/faculty/ekonom/Form_Rynk_Econ/2009_19/14_%D0%9C%D0%B0%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B5%D1%86%D1%8C.pdf
3. Наконечна К.В. Механізм державної підтримки підприємств і шляхи його вдосконалення /К.В. Наконечна //Економіка АПК. –2008. – №2. – С. 58-60, с.220.
4. Непочатенко О.О.Кредитування селянських (фермерських господарств) //”Організаційно-економічні проблеми розвитку АПК”. У чотирьох частинах. За редакцією П.Т.Саблука, - 511с.
5. Розвиток фермерства та кооперації. Урядовий портал [Електронний ресурс]. Режим доступу - <https://www.kmu.gov.ua/ua/diyalnist/reformi/rozvitok-fermerstva-ta-kooperaciyi>

Сілецька Н.В. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ВПЛИВ ІМІДЖУ НА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ТА
ПОСИЛЕННЯ КОНКУРЕНТНИХ ПЕРЕВАГ

В умовах жорсткої ринкової конкуренції між підприємствами, які пропонують ідентичні товари та послуги, загострюються питання завоювання ринку збуту та приваблення потенційного клієнта. Одним з основних інструментів покращання становища на ринку є позитивний імідж підприємства, який вирізняє його серед аналогічних за видом діяльності організацій, підсилює ринкові позиції, збільшує ринкову вартість компанії, розширює коло постійних споживачів.

Імідж може створювати не тільки людина, а й організація, її імідж визначається на підставі всебічної оцінки суспільством, спільнотами та клієнтами діяльності, стратегії та культури організації. Він стає фактором довіри клієнтів до організації, зростання продажу її продукції, отримання кредитів, процвітання (або занепаду). Позитивними сторонами іміджу є ті, які сприяють успішному просуванню організації на ринок, негативними — ті, що заважають. Проте за дослідженнями, тільки 11-15% українських підприємців розуміють, що для того, щоб закріпитися на ринку, успішно вирішувати всі фінансові проблеми, їм потрібно формувати позитивну корпоративну культуру і, насамперед, позитивний імідж своїх організацій. Якщо у клієнтів формується негативний образ якоїсь організації, то вони починають шукати їй заміну. Специфіка іміджу полягає в тому, що він існує незалежно від того, займаються ним на підприємстві чи ні. Тільки в останньому випадку питання залишається відкритим - який це буде імідж.

На імідж підприємства впливають багато аспектів його діяльності - від якості продукції до настрою працівників. Яким буде імідж – високим або низьким, залежить від діяльності підприємства в цілому: роботи його керівництва та підрозділів підприємства; згуртованості колективу. Організація, працюючи зі своєю громадськістю, прагне сформувати не просто позитивний імідж, а саме той імідж, який підвищить комерційну конкурентоспроможність на ринку, сприятиме підвищенню ефективності її функціонування.

Суттєвими елементами іміджу будь-якої фірми (організації) є: продукт, послуга (якість, ціна, сервіс); технологічний потенціал (наукові досягнення, використання енергозберігаючих, екологічно чистих технологій); економічний потенціал (конкурентоспроможність, можливість реінвестування коштів, розвиток виробництва); ефективність управління (професіоналізм менеджменту, рівень корпоративної культури, відносини з владою); відносини з клієнтами (популярність бренду, прозорість відносин, репутація); відносини з персоналом (рівень зарплати, соціальні гарантії, щирість взаємодії); гуманістична сутність (створення робочих місць, благодійництво і співпраця з громадськістю) [2].

Імідж сьогодні є однією з найважливіших характеристик підприємства, чинником довіри до нього та його товару (послуги), а отже, є умовою його процвітання та зростання конкурентних переваг. Створюється імідж цілеспрямованими зусиллями та залежить від кожного працівника й джерела формування іміджу нескінченно різноманітні. Мета іміджевих досліджень полягає в оцінці діяльності підприємства щодо взаємодії з зацікавленими групами (public relations чи PR) [1].

Вищевикладене дозволило узагальнити основні напрямки впливу іміджу на підвищення ефективності діяльності підприємства та посилення його конкурентних переваг підприємства (табл.1).

Таблиця 1

Вплив іміджу на підвищення ефективності діяльності та посилення конкурентних переваг

Зміст основних напрямків впливу	Результат впливу
Фактори зовнішнього впливу	
Формування позитивного іміджу підприємства в бізнес-середовищі.	Спрощення комунікацій з бізнес-партнерами.
Сприяння згуртованості споживачів, постачальників, партнерів, інвесторів.	Сприйняття партнерів як колег й скорочення трансакційних витрат.
Формування престижу і авторитету управлінського апарата в ділових колах і серед споживачів.	Збільшення гудвілу, ріст іміджу (репутації) компанії.
Фактори внутрішнього впливу	
Забезпечення позитивного морально-психологічного клімату і підвищення згуртованості.	Підвищення продуктивності праці та якості роботи.
Формування у працівників чіткого розуміння, які дії потрібні для створення формальних правил.	Підвищення якості комунікацій.
Підвищення якості процесу управління й спрощення реалізації управлінських рішень.	Оптимізація процесу прийняття рішень, їх якості.
Сприяння прийняттю рішень творчого характеру й умінню працювати в команді.	Розвиток навичок командної роботи, ініціативи робітників.

Джерело: складено автором

Слабкий позитивний імідж не подолає окремі спроби керівництва поліпшити ефективність господарської діяльності, а отже його конкурентні переваги, тому необхідна розробка і втілення стратегії створення позитивного іміджу в цілому[3].

Позитивний імідж компанії впливає на її конкурентоспроможність, забезпечуючи у клієнтів компанії відчуття надійності і більшої довіри.

Отже, для формування позитивного іміджу, який впливає на підвищення ефективності діяльності та посилення конкурентних переваг підприємств слід впроваджувати такі заходи: вивчати потреби клієнтів та пропонувати споживачам цінності та переваги товару чи послуги, які відповідають їх

потребам та очікуванням; доводити інформацію до аудиторії усіма каналами маркетингових комунікацій; підтримувати та вдосконалювати внутрішній позитивний емоційний клімат; проводити заходи, що демонструють соціальну та екологічну відповідальність підприємства; покращувати якість менеджменту, який зобов'язаний чітко розуміти корпоративну стратегію, та впроваджувати її; удосконалювати управління персоналом, що підвищить імідж підприємства як роботодавця.

Список використаних джерел

1. Химич І.Г. Імідж як важливий показник діяльності підприємства у сучасних умовах розвитку корпоративної культури // Економіка та держава. – 2009. – №9. – С. 59–61.
2. Бондаренко С. М. Імідж організації: сутність, зміст та основні етапи формування / С. М. Бондаренко, К. В. Ліфар // Вісник київського національного університету технології та дизайну. – 2014. – № 2 (11). – С. 1-7.
3. Костюк Г. В. Формування позитивного іміджу підприємства / Г. В. Костюк, В. В. Сторожук // Вісник КНУТД. – 2014. – № 1. – С. 176-181.

**Сливянчук Д.Г. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
зі спеціальності 051 «Економіка»**

Руснак А.В. – д.е.н., доцент

Державний вищий навчальний заклад

«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ

ВИРОБНИЦТВА РИСУ В УКРАЇНІ

Рис є однією із найпоширеніших культур у світі. Його сіють більш ніж в 100 країнах світу на площах, що щорічно займають близько 150 млн. га, а його виробництво складає порядку півмільярда тонн. Він є однією із найважливіших культур нашої планети, тому що є основним продуктом харчування для більшої частини населення землі. І хоча в нашій країні не є головною культурою та й не займає основне положення в раціоні українців, галузь рисівництва, поряд з іншими, залишається необхідною для сільського господарства України [1].

Формування комплексу агротехнічних чинників вирощування сільськогосподарських культур, у тому числі рису, необхідно спрямовувати не лише на високу врожайність, а й обов'язково забезпечувати високу економічну ефективність їх виробництва [2].

Найважливішим чинником підвищення ефективності аграрного виробництва є комплексна механізація та електрифікація, хімізація і меліорація земель. Найвищий ефект сільськогосподарського виробництва досягається тоді, коли всі фактори інтенсифікації застосовуються в одному комплексі.

На сучасному етапі в Україні повинні висуватися питання розробки і впровадження прогресивних технологій обробітку зернових і технічних культур, що забезпечують отримання максимальної врожайності при мінімальних витратах, відтворення ґрунтової родючості, забезпечення надійного захисту від ерозії ґрунтів. З метою зниження матеріально-грошових витрат у виробництві та забезпечення конкурентоспроможності зерна рису на світовому ринку на базі наукових установ України необхідно підготувати і запропонувати виробництву нові технології вирощування рису, засновані на принципах енерго- і ресурсозбереження, біологізації та адаптивному землеробстві. Сталий розвиток виробництва рису вимагає не тільки генетичних удосконалень для підвищення врожайності гібридного рису, а й більш досконалих способів збору врожаю, скорочення операцій після збору врожаю і розробки комплексних систем виробництва. Це також визначає необхідність розвитку національного потенціалу рисівництва шляхом проведення професійної підготовки виробників, поліпшення обміну інформацією про нові розробки і передачі сучасних технологій на місця з постійним моніторингом правильності та ефективності їх використання [3].

З метою розвитку інтенсифікації виробництва рису в Україні необхідно розвивати великий сектор виробництва, заснований, перш за все, на принципах кооперації дрібних виробників. Кооперація може йти з різних питань функціонування рисового господарства в горизонтальному і у вертикальному напрямку, охоплювати як повний відтворювальний цикл від постачальників матеріальних ресурсів до роздрібної торгівлі готовими виробами, так і окремі частини цього циклу.

Низький рівень економічної ефективності галузі сьогодні є наслідком дії цілого ряду чинників, серед яких потрібно виділити такі чинники як: погіршення соціально-економічних умов господарювання, недостатнє забезпечення засобами виробництва й недотримання, у зв'язку із цим, вимог технології вирощування культури, а також і збільшення собівартості продукції [1]. Отже, застосувавши вище вказані рекомендації в господарській діяльності, економічний суб'єкт може забезпечити підвищення ефективності виробництва рису і функціонування галузі рисівництва в цілому.

Список використаних джерел

1. Рис в Україні [Електронний ресурс] // Інститут рису Національної академії аграрних наук України. – 2006. – URL: rice.in.ua/ua/ris-v-ukraine.
2. Ушкаренко В.О. Шляхи інтенсивного використання зрошуваних земель / В.О. Ушкаренко, Т.П. Ушкаренко, К.В. Петрова. – Херсон, 2002. – 14 с.
3. Ковалев В.М. Теоретические основы оптимизации формирования урожая. – М.: МСХА, 1997. – 284 с.

**Слободяник А.В.- здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна
Науковий керівник: Барабаш Л.В. - к.е.н., доцент
СТАН ТА НАПРЯМИ ОПТИМІЗАЦІЇ ФІНАНСОВОГО
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА**

Аграрне виробництво відіграє важливу роль в економіці нашої країни. Саме в даному секторі створюється близько 12% валової доданої вартості, а за рахунок виробленої продукції забезпечується до 30% всього експорту України.

Фінансовий механізм управління аграрною економікою має такі основні елементи: організаційну структуру управління фінансами в державі; чинну законодавчо-нормативну базу, яка регулює фінансове управління державними фінансами, фінансами підприємств та фінансами галузей; планування державних фінансів центральними органами економіки; планування децентралізованих фінансів суб'єктами господарської діяльності; систему форм і методів стимулювання та обмеження фінансової господарської діяльності в країні; систему аудиторських і контрольних органів за функціонуванням фінансів на усіх рівнях управління.

Для досягнення ефективності функціонування аграрної економіки та аграрного підприємства повинна бути забезпечена чітка взаємодія всіх елементів фінансового механізму.

У сільському господарстві фінанси мають важливі специфічні ознаки, які притаманні лише їм:

- сезонність виробництва за рахунок якої кошти для здійснення операційної діяльності потрібні в достатній мірі під час окремих видів робіт (посівної кампанії тощо), а прибуток отримують після реалізації товару;

- достатньо довга тривалість обігу капіталу в галузі, що викликано подовженим циклом виробництва;

- відсутність застави для забезпечення довгострокових кредитів. Основні фонди фізично застаріли, а банки вимагають заставу у розмірі 150–200% від розміру кредиту;

- велика частина виробленої продукції залишається на підприємстві для власних потреб, що зменшує величину очікуваного прибутку. Фінансові ресурси, що знаходяться у володінні сільськогосподарських підприємств, поділяються за характером формування на власні та залучені. До власних ресурсів відносяться фінансові, які сформовані за рахунок внутрішніх джерел – прибутку, амортизаційних відрахувань тощо; до залучених – кредити, позики, лізинг тощо.

Сільське господарство нині посилено потребує фінансової підтримки та фінансового захисту, що зумовлюється згаданими вище особливостями. Тому ефективність фінансування сільськогосподарських підприємств є однією з основних проблем розвитку економіки держави. Це пояснюється тим, що сільське господарство займає одне із провідних місць стосовно забезпечення

розвитку переробних галузей країни, є джерелом сировинної бази та партнером в інтеграційних і ринкових відносинах, а також важливим стратегічним та економічним базисом для вирішення продовольчих проблем країни.

Відтак проблема фінансового забезпечення розвитку сільськогосподарських підприємств за рахунок зовнішніх джерел полягає не у відсутності фінансових ресурсів, а в доступі до них кожного окремо взятого підприємства, у методах і формах їх розподілу між галузями економіки та суб'єктами господарювання [4].

Багато вчених основними проблемами фінансування діяльності аграрних підприємств вбачають різке та значне зменшення обсягів державної підтримки сільського господарства, що не дозволяє їм ефективно функціонувати; недоступність кредитних ресурсів через достатньо високі відсоткові ставки та неможливість майнової застави для ведення не лише розширеного, а й простого відтворення; відсутність стабільного фінансування у визначені періоди року (сезонність робіт), що посилює диспаритет цін; залежність результатів діяльності підприємств і джерел фінансування від впливу природно-кліматичних умов; необхідність кредитного забезпечення діяльності та подальшого успішного розвитку суб'єктів господарювання як наслідок впливу попередньо зазначених факторів [2].

Варто зазначити, що українські банки вважають аграрний сектор економіки найпривабливішим і найперспективнішим об'єктом кредитування на даний час. Але готові вони кредитувати лише ті сільськогосподарські підприємства, які обробляють 3,0–50,0 тис. га земельних угідь, тобто 83,8 % їх загальної кількості під цей критерій не попадають.

Нині немає об'єктивних підстав для прогнозування росту банківського кредитування аграрного сектора вітчизняної економіки. Відповідно, існують певні причини для цього. Насамперед, слід вказати на незначний фінансово-інвестиційний потенціал позичальників – підприємств сільського господарства. Адже близько 70 % вітчизняних аграрних підприємств володіють виручкою від реалізації продукції та послуг в обсягах, які перевищують 5 млн. грн.

Ще однією з основних проблем аграрних фінансів є організація та науково-методичне забезпечення управління фінансами як окремих сільськогосподарських підприємств, так і галузі в цілому. Крім аспектів функціонування фінансового менеджменту (аналіз і діагностика, планування і прогнозування, контроль і моніторинг фінансових процесів, методологія обґрунтування фінансових рішень, оптимізація руху фінансових потоків, методологія фінансового забезпечення операційної та інвестиційної діяльності), вимагають активних досліджень також такі питання аграрних фінансів, як фінансова політика, фінансова безпека, фінансова адаптивність, формування фінансового потенціалу.

Серйозним викликом стійкості галузі є зменшення кількості малих господарств – суб'єктів господарювання. При цьому значне падіння рівня доходів вітчизняних споживачів стримує темпи зростання цін на внутрішніх продовольчих ринках, що сприяє зростанню цін на засоби виробництва та погіршенню фінансового забезпечення галузі, зокрема – дрібних сільгосптоваровиробники.

Наразі рівень зношеності основних виробничих активів сільськогосподарських підприємств становить біля 70-80 %, що зменшує обсяги виробничої діяльності, а амортизація і прибуток, як головні складові внутрішніх джерел фінансового забезпечення, є недостатніми. Тому аграрним підприємствам не обійтися без залучення фінансових ресурсів або фінансової підтримки держави.

Шляхом вирішення проблеми є, перш за все, вдосконалення інфраструктури аграрного ринку. Насамперед, це розвиток біржової торгівлі, запровадження фінансових та інших інструментів на ринках сільськогосподарської продукції (аграрні розписки, ф'ючерсні та форвардні контракти тощо), створення відповідної системи заготівлі, переробки та реалізації аграрної продукції, що виробляється саме селянськими господарствами. Окрім, того – створення ефективної системи моніторингу та інформаційно-аналітичного забезпечення аграрного ринку.

Таким чином, нині система фінансово-кредитного забезпечення аграрного виробництва не забезпечує вирішення головних питань не лише перспективного економічного розвитку, а й поточного характеру. Все це зумовлює необхідність її трансформації. І переважаючими напрямками в цьому плані є активізація державної аграрної політики та її фінансової складової, розвиток і вдосконалення системи управління фінансами підприємств і галузі в цілому, формування та розвиток спеціальної фінансової інфраструктури, спрямованої на обслуговування підприємств галузі.

Список використаних джерел

1. Гудзь О.Є. Фінансові ресурси сільськогосподарських підприємств: [монографія] / О.Є. Гудзь. К. : ННЦ ІАЕ, 2016. 578 с.
2. Саблук П.Т., Лузан Ю.Я. Основні напрями удосконалення державної аграрної політики в Україні / П.Т. Саблук, Ю.Я. Лузан // Економіка АПК. 2015. № 5. С. 3–16.
3. Стецюк Ю.П. Передумови розвитку банківського інвестиційного кредитування аграрних проєктів / Ю.П. Стецюк // Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Фінанси і кредит», 2016. № 2.
4. Фінанси. Підручник / За ред. С.І. Юрія, В.М. Федосова. Київ: Знання, 2015. 611 с.

Созанський Л.Й. – к.е.н.
ДУ “Інститут регіональних досліджень ім. М.І. Долішнього
НАН України”, м. Львів, Україна
ОЦІНЮВАННЯ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ
УКРАЇНИ: МЕТОДИЧНИЙ АСПЕКТ

Успішність економічного і соціального розвитку України залежить від стану та тенденцій розвитку її регіонів. В умовах активізації процесів децентралізації та економічної інтеграції України до Європейського Союзу назріла потреба у формуванні сучасних підходів до оцінки сталого соціально-економічного зростання регіонів країни. При побудові таких підходів необхідним є врахування зовнішніх чинників впливу на стан та динаміку регіонального економічного розвитку.

Під сталим соціально-економічним зростанням регіону розуміється процес, що забезпечує зростання матеріального та суспільного добробуту населення регіону шляхом ефективного використання наявних ресурсів та можливостей і збереження екології. Звідси, ключовим результатом та пріоритетом соціально-економічного розвитку регіонів є людський розвиток, який передбачає зростання рівня фінансової забезпеченості, суспільних і соціальних умов життя. Людський розвиток у регіональному аспекті є багатокомпонентною соціально-економічною категорією, яка ДССУ, Мінрегіонбуд України, відповідними міжнародними організаціями та окремими вітчизняними і закордонними науковцями визначається багатьма показниками, що відображають найважливіші аспекти регіонального соціально-економічного розвитку. Так, до прикладу, за методикою розробленою науковцями Інституту демографії та соціальних досліджень імені М.В. Птухи Національної академії наук Україна за участю фахівців Державної служби статистики України розрахунок індексу людського розвитку здійснюється за 33-ма показниками, об'єднаними у 6-ть блоків відповідно до основних аспектів людського розвитку: відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта[1].

Індикаторами індексу людського розвитку, що публікується ООН є очікувана тривалість життя при народженні, середня тривалість навчання і очікувана тривалість навчання, валовий національний дохід на душу населення. У відповідності до величини цього показника, країни поділяються на ті у яких людський розвиток: а) дуже високий; високий; середній і низький[2]. Україна у 2015 році за цим індексом відносилась до числа країн з високим людським розвитком та знаходилась на 86-ому місці з 188 країн, поступаючись близьким країнам-сусідам: Білорусі (52-ге місце, високий людський розвиток), Чехії (28-ме місце, дуже високий людський розвиток), Польщі(38 місце, дуже високий людський розвиток), Словаччині (40-е місце, дуже високий людський розвиток), Угорщині (43-тє місце, дуже високий людський розвиток), Румунії (50-тє місце, дуже високий людський розвиток)[2]. Така позиція України спричинена порівняно низькою часткою ВВП на душу населення. Окрім цього,

Україна суттєво поступається названим країнам за рівнем оплати праці. Мінімальна зарплата у 2017 році в Україні становить 109,9 євро, тоді як у Польщі – 464,6 €, Угорщині – 411,0 €, Словаччині – 435,0€, Румунії – 321,2€, а середня мінімальна зарплата по ЄС-28 – 890,5€)[3].

У методиці проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики [4] показники соціально-економічного розвитку об'єднано у такі блоки: економічна та соціальна згуртованість; економічна ефективність; інвестиційно-інноваційний розвиток та зовнішньоекономічна співпраця; фінансова самодостатність; розвиток малого та середнього підприємництва; ефективність ринку праці; розвиток інфраструктури; відновлювана енергетика та енергоефективність; доступність та якість послуг у сфері освіти; доступність та якість послуг у сфері охорони здоров'я; соціальний захист та безпека; раціональне природокористування та якість довкілля. Наведений перелік складових оцінки результативності реалізації державної регіональної політики охоплює усі аспекти соціально-економічного розвитку.

Аналіз існуючих підходів засвідчив однаковість у поглядах щодо ключових зовнішніх та переважної більшості внутрішніх чинників соціально-економічного розвитку. Однак, погляди щодо пріоритетів та мети такого розвитку, а отже, і показників оцінювання зовнішніх та внутрішніх чинників є різними. Так, виходячи з показників, які пропонуються у більшості з розглянутих методик і підходів, ключовим пріоритетом регіонального соціально-економічного розвитку є кількісне зростання матеріального виробництва, людського капіталу, але, натомість, значно менше уваги приділяється якості життя.

Застосування кількісного пріоритету людського розвитку стає причиною дослідження і популяризації зовнішніх чинників кількісного, а не якісного розвитку регіонів. Оцінюється не ефективність регіональної політики та стратегії чи міжрегіональної взаємодії, а констатуються кінцеві дані певних економічних і соціальних процесів, які здебільшого мало пов'язуються з діями органів влади та не відображають реального стану людського розвитку. Сформовані за таким підходом регіональні соціально-економічні стратегії зорієнтовані на зростання обсягів ВВП, ВРП і кількості населення, а не на ефективність використання ресурсів та якість життя громадян. Таким чином, фокусування на показниках, що відображають кількісні, а не якісні сторони соціально-економічного розвитку регіонів спричиняє необ'єктивність у оцінці зовнішніх чинників такого розвитку і, найважливіше – призводить до нерациональності регіональних стратегій. Натомість ключовим критерієм регіонального соціально-економічного зростання повинна бути соціальна складова людського розвитку, головними індикаторами якої є рівень доходів громадян (у відповідності з потребами комфортного життя та із сусідніми країнами і регіонами) та якість і ефективність науки, освіти, охорони здоров'я, соціальної інфраструктури.

Список використаних джерел

1. Соціально-економічний потенціал сталого розвитку України та її регіонів: національна доповідь / за ред. акад. НАН України Е.М. Лібанової, акад. НААН України М.А. Хвесика. – К.: ДУ ІЕПСР НАН України, 2014. – 776 с.
2. Human Development Index and its components – [Electronic resource] access mode: <http://hdr.undp.org/en/composite/HDI>
3. Minimum wages European Unionc 2017– [Electronic resource] access mode: <https://www.reinisfischer.com/whats-minimum-wage-european-union-2017>
4. Вахович І. М. Зміст та структура ендogenous потенціалу регіону / І. М. Вахович, М. С. Забедюк // *Економіка та держава*. - 2010. - № 11. - С. 41-43.
5. Про затвердження Порядку та Методики проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації державної регіональної політики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/856-2015-%D0%BF/pag>

Сокіл О.Г. – к.е.н., доцент

Таврійський державний агротехнологічний університет,
м. Мелітополь, Україна

ПРОЦЕС КОНТРОЛЮ ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Успіх реалізації цілей у питаннях досягнення сталого розвитку залежить значною мірою від ефективного моніторингу (обліку), аналізу та контролю процесу господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. Контроль є завершальною, але не менш важливою процедурою системи обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку.

Розвиваючи зміст процесу визначення ключового індикатора сталого розвитку сільськогосподарських підприємств, розглянемо важливий елемент, який є оборотністю активів, яка в значній, мірі визначає інтенсивність інвестиційної діяльності. Вона спирається на амортизаційну політику організації, на можливість формування амортизаційного фонду (резерву), на підтримку і відновлення необоротних активів.

Зауважимо, що в економічній літературі склалася певна позиція щодо виділення переваг амортизаційної політики, які полягають в наступному:

1. Амортизаційна політика є найважливішою складовою фінансової політики організації, спрямованої на побудову ефективної системи управління фінансами, досягнення стратегічних і тактичних цілей її діяльності. Організації в умовах високої інфляції і існуючої податкової політики держави можуть мати, різні інтереси в питаннях формування і

використання прибутку, виплати дивідендів, регулювання витрат виробництва, збільшення майна й обсягів продажів (виручки від реалізації) [4]. Однак всі ці аспекти діяльності організації, відображені в фінансовому, податковому та управлінському типах обліку, піддаються управлінню за допомогою методів, напрацьованих світовою практикою, сукупність яких і складає систему управління фінансами. Серед таких методів важлива роль відведена методам амортизації.

2. Ефективність амортизаційної політики залежить від вибору методів (способів) обчислення амортизації, з одного боку, і від бажання «зблизити», чи ні, бухгалтерський облік з податковим [2].

3. Важливими умовами для проведення амортизаційної політики є її стабільність, передбачуваність, системність, а також ефективність тих засобів і механізмів, за допомогою яких вона виражається. Результатами проведеної державою амортизаційної політики є стабільний і поступальний економічний розвиток України, поліпшення інвестиційного клімату [3].

4. Амортизаційна політика впливає на інвестиційну привабливість організацій, оскільки від використовуваного методу, амортизації залежить обумовлена інвестиційним проектом реальна поточна вартість інвестицій [1, с. 33].

З огляду на те, що частку амортизації (отриманої в складі виручки), що спрямовується підприємством на формування амортизаційного фонду, можна кваліфікувати як використання чистого (нерозподіленого) прибутку, то цьому випадку сільськогосподарське підприємство зможе капіталізувати витрати, які фінансуються за рахунок амортизаційного фонду на підтримку і відновлення основних засобів еко-соціального призначення також.

Можна продовжити розвиток методичного інструментарію для посилення контролю сталого розвитку за рахунок оцінки якості продукції в розрізі визначення найбільш слабких сторін. Однак, завдання системи внутрішнього контролю пов'язані не тільки з оцінкою якості продукції з позиції споживачів і ринку. Для менеджменту сільськогосподарських підприємств важливим є питання наскрізного контролю за витратами на виробництво і витратами, що забезпечують якість продукції, що випускається. Їх співвідношення з реальною оцінкою якості повинно привести до прийнятих ефективних рішень. Тому проведення наскрізного внутрішнього контролю вимагає розробки алгоритмів і процедур, на основі яких можна сформувавши бізнес-процеси контролю. Узагальнюючий алгоритм такого контролю представлений нами на Рис. 1.

Рис. 1. Алгоритм формування контролю обліково-аналітичного забезпечення показників та індикаторів сталого розвитку сільськогосподарських підприємств*

* розроблено автором

Представлений на Рис. 1 алгоритм може бути застосований при організації наскрізного внутрішнього контролю для кожного з екологічних, соціальних та виробничих бізнес-процесів, що на наш погляд, посилить вплив наскрізного контролю на ключові показники ефективності та індикатори сталого розвитку.

Для організації наскрізного контролю створення і цільового використання такого фонду буде потрібно поетапне виконання контрольних процедур (в рамках самостійного бізнес-процесу контролю) щодо:

- правильності класифікації та ідентифікації основних засобів еко-соціального призначення, як засобів з вичерпним терміном використання і відповідно тих, що піддаються амортизації;
- формування первісної вартості амортизованих об'єктів еко-соціального призначення при відображенні їх на балансових рахунках і подальшої їх переоцінки;
- обґрунтованого вибору методу первісної оцінки та амортизації у бухгалтерському при дотримання облікової політики;

– виявлення можливих відхилень нарахованих і розподілених сум амортизаційних відрахувань, на основі яких визначається розмір амортизаційного фонду;

– виявлення можливого завищення амортизаційних відрахувань з метою «штучного» збільшення амортизаційного фонду, що пов'язано з необґрунтованим зростанням витрат і зменшення прибутку.

Список використаних джерел

1. Васюник Т.І. Амортизаційна політика та її роль у відтворенні основного капіталу національної економіки. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2015. Вип.15. Ч.5. С. 31-34.

2. Лищенко О.Г., Півненко В.В. Оптимізація амортизаційної політики підприємства. Сталий розвиток економіки. 2015. № 4. С. 70-75.

3. Самофатова В.А., Кулакова І.С. Амортизаційна політика: теоретичні засади та її роль в підвищенні ефективності діяльності підприємств. Економіка харчової промисловості. 2015. Т. 7. № 3. С. 55-60.

4. Соколова О. Амортизаційна політика в системі антикризового регулювання економіки. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. 2012. Вип. 1. С. 187-195.

**Стасіневич С.А. – к. е.н., старший науковий співробітник, доцент
Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м.Київ, Україна
Бабенко Є. П. – здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
*ПРОБЛЕМИ ДЕРЖАВНОГО ЦІНОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ НА
ЗЕРНОВОМУ РИНКУ УКРАЇНИ***

Політика ціноутворення на сільськогосподарську продукцію і продовольство є складовою частиною загальної політики ціноутворення України і спрямована на забезпечення з однієї сторони, доходності сільськогосподарського виробництва і його розширеного відтворення, з другої сторони, задоволення потреб населення в продовольстві.

В сучасних умовах зернове господарство визначає рівень розвитку всього аграрного сектора економіки України, гарантує продовольчу безпеку країни.

Базовим елементом державного регулювання ціноутворення є створення ефективної нормативно-правової бази. В Україні основним законом, що визначає засади цінової політики держави на ринку пшениці, є Закон України “Про державну підтримку сільського господарства України” від 24 червня 2004 року № 1877-IV [4].

У відповідності до цього закону держава має здійснювати регулювання гуртових цін, зокрема на зерно пшениці, встановлюючи мінімальні та максимальні інтервенційні ціни, як індикатор для здійснення державним

оператором аграрного ринку (Аграрним фондом) державних інтервенцій (відповідно фінансових та товарних) в обсягах, що дозволяють встановити фіксінг (ціну рівноваги).

Починаючи з 2005 р. щорічно на маркетинговий період наказами Міністерства аграрної політики та продовольства України затверджується розмір мінімальних та максимальних інтервенційних цін на пшеницю в розрізі груп та класів.

Фінансова і товарна інтервенції має здійснюватися Аграрним фондом шляхом відповідно придбання та продажу окремих об'єктів державного цінового регулювання на [організованому аграрному ринку](#) (Аграрній біржі) на умовах [споту](#) або [форварду](#) [1]. Наразі активізувався процес реалізації такої функції Аграрного фонду, як державні форвардні закупівлі зерна.

Проте ефективність реалізації механізму державного цінового регулювання залишається низькою. Наприклад, в 2016/2017 розмір цінового «коридору» вільного ринку, в якому могла коливатися ринкова ціна становив 13% при мінімальній інтервенційній ціні з ПДВ на пшеницю м'яку 3-го класу 3570 грн/т та максимальній – 4020 грн/т. Фактично амплітуда сезонних коливань була значнішою: відхилення між максимальним і мінімальним рівнем цін реалізації сільськогосподарськими підприємствами пшениці сягали 1,6 рази. Таким чином, амплітуда коливання цін виходила за межі державного регулювання ринковими важелями. Навіть середні фактичні ціни не «попадали» в так званий інтервенційний коридор [2].

До того ж застосовується такий метод цінового регулювання навіть на основному для України сегменту аграрного ринку – пшенично-зерновому, в недостатньому обсязі. Причини криються в недостатності бюджетних коштів, несвоєчасності та непослідовності підзаконних регулятивних рішень та корумпованості системи.

Особливе місце в системі регулювання цін на ринку зерна займають заставні ціни. Введення заставних цін та заставних закупок зерна у сільськогосподарських товаровиробників є одним з прикладів формування дієвого економічного середовища на зерновому ринку країни. Впровадження заставних цін та заставних закупок зерна в Україні не було новітнім вітчизняним відкриттям. Світова практика уже досить тривалий час використовує такий механізм страхування своїх товаровиробників від загрозливого зниження ринкових цін на зерно в моменти негативного впливу кон'юнктури ринку. В кожній країні механізми заставних цін мають свої відмінності, але зберігається однакова економічна сутність та однакове призначення такого засобу.

За класичною сутністю заставна ціна покликана виконувати одну з двох функцій: кредиту або мінімальної гарантованої ціни. Функцію кредиту вона виконує за умови, коли товаровиробник здав у заставу зерно державі за заставною ціною, а потім, при підвищенні на ринку ціни вище заставної, він повертає заставоутримувачу заставну ціну, як правило, сплачує витрати по зберіганню свого товару. Це – практично класична форма кредиту, але з

нульовим відсотком. Проте функція кредиту у вигляді заставної ціни при необхідності може трансформуватися в мінімальну гарантовану ціну, зокрема тоді, коли ціна на ринку не задовольняє товаровиробника і він передає право власності на зерно на рівні заставної ціни. При цьому товаровиробник не сплачує витрати по зберіганню зерна та банківський процент за період його зберігання під заставою. Ці витрати мають здійснюватися за рахунок державного агента.

Досвід України щодо регулювання ринку зерна через механізм заставних операцій практично розпочався в 2000 році. Він виявився не завжди вдало відмінним від класичного підходу. З прийняттям у 2004 році Закону України “Про державну підтримку сільського господарства України” концепція державних заставних закупівель дещо змінилася. Згідно цього закону заставні закупівлі здійснюються Аграрним фондом, який надає виробнику бюджетну позику, яка не може перевищувати 80 % вартості застави – наразі мінімальної інтервенційної ціни.

Але не прогнозованість і непередбачуваність ринкової ситуації стримувала товаровиробників масово скористатися даним механізмом. Вони не знають, як складеться кон’юнктура на ринку зерна, тому з великою обережністю сприймали запропоновані ціни. Крім того для отримання бюджетної позики товаровиробникам необхідно було зібрати значну кількість документів для подання Аграрному фонду або його регіональному відділенню, що також впливало на рішення аграріїв не на користь заставних закупівель [3].

А головне із-за браку коштів у державному бюджеті заставні операції не набули належного застосування на українському ринку.

Список використаних джерел

1. Офіційний сайт Аграрної біржі України / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.agrex.gov.ua.
2. Офіційний сайт Державної служби статистики України / [Електронний ресурс]. / Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
3. Офіційний сайт Публічного акціонерного товариства «Аграрний фонд» / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://agrofond.gov.ua>.
4. Про державну підтримку сільського господарства України: Закон України № 1877-IV від 24 червня 2004 р. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rada.gov.ua>.

Танклевська Н.С. – зав. кафедри економіки та фінансів, д.е.н., професор
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ОСНОВНІ ПІДХОДИ ДО ПОСИЛЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ
НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

В умовах затяжної політико-економічної кризи, девальвація національної валюти, необґрунтована державна політика та низка інших факторів зумовили порушення ефективної роботи економічної системи України. У зазначених умовах стабілізувати ситуацію можливо завдяки розвитку та якісному функціонуванню національної економіки, що забезпечується шляхом вирішення питання підвищення його фінансової безпеки. Фінансова безпека є багатогранною категорією економічної теорії, яка за останній роки набула особливої актуальності, тому багато вітчизняних та зарубіжних вчених присвячують її дослідженню свої наукові праці.

Дефініцію фінансової безпеки трактують залежно від об'єкта й рівня дослідження, але у сучасних нормативно-правових документах її визначення відсутнє. Так Нартова І.В. й Кіріченко Я.О. влучно зауважують про багаторівневність фінансової безпеки, яка утворена низкою підсистем, яким притаманна унікальна, власна структура й логіка розвитку [1]. Тому формулювання елементів повноцінної фінансової безпеки залежить від змісту, який вкладається у її трактування [2, с. 18], а Синюгіна Н.В. зауважує, що переважно досліджувану категорію розглядають із таких сторін: як певний стан фінансової системи; як ступінь захищеності; як певний рівень фінансової системи; як складову економічної безпеки [3, с.25]. Головна мета фінансової безпеки – гарантувати найбільш ефективне використання ресурсів аграрних формувань для забезпечення стабільного функціонування та динамічного розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім загрозам [4].

Сутність фінансової безпеки характеризується через головні його ознаки. Існують думки, за якими ознаки фінансової безпеки варто відображати у спектрі характеристики показників фінансового стану суб'єктів господарювання, а саме ліквідності, платоспроможності, незалежності, забезпеченості власними фінансовими ресурсами, якості фінансових інструментів та інше [5]. За визначенням Білик М.Д. повноцінне використання можливостей зовнішнього середовища з метою збільшення конкурентних переваг й формування оптимальних джерел фінансових ресурсів, що забезпечують розвиток та зменшують загальний фінансовий ризик існування є головними рисами фінансової безпеки. Автор наголошує також і на таких ознаках як забезпечення рівноважного й стійкого фінансового стану, сприяння ефективній діяльності суб'єкта господарювання, діагностування на ранніх стадіях проблемних місць в діяльності підприємства, нейтралізація криз та прогнозування банкрутства [6]. Варто доповнити дане групування запропонованими ознаками Кім Ю.Г., Кириченко О.А., які визначають критеріями фінансової безпеки стійкий економічний ріст та збільшення

власного капіталу [7, с.13-16].

Базовими характеристиками фінансової безпеки є унікальність (визначається особливостями кожного конкретного підприємства та залежить від розмірів підприємства, його виробничо-технічних, фінансових, організаційних можливостей), відокремленість (незалежність від інших виробничих одиниць), комплексність (забезпечені безпеки усіх її функціональних складових), ефективність та динамічність (забезпеченні можливостей швидкої зміни послідовності дій та стратегії забезпечення фінансової безпеки при зміні факторів та умов фінансового середовища) [8, с. 196]. Стосовно останнього варто наголосити, що, ми вважаємо більш коректним дану характеристику назвати адаптивністю, оскільки таким чином коректніше розкривається його зміст.

Продовжуючи наукову думку Акименко В.В. про неоднорідність регіональної політики [9, с.37], варто зауважити, що фінансову безпеку національної економіки необхідно розглядати як відкриту економічну систему. Тому основа її формування та функціонування ґрунтується на таких основоположних концепціях, про актуальність яких стверджує О.М. Ляшенко як концепції сталого розвитку, концепції управління вартістю, концепція соціальної відповідальності бізнесу, концепція Кайдзен, концепція усунення обмежень, концепції стратегічного управління, концепція SAST, концепції управління знаннями, концепція компетенцій та інші (рис. 1), а саме:

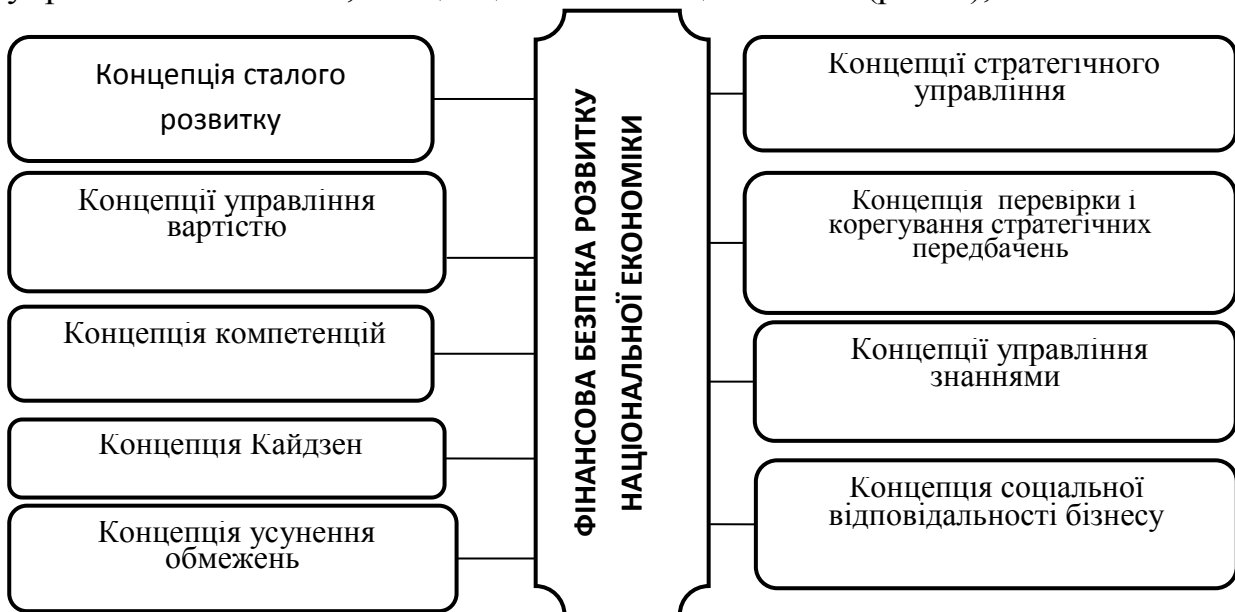

Рис. 1. Концепції формування фінансової безпеки національної економіки *
* За даними [9]

– концепція сталого розвитку фінансової безпеки національної економіки: сталий розвиток досліджують як певний процес, що підлягає керуванню, який базується перш за все на системному підході та сучасних інформаційних технологіях, які сприяють швидкому моделюванні різних векторів розвитку галузі, а також передбачають високу точність прогнозування їх результатів, можливість обрати максимально раціональний варіант;

– концепції управління вартістю: виступає підґрунтям для прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень щодо створення ресурсного забезпечення, якісного управління суб'єктами фінансової безпеки;

– концепція SAST (Strategic assumption surfacing and testing – перевірка і корегування стратегічних передбачень): є підґрунтям управління фінансовою безпекою національної економіки на засадах “м'яких змін” та управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей господарюючих суб'єктів;

– концепція усунення обмежень (теорія обмежень): може слугувати підґрунтям для кореляції цілей управління суб'єктами фінансової безпеки економіки й досягнення найкращих результатів за допомогою доступних ресурсів.

– концепція компетенцій (Conception of Competence-based): може бути використано в процесі досягнення узгодження інтересів стейкхолдерів підприємства ;

– концепція Кайдзен (Kaizen Conception) базується на філософії безперервного удосконалення й передбачає досягнення будь-яких цілей управління суб'єктами фінансової безпеки національної економіки на основі безперервного удосконалення, що є наслідком формування особливої управлінської культури;

– концепція соціальної відповідальності бізнесу (Conception of social responsibility business): є певним базисом управління фінансовою безпекою підприємства на засадах соціальної відповідальності та настановою, зорієнтованою на розвиток економіки країни;

– концепції управління знаннями (MBL, Learning Organization – LO, Knowledge Management, The Knowledge Society): може бути використано в процесі досягнення цілі протистояння загрозам та узгодження інтересів в управлінні фінансовою безпекою підприємства шляхом використання філософії організації, що навчається.

Фінансова безпека розвитку національної економіки має бути орієнтованою на створення конкурентоспроможної економіки країни, першочерговим завданням якої є забезпечення продовольчої безпеки держави. Тому механізм забезпечення фінансової безпеки економіки держави повинен враховувати джерела формування фінансових ресурсів і мінімізації фінансових ризиків. Саме від них залежить удосконалення економічних відносин і забезпечення сталого розвитку економіки, що досягається завдяки фінансовим інструментам, важелям та методам, що, впливаючи на фінансову безпеку країни, формують її рівень, який базується на фінансовій самодостатності, надійності, незалежності, стійкості та стабільності [9].

Базовими елементами механізму фінансової безпеки розвитку національної економіки виступають фінансові методи або організаційно-економічні форми забезпечення фінансової діяльності, які включають: фінансове планування, фінансове забезпечення, фінансовий контроль, оперативне управління, фінансове регулювання і фінансове стимулювання. Ключовими елементами даного механізму є фінансові важелі (фінансові норми

і нормативи; фінансові ліміти і резерви; фінансові стимули; фінансові санкції), які приводяться в дію відповідними фінансовими методами.

Отже, у питанні забезпечення економічного розвитку країни, фінансова безпека відіграє важливу роль, оскільки є основою високої конкурентоздатності та продовольчої незалежності країни. Забезпечення фінансової безпеки національної економіки має ґрунтуватися на таких основоположних концепціях як концепція Кайдзен, концепція соціальної відповідальності бізнесу, концепції управління знаннями, концепція сталого розвитку та інших. Передумовою стабільного економічного розвитку є фінансова безпека функціонування всіх галузей національної економіки, головним завданням механізму забезпечення якого виступає формування ефективної фінансової системи й мінімізація ризиків.

Список літератури

1. Нартова І.В. Сутність дефініції «фінансова безпека» та суміжних категорій і понять [Електронний ресурс] / Нартова І.В., Кіріченко Я.О. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/6_PNI_2012/Economics/3_102536.doc.htm

2. Барановський В.М. Проблеми фінансової безпеки в умовах інтеграції України у світовий фінансовий простір / В.М. Барановський // Вісник Національного банку України. – 2003. – №10. – С.18-20.

3. Синюгіна Н.В. Фінансова безпека підприємства в сучасних умовах як індикатор дієвості фінансового контролю. / Н.В. Синюгіна // Технологический аудит и резервы производства. - №4/2(6). – 2012. – с.25-26

4. Орехова К.В., Караченцева І.О. Ознаки фінансової безпеки підприємства в умовах фінансової кризи. [Електронний ресурс]/ К.В. Орехова, І.О. Караченцева. // Вісник Університету банківської справи Національного банку України. - №1(7). – 2010.

5. Білик М.Д. Роль стабільної діяльності підприємств у їх фінансовій безпеці / М.Д. Білик // Формування ринкових відносин в Україні. – 2008. – №8 (83). – С. 129-133.

6. Фінансова безпека підприємства: [навчальний посібник] /Т.Б. Кузенко, Л.С. Мартюшева, О.В. Грачова, О.Ю. Литовченко. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2010. – 300 с.

7. Матвійчук Л.О. Структура системи фінансової безпеки в управлінні підприємством / Л.О. Матвійчук // Вісник Хмельницького національного університету. – 2010. – №6. – Т.3 – с. 194-197

8. Акименко В.В. Механізм управління фінансовою самодостатністю регіону. / В.В. Акименко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. - №25(І). – 2013. – с.35-42

9. Ляшенко О.М. Акмеобезпекологія як наукове підґрунтя управління економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] /О. М. Ляшенко // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2011. – №23(І) – Режим доступу: <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/655>

Третяк Н.М. – к.е.н., доцент
Черкаський навчально - науковий інститут
ДВНЗ «Університет банківської справи», м. Черкаси, Україна
ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ ПОТЕНЦІАЛУ ТЕХНОЛОГІЇ БЛОКЧЕЙН У
ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

Кожному підприємству притаманні ризики, зокрема на підприємстві є ризики зламу та втрати фінансової інформації, бази даних фінансової інформації можуть бути пошкоджені зловмисниками, що спотворить зміст такої інформації. Тому, на сьогоднішній день, значна увага приділяється інформаційній безпеці, на забезпечення якої витрачаються значні кошти у малих та, особливо, крупних компаніях.

Це все потребує значних ресурсів, у зв'язку з чим у пошуку та ефективному використанні надійних технологій, що гарантують безперебійність та надійність інформаційної системи, зацікавлені в першу чергу підприємці. В такому випадку слід покладатись на технології, які мінімізують ризики або унеможливають їх, щодо об'єкта співпраці. За таких передумов та з точки зору світової технологічної еволюції цілком логічним виглядає стрімкий розвиток сервісів на базі блокчейн [1].

Поява блокчейн і криптовалют створило справжню революцію в системі інформаційних технологій.

Блокчейн - це своєрідний ланцюжок цифрових записів транзакцій у вигляді блоків. Він може бути запрограмований для запису фінансових операцій і взагалі всього, що має цінність. Всі блокчейни зберігаються на комп'ютерах усіх клієнтів системи. Підключення нового блоку вимагає згоди всіх учасників. Таким чином ймовірність шахрайства практично виключається, що робить блокчейн - архізручним способом захисту бізнесу [2].

Блокчейн (в перекладі з англ. blockchain — ланцюжок з блоків) – розподілена база даних, що містить відомості про всі операції, що здійснені учасниками системи. Інформація зберігається у вигляді ланцюжка блоків, в кожному з яких записана певна кількість таких операцій [1].

В основі цієї технології – розподілені реєстри даних. Це означає, що не існує єдиного місця, де зберігаються усі записи, відсутній єдиний реєстротримач або банк даних. Такий реєстр зберігається одночасно у всіх учасників системи й автоматично оновлюється до останньої версії при кожному внесенні змін до нього і кожен є гарантом достовірності інформації в ньому. Такий реєстр є фактично обліковою книгою записів про події в цифровому середовищі. Одного разу записана інформація не може бути змінена або знищена. Тобто це технологія перевірки та обліку операцій між самостійними вузлами мережі без центрального обчислювального центру і кожна нова транзакція підтверджується історією попередніх.

Кожен користувач системи, маючи доступ до Інтернету, може перевіряти та обліковувати операції у своїй власній копії реєстру. Операції за окремий період об'єднуються в блок, який пов'язаний з блоком за попередній період –

звідси й термін «ланцюжок з блоків», або блокчейн. Іншою особливістю технології є те, що за її допомогою передається не лише інформація, а й цінності. Реалізується так звана економіка цифрових активів. Її суть полягає в тому, що користувачі можуть передавати кошти, цінні папери й інші цифрові активи іншому учаснику системи.

Прикладами впровадження технології блокчейн в аграрну галузь є: агрохолдинг хоче випустити токенизовані складські розписки на зерно. Біржа, на якій торгуються ці розписки, а також Комісія з цінних паперів можуть отримувати дані в режимі реального часу, якщо між ними буде функціонувати технологія блокчейн [2].

Також, технологію блокчейн можна запровадити в разі оформлення та виконання зобов'язань за аграрними розписками. Закон "Про аграрні розписки" набув чинності у 2013 році, але не міг працювати без спецреєстру. Зараз реєстр аграрних розписок - єдина інформаційна система, що містить відомості про реквізити виданих і погашених розписок, уже працює. Цей реєстр може працювати також з використанням технології блокчейн.

Це новий інструмент, який допоможе сільськогосподарським підприємствам отримати доступ до фінансових та матеріально-технічних ресурсів під заставу майбутньої сільськогосподарської продукції

Аграрні розписки складаються в письмовій формі на бланку, підлягають нотаріальному посвідченню і не можуть бути переведені у бездокументарну форму (знеруховлені) (

З використанням технології блокчейн схема процесів при розрахунках за аграрними розписками буде мати таку поставу (рис. 1).

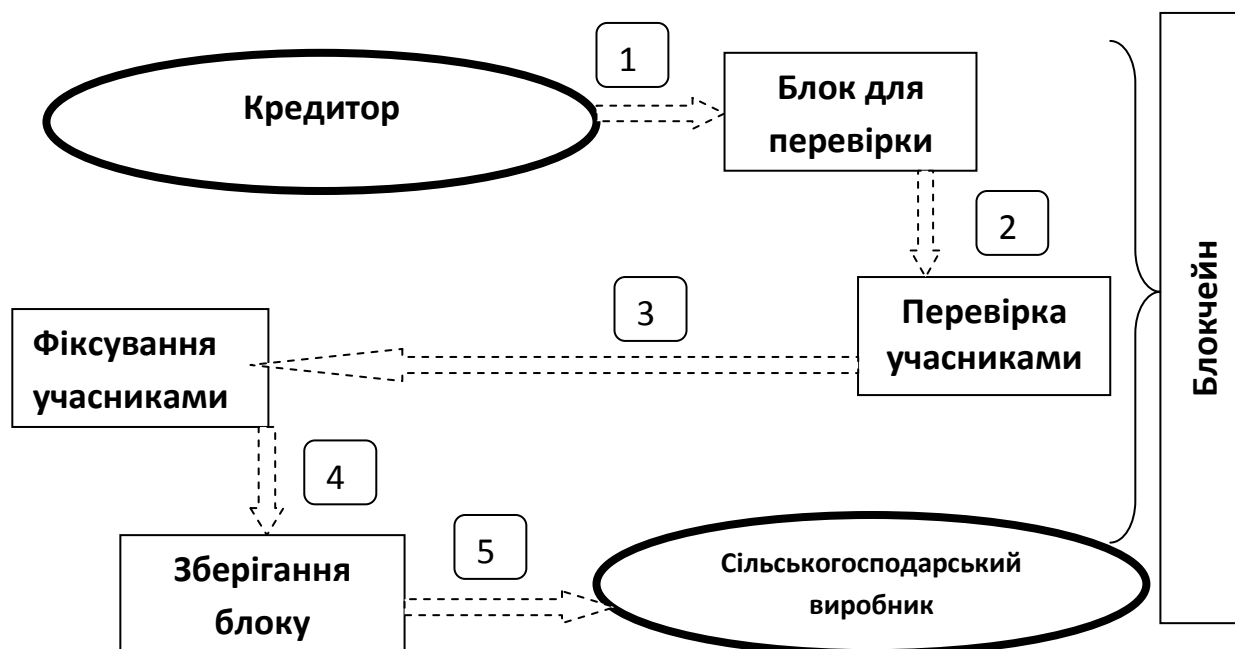

Рис. 1 Схема розрахунків за аграрною розпискою з використанням технології блокчейн

Джерело: власна розробка автора

Процеси розрахунків за аграрною розпискою з використанням технології блокчейн:

1. Кредитор (банківська установа, покупець, виконавець робіт, постачальник с/г техніки) має бажання перерахувати сільськогосподарському виробнику гроші відповідно до аграрної розписки.

2. Відомості про транзакцію передаються у мережу і збираються у певний блок. Блоки розсилаються учасникам для перевірки. Учасниками можуть бути: нотаріус, банк, страхова компанія, агропромислове підприємство, обласне або районне управління агропромислового розвитку та інші фізичні та юридичні особи.

3. Кожний учасник записує інформацію блоку у свій екземпляр бази даних.

4. Блок попадає у ланцюжок блоків, в якому міститься та зберігається інформація про усі транзакції.

5. Здійснюється транзакція на користь сільськогосподарського виробника.

Виходячи з цього, технологія блокчейн може застосовуватися для вирішення таких завдань:

1. Сумісний контроль над системою.

2. Вивірена синхронізація даних.

3. Захист від підміни даних в результаті атак.

Як результат — технологія робить непотрібними послуги посередників, скорочуючи до мінімуму відстань між виробником і споживачем інформації. Але в цьому і є велика складність: бізнес не здатний миттєво змінити договірні відносини, які склалися роками.

Однією зі складностей у практичній імплементації технології блокчейн є те, що вона передбачає зміну парадигми управління і перехід від ієрархічної моделі до плоскої, при якій рішення приймаються децентралізовано, а весь процес прозорий для його учасників. Очевидно, що це тягне за собою необхідність переосмислення бізнес-процесів, підходів до управління і захисту інформації.

Застосування у діяльності сільськогосподарських підприємств технології блокчейн забезпечить підприємство підвищеною безпекою грошових розрахунків, швидкістю проведення транзакцій та зручністю використання, а здатність блокчейн працювати без посередника і повністю усувати його з платіжного процесу призведе до значних заощаджень, що є необхідним для кожного підприємства.

Список використаних джерел

1. Мельниченко О.В., Гартінгер Р.О. Роль технології блокчейн у розвитку бухгалтерського обліку та аудиту / О.В. Мельниченко, Р.О. Гартінгер [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://file:///C:/Users/User/Downloads/191-1041-1-PB.pdf>

2. Технологія блокчейн. Як це працює в бізнесі [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minfin.com.ua/ua/2017/09/07/29878823/>

Федорова Т.В. - к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ АГРАРНИХ ФОРМУВАНЬ

У складних динамічних умовах функціонування сучасних підприємств, різко підвищилося значення стратегічної поведінки, яка дозволить підприємствам вижити у конкурентній боротьбі в довгостроковій перспективі. Наведені тенденції не минули й аграрні формування та визначили ключові проблеми, від яких залежить доходність підприємства, здатність утримувати та посилювати свою конкурентну позицію, а саме підвищення рівня конкурентоспроможності аграрної продукції зокрема та підприємства у цілому. Цей показник виступає головною умовою успішної конкуренції підприємства на ринку аграрної продукції.

Проблема управління конкурентоспроможністю регіональних виробників набуває особливого значення з моменту розвитку інтеграційних процесів у аграрному секторі. Розробка системи стратегічного управління конкурентоспроможністю аграрних формувань призначена для підтримки та вирішення проблем організаційно-виробничої діяльності регіональних виробників, що визначає актуальність даного дослідження.

Досить обґрунтовано питання управління конкурентоспроможністю підприємств дослідили в своїй працях зарубіжні та вітчизняні науковці, а саме: І. Ансофф, М. Портер, Р. Фатхутдінов, Р. Мансуров, Ю. Іванов, С. Гаркавенко, О. Градов, Л.Балабанова, М. Галелюк, Н. Тарнавська, В. Павлова, І. Соловійов, О. Миколук, Я. Обідіна, Ю. Самойлик та інші. Серед існуючих підходів до визначення управління конкурентоспроможністю підприємства слід звернути увагу на приведені у таблиці 1 наукові підходи.

Таблиця 1

Сучасні наукові підходи до визначення управління конкурентоспроможністю підприємства на стратегічній основі

Автор	Визначення
Балабанова Л.В.	Це управління, що спирається на трудовий потенціал як основу підприємства, орієнтує комерційну діяльність на потреби споживачів, гнучко реагує і проводить своєчасні зміни в підприємствах, що у сукупності дає можливість підприємствам виживати у довгостроковій перспективі, досягаючи при цьому своїх стратегічних конкурентних цілей
Р.Є.Мансуров	Діяльність, спрямована на формування ряду управлінських рішень, які, відповідно, мають бути спрямовані на протистояння можливим зовнішнім впливам для досягнення лідерства відповідно до стратегічних завдань
Іванов Ю.Б.	Це певна система, що складається з безперервно взаємодіючих факторів і характеризує ступінь реалізації потенційних можливостей підприємства зі створення та утримання впродовж тривалого періоду часу конкурентної переваги.

З одного боку, погляди науковці на дане поняття дещо відрізняється, проте з іншого, спільним є стратегічний підхід до його визначення.

Процес управління конкурентоспроможністю має охоплювати всі сфери діяльності аграрних формувань з метою формування сталих конкурентних позицій на ринку та забезпечення стратегічної конкурентоспроможності. Тенденції розвитку управління підприємством, викликані науково-технічним прогресом, соціально-культурними змінами, економічними умовами, визначають розвиток і характер змін, що відбуваються. Саме вони визначають вимоги до системи, механізму і процесу управління на стратегічній основі для забезпечення відповідного рівня конкурентоспроможності аграрних формувань.

Формування стратегічного управління конкурентоспроможністю аграрних формувань є досить складним творчим процесом, що потребує високої кваліфікації менеджерів та фахівців-маркетологів. Передусім, воно базується на прогнозуванні різних напрямів діяльності аграрних формувань (організаційна, фінансово-економічна, виробництва, маркетингова, логістично-збутова, інвестиційно-інноваційна діяльність та інші). Складність даного процесу зумовлюється розширеним пошуком та оцінкою альтернативних варіантів стратегічних управлінських рішень, які найбільш повно відповідають місії та цілям підприємства. Певну складність стратегічного управління конкурентоспроможністю становить те, що вона не є незмінною, а потребує періодичної корекції з урахуванням змін умов зовнішнього середовища та виникаючих нових можливостей для розвитку підприємства.

Отже, стратегічне управління конкурентоспроможністю має спиратися на передбачення можливих загроз та ризиків, аналіз конкурентних ситуацій в аграрній сфері та на ринку аграрної продукції, визначати стратегічну конкурентну позицію, розробку заходів щодо зниження негативних наслідків конкурентної боротьби й реалізацію корегуючи дій для подальшого розвитку аграрних формувань.

Список використаних джерел

1. Курбацька Л.М., Ільченко Т.В., Кожушко І.Г. Маркетинговий механізм забезпечення конкурентоспроможності продовольчого ринку / Л.М.Курбацька, Т.В.Ільченко, І.Г. Кожушко // Економіка АПК. – 2009.- № 15.-С. 20-23.

2. Лепьохін О.В. Концепція ефективного менеджменту конкурентоспроможності підприємств / О.В.Лепьохін // Інвестиції: практика та досвід. – 2009.- № 3. – С. 37-39.

3. Самойленко Ю.В. Економічний механізм формування стратегії управління конкурентоспроможністю підприємства /Ю.В. Самойленко// Вісник ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. - № 3 (53). – С.94-98.

4. Федорова Т.В. Стратегічне управління конкурентоспроможністю хлібопекарських підприємств /Т.В. Федорова / Молодий вчений: Науковий журнал. № 8 (11) серпень, 2014 р. Ч. II. – Херсон: Видавництво: ТОВ «Видавничий дім «Гельветика». – С.53-56.

**Цвігун А.О. – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна**

**Науковий керівник: Барабаш Л.В., к.е.н., доцент
*ПЕРЕВАГИ ЗНЯТТЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ***

В умовах економічної нестабільності, коли відбувається активне реформування економіки держави, надзвичайно гостро стоїть питання створення цивілізованого ринку землі. Це презентується в різних аспектах, зокрема, в економічному, екологічному, організаційному та правовому. І нині одним з найважливіших завдань сучасної земельної реформи в Україні є землі не можна вважати логічно завершеним процесом наближення земельних відносин до європейських стандартів [3].

Сьогодення характеризує стан і тенденції використання земельних ресурсів як критичні, а подальші деградаційні процеси потенціалу сільськогосподарських земель можуть мати катастрофічні наслідки для країни. Це зумовлено тим, що на даний час поза увагою залишається збереження та підтримка належного рівня родючості сільськогосподарських земель за рахунок дотримання раціональних сівозмін, забезпечення проведення полезахисних заходів тощо. Тож саме встановлення особливого правового режиму у використанні земельних ділянок сприятиме забезпеченню посиленої охорони земель, обмеженню можливостей виведення їх із сільськогосподарського обігу та підвищенню родючості ґрунтів [4].

У зв'язку з економічною кризою та подіями, що відбуваються на сході України, є нагальна необхідність грошових траншів для розвитку економіки, які надаються Міжнародним валютним фондом. І однією з його основних вимог є скасування мораторію на продаж земельних ділянок до України.

Ця реформа є однією з найскладніших з декількох причин. Соціологічні дослідження показують, що більшість населення держави виступає проти зняття мораторію. Причина полягає, насамперед, у недостатній обізнаності, але водночас і в усталених стереотипах. На запитання «Чи ви хочете мати право розпоряджатися власним майном?» більшість населення каже так, а якщо питання стосується зняття мораторію, який це право обмежує – то ні. З цієї причини більшість політичних сил (які за своєю природою є популістами) думають передусім про потенційні втрати політичного рейтингу у разі підтримки цієї реформи. Тож змінити ситуацію можна лише шляхом пояснення громадянам, які переваги безпосередньо кожному власнику надасть ринок землі (це і вища орендна плата, і можливість залучати кредити під заставу, і перспективи продажу у разі потреби) [1].

Ще одним важливим фактором є те, що земельна реформа безпосередньо вражатиме інтереси сільгоспвиробників. Особливо тих, хто звик платити низьку орендну плату приватним власникам або за безцінь користуватися державними землями. Мораторій – це, фактично, субсидія сільгоспвиробникам. Питання тільки – чому ця субсидія виплачується за рахунок найбідніших верств

населення – сільських пенсіонерів, які є власниками паїв. Як наслідок, протягом багатьох років виробники формували думку серед власників, що відкриття ринку землі призведе до занепаду сільського господарства, а відтак землю вже не буде кому брати в оренду. Однак дана думка є хибною і зовсім не відповідає можливим реаліям [2].

Також із зняттям мораторію на продаж землі існує великий ризик виникнення спекулятивних процесів. Для запобігання цьому важливо вжити декілька заходів. Передусім – здійснити врахування на законодавчому рівні (закон про обіг земель сільгосппризначення) балансу пропозиції і продуктивного попиту, тобто ринок землі має забезпечити присутність достатньої кількості покупців, які планують використовувати землю для власного обробітку. В іншому випадку початкові ціни можуть бути дещо нижчими за очікування, що створить додаткові стимули для спекулятивного попиту. Також варто передбачити запровадження податку на перепродаж земель сільськогосподарського призначення на рівні, співставному з податками на ринку нерухомості, що зменшить привабливість землі для спекулятивних операцій.

У зв'язку з можливим розгортанням спекулятивного процесу у законопроекті про ринок землі слід дозволяти її купівлю-продаж виключно фізичним особам із українським громадянством. Це свідчитиме про те, що в державі буде створена модель ринку землі, яка дозволить здійснювати обіг земельних ресурсів виключно між їх власниками, та унеможливить використання земельної реформи для інтересів агрохолдингів чи іноземних громадян.

Закон пропонує продовжити мораторій на відчуження сільгоспземель до моменту врегулювання на законодавчому рівні процедури їх обороту і розробки необхідних нормативно-правових актів, але не раніше 1 січня 2019 року. Тож нині не допускається [5]:

- купівля-продаж земельних ділянок сільськогосподарського призначення державної та комунальної власності, крім вилучення (викупу) їх для суспільних потреб;

- купівля-продаж або іншим способом відчуження земельних ділянок і зміна цільового призначення (використання) земельних ділянок, які перебувають у власності громадян та юридичних осіб для ведення товарного сільськогосподарського виробництва, земельних ділянок, виділених в натурі (на місцевості) власникам земельних часток (паїв) для ведення особистого селянського господарства, а також земельних часток (паїв), крім передачі їх у спадщину, обміну земельної ділянки на іншу земельну ділянку відповідно до закону та вилучення (викупу) земельних ділянок для суспільних потреб, а також крім зміни цільового призначення (використання) земельних ділянок з метою їх надання інвесторам - учасникам угод про розподіл продукції для здійснення діяльності за такими угодами.

Скасування мораторію не уникнути, адже в більшості європейських країн давно функціонує ринок землі. Залишається лише одне питання: «коли необхідно його впроваджувати?». А для цього слід створити вагоме підґрунтя з

правил і законів, що забезпечували б отримання найвигіднішого ефективного результату як для держави, так і для всіх учасників земельного ринку.

Також відкриття ринку землі сьогодні вимагає прийняття багатьох зважених та добре обдуманих рішень. Тому треба бути вкрай обережними та розглянути всі негативні та позитивні наслідки цього впровадження. А зробити це зможе лише держава, за допомогою контролю та застосуванню заходів, які «змусять» власників використовувати землі цілеспрямовано та за призначенням.

Список використаних джерел

1. Апостол М. Ринок землі чи маніпуляція свідомістю суспільства? / М. Апостол // AgroPolit.com: гаряча агрополітика [Електронний ресурс]. URL: <https://agropolit.com/blog/160-rinok-zemli-chi-manipulyatsiya-svidomistyu-suspilstva>
2. Беловольченко Г. Гальмо чи подушка безпеки: чим є мораторій на продаж землі в Україні / Г. Беловольченко // Дивись.Info [Електронний ресурс]. URL: <https://dyvys.info/2016/10/12/galmo-chy-podushka-bezpeky-chym-ye/>
3. Дудар О. Мораторій на продаж землі – це фактично субсидія сільгоспвиробникам / О. Дудар // Дивись.Info [Електронний ресурс]. URL: <https://dyvys.info/2017/05/15/moratorij-na-prodazh-zemli-tse-faktychno-subsydiya-silgospvyrobnykam-ekspert/>
4. Мартинюк М. П. Економічні передумови та моделі запуску ринку земель в Україні / М. П. Мартинюк // Економіка АПК. 2016. № 12. С. 16–21.
5. Проект Закону про внесення змін до розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України щодо продовження заборони відчуження сільськогосподарських земель [Електронний ресурс]. – URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=60199

**Черненко Л.І. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна**

Науковий керівник: Барабаш Л.В., к.е.н., доцент

ПРОБЛЕМИ ФІНАНСУВАННЯ ПІДПРИЄМСТВ АГРАРНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

За роки реформ в аграрному секторі економіки відбулися радикальні зміни, що трансформували роль фінансових механізмів і джерел відтворювальних процесів. Таку ситуацію можна назвати відтворювальною кризою, яка вимагає перегляду фінансово-кредитного механізму, що, в свою чергу, забезпечить подальший сталий розвиток аграрної сфери. У цій ситуації підвищується значимість управління наявними фінансовими ресурсами, а основним інструментом впливу на них є фінансовий механізм.

На даний час в аграрній сфері головна роль відводиться активізації залучення фінансових ресурсів, як необхідної складової забезпечення сталого

розвитку підприємств галузі. Ефективне реформування аграрної економіки, її структурне перетворення з якісним оновленням виробництва, ринкової та соціальної інфраструктури завжди базується на відповідному фінансовому забезпеченні. А в умовах ринкової економіки кожне підприємство самостійно приймає рішення щодо залучення відповідних джерел фінансування [1].

Так, наразі концептуальні основи фінансового забезпечення підприємств аграрної сфери передбачають:

- формування системи фінансування, в основу якої покладено формування грошових фондів, достатніх для ефективної діяльності підприємства;

- оптимальне поєднання різних елементів і джерел фінансового забезпечення;

- підвищення результатів виробництва за рахунок ефективного використання фінансових ресурсів за пріоритетними напрямками розвитку підприємства;

- організація розрахункових відносин, взаємно оптимальних для сторін, які укладають угоди;

- збільшення можливостей застосування інноваційних фінансових інструментів за рахунок поступового розширення їх кількості та якості.

Фінансові ресурси підприємства, що спрямовуються на оновлення матеріально-технічної бази, – це власні джерела, головним з яких виступає прибуток. А тому для підвищення його рівня варто виконувати вимоги, що містять наступні аспекти:

- сільськогосподарська продукція повинна бути реалізована за тією ціною, окрім покриття поточних витрат, забезпечить прибуток, достатній для реінвестування;

- оподаткування підприємства має здійснюватися за такою системою, за якої рівень податкового навантаження не забирає увесь прибуток [3].

Фінансове забезпечення сільськогосподарських підприємств має здійснюватися через досконале функціонування організаційно-економічного механізму. Враховуючи існуючі проблеми аграрної сфери, потрібно звернути увагу на те, що, для зміцнення фінансового стану профільних підприємств, потрібно активізувати використання інструментів, прийомів і методів, які дозволять ефективно задіяти локальні фінансові механізми. Адже ефективний механізм фінансового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств є однією з основних передумов підвищення їх конкурентоспроможності в умовах браку фінансових ресурсів [4]. Відтак розвиток цих підприємств неможливий без достатнього обсягу фінансових ресурсів з усіх можливих джерел фінансування, а оскільки ці підприємства мають сезонну специфіку діяльності, то найприйнятнішим власним джерелом фінансових ресурсів є прибуток, одержаний від господарської діяльності, а залученим – коротко- та середньострокові кредити. І якщо перший можливо відкоригувати за рахунок активізації власної діяльності та використання науково обґрунтованих підходів у

господарюванні, то друге джерело для підприємств аграрної сфери є практично недоступним, окрім великотоварних виробників. На фоні зазначеного слід констатувати, що аграрним підприємствам не обійтися без залучення фінансових ресурсів у вигляді державної фінансової підтримки.

Також частково вирішити проблему фінансового забезпечення діяльності зазначених підприємств можуть аграрні розписки, що є дешевшим і простішим інструментом в адмініструванні, порівняно з банківським кредитуванням, вексельним фінансуванням і товарними кредитами. Адже аграрна розписка надійна для обох сторін, оскільки фіксує безумовне зобов'язання боржника здійснити поставку сільськогосподарської продукції або сплатити кошти кредиторю в обмін на отримані матеріально-технічні чи фінансові ресурси. При цьому предметом застави є майбутній урожай – відповідна кількість зібраної продукції [2].

Отже, для ефективного розвитку підприємств аграрної сфери України та підвищення їх конкурентоздатності необхідно систематизувати процес фінансування, в тому числі – державного, удосконалити банківське кредитування, сприяти впровадженню аграрних розписок й оптимізації діяльності підприємств за рахунок інструментів і методів науково обґрунтованих механізмів провадження діяльності з метою збільшення власного прибутку.

Список використаних джерел

1. Давиденко Н. М. Фінансове забезпечення розвитку корпоративного управління в аграрному секторі економіки України: моногр. / Н.М. Давиденко. К.: ЦП «Компринт», 2013. 430 с.
2. Жидяк О.Р. Проблеми вдосконалення механізму фінансування підприємницьких структур аграрної сфери / О.Р. Жидяк // БІЗНЕСІНФОРМ. 2013. № 2. С. 139-141.
3. Ковалів В.М. Реформування кредитної інфраструктури з обслуговування сільського господарства / В.М. Ковалів // Міжнародна інтернет-конференція. [Електронний ресурс] URL:<http://viem.edu.ua/konf5/art.php?id=080>
4. Стецюк П.А. Формування фінансових ресурсів сільськогосподарських підприємств / П.А. Стецюк // Економіка АПК. 2005. № 11. С. 111–116.

Шапоринський Є.Р. - здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
Аверчева Н.О. - к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
НАПРЯМИ ЕФЕКТИВНОГО РОЗВИТКУ ТВАРИННИЦТВА В
ХЕРСОНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

В Херсонській області реалізується програма розвитку тваринництва, у результаті виконання якої планується досягти задоволення потреб населення у продуктах тваринного походження та зростання обсягів виробництва продукції тваринництва за рахунок підвищення продуктивності та поступового нарощування чисельності худоби і птиці.

Виробництво продукції тваринництва в розрахунку на одну особу у Херсонській області становить у 2015 р. 45,9 кг м'яса всіх видів, 281,7 кг молока та 1481 шт. яєць. За п'ятнадцятирічний період зросли тільки показники по виробництву м'яса птиці – від 5,4 до 10,8 тис. т, а у скотарстві і свинарстві виробництво скорочується на 38,4 та 7,9 % відповідно. Значний приріст можна відзначити лише у яєчному птахівництві, а виробництво м'яса зменшилося на 0,9 %, виробництво молока на одну особу зросло за період 2000-2015 рр. лише на 5,4 %. Такий рівень виробництва молока і м'яса не відповідає науково обґрунтованій нормі споживання, яка становить по м'ясу – 78-84 кг, а по молоку 360 кг, що свідчить про незадоволення внутрішнього попиту.

За виробництвом м'яса і молока Херсонська область відстає від інших регіонів. В області у 2015 р. вироблено 2,1 % м'яса всіх видів (у забійній вазі) від загального виробництва по країні, що в рейтингу регіонів займає 18-19 місце, по виробництву молока – 2,8 % і 20-21 місце серед регіонів. Проте, за виробництвом яєць всіх видів Херсонська область займає третє місце і виробляє 9,4 % від загального рівня. Не поступається своїми виробничими та переробними якостями й вівчарство - виробництво вовни становить 5,8% і надає 4 місце в рейтингу.

Досягненнями у тваринництві є:

- II місце в Україні по надою молока - надій молока на одну корову становив 5587 кг (по Україні 4802 кг), а в таких господарствах як ПП АФ «Промінь» Генічеського району продуктивність корів сягала 7799 кг, ТОВ ТД «Долинское» Чаплинського району – 7255 кг, ТОВ «Світанок» Новотроїцького району – 6957 кг.

- I місце в Україні по настригу вовни від однієї вівці - настриг вовни від однієї вівці в області становив 3,1кг (по Україні – 1,4 кг), по ДПДГ «Асканійське» Каховського району цей показник становив 6,5 кг на одну вівцю.

- II місце в Україні по валовому настригу вовни - питома вага вовни, виробленої у сільськогосподарських підприємствах області становила 20% від загального обсягу вовни в Україні.

Дослідження динаміки поголів'я худоби і птиці в області свідчить про значне скорочення всіх видів сільськогосподарських тварин (за виключенням

птиці), яке відбулося до 2000 р. та триває і на сьогодні. За останні роки у галузі тваринництва практично не відбулося серйозних структурних змін через брак крупних інвестиційних проєктів. Отже, є нагальна потреба чітко визначити пріоритети розвитку галузі тваринництва та механізми їх державної підтримки з урахуванням специфіки ринкової економіки та вимог СОТ. Саме цими обставинами, необхідністю докорінних змін в галузі тваринництва, виведення з кризи та надання їй стійкого поступального розвитку і викликана потреба в розробці Державної цільової програми розвитку тваринництва.

В умовах розбалансованості ринкових відносин, коли вартість реалізації тваринницької продукції не відшкодовувала її собівартості, коли виник диспаритет цін на продукцію тваринництва і матеріально-технічні ресурси, при недосконалому системі регулювання ринку, коли значна кількість продукції реалізується через посередників, які привласнюють суттєву частину прибутків, створену на стадії виробництва, при незадовільному рівні селекційно-племінної роботи та технологічного забезпечення, відсутності дієвої державної політики щодо створення сприятливих економічних умов для розвитку галузі, переважна частина господарств ліквідувала скотарство через його збитковість.

Нині лише у кожному третьому господарстві утримують худобу. Для підвищення ефективності виробництва молока в Україні потрібно розвиток молочного скотарства спрямувати на розширене відтворення стада на основі забезпечення нарощування маточного поголів'я корів у господарствах усіх форм власності і господарювання.

Зазначених показників раціонального використання виробничих ресурсів буде досягнуто за рахунок освоєння ресурсозберігаючих технологій виробництва продукції птахівництва, науково обґрунтованої системи годівлі птиці, використання генетичного потенціалу кросів і порід птиці повною мірою, раціональної організації праці та виробництва, матеріальної зацікавленості власника птиці та майна в ощадливому використанні виробничого потенціалу галузі та підвищенні якості виробленої продукції.

Зважаючи на ситуацію, яка склалася в галузі тваринництва через зменшення обсягів виробництва тваринницької продукції та поголів'я тварин у господарствах усіх форм власності Херсонської області, необхідність подальшого розвитку галузі з метою задоволення потреби населення в продуктах харчування на рівні фізіологічних норм споживання: молока – 380 кг, м'яса в живій вазі – 80 кг, яєць – 290 штук, для підвищення рівня конкурентоспроможності галузі та формування експортного потенціалу необхідно забезпечити виконання таких цільових показників:

- збільшення чисельності поголів'я великої рогатої худоби, зокрема поголів'я корів, переважно за рахунок сільськогосподарських підприємств, шляхом власного відтворення та організації закупівлі телиць у фізичних осіб (населення) для вирощування; а також фінансової державної підтримки з розвитку молочного скотарства, а саме: за закупівлю племінних телиць, нетелей і корів, дотації за реалізоване переробним підприємствам молоко та бюджетні дотації вирощування і збереження молодняку великої рогатої худоби;

- підвищення рівня продуктивності корів на 10-15% та середньодобових приростів худоби на вирощуванні та відгодівлі 20 – 25%;

- збільшення кількості великотоварних спеціалізованих підприємств з виробництва тваринницької продукції із впровадженням новітніх технологій. Для цього необхідно розширити доступність середньострокових (до 3 років) і довгострокових (до 8 років) кредитних ресурсів на будівництво і модернізацію тваринницьких комплексів (ферм), спростити дозвільний механізм на тваринницькі проекти, проводити реалізацію інвестиційних проектів шляхом сприяння відведення земель суб'єктів господарювання всіх форм власності на умовах довгострокової оренди (до 50 років) згідно з відповідними бізнес-планами;

- збільшення чисельності родинних ферм, які нарощують поголів'я худоби через пільгове кредитування на закупівлю поголів'я великої рогатої худоби в контексті регіональної програми «Власний дім», із застосуванням в них механічного доїння та часткового відшкодування витрат на придбання обладнання для доїння та охолодження молока;

- створення ефективної системи селекції та нарощування генетичного потенціалу продуктивності в усіх галузях тваринництва;

- розвиток кормовиробництва.

Отже, основні зусилля товаровиробників у галузі тваринництва слід зосередити на підвищенні ефективності виробництва та ліквідації збитковості основних видів продукції тваринництва, зменшенні витрат енергії і затрат праці на виконання технологічних операцій процесу виробництва на основі впровадження сучасних технологій.

Реалізація даних заходів позитивно впливатиме на зростання обсягів виробництва м'яса, молока, яєць, вовни та інших видів продукції тваринництва. Ефективний розвиток галузі тваринництва спричиняє підвищення конкурентоспроможності продукції тваринництва на внутрішньому та зовнішньому ринках, позитивно впливає на створення додаткових робочих місць, зростання зайнятості та підвищенні життєвого рівня населення області, вирішення багатьох соціальних проблем села.

Список використаних джерел

1. Основні економічні показники роботи сільськогосподарських підприємств Херсонської області за 2015 рік. / Статистичний бюлетень // Головне управління статистики у Херсонській області. – Херсон, 2016. – 76 с.

2. Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 р.: проект / [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822>.

3. Розвиток тваринництва: здобутки та завдання // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://a7d.com.ua/tvarinnictvo/1048-rozvitok-svinarstva-zdobutki-ta-zavdannja.html>

Шепель Т.В. – к.е.н., доцент
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ ОПЛАТИ ПРАЦІ У
АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Комфортні для життя і діяльності людей природні умови сприяли заселенню і освоєнню українських земель. На сучасному етапі розбудови країни основним інструментом реалізації державної політики соціального захисту працюючих - є методи задоволення потреб, раціональна організація заробітної плати. Залежно від зміни соціальних умов змінюється як структура так і її розмір. В умовах сьогодення однією з провідних проблем у діяльності підприємства є формування та використання трудового потенціалу як вирішальної передумови економічної стабільності та продуктивної діяльності.

Трудовий потенціал сільського господарства країни залежить від загальної чисельності трудових ресурсів, статевого складу, стану здоров'я, рівня освіти та кваліфікації, територіальної і професійної мобільності, трудової активності окремих груп. На сьогодні широкі верстви економічно активного сільського населення лишаються не забезпеченими робочими місцями через закриття виробництва, зменшення інвестування, низький рівень оплати праці, пенсій і допомог, неефективну державну підтримку та незадовільне інформаційне забезпечення щодо можливості працевлаштування, згорання інфраструктури сфери побутового обслуговування та інше. Досить низькі доходи та незадовільна платоспроможність сільського населення значно знизили обсяги споживання продуктів харчування, що негативно відображається на стані здоров'я населення та знижує їх трудову діяльність[3].

У сучасних умовах одним з головних показників життєвого рівня є оплата по праці. У структурі грошових доходів населення вона складає близько 70%. Тому підвищення оплати праці та поліпшення її організації має першорядне значення для закріплення кваліфікованих кадрів на селі. За статистичними даними прямий прибуток працюючих на великих і середніх сільгосп підприємствах у вигляді заробітної плати значно нижче інших галузей економіки і становив у 2017р. – 6057 грн, коли всього по країні – 7104 грн [1,2]. Слід зазначити, що він найнижчий в порівнянні з іншими галузями економіки країни.

Це пояснюється рядом причин, в основному через застосування районних коефіцієнтів і надбавок за певні умови праці. Нестабільна економічна ситуація, війна на Сході країни, анексія АР Крим, руйнування і відокремлення регіональних ринків та багато інших факторів призвело до подальшого поглиблення цінових диспропорцій, а отже, і територіальних відмінностей у заробітній платі.

Так Україна втрачає свою здатність організму до самовідтворення, на яке в свою чергу впливає такий фактор як зайнятість. Зайнятість населення в Україні падає. Рівень безробіття серед населення – найвищий за всі роки

існування України. В цілому по сільському господарству чисельність зайнятого населення з 2012 р. по 2016 р. в віці 15-70 років скоротилась на 442 тис.чол. і становив 2866,5 тис. осіб.[1,2].

Аналізуючи оцінку рівня оплати праці в сільському господарстві обов'язково потрібно звернути увагу на співвідношення середньомісячної заробітної плати працівників сільського господарства і діючих соціальних стандартів.

Все свідчить про те, що соціальні стандарти - мінімальна заробітна плата і прожитковий мінімум, не відображає реальних витрат на відтворення робочої сили в сільському господарстві і не можуть служити критеріями вимірювання з виконання заробітною платою своїх основних функцій (відтворювальна, стимулююча, соціальна, регулююча та ін). Щоб підвищити заробітну плату працівників сільськогосподарських підприємств, швидше за все, необхідно відводити більшу роль раціонального використання внутрішніх резервів, що буде сприяти поліпшенню фінансового стану господарств. І, безумовно, у формуванні заробітної плати не обійтися без державного регулювання.

Крім регулювання заробітної плати для працівників аграрних підприємств, необхідно створювати і інші умови для поліпшення стану сучасних сільських територій, а саме створення розвиненої інфраструктури на селі; державні субсидії і дотації сільгосптоваровиробникам для страхування ризиків, пов'язаних із сезонністю їх робіт, кліматичними умовами і т.д.; підтримка молодих фахівців та ін. На сьогоднішній день виникла необхідність вдосконалення системи матеріального стимулювання праці працівників аграрного сектору. Це призведе до високих результатів їх діяльності [4].

Сам по собі аграрний сектор існувати не може, адже необхідна висококваліфікована робоча сила. Ринок праці в аграрному секторі на сьогоднішній день має ряд проблем, пов'язаних з безробіттям, низькою мотивацією праці, високою міграцією робочої сили: деградація сільського населення, кадрів, робітників у сільському господарстві призвело до скорочення сільських територій, розростання міст та зростання безробіття. Особливо ця проблема стосується молодих фахівців, якими ринок праці перенасичений. Звичайно ж, для подолання кризи в сільському господарстві необхідно активне втручання держави на законодавчому рівні. Тільки після того, як стандарти життя в селі досягнуть міського рівня, можна буде говорити про створення в Україні суспільства соціальної справедливості, про справедливе, з позиції селян вирішенні соціальних питань.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // https://ukrstat.org/uk/operativ/oper_new.html
2. Моніторинг показників заробітної плати, Міністерство соціальної політики України [Електронний ресурс]. — Режим доступу: //www.mlsp.gov.ua

3. Жибак М.М., Літвінов В.І. Стан та шляхи удосконалення мотивації праці в аграрних підприємствах України - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: // http://www.agrosvit.info/pdf/5_2017/3.pdf

4. Назаришин Р. Фундаментальні поняття мотиватики як науки про мотивацію праці / Р. Назаришин // Україна: аспекти праці. — 2013. — № 3. — С. 38—42.

**Шепель Т.С. – асистент кафедри менеджменту організацій
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ОСНОВНИЙ ЧИННИК
ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ***

Готельно-ресторанна сфера має невичерпний потенціал для прогресу та робить вагомий внесок в економіку країни. Сучасні умови господарювання характеризуються глобалізацією економіки та інформатизацією суспільства, зростанням значення сфери послуг для розвитку економіки країни, пред'явленням нових вимог держави і споживачів до суб'єктів ринкових відносин.

Стан готельно-ресторанного бізнесу впливає на розвиток індустрії туризму загалом, створення туристичних послуг, інші ключові сегменти економіки - транспорт, будівництво, зв'язок, торгівлю та ін. Таким чином, створення ефективного готельно-ресторанного бізнесу відіграє важливе значення як один з пріоритетних напрямів структурної перебудови економіки України.

Фундаментальні теоретичні аспекти проблем формування інноваційного потенціалу сталого розвитку готельно-ресторанного бізнесу знайшли своє відображення в роботах таких вітчизняних і закордонних вчених, як: А. Бакаєв, В. Беседін, О. Гаврилюк, А. Галицький, В. Геєць, А. Градов, Н. Ковтун, В. Корнєєв, М. Крачило, А. Музиченко, Б. Панасюк, В. Савченко, В. Семиноженко, Д. Стеченко, О. Удалих, В. Шевчук, Л. Федулова, А. Чухно.

Планування інноваційної діяльності підприємств готельно-ресторанного бізнесу та прогнозування їх розвитку охоплює наступні етапи: аналіз вимог зовнішнього середовища і закономірностей внутрішнього середовища, визначення загальної стратегії функціонування підприємств готельно-ресторанного бізнесу, визначення інноваційних можливостей, формування стратегічних інноваційних завдань, розробка концепції інноваційної стратегії та бізнес-планів і програм інноваційної діяльності, реалізація інноваційних проектів.

На перші позиції виступає оновлення продукції (технології), друге місце займає техніко-економічний рівень послуг, третє - якість і

конкурентоспроможність послуг і на останніх позиціях науковість виробничої діяльності і експортоспроможність послуг.

Дослідження інноваційного потенціалу та ефективність його використання повинні враховувати комплекс факторів зовнішнього і внутрішнього впливу, але на підприємствах готельно-ресторанного бізнесу, які наближені до споживача, у першу чергу, необхідно направляти зусилля на цільові фактори соціально-економічного становища працівників, розвивати їх інтелектуальну складову та творчу активність [1].

Сучасний розвиток індустрії гостинності спрямований на створення інноваційних технологій, які сприятимуть отриманню якомога більшої кількості клієнтів, максимальній кількості продажів, завоюванню довіри гостя, формуванню позитивного іміджу підприємства [2]. А це вимагає поліпшення якості послуг і удосконалення технологій, а саме:

- електронні системи управління;
- інтерактивний екран;
- системи безпеки;
- екологічні технології;
- електронне меню.

Сьогодні немає практично жодного готельного підприємства, яке б не використало різні електронні системи управління. Нині основною інновацією у сфері систем електронного управління є система, яка дає можливість співробітникам готелю безпосередньо спілкуватися з користувачем через веб-сервіс, і користувач може отримати повну інформацію про цей готель в мережі, забронювати номер тощо.

Для зручнішої роботи ресторанів створили інтерактивне меню. Інтерактивне меню є екраном, вбудованим в стіл, за яким розташовуються відвідувачі. За допомогою меню вони можуть подивитися усі блюда, представлені в ресторані, включаючи їх фотографії. Поки їжа готуватиметься, можна розважити себе читанням місцевих новин або провести час за парою простих логічних іграшок.

Велику увагу в готельно-ресторанному господарстві приділяють системам безпеки. Системи безпеки багатофункціональні і можуть включати різні елементи захисту - від системи охоронно-периметральної сигналізації до комп'ютерних систем збору й обробки інформації. Як тільки спрацьовують датчики сигналізації, відкриваються електронні замки запасних виходів, діє система сповіщення, і людей починають евакуювати спеціальними шляхами.

В сучасному світі, при плануванні і побудові готельно-ресторанних комплексів, основну увагу приділяють збереженню часу, грошей та енергії. Для збереження енергії створюють екологічні інноваційні технології. Дедалі більше готелів намагаються використовувати екологічно безпечні матеріали в інтер'єрі та обладнанні, застосовувати «безвідходні» технології, екологічно чисті продукти і напої у ресторані. Для деяких готелів екологія перетворилася на концепцію їх діяльності, позитивними наслідками якої і скорочення

собівартості готельних послуг та підвищення туристичної привабливості готелю [3].

Технологічні інновації, що використовуються в ресторанах, пов'язані з впровадженням планшетів. Вони зможуть замінити звичні брошури або книжки-меню. Кожному відвідувачеві ресторану пропонують вибрати блюда і оформити замовлення, безпосередньо зв'язавшись з адміністратором за допомогою планшета. Це є дуже зручним і сприяє швидшому обслуговуванню.

Таким чином, в умовах безперервних економічних змін інновації стають основним чинником, що сприяє динамічному розвитку і підвищенню результативності функціонування підприємств готельно-ресторанного господарства. Міжнародний досвід успішної діяльності підприємств готельного господарства свідчить про безальтернативний шлях виживання в умовах глобальної конкуренції, побудований на інноваційній основі при активному використанні сучасних науково-технічних досягнень, а також готовності готелів до інновацій та нововведень.

Список використаних джерел

1. Мальська М.П. Готельний бізнес: теорія та практика: підручник / М.П. Мальська, І.Г. Пандяк. - 2-е вид. перероб. та доп. - К.: Центр учбової літератури. - 2012. - 472 с.
2. Магалецький А.В. Інноваційні підходи до формування маркетингової політики підприємств готельного господарства /А.В. Магалецький// Економічний простір: зб. наук. праць. - 2010. - №44/2. - С. 321-327.
3. Паук О.Є. Інноваційні напрями розвитку готельного господарства України: екологізація засобів розміщення / О.Є. Паук // Науковий вісник НЛТУ України. - 2016. - Вип. 26/2. - С. 29-32.

**Шепель Т.С. – асистент кафедри менеджменту організацій
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
*УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК І КОНТРОЛІНГ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ
ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ***

Розвиток економіки України в умовах економічної інтеграції у світове співтовариство вимагає радикальних структурних змін економічного потенціалу суб'єктів господарювання та адекватної політики підвищення ефективності їх господарської діяльності. Для того, щоб підприємство мало можливість досягти успіхів і визнання на ринку, необхідно впроваджувати в практику найбільш передові, прогресивні методи роботи. Тому ведення управлінського обліку або використання контролінгу в системі управління є необхідними та найважливішими методами для підприємства з метою максимізації прибутку.

Слід зазначити, що на вітчизняних підприємствах контролінгу приділяється мало уваги, хоча причин для активного впровадження достатньо: зростання нестабільного зовнішнього середовища; зміщення акценту з контролю минулого на аналіз майбутнього; збільшення швидкості реакції на зміни у навколишньому середовищі, підвищення гнучкості підприємства; необхідність у безперервному відстеженні змін, що відбуваються у внутрішньому і зовнішньому середовищах підприємства; необхідність продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємства й уникнення кризових ситуацій.

Питання функціонування внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та контролінгу є найактуальнішими і найважливішими в інформаційному забезпеченні підприємства, що відображено у працях відомих зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: А. Дайле, Р. Манн, Е. Майер, Б. Нідлз, Д. Хан, Ф. Фольмут, Є.А. Ананьїн, С.В. Данілочкіна, В.Б. Івашкевич, І.Є. Давидович, Л.А. Сухарева, М.С. Пушкар, С.Н. Петренко, В.В. Собко, М.В. Кужельний, Ф.Ф. Бутинець, С.Ф. Голов.

Економічна самостійність підприємств орієнтує їх на ефективну і рентабельну діяльність. Новим в управлінні стала поява контролінгу як функціонально відокремленого напрямку економічної діяльності підприємства, що пов'язаний з реалізацією фінансово-економічної функції в менеджменті та забезпечує прийняття оперативних і стратегічних управлінських рішень.

Контролінг — це принципово нова концепція управління, що забезпечує підтримку внутрішнього балансу економіки підприємства шляхом формування інформації про витрати і доходи як основи для прийняття оптимальних управлінських рішень, охоплює встановлення мети функціонування підприємства, поточне збирання і опрацювання інформації для прийняття управлінських рішень, виконання функції контролю відхилень фактичних даних від планових, а також, що найважливіше, підготовку рекомендацій для прийняття управлінських рішень [1].

Залежно від функціональних та організаційних особливостей, цілей і завдань контролінгу виділяють три його основні концепції: контролінг, зорієнтований на функцію контролю; контролінг як інформаційна функція; контролінг як функція координації. Найпоширенішою є концепція контролінгу, згідно якої пріоритет надається функції координації різних підсистем управління, зокрема планування, контролю та інформаційного забезпечення.

Запровадження контролінгу на вітчизняних підприємствах зумовлене необхідністю інформаційного забезпечення й координації системи планування, синхронізації різних видів обліку, аналізу відхилень та їх контролю, інформаційного й методичного забезпечення менеджменту та прийняття управлінських рішень, підтримки на належному рівні ризик-менеджменту. Водночас спостерігається тенденція виконання функцій контролінгу планово-економічними відділами. Практика свідчить, що бухгалтерія більшості вітчизняних підприємств займається переважно традиційним фінансовим

обліком, а функцію управлінського обліку покладено на службу фінансового директора.

Зважаючи на те, що система управлінського обліку має ознаки обліково-аналітичної системи, управлінський облік можна ідентифікувати як систему контролінгу. Однак, якщо звернутися до теорії та практики, можна зауважити, що найважливішим складником контролінгу є управлінський облік. Таким чином, контролінг – це ширше поняття, ніж управлінський облік [2].

В свою чергу, управлінський облік можна охарактеризувати як інтегруючу систему підготовки заключної інформації і забезпечення нею різних рівнів управління з метою ефективного планування, контролю і покращення якості прийнятих рішень. Тобто, управлінський облік є ефективним інструментом управління, тому що створює конкурентні переваги в сучасному ринковому середовищі шляхом забезпечення підприємства ключовою інформацією.

Управлінський облік є вихідним елементом системи контролінгу, оскільки забезпечує службу контролінгу вичерпною достовірною та необхідною інформацією щодо витрат на виробництво і калькулювання собівартості продукції на всіх стадіях виробничого процесу, що дає змогу здійснювати підготовку виважених управлінських рішень на підставі такої інформації. Специфіка управлінського обліку як складової частини контролінгу особливо просліджується у групуванні й обліку витрат, пов'язаних із випуском і реалізацією продукції.

О.О. Терещенко виділяє коло завдань системи управлінського обліку, що знайшли практичне застосування у вітчизняній практиці [3]:

1) забезпечення розподілу витрат у розрізі "реалізована продукція — товарно-матеріальні запаси", "постійні — змінні витрати", "прямі — непрямі витрати";

2) сприяння виявленню проблемних питань у сфері витрат і розробленню альтернативних рішень для їхнього розв'язання;

3) використання сучасних методів управління витратами (таргет-костинг, директ-костинг, ретроградна калькуляція, АВС-аналіз, бенчмаркінг, СVP-аналіз, одно- та багатоступінчастий директ-костинг);

4) забезпечення бюджетного контролю (аналіз причин відхилень фактичних показників витрат від планових);

5) надання можливості об'єктивно оцінити результати фінансово-господарської діяльності (чи окремих заходів, операцій) у плановому періоді в цілому на підприємстві та в розрізі окремих центрів відповідальності.

В результаті дослідження сутності та меж застосування управлінського обліку та контролінгу в системі управління підприємством в умовах економічної інтеграції, визначено, що управлінський облік та контролінг є однією з основних функцій у системі управління підприємством, що формує економічну інформацію для аналізу господарської діяльності, складання бізнес-планів, прийняття управлінських рішень. Маркетинговий підхід до визначення стратегії підприємництва, формування економічної політики підприємства в умовах економічної інтеграції передбачає високий рівень інформаційного

забезпечення, досягнення якого можливе лише за умови злагодженої інформаційно-аналітичної системи "управлінський облік— контролінг".

Список використаних джерел

1. Базась М.Ф. Теоретико-методологічні засади внутрішньогосподарського (управлінського) обліку та контролінгу: Навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл.— К.: МАУП. - 2007. — 240 с.
2. Загороднюк О.В. Сутність і значення контролінгу в системі управління підприємством / О.В. Загороднюк // Вісник Харківського національного аграрного університету ім. В.В. Докучаєва. Сер.: Економічні науки. – 2013. – № 6. – С. 121–127.
3. Терещенко О.О. Поняття «контролінг» та «управлінський облік» у теорії і практиці/ О.О. Терещенко // Фінанси України. – 2006. - № 8. — С. 137—145.

Шерман М.І. – доктор пед. н., професор, Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна,

Степаненко Н.В. – к.с.-г.н., доцент, Державний вищий навчальний заклад «Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна,

Шерман Є.М. – к.е.н., провідний фахівець Херсонського навчально-виховного об'єднання «Хабад», м. Херсон, Україна

МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ЩОДО ОЦІНКИ РІВНЯ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток аграрних підприємств промисловості України характеризує собою процес зміни визначальних характеристик економічної системи, зокрема, її елементів, зв'язків між ними та пропорцій розвитку. Це стосується не тільки економіки в цілому, а й її підсистем галузевого рівня, серед яких особливу роль відіграє харчова промисловість.

Діяльність підприємства в середньостроковій та довготерміновій перспективі залежить від формування та реалізації організаційно-економічного механізму розвитку.

Складність проблеми оцінювання рівня розвитку полягає у багатогранності самого поняття „розвиток”. Тому для оцінки рівня розвитку підприємства необхідно спочатку зрозуміти сутність даного поняття, визначити домінуючі критерії наявності та його показники.

Аналіз ряду наукових публікацій щодо сутності терміна “розвиток” засвідчив, що в наш час не існує єдиного підходу до його розуміння. Тому варто звернутись до різних трактувань розвитку, які є в економічній та філософській літературі.

Розвиток – це філософське, соціально-економічне і соціально-психологічне поняття, сутність якого наявна в будь-яких чи конкретно направлених змінах. Як філософська категорія розвиток допускає будь-які зміни, які об'єктивно здійснюються в матеріальному світі і можуть мати які-небудь напрямки в просторі і часі. В соціально-економічних системах процес змін має конкретну направленість і визначається сукупністю цінностей суспільства [2, с. 429].

Згідно іншого підходу розвиток – необоротна, спрямована, закономірна зміна матеріальних і ідеальних об'єктів. Тільки одночасна наявність всіх трьох зазначених властивостей виділяє процеси розвитку серед інших змін: оборотність змін характеризує процеси функціонування (циклічне відтворення постійної схеми функцій); відсутність закономірності характерно для випадкових процесів катастрофічного типу; при відсутності спрямованості зміни не можуть накопичуватися, і тому процес втрачає характерної для розвитку єдиної, внутрішньої взаємозалежної лінії. У результаті розвитку виникає новий якісний стан об'єкта, що виступає як зміна його складу або структури (тобто виникнення, трансформації або зникнення його елементів і зв'язків).

Економічний розвиток аграрних підприємств являє собою економічний процес, елементами якого є:

1) економічне зростання, що здійснюється внаслідок структурних змін в економіці і забезпечує збільшення валового внутрішнього продукту й доходу на душу населення;

2) економічний занепад [1].

Якщо економічне зростання є позитивною компонентою економічної динаміки, то економічний спад – негативною. Сукупність обох компонент утворює економічний цикл, що характеризується періодичними піднесеннями і спадами економічної активності, які зумовлені безпосередньо коливаннями між споживанням та інвестиціями. Економічний розвиток включає періоди економічного зростання і економічного спаду у часі.

На нашу думку, для побудови узагальнюючого інтегрального показника рівня розвитку підприємства доцільно застосувати метод таксономічного показника розвитку, що завжди дозволяє звести сукупність ознак досліджуваного явища до однієї синтетичної ознаки [3, с. 241-242]. Перевагою даного методу є те, що він не вимагає попереднього виділення підмножин сильно корельованих ознак і не приводить до виділення декількох некорельованих факторів. Технологію побудови інтегрального показника рівня розвитку підприємства за методом розрахунку таксономічного показника зображено на рис. 1.

Рис. 1. Схема розрахунку інтегрального індексу рівня розвитку підприємств харчової промисловості

Розглянемо детальніше запропоновану методику розрахунку такого показника для декількох підприємств та декількох проміжків часу. Для розрахунку таксономічного показника необхідно побудувати матрицю вихідних даних за визначений період часу: $X = (X_{ij}); i = \overline{1, m}; j = \overline{1, n}$.

Першим етапом даного методу є формування сукупності показників за окремими компонентами складових організаційно-економічного механізму розвитку підприємства, які відіграють визначальну роль у формуванні комплексного показника.

Потім зі складу сформованого (з теоретичних міркувань, на експертному рівні) апріорного набору часткових критеріїв треба виділити порівняно невелику кількість показників, які відіграють визначальну роль у формуванні інтегрального показника.

Другим етапом є визначення вагомості показників за кожною компонентою. Для цього рекомендовано використати експертний метод.

Важливим етапом в побудові інтегрального індексу рівня розвитку є поділ елементів спостережень на стимулятори і дестимулятори. Їх вибір обумовлюється характером впливу – позитивним чи негативним на рівень розвитку підприємства.

Наприклад, до показників стимуляторів, зростання яких обумовлює розвиток підприємства, належать: рентабельність активів, рентабельність продукції, коефіцієнт ринкової частки, .

Натомість дестимулятори визначаються показниками, які спричинюють гальмуючий вплив на розвиток підприємства. Наприклад: коефіцієнт плинності кадрів, коефіцієнт зносу основних засобів, коефіцієнт ресурсомісткості, енергомісткість тощо.

Наступний крок знаходження інтегрального показника – побудова точки-еталона. Це можуть бути нормативні або цільові значення, що дозволить визначити досягнутий рівень потенціалу підприємства в порівнянні з деяким еталоном, тобто провести не тільки аналіз динаміки змін, але й статичний аналіз.

Будь-який дослідник повинен мати можливість установити цільові значення шляхом використання загальнодоступної статистичної звітності або відповідних нормативних документів. Тому в якості цільових значень показників переважно розглядати існуючі нормативи, а при відсутності останніх – кращі або середні значення показників по галузі. Рішення про прийняття середнього або кращого значення в якості цільового багато в чому обумовлене специфікою галузевої приналежності [4].

Наступним етапом розрахунків є стандартизація ознак. Показники, які включені в матрицю спостережень, є неоднорідними і мають різні одиниці виміру. Тому для приведення всіх ознак до одномірного вигляду здійснюють процедуру стандартизації (уніфікації), тобто перехід до деяких однакових характеристик.

Далі розраховується індекс рівня розвитку за кожною компонентою.

Індекс рівня розвитку за кожною компонентою (I_p^K) запропоновано розраховувати за формулою:

$$I_p^K = \sum_{i=1}^n \beta_i \cdot z_i, \quad (1)$$

де β_i – вага i -го показника окремої компоненти;

z_i – стандартизоване значення i -го показника окремої компоненти.

Розрахунок індексу рівня розвитку за кожною складовою пропонується здійснювати шляхом множення індексів розвитку відповідних компонент на їх вагомість. Загальний інтегральний індекс рівня розвитку підприємств (I_p) в дисертаційній роботі запропоновано визначати за формулою:

$$I_p = \sqrt{I_{OPG} \cdot I_{EK}}, \quad (2)$$

де I_{OPG} – індекс рівня розвитку підприємства за організаційною складовою;

I_{EK} – індекс рівня розвитку підприємства за економічною складовою.

Тому вважаємо, що використання на практиці запропонованого підходу щодо розрахунку інтегрального індексу рівня розвитку дозволяє регулярно здійснювати моніторинг стану підприємств харчової промисловості та обґрунтувати організаційне забезпечення розвитку досліджуваних підприємств.

Список використаних джерел

1. Дакус А.В. Економічний розвиток підприємства: сутність та визначення / А.В. Дакус, Н.О. Сімченко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http:// probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-3.pdf](http://probl-economy.kpi.ua/pdf/2012-3.pdf).
2. Кулинич Ю. М. Теоретичні аспекти сутності категорії економічний розвиток підприємства в ринковому середовищі / Ю. М. Кулинич // Науковий вісник БДФЕУ. – 2012. – Вип. 1 (22). – С. 426-431.
3. Куліков П. М. Економіко-математичне моделювання фінансового стану підприємства: Навчальний посібник / П.М. Куліков, Г.А. Іващенко. – Харків: Вид. ХНЕУ. - 2009. – 178 с.
4. Мізіна О.В. Узагальнююча фінансово-економічна оцінка в проекті розвитку підприємства [Текст] / О.В. Мізіна // Збірник наукових праць Донецького державного університету управління. Серія: Технічні науки: управління проектами та програмами. – 2012. –Т.ХІІІ, вип. 245. – С. 75-85.

**Щербина Н.С. - здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
Уманський національний університет садівництва, м. Умань, Україна
Науковий керівник: Барабаш Л.В. - к.е.н., доцент
ДО ПИТАННЯ ПРО СКАСУВАННЯ МОРАТОРІЮ НА ПРОДАЖ ЗЕМЕЛЬ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПРИЗНАЧЕННЯ**

Нині доволі гостро постає питання про скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, адже це викликає багато різних застережень і домислів щодо можливих наслідків цього процесу.

Мораторій, без перебільшення, є чи не найгучнішим і найпроблемнішим питанням, яке супроводжує земельну реформу в Україні. За 15 років своєї історії даний процес став предметом багатьох політичних маніпуляцій, які породили стійкі міфи, однак відсунули далеко на задній план сам предмет дискусій [2].

Соціологічні опитування показують, що більшість населення проти зняття мораторію. Так, майже 2/3 громадян висловлюються проти скасування заборони на продаж земель сільськогосподарського призначення, однак при цьому половина з них зізнаються, що продали б землю, яка перебуває у їхній власності. На таке ставлення до перспективи вільно розпоряджатися своєю землею значною мірою впливають їхні очікування щодо наслідків, зокрема, фінансовий аспект справи [1].

Заборона на продаж земель сільськогосподарського призначення діє в Україні з 2002 року, до того ж кілька разів вона був продовжена Верховною Радою. Тим часом скасування мораторію на продаж сільськогосподарських земель є одним зі структурних маяків Міжнародного валютного фонду, який підкреслює величезну важливість відкритого ринку землі для підсилення української економіки.

Загалом земельна реформа є однією з найскладніших з огляду на низку причин, серед яких однією з основних є недостатня обізнаність й усталені стереотипи. Що ж до реальної ситуації, то діюче нині законодавство дозволяє пайовикам здавати паї в оренду, обмінювати їх на іншу земельну ділянку, а також залишити пай нащадкам у спадщину. Водночас власникам забороняється продавати свої земельні ділянки, змінювати їх цільове призначення, вносити права на земельну частку (пай) до статутних капіталів господарських товариств та передавати у заставу [3].

Ситуація ускладнюється й тим, що немає чіткого розподілу між прибічниками та противниками мораторію. Так, великі та середні сільськогосподарські товаровиробники здебільшого розділені в своїх думках, тоді як малі фермери виступають проти зняття мораторію,

Однак перш, ніж знімати мораторій на продаж землі, потрібно створити належне підґрунтя для функціонування ринку землі, зокрема – підготувати законодавчу базу, яка регулюватиме процеси купівлі-продажу земель.

Прихильники зняття мораторію наполягають на тому, що власники сільськогосподарської землі повинні мати право розпоряджатися земельними ділянками, якими вони володіють. Відсутність можливості їх продажу робить неможливим кредитування сільгоспвиробників під заставу землі, як наслідок – відсутність коштів гальмує розвиток дрібних сільськогосподарських товаровиробників [4].

Великі компанії, що займаються вирощуванням сільгосппродукції, у свою чергу, також потребують значних земельних угідь. Питання зосередження паїв вирішується шляхом укладання договорів оренди земельних ділянок і договорів оренди земельних часток. Але їхні власники, як правило, воліють укласти такі договори оренди на короткостроковий період, що змушує орендарів досить часто переукладати їх. А згідно з законодавством нашої країни орендар має право переважної купівлі землі у випадку, якщо він готовий сплатити запитувану ціну за земельну ділянку.

При відсутності прав власності на землю та короткі строки її оренди виникають причини незацікавленості орендарів у поліпшенні земельних ресурсів, наданих у тимчасове користування. Як результат, досить частим явищем в Україні є недотримання сівозміни та виснаження ґрунту [3].

Противники вільного продажу землі вказують на те, що зняття мораторію може привести до позбавлення значної кількості громадян України права власності на землю та до концентрації значних земельних ресурсів в руках окремих великих землевласників. Також серед основних наслідків вони називають ризик того, що паї, в сьгоднішніх умовах

відсутності кредитування, можуть бути викуплені іноземними виробниками. Звичайно, Земельним кодексом України прописана заборона на володіння іноземними особами земельними ділянками сільськогосподарського призначення. Але її легко можна обійти, якщо іноземний виробник створить низку українських юридичних осіб, у яких він буде кінцевим бенефіціаром.

Також необхідно враховувати, що в сучасних умовах, які існують в країні, вартість земельних ділянок, враховуючи їхню цінність, може виявитися нижче дійсної [4].

Звернувши увагу на наведені аргументи, доцільним є прийняття закону про продовження мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення, оскільки на даний час відсутні необхідні умови для введення повноцінного ринку землі.

Таким чином, на даний час земельна реформа є технічно складною, адже за час дії мораторію накопичилось багато проблем. Це і неповний кадастр, і реєстр прав, і наявність помилок, і землі із невизначеним правовим статусом тощо.

Список використаних джерел

1. Майже 70 % українців проти скасування мораторію на землю // AgroPolit.com: гаряча агрополітика [Електронний ресурс] URL: <https://agropolit.com/news/5214-mayje-70-ukrayintsiv-proti-skasuvannya-moratoriyu-na-zemlyu>
2. Нізалов Д., Івінська К., Кубах С., Нів'євський О. Мораторій на землі с/г призначення для чайників і не тільки... / Д. Нізалов, К. Івінська, С. Кубах, О. Нів'євський // VoxUkraine [Електронний ресурс] URL: <https://voxukraine.org/uk/moratoriy-na-zemli-ua/>
3. Дудар О. Мораторій на продаж землі – це фактично субсидія сільгоспвиробникам, – експерт / О. Дудар // Дивись.info [Електронний ресурс] URL: <https://dyvys.info/2017/05/15/moratorij-na-prodazh-zemli-tse-faktychno-subsydiya-silgospvyrobnykam-ekspert/>
4. Потіха А. Мораторій на продаж землі: за і проти / А. Потіха // Сайт Центру досліджень соціальних комунікацій НБУВ [Електронний ресурс] URL: http://www.nbuviap.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=2879:chi-buti-rinku-zemli-v-ukrajini&catid=8&Itemid=350

**Ярмоленко В.В. - аспірант кафедри економіки та фінансів,
Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет», м. Херсон, Україна
Науковий керівник – д.е.н., проф. Танклевська Н.С.
*ПРОБЛЕМИ СТРАХУВАННЯ РИЗИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ
СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ***

Аграрний сектор економіки в Україні є одним з ключових, від роботи і стану якого залежить добробут України та її економічне зростання. Але нестабільні погодні умови, коливання цінової політики на продукцію аграрного сектора несуть втрати для виробників сільськогосподарської продукції. Страхування забезпечить надійний захист аграріїв від всіх можливих ризиків.

На сьогодні рівень агрострахування в Україні складає лише 5-7 %. На нашу думку, головними проблемами, які гальмують розвиток ринку сільськогосподарського страхування є: недосконале законодавче підґрунтя, взаємна недовіра аграріїв і страхових компаній, висока вартість страхових продуктів.

Для регулювання ринку агрострахування в Україні прийнятий Закон «Про особливості страхування сільськогосподарської продукції за державної підтримки», який надає аграріям право на отримання компенсації сум з державного бюджету, сплачених за договорами агрострахування. Однак, на ділі він не працює. Прийняття даного закону не призвело до якісної зміни на ринку не тільки через те, що на ділі держава просто відмовилося від закладання коштів до бюджету для покриття фермерам компенсації за договорами страхування. Для дійсно ефективного функціонування даного Закону необхідно розробити чітку підзаконну нормативно-правову базу, де буде прописано механізм отримання компенсації, а також зробити її максимально доступною і прозорою для агровиробників.

Взаємна недовіра базується на відсутності прозорих і зрозумілих комунікацій між суб'єктами ринку агрострахування та доступних страхових продуктів. Аграрії не вірять, що отримають компенсацію в разі настання страхового випадку, а страхові компанії, в свою чергу, не знають як працювати з аграрним сектором, вони не впевнені, що можуть оцінити всі можливі ризики. До стандартних страхових продуктів, затверджених державою, потрібно додати нові, які передбачали б більш доступну бюджетну підтримку для дрібних аграріїв. На сьогодні у світі і в Україні все більшої популярності набуває індексне страхування, яке не потребує виїзду інспектора для встановлення страхового випадку. Плюси такого підходу є очевидними: простота, дешевизна і швидке отримання виплати. Це прозорий і зрозумілий метод страхування. Існує багато різновидів індексних страхових продуктів. Зокрема, можна виділити погодні та «врожайні» [3]. Індексне страхування передбачає право страхувальника на відшкодування в тому випадку, якщо врожайність застрахованої ним культури впаде нижче гарантованого рівня. Індексне страхування здійснюється від тих погодних ризиків, які вимірюються певними

параметрами. Тому вони обмежені температурою, опадами, силою вітру, товщиною снігового покриву тощо. А от град до цього переліку не потрапляє. Індексом можна застрахувати осінню посуху, неможливість розпочати посів через відсутність опадів чи їхню надмірність. На відміну від традиційного страхування індексне не передбачає обов'язкового передстрахового огляду посівів та оцінки понесеного господарством збитку.

Однією з серйозних проблем, що гальмують розвиток ринку, є висока вартість агрострахування, оскільки даний страховий продукт є високоризикованим. На відміну від зарубіжних фермерів, українські аграрії поки не готові платити високі ставки за договором про агрострахування, а також закладати відповідні витрати при плануванні бізнесу. В цьому є одна з основних проблем. І щоб змінити ставлення аграріїв до страхування слід мати чітку, системну роботу держави, яка полягає у створенні прозорих і рівних умов для всіх гравців ринку.

Отже, більшість аграріїв, усвідомлюючи ефективність сільськогосподарського страхування як одного з найголовніших способів управління ризиками та стабілізації свої доходів, вже ж частіше відмовляються від його використання через низку факторів. Пріоритетними завданнями для покращення розвитку ринку агрострахування є удосконалення законодавчої бази, завоювання і утримання гідної репутації страховими компаніями та надання ефективних, доступних страхових послуг. Досягнення позитивного результату можливе лише за завдяки об'єднанню зусиль держави, приватного сектору, страхових компаній та агропромислового комплексу.

Список використаних джерел

1. Проект «Розвиток фінансування аграрного сектору в Європі та Центральній Азії», Міжнародна фінансова корпорація (ІФС, Група Світового банку), у співпраці з Міністерством аграрної політики та продовольства України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://forinsurer.com/files/file00624.pdf>
2. Страхування : підручник / за ред. В. Д. Базилевича. – К. : Знання, 2008. – 1019 с.
3. Танклевська Н.С. Зарубіжний досвід фінансово-кредитного забезпечення розвитку аграрних підприємств / Вісник Аграрної науки Причорномор'я. – Вип. 1 (44) – 2008 р. – С. 81-87
4. Тимошенко І. Некомерційні форми страхування : європейський досвід / Вісник Київського національного торгово-економічного університету. – 2015. – № 2. – С. 119–132.
5. Шумелда Я. П. Страхування : навч. посібник / Я. П. Шумелда. – Тернопіль: Джура, 2006. – 249 с.

Яцушко-Біланенко О.В., здобувач другого (магістерського) рівня за спеціальністю «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»

Аверчева Н.О. – к.е.н., доцент

Херсонський державний аграрний університет, м.Херсон, Україна
ФОРМУВАННЯ ЗБУТОВОЇ ПОЛІТИКИ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Концентрація виробництва, розвиток великих агрохолдингових структур, підвищення рівня реалізації продукції через біржовий ринок зумовлює необхідність постійного моніторингу зовнішнього середовища, відповідного реагування та зосередження зусиль на встановленні взаємовідносин з партнерами, підвищенні конкурентних позицій підприємств, рівень яких значною мірою залежить від результатів збутової діяльності.

В сучасних умовах розвитку ринкової ситуації відбувається переорієнтація аграрного виробництва на удосконалення системи управління збутом продукції підприємств з урахуванням особливостей певного виробництва. Формування та реалізація складових збутової політики та ведення ефективної збутової діяльності потребує комплексного підходу та гарантованого забезпечення реалізації продукції. Проблеми збуту більшості аграрних підприємств зумовлені нестачею власних потужностей для зберігання продукції, високою ціною за її зберігання, зростанням вартості транспортних послуг, нерозвиненістю дешевшого річкового транспорту, монополізацією ринку великими компаніями, непаритетним розподілом доходів між учасниками ринку, браком обігових коштів, низьким платоспроможним попитом населення на продовольчі товари, низьким рівнем стандартизації й сертифікації продукції. Загальною тенденцією є те, що основна частина продукції зернової і технічної галузі реалізується в період збирання врожаю та після його доробки. Це зумовлює реалізацію значної частки продукції за низькими цінами і відповідні втрати доходів для підприємств.

Під збутовою діяльністю аграрних підприємств розуміють комплекс дій за двома основними напрямками (табл. 1).

Таблиця 1

Збутова діяльність аграрних підприємств

Напрями збутової діяльності	Зміст заходів
I. Просування готової продукції на ринок	- формування портфелю контрактів та системи договорів з покупцями; - одержання й оброблення замовлень; - підготовка продукції до продажу, доведення її до необхідної кондиції, - відвантаження продукції на транспортні засоби або транспортування до місця продажу або призначення.
II. Організація розрахунків за продукцію	- встановлення умов і здійснення процедур розрахунків із покупцями за відвантажену продукцію.

Щодо першого напрямку, у аграрних підприємствах витрати на збут залежать від кількості виробленої продукції і мають обернену залежність до вартості запасів готової продукції на складі.

За другим напрямком збутової діяльності у аграрному секторі складається несприятлива ситуація, при якій значно зростають суми дебіторської і кредиторської заборгованості, що загрожує кризою неплатежів, порушенням термінів повернення боргів, штрафними санкціями, втратою довіри партнерів та іншими проблемами. Скорочення термінів повернення заборгованості повинно базуватися на постійному моніторингу з боку економічних служб підприємств договорів та умов їх виконання.

Ринок продукції зернової і технічної галузі є висококонкурентним, окремі аграрні підприємства не можуть впливати на формування ціни, яка залежить більшою мірою від ціни на світовому ринку та від обсягів валового збору у цілому. Тому раціональною стратегією поведінки виробника на ринку у таких умовах є орієнтація на найбільш ефективні канали реалізації продукції, а також урахування сезонних коливань цін. Важливим чинником оптимізації збутових витрат і підвищення ефективності реалізації продукції є постійний пошук і використання каналів реалізації, які забезпечують високі реалізаційні ціни. Переваги при ціновій конкуренції також можуть бути забезпечені шляхом урахування фактора часу при плануванні обсягів річної реалізації продукції. Так, найбільш сприятливим для реалізації зерна є період з лютого по червень, коли реалізаційна ціна перевищує середньорічні значення.

На сучасному етапі сільськогосподарським товаровиробникам не вигідно реалізувати свою продукцію заготівельним і переробним підприємствам. Вони змушені шукати нові економічно вигідні канали реалізації. Внаслідок затримання розрахунків з боку переробних підприємств вигідно реалізувати продукцію за форвардними контрактами комерційним посередницьким фірмам з метою забезпечення виробничих запасів (пальне, добрива, засоби захисту рослин, запчастини тощо).

Вважаємо, що до системи показників ефективності збутової діяльності, крім традиційних, слід додати співвідношення вартості дебіторської і кредиторської заборгованості, та цих показників за простроченими термінами повернення.

До резервів підвищення ефективності збуту продукції аграрних підприємств належить збільшення частки законтракованої продукції й створення власних потужностей для зберігання продукції та реалізації її за найсприятливіших економічних умов. Удосконалення збутової діяльності відбувається на основі забезпеченості потужностями для зберігання продукції, підвищення рівня її контрактації та оптимізації збутових витрат на всіх етапах реалізації продукції. Для подальшого підвищення ефективності збутової діяльності підприємствам слід збільшити частку якісної продукції та зменшити частку запасів нереалізованої продукції.

Загалом, великі аграрні підприємства будують свою збутову політику на засадах контрактації, укладення ф'ючерсних і форвардних угод, дистрибуції,

франчайзингу, сертифікації систем управління безпекою харчових продуктів, підтримання стійких зв'язків із постійними покупцями, повної та часткової передплати з наданням товарних кредитів, логістики постачання продукції.

Удосконалення збутової діяльності є завданням не лише відповідних підрозділів підприємства, а й системи управління на рівні топ-менеджменту, тому що зниження витрат при реалізації збутової функції стає одним із найбільш доступних резервів підвищення ефективності господарювання аграрних підприємств.

Основним каналом реалізації продукції рослинництва за досліджуваний період є реалізація за прямими договорами різним комерційним структурам (понад 80% грошових надходжень від реалізації зерна). Цей канал забезпечує вищий, у порівнянні з іншими каналами рівень цін, отже, його використання є економічно ефективним та обґрунтованим. Проте висока концентрація реалізації зерна на одному каналі може призвести у довгостроковому періоді до згортання та руйнації інфраструктури, пов'язаної з операціями на інших каналах реалізації. Через руйнацію інфраструктури альтернативних каналів створюється загроза монополізації закупівель зерна окремими суб'єктами ринку і як наслідок - перерозподілу виробленої у зерновій галузі доданої вартості на користь таких ринкових суб'єктів неціновими (неринковими) шляхами.

Приймаючи рішення про перенесення строків реалізації зерна на оптимальний час (з точки зору збільшення реалізаційної ціни), слід враховувати додаткові витрати на зберігання зерна, його можливі втрати під час зберігання, а також фінансовий стан підприємства. Оптимізація строків реалізації сприятиме підвищенню конкурентоспроможності продукції та підприємства в цілому.

Отже, ефективна збутова політика у аграрних підприємствах повинна бути спрямована на формування ефективних каналів реалізації зерна, створення стабільних і взаємовигідних зв'язків із партнерами, які забезпечують реалізацію продукції у визначені терміни за постійними угодами. Недоліком збутової діяльності підприємства є неналежні умови переробки і зберігання зерна, що зумовлює термінову реалізацію після збору врожаю, відсутність транспортних засобів для перевезення, віддаленість від місць збуту, що спричиняє зростання збутових витрат.

Особливого значення для підприємств галузі на сучасному етапі набувають наступні заходи, які забезпечуватимуть:

- доступ до інформації про ринкову кон'юнктуру на ринках за межами регіону;
- укладання прямих угод із споживачами за межами регіону;
- підвищення рівня конкурентоспроможності підприємства на основі оптимального співвідношення ціни і якості продукції;
- участь у створенні регіональної асоціації (об'єднання) виробників зерна з метою зміцнення ринкової позиції шляхом поширення інформації про

кон'юнктуру ринку, про діяльність зернотрейдерів, формування великих партій продукції для здійснення поставок за межі регіону.

Економічно ефективною стратегією є створення сільськогосподарськими підприємствами кооперативних об'єднань (асоціацій, корпорацій, міжгосподарських об'єднань, сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів), які б забезпечуватимуть збут продукції, зберігання та переробку, використання існуючих потужностей, матеріально-технічне постачання для підвищення ефективності виробничої діяльності.

Діяльність консультаційних служб, зокрема з питань інформаційно-методичного забезпечення діяльності виробників на ринку зерна (включаючи зовнішні ринки); запровадження державою програми поширення операцій державної закупівлі зерна за форвардними схемами; розширення торгівлі зерном на організованому біржовому ринку з метою формування реальної ринкової ціни на цей товар формують основу для ефективної системи реалізації продукції підприємствами.

Список використаних джерел

1. Россоха В.В, Шарапа О.М. Управління господарською діяльністю аграрних підприємств та її збутова політика // Економіка АПК. – 2016. - №8. – С.71-78.

2. Соболев Д.А. Роль інструментів державного регулювання у вдосконаленні логістичної системи торгівлі зерном в Україні / Д.А. Соболев // Економіка АПК. – 2012. – №8. – С. 44-46.

3. Колодійчук В.А. Концептуальна модель оптимізації логістичної системи у зернопродуктовому підкомплексі АПК України // Економіка України. – 2016. - №5. – С. 60-65.

4. Правове регулювання ринку зерна // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1382032857535/pravo/pravove_regulyuvannya_rinku_zerna.

ЗМІСТ

	Стор.
Аверчева Н.О. Розвиток ринку продукції садівництва в Україні	3
Адвокатова Н.О., Боярчук А.І. Чинники підвищення інтегрованості підприємств аграрного сектору в контексті глобалізації.....	6
Алещенко Л.О., Руснак А.В. Світовий досвід розвитку сільських територій.....	9
Антошкін В.К., Рунчева Н.В. Продовольча безпека держави в контексті діяльності підприємств агросфери.....	13
Баденко В.А., Петрова О.О. Пріоритетні напрями державного фінансування галузі рослинництва на сучасному етапі.....	15
Барабаш Л.В. Оптимізація джерел формування доходів об'єднаних територіальних громад як фактор соціально-економічного розвитку України.....	18
Барсук Ю. В., Губа М.І. Напрями удосконалення системи державного регулювання ринку сільськогосподарської продукції.....	20
Бойко А.А., Аверчева Н.О. Державна підтримка фермерських господарств.....	23
Бойко Л.О., Бойко В.О. Сучасні тенденції розвитку ринку агрострахування в Україні.....	26
Боліла С.Ю. Маркетингові технології залучення клієнтів в системі готельно- ресторанного бізнесу.....	28
Бритвенко А. С. Маркетингова система як інструмент удосконалення бізнес-процесів на підприємствах олійно-жирової галузі.....	31
Ведмідьова К.С., Бойко Л.О. Перспективи розвитку органічного бізнесу для фермерських господарств України.....	33
Вермієнко Т.Г. Теоретичні засади управління трудовим потенціалом підприємств АПК.....	36
Вибранський В., Танклевська Н.С. Сучасні концепції управління маркетингом.....	39
Виклюк М. І. Інтегрований підхід у методології дослідження податкової безпеки держави.....	41
Вітюк А.А., Грановська В.Г. Перспективи розвитку інноваційних видів туризму в Україні.....	43
Галат Л.М. Експортний потенціал овочівництва України.....	45
Гета І.Л., Аверчева Н.О. Забезпечення фінансової стійкості аграрних	

підприємств.....	48
Гошва А.В., Руснак А.В. Методичні підходи до оцінки економічної стійкості зерновиробництва в сільськогосподарських підприємствах.....	51
Губа М.І. Зелений туризм як складова розвитку сільських територій.....	53
Жарко О.Г. Роль і значення інтелектуальної власності в умовах євроінтеграції.....	56
Зайцева О.І., Хохуля В.С. Значення маркетингових комунікацій для українських підприємств.....	58
Зінченко А.Ю., Заяць В.М. Методичні основи оцінки права оренди в сільськогосподарських угіддях.....	60
Зябров І.А., Руснак А.В. Проблеми формування трудового потенціалу села..	62
Ігнатенко М.М. Формування стимулюючої інноваційно-інвестиційної стратегії розвитку аграрних підприємств.....	65
Карнаушенко А.С., Петренко В.С. Переваги та недоліки мікрокредитування, як особливого виду кредитування.....	68
Карташова О.Г. Проблеми державного регулювання зеленого туризму.....	71
Клепцов Д., Шепель Т.В. Електронна торгівля в Україні та світі: стан, розвиток, перспективи.....	73
Ковальов Д.В. Сучасний стан та основні напрями інноваційно – інвестиційного розвитку аграрного сектору Херсонської області.....	76
Ковальова А.О., Танклевська Н.С. Основні тенденції фінансового забезпечення функціонування сільськогосподарських підприємств.....	79
Ковтун В.А. Значення та резерви розвитку рибного господарства.....	81
Козак М.М., Петрова О.О. Інноваційні напрями розвитку торговельних підприємств.....	84
Кротова Г.О., Петрова О.О. Стан та тенденції розвитку ринку фундука в Україні.....	87
Кривець Ю.М. Управління розвитком фінансового потенціалу вітчизняних агроформувань.....	90
Krykunova, V. Government measures for advancing the organic sector: U.S. experience.....	93
Лобода О.М. Застосування синтезу організаційної структури в управлінні економікою.....	96
Ляховська О.В. М'ясна промисловість України: сучасний стан та тенденції.....	99

Мармуль Л.О. Обліково-аналітичне забезпечення управління витратами та фінансовими результатами в аграрних підприємствах.....	101
Марченко О.А. Вплив витрат і ціни на ефективність туристичного продукту.....	104
Мельник В., Шепель Т.В. Стан та перспективи розвитку альтернативної енергетики в аграрній сфері.....	106
Минкіна Г.О. Державна підтримка підприємств АПК: проблеми і шляхи вдосконалення.....	109
Минкін М.В. Ефективність функціонування підприємств галузі садівництва.....	112
Миронов В.В., Ткачук А.І. Правове забезпечення раціонального природокористування в Україні.....	114
Місюк М.В. Страхування тварин як складова підвищення конкурентоспроможності галузі.....	117
Морозов О. В., Безніцька Н.В., Керімов А.Н. Наукові засади відновлення та розвитку зрошення в умовах регіональних змін клімату (на прикладі херсонської області).....	119
Морозов Р.В., Морозова О.Г. Наукові підходи до оцінки економічного потенціалу підприємств аграрної сфери.....	121
Морозов Р.В. Нікітіна О.М. Принципи формування вартості сільськогосподарської продукції.....	124
Морозова О. С., Морозов О. В., Морозов В.В. Європейська політика регіонального розвитку України.....	127
Муха М.О., Бойко Л.О. Сучасний стан виробництва бобових культур в Україні.....	130
Мухіна І.А. Позитивні тенденції змін аграрної сфери Херсонщини в умовах гуманітарної кризи.....	132
Нікітенко К.С. Переваги та недоліки електронної комерції в Україні.....	135
Новак Н.П. Особливості формування облікової політики аграрних підприємств в умовах застосування міжнародних стандартів фінансової звітності.....	140
Олійник В.С., Руснак А.В. Сутність ризиків інноваційно-інвестиційної діяльності в агропромисловому виробництві.....	143
Осадчук І.В., Завгородня М.С. Особливості управління персоналом у сфері готельно-ресторанного бізнесу.....	145
Охременко І.В. Перспективи розвитку сільського туризму в Україні.....	148

Охріменко І.В. Зарубіжний досвід організації та управління аграрним ринком.....	150
Панкратьєва Т.Л. Перспективи розвитку туристичної галузі в Україні.....	153
Петрова О.О. Стратегія антикризового управління аграрним підприємством.....	156
Петько В.М. Економічна безпека туристичного підприємства.....	159
Пірятинець С., Шепель Т.В. Формування асортименту товарів у роздрібній торгівлі.....	161
Подаков Є.С. Соціально-економічна сутність контролінгу та проблеми його впровадження на підприємствах України.....	164
Попова О. В. Правові засади економічного розвитку регіону.....	167
Постол А.А. Формування та функціонування механізму фінансового забезпечення великих аграрних підприємств.....	169
Потійко С.В., Бездушна Ю.С. Основні аспекти нормативно-правового регулювання майнового страхування сільськогосподарських підприємств і шляхи його поліпшення.....	171
Пристемський О.С., Давидко А.В. Механізм управління фінансовою безпекою розвитку аграрного підприємництва.....	174
Раскевич О.К., Бойко Л.О. Сучасний стан розвитку фермерських господарств в Україні.....	176
Романюк І.А. Фінансування інвестиційної діяльності туристичних підприємств.....	178
Рудік Н.М., Рудік О.Л. Оцінювання стану розвитку малих і середніх підприємств Херсонської області.....	182
Руснак А.В. Сільські території та сільський розвиток в умовах глобалізаційних та інтеграційних процесів.....	185
Руснак А.В., Карташова О.Г. Сільський туризм як напрям аграрної структурної політики України.....	187
Самайчук С.І. Підвищення ефективності виробництва олійних культур в Херсонській області.....	189
Синенко О.О., Танклевська Н.С. Кредитний механізм функціонування фермерських господарств.....	192
Сілецька Н.В. Вплив іміджу на підвищення ефективності діяльності та посилення конкурентних переваг.....	194
Сливянчук Д.Г., Руснак А.В. Напрями підвищення економічної ефективності виробництва рису в Україні.....	196

Слободяник А.В., Барабаш Л.В. Стан та напрями оптимізації фінансового забезпечення розвитку аграрного виробництва.....	198
Созанський Л.Й. Оцінювання соціально-економічного розвитку регіонів України: методичний аспект.....	201
Сокіл О.Г. Процес контролю обліково-аналітичного забезпечення сталого розвитку сільськогосподарських підприємств.....	203
Стасіневич С.А., Бабенко Є. П. Проблеми державного цінового регулювання на зерновому ринку України.....	206
Танклевська Н.С. Основні підходи до посилення фінансової безпеки національної економіки.....	209
Третяк Н.М. Імплементация потенціалу технології блокчейн у діяльності сільськогосподарських підприємств.....	213
Федорова Т.В. Теоретичні аспекти стратегічного управління конкурентоспроможністю аграрних формувань	216
Цвігун А.О., Барабаш Л.В. Переваги зняття мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.....	218
Черненко Л.І., Барабаш Л.В. Проблеми фінансування підприємств аграрної сфери України на сучасному етапі.....	220
Шапоринський Є.Р., Аверчева Н.О. Напрями ефективного розвитку тваринництва в Херсонській області.....	223
Шепель Т.В. Сучасний стан та проблемні аспекти оплати праці у аграрному секторі України.....	226
Шепель Т.С. Інноваційні технології як основний чинник підвищення конкурентоспроможності підприємств готельно-ресторанного бізнесу.....	228
Шепель Т.С. Управлінський облік і контролінг в системі управління підприємством в умовах економічної інтеграції.....	230
Шерман М.І., Степаненко Н.В., Шерман Є.М. Методичні підходи щодо оцінки рівня розвитку підприємств харчової промисловості України.....	233
Щербина Н.С., Барабаш Л.В. До питання про скасування мораторію на продаж земель сільськогосподарського призначення.....	237
Ярмоленко В.В., Танклевська Н.С. Проблеми страхування ризиків діяльності сільськогосподарських підприємств.....	240
Яцушко-Біланенко О.В., Аверчева Н.О. Формування збутової політики аграрних підприємств.....	242
Зміст	246

Збірник тез
Міжнародної науково-практичної Інтернет – конференції

**«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ АГРАРНОГО СЕКТОРУ
ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»**

5 – 6 квітня 2018 року *(м. Херсон, Україна)*

За редакцією д.е.н., професора Танклевської Н.С.
Технічний редактор – к.е.н., доцент Петрова О.О.

Підписано до друку 06.04.2018р.
Гарнітура Times New Roman.
Умовн.друк.арк.
15,84

Державний вищий навчальний заклад
«Херсонський державний аграрний університет»
Кафедра економіки та фінансів

2018 р.